

NORGES OFFISIELLE STATISTIKK XI. 190

ØKONOMISK UTSYN
OVER ÅRET 1954

Economic Survey 1954

STATISTISK SENTRALBYRÅ
OSLO 1955

Norges offisielle statistikk, rekke XI.

Norway's Official Statistics, series XI.

Rekke XI.

Trykt 1954.

- Nr.152. Økonomisk utsyn over året 1953. *Economic survey.*
— 153. Folketellingen 1. desember 1950. VII. Trossamfunn. *Population census December 1, 1950. VII. Religious denominations.*
— 154. Skogstatistikk 1952. *Forestry statistics.*
— 155. Folketellingen i Norge 3. desember 1946. VI. Yrkesstatistikk. *Recensement du 3 décembre 1946. VI. Statistique de professions.*
— 156. Sunnhetstilstanden og medisinalforholdene 1951. *Medical statistical report.*
— 157. Husholdningsregnskaper for høyere funksjonærer april 1952—mars 1953. *Family budget studies for salaried employees in the higher income groups.*
— 158. Skattestatistikk 1951—52. *Tax statistics.*
— 159. Telegrafverket 1952—53. *Télégraphes et téléphones de l'Etat.*
— 160. Syketrygden 1951. *Assurance-maladie nationale.*
— 161. Norges private aksjebanker og sparebanker 1952. *Commercial and savings banks in Norway.*
— 162. Norges bergverksdrift 1952. *Norway's mining industry.*
— 163. Lønnsstatistikk 1952. *Wage statistics.*
— 164. Skolestatistikk 1951—52. *Statistics on education.*
— 165. Forsikringselskaper 1952. *Sociétés d'assurances.*
— 166. Veterinærvesenet 1951. *Service vétérinaire.*
— 167. Skogavvirking 1949/50—1951/52. *Roundwood cut.*
— 168. Norges postverk 1953. *Statistique postale.*
— 169. Skattestatistikken 1952—53. *Tax statistics.*
— 170. Skolestatistikk 1950—51. *Instruction publique.*
— 171. Folkemengden i herreder og byer 1. januar 1953. *Population in rural districts and towns.*
— 172. Fengselsstyrets årbok 1931—1950. *Report of the prison administration.*
— 173. Norges handel 1952. Del I. *Foreign trade of Norway. Part I.*
— 174. Norges jernbaner 1950—51. *Chemins de fer norvégiens.*
— 175. Norges industri 1952. *Industrial production statistics.*
— 176. Jordbruksstatistikk 1953. *Agricultural statistics.*
— 177. Kommunenes gjeld og kontantbeholdning m. v. 1953. *Municipal debt and cash balance etc.*
— 178. Kriminalstatistikk 1951 og 1952. *Criminal statistics.*
— 179. Statistikk over landssvik 1940—1945. *Statistics on treason and collaboration.*
— 180. Stortingsvalget 1953. *Storting elections.*
— 181. Meieribruket i Noreg 1952. *Norway's dairy industry.*
— 182. Dødelighetstabeller 1946—1950. *Life tables according to the mortality experiences.*
— 183. Statistisk årbok 1954. *Statistical yearbook of Norway.*
— 184. Sinnssykehusenes virksomhet 1952. *Hospitals for mental disease.*
— 185. Nasjonalregnskap 1938 og 1948—1953. *National accounts.*
— 186. Fagskolestatistikk 1950—51 og 1951—52. *Ecoles professionnelles.*
— 187. Norges elektrisitetsverker 1951. *Electricity plants.*
— 188. Norges handel 1952. Del II. *Foreign trade of Norway. Part II.*
— 189. Lønnsstatistikk 1953. *Wage statistics.*

ØKONOMISK UTSYN OVER ÅRET 1954

Economic Survey 1954

With a summary in English

STATISTISK SENTRALBYRÅ
CENTRAL BUREAU OF STATISTICS OF NORWAY
OSLO 1955

Forord.

Statistisk Sentralbyrå sender med dette ut «Økonomisk utsyn over året 1954», som er utarbeidd i samband med framleggingen av statsbudsjettet i Stortinget. Framstillingen følger samme linjer som «Økonomisk utsyn» for tidligere år.

Publikasjonen er utarbeidd under ledelse av forskningssjef Odd Aukrust og er redigert av konsulent Gerhard Stoltz. Oversikten over verdensøkonomien er skrevet i samarbeid med byråsjef Jahn Halvorsen, Utenriksdepartementet. Avsnittet om fiske og selfangst er utarbeidd ved Fiskeridirektoratet. De andre avsnitt i «Økonomisk utsyn over året 1954» er som vanlig skrevet av funksjonærer i Byrået.

Statistisk Sentralbyrå, Oslo, 4. januar 1955.

Kaare Petersen.

Innhold.

	Side
Verdensøkonomien	5
Økonomisk-politiske tendenser	5
Sambandsstatene	7
Vest-Europa	10
Storbritannia	14
Frankrike	15
Forbundsrepublikken Tyskland	16
Danmark	17
Sverige	18
Råvaremarkedene	19
Skipsfartsspørsmål	20
Norge	21
Utenriksøkonomien	21
Vareomsetningen med utlandet	21
Betalingsbalansen	33
Produksjon og sysselsetting	36
Hovedtrekk av produksjonsutviklingen	36
Sysselsettingen	39
Jordbruk	44
Skogbruk	49
Fiske	53
Selfangst	58
Hvalfangst	59
Gruvedrift, industri og kraftforsyning	62
Bygge- og anleggsvirksomhet	69
Skipsfart	72
Annen samferdsel	77
Inntekter og inntektsnyttning	84
Inntekter	84
Privat konsum	92
Investering	96
Priser og finanser	102
Priser og levekostnader	102
Offentlige finanser	110
Penge- og kredittmarkedet	118
Sluttord	129
Engelsk sammendrag	137
Tabeller	*1

Følgende standardbetegnelser er brukt i tabellene:

— = null eller mindre enn $\frac{1}{2}$

.. = oppgave mangler

* = foreløpig tall; beregnet tall

— = horisontal strek markerer brudd i en serie

Contents.

	Page
World economic situation	5
Economic and political tendencies	5
United States	7
Western Europe	10
United Kingdom	14
France	15
Federal Republic of Germany	16
Denmark	17
Sweden	18
Raw materials	19
Shipping	20
Norway	21
External economy	21
External trade	21
Balance of payments	33
Production and employment	36
Main production movements	36
Employment	39
Agriculture	44
Forestry	49
Fisheries	53
Sealing	58
Whaling	59
Mining, quarrying, manufacturing and electricity production	62
Construction	69
Shipping	72
Other transport, and communication	77
Incomes and their disposal	84
Incomes	84
Private consumption	92
Asset formation	96
Prices and finance	102
Prices and cost of living	102
Public finance	110
Money and credit	118
Concluding remarks	129
Summary in English	137
Tables	*1

Explanation of symbols:

— = magnitude is nil or less than half of unit employed

.. = data not available

* = provisional or estimated figures

— = a horizontal line across the column indicates a substantial break in the homogeneity of a series

Verdensøkonomien.

Økonomisk-politiske tendenser.

Siden midten av 1953 har produksjonsutviklingen i Sambandsstatene og i de vest-europeiske land vært forskjellig. Vest-Europa har hatt en betydelig produksjonsøkning i 1954, mens produksjonen i Sambandsstatene har ligget under 1953-nivået. De råvareproduserende landene har arbeidd under skiftende vilkår, men har stort sett hatt en viss framgang.

I S a m b a n d s s t a t e n e har nasjonalproduktet gått ned med 3—4 prosent sammenliknet med 1953. Nedgangen satte inn i annet halvår 1953. Den har vært særlig sterk i industriproduksjonen, som er om lag 10 prosent lavere enn i 1953. Tilbakegangen stanset opp i første halvår av 1954, men på den andre siden var det så sent som i november ikke avgjørende tegn til ny oppgang. Nedgangen kan for en stor del tilskrives tilpasningsvansker ved en betydelig reduksjon i statsutgiftene. Store lagerreduksjoner i bedriftene kan også ha spilt en selvstendig rolle.

I V e s t - E u r o p a er stagnasjonen fra 1952 og første del av 1953 nå definitivt overvunnet. Stigningen i industriproduksjonen fra 1952 til 1953 synes å være omkring 6 prosent og har fortsatt i 1954. Produksjonsøkningen har funnet sted under stor prisstabilitet. Dette tyder på at det må ha foreligget ledig produksjonskapasitet i de viktigste næringene da oppgangen satte inn.

I o v e r s j ø i s k e l a n d som i overveiende grad er avhengig av produksjonen av en eller noen få råvarer, har utviklingen artet seg forskjellig, alt etter hvilke varer de produserer. For matvarer — bortsett fra kaffe og kakao — har markedene siste år ikke vært gunstige for produsentene. Prisene på alle råvarene under ett, uttrykt ved råvareindeksene, har imidlertid holdt seg temmelig stabile i 1954. Det er bare for enkelte varer prisene har vist større variasjoner.

På det økonomisk-politiske plan har handelspolitiske og betalingsmessige problemer stått i sentrum for interessen også i 1954. De vest-europeiske land fortsetter samarbeidet innenfor OEEC (Den europeiske økonomiske samarbeidsorganisasjon) med full frigjøring av den vest-europeiske samhandel som et av de nærmeste mål. I løpet av året er det oppnådd enkelte mindre resultater i denne retning innenfor rammen av allerede inngåtte avtaler. Men forholdene i 1954 har ikke ligget til rette for nye og avgjørende liberaliseringstiltak.

Når arbeidet for å utvide det vest-europeiske frilistesystem ikke har gitt større resultater i 1954, henger det bl. a. sammen med at OEEC-landenes betalingsproblemer fremdeles er store. Betalingene mellom de vest-europeiske land har i de siste fire årene vært formidlet av Den europeiske betalingsunion (EPU). Virksomheten i unionen har imidlertid i 1954, som i det foregående år, vært vanskeliggjort ved at enkelte land har utviklet seg til å bli permanente debitorer overfor unionen, mens andre land er blitt like permanente kreditorer. Utviklingen skyldes til dels at medlemslandene fører forskjellig økonomisk politikk. I denne situasjon er det vanskelig å komme videre med frigjøringen av handelen, bl. a. fordi debitorlandene vanskelig kan gå til slike skritt uten å få nye kredittmuligheter stilt til disposisjon. Utviklingen har dessuten medført at det har vært vanskelig å oppnå enighet om betingelsene for å forlenge avtalen om betalingsunionen. Dette preget de forhandlinger som ble ført i første halvår 1954 om forlengelse av unionen. Forhandlingene førte til slutt til at unionens virksomhet ble forlenget til 30. juni 1955, samtidig som bl. a. reglene for oppgjør av over- og underskott overfor unionen ble endret.

Dollarproblemet, dvs. den øvrige verdens store underskott i det ordinære betalingssamkvemmet med USA og andre dollarland, har vært vesentlig lettere siden sommeren 1952 enn i de første etterkrigsår. Omslaget kan i det vesentlige føres tilbake til endringer i den øvrige verdens driftsbalanse overfor Sambandsstatene. Resten av verden hadde de første årene etter krigen et stort underskott i de løpende forretninger med Sambandsstatene. I et enkelt år gikk det opp i hele 10 milliarder dollar. I 1953 var underskottet kommet ned i 2,3 milliarder dollar, men i 1954 har den ulikartede konjunktur-utvikling i Sambandsstatene og resten av verden ført til at underskottet på nytt har steget noe. I første halvår var det likevel ikke større enn 1,8 milliarder dollar. Det siste konjunkturtilbakeslaget i Sambandsstatene har således ikke tilnærmelesvis skapt de samme dollarvansker for resten av verden som omslaget i 1949. Kapitaltransaksjoner, gaver og Sambandsstatenes militære utgifter i utlandet har tvert imot gjort det mulig for andre land å øke sine dollarreserver.

Den bedre balansen i verdensøkonomien i løpet av de siste to årene, og særlig det uttrykk som den har gitt seg ved reduksjon i den øvrige verdens underskott overfor dollarområdet, har gitt grunnlag for nye planer om innføring av

konvertibilitet mellom dollar og en rekke andre viktige valutaer. I første omgang tas det imidlertid som regel bare sikte på en begrenset konvertibilitet. Retten til å veksle til seg dollar skal bare gjelde for utlendinger, og forutsettes innskrenket til å omfatte løpende inntekter.

Det viktigste formålet ved å gjennomføre en slik friere vekslingsrett mellom valutaene er å nå fram til større internasjonal handel og de fordeler det fører med seg. Men dette kan bare oppnås dersom fordelene ved en friere omveksling ikke blir motvirket av en restriktiv handelspolitikk. Arbeidet for å oppnå en utvidd konvertibilitet er derfor knyttet nøye sammen med handelspolitiske problemstillinger. De handelspolitiske reglene må ta sikte på å forhindre at det i handelspolitikken nyttes tiltak som hemmer et fritt varebytte, som f. eks. mengderestriksjoner eller bilaterale avtaler mellom land som gjør sin valuta konvertibel. Erfaringene fra Organisasjonen for europeisk økonomisk samarbeid (OEEC), viser at det, for at et friere system for handel og betalinger skal virke, ikke er tilstrekkelig å vedta internasjonale avtaler. Det er også nødvendig stadig å føre tilsyn med at avtalene faktisk etterleves.

Den organisatoriske form for det internasjonale samarbeidet under en videre konvertibilitet er ennå ikke klar. For tiden pågår det drøftinger om disse spørsmålene både i samband med fornyelsen av Generalavtalen for tolltariffer og handel og innenfor Organisasjonen for europeisk økonomisk samarbeid.

A legge til rette det realøkonomiske grunnlaget for at konvertibiliteten skal virke etter sin hensikt, er imidlertid et større problem enn det rent organisasjonsmessige. Under årsmøtet i Det internasjonale pengefond i september 1954 ble det framholdt, særlig av den britiske finansministeren, at det ville bli vanskelig å komme fram til konvertibilitet, hvis ikke Sambandsstatene lempet vesentlig på sin handelspolitikk, bl. a. ved å redusere tollsatsene. Sterlingområdet og de europeiske land vil ellers neppe oppnå en slik øking av eksporten til dollarområdet, at de kan betale for importen derfra når de nåværende ekstraordinære dollarinntekter reduseres eller faller helt bort.

Vi må regne med at utviklingen henimot full konvertibilitet vil komme til å foregå gradvis. Blant annet må de vest-europeiske land unngå skritt som, hvis de mislykkes, kan bringe i fare de handelsmessige fordeler som er oppnådd gjennom OEEC's frilisteordning. En plutselig opphevelse av de resterende mengderestriksjoner overfor dollarområdet — det vil si en innlemelse av dollarområdet i frilistesystemet — vil kunne skape store vansker for Vest-Europa som helhet. Det har derfor vært foreslått å opprette et europeisk fond under OEEC, som kan tre i

stedet for betalingsunionen, når konvertibiliteten gjennomføres. Dette fond er det meningen skal yte lån til land som kommer i forbigående betalingsvansker ved opprettholdelsen av frilistesystemet. Planene befinner seg imidlertid ennå bare på et rent forberedende stadium.

Ved siden av det samarbeid som finner sted innenfor organisasjoner som dekker store deler av verdensøkonomien, har det etter krigen også vokst fram samarbeid i enkelte mindre grupper av stater. Det gjelder f. eks. samarbeidet i Det europeiske kull- og ståfelleskapet og i Benelux-unionen, der Belgia, Luxembourg og Nederland arbeider for å nå fram til en økonomisk union. Også i Norden har slike idéer vært diskutert og har gitt seg ulike ytringsformer. Mellom regjeringene har det langt tilbake i tiden vært uformell kontakt. Etter krigen har opprettelsen av Det nordiske råd skapt et forum for nasjonalforsamlingene for meningsutvekslinger og for vedtak av tilrådinger.

En avtale om felles nordisk arbeidsmarked trådte i kraft 1. juli 1954 og omfatter Norge, Danmark, Finland og Sverige. Borgere i hvert av disse landene kan nå ta lønt arbeid i de øvrige land uten å ha hverken arbeidstillatelse eller oppholdstillatelse.

Siden 1948 har spørsmålet om nærmere økonomisk samarbeid i Norden vært drøftet i et felles nordisk utvalg. En innstilling som utvalget avga i 1954 ble behandlet på et møte av Det nordiske råd i Oslo i august. Rådet vedtok en henstilling til regjeringene om å legge til rette vilkårene for et felles nordisk marked på så store felter som mulig, og samtidig klarlegge mulighetene for opprettelse av en tollunion med ens tollsats utad. Rådet henstilte også til regjeringene å innlede forhandlinger om konkrete samarbeidsoppgaver i den teknisk-naturvitenskapelige og landbruksvitenskapelige forskning og i spørsmålet om kraftoverføring. Endelig anbefalte Rådet at regjeringene opprettet egne organer for samarbeidet. I Norge har det i høyere grad enn i de øvrige nordiske land vært delte meninger om hensiktsmessigheten av dette samarbeid.

I slutten av oktober trakk representanter for de tre lands regjeringer opp retningslinjene for det fortsatte arbeidet under et møte i Harpsund i Sverige. Etter disse retningslinjene skal en først og fremst kartlegge vareområder der toll og restriksjoner spiller liten rolle, og der vilkårene derfor skulle ligge til rette for en hurtig gjennomføring av et felles marked. Samtidig skal en også forsøke å bringe på det rene på hvilke andre områder innføringen av et felles marked kan by på overveiende fordeler for samtlige tre land. Det har særlig vært tenkt på den kjemiske og farmasøytiske industri, produksjo-

nen av jern og stål, de elektrometallurgiske og elektrokjemiske industriene og deler av metallindustrien.

Videre skal det undersøkes om det finnes områder der det er fordelaktig å settes i gang fellesnordiske tiltak for å starte ny produksjon eller samordne og utbygge bedrifter som allerede eksisterer. Det skal også undersøkes om et felles nordisk marked kan forenes med arbeidet for å øke handelen med land utenfor Norden, og med de forpliktelser som følger med medlemsskap i internasjonale organisasjoner. Endelig skal de forhold som påvirker konkurransevnen til industrien i de tre land granskes nærmere.

En statsrådsgruppe med et medlem fra hvert lands regjering har ansvaret for saksforberedelsen og planlegger virksomheten. Under statsrådgruppen skal det være en nordisk samarbeidsnemnd sammensatt av tre embetsmenn fra hvert land, som skal ha til oppgave å utrede saker som berører det nordiske økonomiske samarbeidet. Arbeidet skal drives i nær kontakt med

næringslivets og arbeidsmarkedets organisasjoner.

Sambandsstatene.

Fra 1938 fram til 1952 økte nasjonalproduktet i faste priser i Sambandsstatene med om lag 110 prosent. Fra 1947 til 1952 var stigningen nesten 40 prosent. Med to unntak har nasjonalproduktet etter krigen hvert år gått opp i forhold til året før. I 1948—49 inntraff et kortvarig moderat tilbakeslag. Dette tilbakeslaget var allerede stanset opp før konflikten i Korea brøt ut. Det andre tilbakeslaget begynte sommeren 1953, og har fortsatt første halvår 1954. Uttrykt i løpende priser falt bruttonasjonalproduktet i denne perioden med ca. 14 milliarder dollar, eller snaut 4 prosent. Da prisnivået har vært noenlunde konstant, har nedgangen i nasjonalproduktets volum trolig også utgjort 3—4 prosent.

Tabell 1 viser utviklingen i bruttonasjonalproduktet og dets anvendelse.

Tabell 1. *Bruttonasjonalproduktet og dets anvendelse i Sambandsstatene. Beregnede årsoppgaver pr. kvartal, sesongutjamnet, i løpende priser. Milliarder dollar.*

	1953				1954	
	I	II	III	IV	I	II
Forsvarsutgifter	48,7	52,0	50,6	48,7	45,4	43,5
Sivile offentlige drifts- og kapitalutgifter .	34,3	34,6	34,8	37,4	36,5	34,8
Privat forbruk	228,6	230,8	231,2	229,7	230,5	233,1
Private investeringer (ekskl. lager)	49,1	50,5	50,4	49,7	48,7	49,4
Lagerendringer	2,8	5,4	2,0	÷ 4,2	÷ 4,2	÷ 3,8
Nettoinvesteringer i utlandet	÷ 1,8	÷ 3,3	÷ 1,8	÷ 0,6	÷ 1,1	÷ 1,0
Bruttonasjonalproduktet til markedspriser	361,8	369,9	367,2	360,5	355,8	356,0

Kilde: Survey of Current Business, August 1954.

Tilsynelatende er den viktigste årsaken til produksjonsnedgangen å finne i lagerendringene. Fra en lagerøking i annet kvartal 1953 på 5,4 milliarder dollar og en mer beskjeden øking i tredje kvartal, fikk man en lager nedgang på 4,2 milliarder dollar i fjerde kvartal 1953 og det samme i første kvartal 1954. Omslaget fra annet kvartal 1953 til første kvartal 1954 utgjør over 9 milliarder dollar. Lagerreduksjonen i annet kvartal 1954 var noe mindre enn i første. Forsvarsutgiftene sank i samme tidsrom, fra annet kvartal 1953 til første kvartal 1954, med vel 6,5 milliarder dollar fra et nivå på 52 milliarder dollar. Denne nedgangen fortsatte i annet kvartal, men i langsommere tempo. Forsvarsutgiftene lå da på 43,5 milliarder dollar, som er over 16 prosent lavere enn i det tilsvarende kvartal 1953. Det synes rimelig å anta at forventningene om synkende offentlige utgifter har vært en av årsakene til at bedriftene det siste året har søkt å redusere sine lager.

Produksjonsnedgangen har ikke vært jamn i alle grener av næringslivet. Mens produksjonsindeksen for hele industrien i annet kvartal 1954 lå omtrent 10 prosent lavere enn i samme kvartal 1953, lå delindeksen for varige forbruks-goder 13 prosent lavere, og for ikke-varige forbruks-goder 4 prosent lavere.

Enda tydeligere kommer forskjellen fram når vi ser på indekstallene for de enkelte industrier. I den metallproduserende industrien gikk produksjonen ned med over 20 prosent, og i metallbearbeidingsindustrien og tekstilindustrien med 15 prosent, mens produksjonen i nærings- og nytelsesmiddelindustrien gikk litt opp.

I jordbruket blir omfanget av produksjonen i høy grad påvirket av regjeringens støttepolitikk. Denne er nå gitt en mer elastisk utforming, ved at den nedre grense for støtteprisene er satt lavere enn før. For å hindre sterk stigning i produksjonen har det vært nødvendig å fastsette arealgrenser for hva som kan tilsæes

med hvete og bomull. Likevel har produksjonen vært høy og det har oppstått avsetningsvansker. I året 1953 var det et merkbart prisfall på jordbruksproduktene sammenliknet med 1952. Dette prisfallet ser nå ut til å ha stoppet opp på et nivå som svarer til nivået i 1950. For å oppnå dette, har regjeringen finansiert store lageroppbygg, særlig av hvete, fôrkorn, tobakk og bomull. Ved utgangen av mai 1953 hadde lagrene av jordbruksvarer, finansiert av det offentlige, en verdi av 3,2 milliarder dollar. På samme tidspunkt 1954 var verdien 6,1 milliarder dollar, og i løpet av året er grensen for lagringskreditten hevet to ganger, siste gang til 10 milliarder dollar. Dette tyder på at prisforholdene fremdeles kan lede til stigning i lagrene av jordbruksvarer. Avlingen av hvete og mais i 1954 er imidlertid en del mindre enn året før, mens bomullshøsten er gått noe opp.

I motsetning til industri og jordbruk, viser bygge- og anleggsvirksomheten stigende produksjon trass i at den militære anleggsvirksomhet er redusert. De beregnede årstall var i første og annet kvartal 1954 henholdsvis 26 og 27 milliarder dollar. Det er for begge kvartaler 1 milliard dollar høyere enn i tilsvarende kvartal året før. I sommermånedene økte boligbyggingen sterkt, blant annet på grunn av utvidd offentlig støtte, og bygge- og anleggsvirksomheten må ventes å holde seg på et høyt nivå selv om

bedriftenes investeringer på dette området i de to siste kvartaler av året blir lavere enn i 1953. Investeringen i maskiner og transportmateriell har vært lav i 1954 sammenliknet med året før.

Produksjonsnedgangen fra 1953 til 1954 har ført til nedgang i sysselsettingen i de fleste yrker utenom jordbruket. Mens sysselsettingen i annet kvartal 1953 lå på 55,2 millioner sysselsatte, lå tallet i annet kvartal 1954 på 54,4 millioner. Med unntak for 1949 har sysselsettingen tidligere økt i alle år etter krigen. Selv om nedgangen i sysselsettingen i 1954 ikke har vært særlig stor, har det økonomiske tilbakeslaget sammen med veksten i den yrkesføre delen av befolkningen ført til en relativt betydelig oppgang i arbeidsløysa. I første kvartal 1954 var den kommet opp i om lag 3,5 millioner. Senere har tallet sunket litt, men selv i september var det 3,1 millioner arbeidsløse i Sambandsstatene, eller om lag 5 prosent av den totale yrkesbefolkning.

Den alminnelige produksjonsnedgangen synes å være stoppet opp i første halvår 1954. Produksjonen har stabilisert seg på et nivå der bruttonasjonalproduktet ligger ca. 4 prosent under nivået for annet kvartal 1953, mens industriproduksjonen er omtrent 10 prosent lavere. Samtidig har det funnet sted en forskyvning i etterspørselens struktur ved at omfanget av statens utgifter er sterkt redusert (se tabell 2).

Tabell 2. Sambandsregjeringens utgifter og inntekter 1952/53—1954/55. Milliarder dollar.

	1952/53 Regnskap	1953/54 Regnskap	1954/55 Budsjett
Totale utgifter netto.....	74,3	67,6	64,0
» inntekter netto.....	64,8	64,6	59,3
Budsjettunderskott netto.....	9,4	3,0	4,7
Kontantregnskap:			
Totale utbetalinger netto.....	76,8	72,0	69,6
» innbetalinger netto.....	71,5	71,5	67,5
Utbetalingsoverskott netto.....	5,3	0,5	2,1

Statsbudsjettet vil fremdeles ha en viss ekspansiv virkning, da inntektene også er betydelig redusert. Underskottet skulle etter det sist reviderte budsjett bli noe større for inneværende budsjettår enn for det foregående, men mindre enn i 1952/53. Nedskjæringen av de samlede statsutgifter med nesten 10 milliarder dollar over en periode på to år, det vil si med nesten 3 prosent av bruttonasjonalproduktet, representerer imidlertid en sterk nedskjæring av etterspørselen.

Skattelettelser som er gjennomført både for

bedriftene og lønsmottakerne, skulle på den annen side kunne stimulere etterspørselen. For bedriftsbeskatningen gjelder det særlig opphevelsen av Excess Profit Tax og innføringen av langt friere avskrivningsregler. Etter de nye skattelovene er de sterkt risikopregede investeringer kommet i en langt gunstigere stilling enn tidligere. Virkningene på etterspørselen av disse skattelettelsene for bedriftene vil imidlertid i høy grad avhenge av forventningene om den framtidige konjunkturutvikling.

I det siste året er også rentepolitikken lagt

om. Federal Reserve-systemet, som så sent som i 1953 solgte statsobligasjoner på det åpne marked, har tatt skritt for å lette pengemarkedet. I mai og juni 1954 kjøpte det statsobligasjoner hos bankene, og det har lempet på bindingsreglene for privatbankenes innskottsreserver i Federal Reserve-bankene. Disse tiltakene har ført til en senkning av rentenivået.

Når nedgangen har stoppet, skyldes det imidlertid også andre årsaker som tyder på at Sambandsstatenes økonomi nå er mer motstandsdyktig overfor depressive tendenser enn i mellomkrigstiden. Fagforeningenes sterke stilling har stort sett hindret at produksjonsnedgangen har blitt fulgt av lønnsnedslag. Bestemmelsene om prismessig jamstilling for jordbruket virker også stabiliserende. Videre har Sambandsstatene fått et mer omfattende sosialt trykkesystem som også bidrar til å holde inntektsnivået oppe under en produksjonsnedgang. Endelig har regjeringen gjennom lagringen av råmaterialer og plasingen av ordrer søkt å støtte næringer og geografiske områder som har vært særlig hardt ramt av tilbakeslaget.

Alle disse momenter bidrar til å forklare hvorfor konsumet har holdt seg så stabilt som det gjorde i 1953, og at det i annet kvartal 1954 til og med har steget til et høyere nivå enn noen gang tidligere (se tabell 1). De disponible personlige inntektene (inntektene etter fradrag av skatter) steg etter de beregnede årsoppgaver med 2,5 milliarder dollar fra annet kvartal 1953 til annet kvartal 1954, og det private forbruket steg i omtrent samme omfang.

Det vedholdende overskott på Sambandsstatenes betalingsbalanse har vært et karakteristisk trekk i verdensøkonomien etter krigen. I de første etterkrigsårene varierte det mellom 5 og 10 milliarder dollar årlig. Så sent som i første halvår 1952 var overskottet på driftsbalansen eksklusive økonomisk hjelp og militære utgifter over 4,6 milliarder dollar beregnet årsrate. Senere har overskottene vært betydelig mindre. For hele året 1953 var det således 2,3 milliarder dollar. Første halvår 1954 viste det igjen en viss stigning og kom opp i godt og vel 3,6 milliarder dollar beregnet årsrate.

Denne stigning skyldes først og fremst et fall i importen som i første halvår 1954 lå 5 prosent lavere enn året før. Forklaringen ligger i første rekke i den synkende økonomiske aktiviteten. Nedgangen har ramt importen fra OEEC-landene forholdsvis sterkt. Den er gått ned med hele 13 prosent, og det synes å være Storbritannias eksport som særlig er berørt. Derimot har importen fra de råvareproduserende land holdt seg godt oppe. Over det nevnte tidsrommet har således importen fra landene i det ytre sterling-

området bare sunket med 0,4 prosent. Importen fra Latin-Amerika viser stigning.

Eksporten har på den andre siden holdt seg godt oppe. Den gunstige økonomiske utviklingen i Vest-Europa har bidratt til å opprettholde etterspørselen etter amerikanske varer. I en rekke land, særlig i Vest-Europa, er det også lempet på restriksjonene overfor importen fra dollarområdet. Endelig har Sambandsstatene gjennom et spesielt støtteprogram åpnet muligheter for eksport av visse landbruksvarer mot betaling i mottakerlandenes egen valuta.

Overskottet på driftsbalansen på kommersielt grunnlag oppveies imidlertid av Sambandsstatenes militære utgifter i andre land, kapitaltransaksjoner og gaver. I 1953 beløp disse postene seg til 4,3 milliarder dollar, og i første halvår 1954 var de på 2,4 milliarder. Dette har betydd at andre lands beholdninger av gull og dollar i 1953 steg med omtrent 2 milliarder og i første halvår 1954 med 600 millioner dollar.

For annet halvår er det neppe grunn til å vente vesentlige endringer i utviklingen på dette området. På litt lengre sikt er det derimot betydelig vanskeligere å vurdere tendensene. Viktige usikkerhetsfaktorer er — ved siden av produksjonsutviklingen — Sambandsstatenes handelspolitikk og det omfanget de økonomiske og militære støtteprogrammer kommer til å få i framtiden.

Tradisjonelt er Sambandsstatene et land med høye tollsatser. Dette, sammen med innviklede fortollingsregler og andre restriktive bestemmelser, har virket til å begrense samhandelen mellom Sambandsstatene og resten av verden. Det har i de siste årene fra flere kanter vært arbeid for å få gjennomført en mer liberal importpolitikk. Et av de betydeligste initiativ på dette området var nedsettelsen av en kommisjon — Kommisjonen for utenriks-økonomisk politikk (kalt Randall-kommisjonen) — i 1953 for å komme med forslag til den framtidige handelspolitikken. I innstillingen fra kommisjonens flertall tilrådes en mindre proteksjonistisk handelspolitikk på flere områder. Flertallet i kommisjonen gikk inn for at Sambandsstatene skulle gi visse en-sidige toll-lettelser, og for at man ved forhandlinger med andre land skulle søke å nå fram til gjensidige reduksjoner av tollsatsene. Av særlig interesse er det at det i Sambandsstatenes skipsfartspolitik etter kommisjonens mening bør tas hensyn til den rolle skipsfarten spiller for andre lands dollarbalanse.

Kommisjonens innstilling har møtt bred politisk motstand, og dens forslag er ennå ikke tatt opp til avgjørende behandling. I mellomtiden har imidlertid mange grupper satt fram krav om tollforhøyelser for forskjellige varer. Tollen på ur er etter krav fra urindustrien, motivert med strategiske hensyn, blitt økt med 50 prosent, mens andre krav f. eks. om større

toll på bly og sink er tilbakevist. I stedet er avsetningsmulighetene for disse varene økt ved statens lagringskjøp. Likeledes ble et forslag om høyere toll og kontingentbegrensning for importen av frossen fiskefilet tilbakevist.

Det økonomiske og militære støtteprogrammet består, bortsett fra levering av materiell, for tiden av direkte økonomisk hjelp til enkelte land, av det amerikanske bidraget til det felles bygge- og anleggsprogrammet (infrastrukturprogrammet) for Atlanterhavspaktens organisasjon og av amerikanske kjøp av militært utstyr og materiell i Vest-Europa under det såkalte «off-shore»-programmet. Dette siste er et program som særlig tar sikte på å utvikle europeisk produksjon av slik militær utrustning som hittil i det vesentlige er levert til de øvrige medlemsland i NATO fra Sambandsstatene.

I tillegg til disse postene kommer de amerikanske troppers utgifter i dollar i de land der de er stasjonert, eller i land som de får forsyninger fra.

Bevilgningen under Det gjensidige sikkerhetsprogrammet for 1954/55 var på 2,8 milliarder dollar. Av dette gjaldt 1 275 millioner dollar off-shore-kjøp og 123 millioner dollar bygge- og anleggsprogrammet. I tillegg kommer overførte bevilgninger fra tidligere år på i alt 1,2 milliarder, slik at det står til rådighet i inneværende budsjettår om lag 4,2 milliarder dollar. I 1953 var disse utgiftene (inkl. statens lån) i alt på ca. 4,8 milliarder dollar. Over halvparten av utgiftene faller på Vest-Europa.

Av de 4,2 milliarder som står til rådighet, er 900 millioner dollar økonomisk hjelp, og den vesentlige delen av resten vil bli nyttet til off-shore-programmet. Utgiftene under dette viser rask vekst ettersom ordrene blir effektuert. De steg fra 200 millioner dollar i 1952/53 til 500 millioner dollar i 1953/54 og antas å nå sitt maksimum i 1955.

Sambandsstatenes regjering har i 1954 også søkt å skaffe avsetning for en del av sine lager av jordbruksvarer gjennom salg til utlandet mot betaling i mottakerlandenes valuta. De beløp som kommer inn på denne måten, skal nyttes i samsvar med avtale mellom Sambandsstatene og mottakerlandene. Således vil storparten av de midler som gjelder salg i budsjettåret 1953/54, bli nyttet til betaling av off-shore-bestillinger. For inneværende år er reglene mer elastiske. Det er mulig at det vil bli inngått avtaler som gjør det mulig for mottakerlandene å nytte motverdimidler til kjøp av overskottsvarer i sitt eget land for leveranser til tredje land, i første rekke til underutviklede områder.

Salg av overskottslager til utlandet beløp seg i 1953/54 til 245 millioner dollar. Sommeren 1954 vedtok Kongressen en lov som gir adgang til salg av overskottsvarer for i alt 700 millioner

dollar fordelt over en treårsperiode. Presidenten fikk samtidig fullmakt til å gi bort jordbruksvarer for 300 millioner dollar. I bevilgningen til Det gjensidige sikkerhetsprogram for 1954/55 er det dessuten inkludert et beløp på 350 millioner dollar til salg av jordbruksvarer mot betaling i mottakerlandets valuta. Alt i alt står det således til disposisjon for administrasjonen 1 350 millioner dollar til finansiering av eksport av overskottsvarer i de nærmeste årene. Ved den såkalte Butler Act er bestemmelsen om at 50 prosent av leveringene under de amerikanske støtteaksjoner til andre land skal føres med amerikanske skip utvidd til å omfatte både leveringer under off-shore-programmet og varer som selges fra overskottslagrene.

Vest-Europa.

For Vest-Europa har 1954 vært et år med framgang. Produksjonsnedgangen som inntraff i en rekke land etter opphøret av krigshandlingene i Korea og særlig satte sitt preg på utviklingen i siste halvår av 1952, tok slutt i første halvdel av 1953. Høsten 1953 var det klart at en ny oppgang hadde satt inn, og den har fortsatt i 1954. Framgangen er bemerkelsesverdig for så vidt som den har funnet sted samtidig med en nedgang i den økonomiske aktiviteten i Sambandsstatene. En av drivkreftene har vært den høye etterspørsel etter varige konsumgoder, bl.a. biler. Også investeringsetterspørselen ligger høyt, og i mange land ser den ut til å ha vært stigende i siste halvdel av 1954.

Produksjonsøkningen lar seg lettest illustrere ved tall for *i n d u s t r i p r o d u k s j o n e n*. Den viser oppgang i alle de vest-europeiske land i forhold til 1953, men oppgangen har ikke vært like sterk over alt. For medlemslandene i OEEC tatt samlet lå produksjonen i første kvartal 1954 på 123 (1950 = 100) mot 114 et år tidligere. For annet kvartal er de tilsvarende tall 127 og 117. I første halvår 1954 har altså industriproduksjonen i Vest-Europa ligget om lag 8 prosent høyere enn i samme periode året før. Oppgangen fordeler seg på nesten alle varegrupper, men har vært særlig sterk for kjemiske produkter og biler.

Tabell 3 viser utviklingen i en del OEEC-land, og for de viktigste industrigrener for hele OEEC-gruppen under ett.

Under stagnasjonen i 1952 var det bare den sterke produksjonsoppgangen i Vest-Tyskland som hindret den samlede vest-europeiske industriproduksjon fra å gå tilbake. Også produksjonsøkningen i 1953 kan i stor utstrekning tilskrives framgangen i Vest-Tyskland. I 1954 har imidlertid oppgangen vært langt mer markert også i andre vest-europeiske land. Mens således den samlede vest-europeiske produksjonsindek-

Tabell 3. Industriproduksjonen i enkelte OEEC-land og i de ulike industrigrener for OEEC-landene under ett. (1950 = 100).

	1953				1954	
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.
Danmark	101	102	94	105	103	110
Frankrike	118	119	101	120	122	128
Vest-Tyskland	129	137	138	152	143	153
Norge	119	111	104	119	128	117
Sverige	106	109	90	114	111	114
Storbritannia	107	106	99	114	115	¹ 113
Medlemslandene i OEEC — samlet	114	117	111	125	123	127
Gruvedrift	116	114	104	117	118	114
Jern- og metallverk	120	120	111	125	125	³ 129
Verkstedsindustri	122	123	114	128	130	² 135
Kjemisk industri	123	129	127	140	143	—
Tekstilindustri	101	101	96	111	108	³ 108
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	98	109	106	134	102	² 110

¹ Foreløpige tall. ² 1 måned. ³ 2 måneder.

sen som nevnt steg med om lag 8 prosent fra 1. halvår 1953 til samme halvår 1954, var veksten for alle medlemslandene utenom Vest-Tyskland 7,5 prosent.

Et iøynefallende trekk ved den sterke framgangen i de siste 18 måneder er at den gjennomgående har funnet sted uten at prisnivået har vist særlige bevegelser. At den økte etterspørselen ensidig har slått ut i større produksjon og ikke i prisstigning, er et nytt trekk i etterkrigstidens Europa. Det tyder på at det må ha foreligget en betydelig ledig produksjonskapasitet i begynnelsen av 1953. Variasjonene i engrosprisenivået fra første kvartal 1953 til første kvartal 1954 har vært små. I de fleste landene har bevegelsen ligget mellom 2 prosent stigning og 2 prosent fall. Importprisene har vært synkende i alle OEEC-land uten unntak. I Storbritannia var nedgangen i importprisindeksen fra første kvartal 1953 til annet kvartal 1954 3 prosent, i Tyskland 7 prosent og i Nederland også nesten 7 prosent.

Produksjonsøkingen har vært fulgt av en sterk øking i Vest-Europas utenrikshandel. For alle landene under ett gikk eksportvolumet opp fra 110 i første kvartal 1953 (1950 = 100) til om lag 130 i de 2 første kvartaler i 1954. Omtrent samme øking finner vi i importtallene. Men det har vært store forskyvninger i handelens fordeling på landområder. Det meste av stigningen kan tilskrives større samhandel mellom de vest-europeiske land innbyrdes. En prosentvis enda sterkere stigning

viser samhandelen med de øst-europeiske land. Den er imidlertid for liten til å bety mye for de absolutte tall. Importen fra Sambandsstatene har hatt omtrent uforandret omfang, mens eksporten dit har gått ned som følge av det amerikanske konjunkturtilbakeslaget. Samtidig har eksporten til dollarland utenom Sambandsstatene gått noe opp, men ikke nok til å hindre at Vest-Europas samlede dollareksport har sunket. En mer detaljert gjennomgåing av handelens utvikling blir gitt i de følgende avsnitt.

Eksporten til Sambandsstatene holdt seg på et stabilt nivå i 1953, og var betydelig høyere enn i 1952. Omkring årsskiftet 1953/54 gikk den imidlertid sterkt ned. Mens eksporten i 1953 holdt seg stabil på et månedsgjennomsnitt av 176 millioner dollar, har den i første halvår 1954 bare utgjort snau 150 millioner i gjennomsnitt pr. måned. Nedgangen har vært merkbar i de fleste land.

På den andre siden holdt importen fra Sambandsstatene seg i 1954 på om lag 250 millioner dollar pr. måned. Dette er omtrent det gjennomsnittsnivå som importen har ligget på i de siste to årene. Sammenliknet med årene fra 1947 til og med første halvår 1952 (bortsett fra 1951) er det imidlertid en ganske vesentlig nedgang. I disse årene varierte importen mellom 462 og 330 millioner dollar pr. måned.

I varebyttet med Sambandsstatene har Vest-Europa altså fremdeles et betydelig underskott, som konjunkturutviklingen det siste året har gjort større. Vest-Europa har imidlertid andre ordinære dollarinntekter, først og fremst inn-

tektene av skipsfart og turisttrafikk. I tillegg kommer også ekstraordinære dollarinntekter, i første rekke ved off-shore-kontrakter og under det felles bygge- og anleggsprogrammet for NATO. Disse inntektene var i 1953 så høye at gull- og dollarreservene i OEEC-landene (inklusive det ytre sterlingområdet) økte med 2 000 millioner dollar. Også i 1954 vil det vel finne sted en viss øking. For første halvår er økingen anslått til 850 millioner dollar. OEEC-landenes samlede dollarreserver pr. 30. juni 1954 var i underkant av 12 milliarder dollar.

Handelen mellom Vest-Europa og Øst-Europa har ligget sterkt nede i hele etterkrigstiden. Regnet i volum var den således i 1952 bare fjerdeparten av hva den var i 1938. Nedgangen har i alt vesentlig politiske årsaker. Handelen mellom Vest- og Øst-Europa har vært nyttet som virkemiddel i den kalde krigen, og koordineringen av de øst-europeiske landenes økonomi har ført til vesentlig større innbyrdes samhandel mellom disse landene, og følgelig gitt mindre rom for handel med andre land. Men handelen har også vært hemmet av mer tekniske vansker, som f. eks. manglende salgsskapparat og stramme to-sidige varebytte- og betalingsavtaler.

Ved revisjonen av Sovjet-Samveldets femårsplan våren 1953 ble det tatt sikte på en raskere øking av konsumet. Denne politikken, som også er blitt fulgt i de andre øst-europeiske land, har gitt grunnlag for en økt handel med Vest-Europa. I løpet av 1953 ble det sluttet en rekke handelsavtaler mellom øst- og vest-europeiske land, som har ført til en betydelig øking i varebyttet mellom Øst-Europa og Vest-Europa i 1954. Sammenliknet med samme tidsrom året før, viser OEEC-landenes import fra Øst-Europa i de fem første måneder av 1954 en oppgang fra 252 millioner dollar til 328 millioner dollar, og eksporten en tilsvarende øking fra 233 millioner dollar til 343 millioner dollar.

Leveransene fra Øst- til Vest-Europa består særlig av korn, sukker, malmer og kull. For mange av disse varene kan importen fra Øst-Europa erstatte import fra dollarområdet, slik at økt handel med Øst-Europa kan bety en reduksjon av OEEC-områdets dollarutgifter. Den vest-europeiske eksporten østover består av forbruksvarer av mange slag, samt av maskiner og skip.

Utsiktene for en fortsatt vekst i øst-vesthandelen i annet halvår 1954 er vanskelige å vurdere. En viktig faktor er kornhøsten i Sovjet-Samveldet, og om den foreligger ennå ikke pålitelige meldinger. Videre har det vært stigende avsetningsvansker for polske kull. På den andre siden har Sovjet-Samveldet tilbudt en rekke nye varer, som f. eks. biler, slik at vareutvalget blir mer variert. F.N.'s Økonomiske

kommisjon for Europa har tatt opp spørsmålet om å få etablert et system med langsiktige vareavtaler for å stabilisere handelen mellom Vest- og Øst-Europa. Videre undersøker kommisjonen om det finnes grunnlag for å få innført en viss grad av flersidighet i betalingene mellom de øst- og vest-europeiske landene. Dette arbeidet har ennå ikke pågått så lenge at det lar seg avgjøre om det kan føre til resultater.

Volumet av handelen mellom de vest-europeiske landene innbyrdes steg mellom 1948 og 1953 til det dobbelte, og var i 1953 40 prosent høyere enn i 1938. Veksten har i de senere årene ikke vært jamn. Det var en stigning på 10 prosent mellom 1950 og 1951, en liten nedgang i 1952 og en ny oppgang på over 10 prosent i 1953. Stigningen har fortsatt i 1954, uten at det ennå er mulig å si nøyaktig hvor stor den har vært.

Svingningene i den vest-europeiske samhandelen avspeiler produksjonsutviklingen innenfor OEEC-området, men blir også påvirket av handelspolitiske forhold. Nedgangen i 1952 hadde således sammenheng med de betalingsvansker som særlig Storbritannia og Frankrike da kom opp i. De førte til at begge disse land opphevet frilistingen av sin import fra de øvrige OEEC-land — Frankrike helt og Storbritannia i meget betydelig omfang. I løpet av 1953 og 1954 har Storbritannia igjen vært i stand til å innføre frilistene for omfattende varegrupper. Frankrike har i en viss utstrekning fulgt etter, men har samtidig motvirket effekten av frilistingen ved å legge en avgift, varierende med varens art, på salg av valuta til betaling for frilistede varer.

Frilistingen i Vest-Europa dekker nå varer som i 1948 utgjorde 80 prosent av den private importen i medlemslandene i OEEC.

Det kan neppe være tvil som at de felles tiltak som er truffet innenfor OEEC for å frigjøre samhandelen har bidratt vesentlig til den sterke økingen av handelen i Vest-Europa. For å stabilisere de resultater som er nådd har OEEC-landene i 1954 etablert regler som vanskeliggjør og begrenser adgangen til å påberope seg betalingsvansker for å opprettholde eller innføre mengderestriksjoner på importen. Samtidig har landene på ny avgitt en prinsippløsing om å ta sikte på fullstendig frigjøring av samhandelen.

En hovedforutsetning for den delvise avvikling av mengderestriksjonene i den vest-europeiske samhandelen har vært det multilaterale avregnings- og kredittsystem som er opprettet ved Den europeiske betalingsunionen (EPU). Unionen ble opprettet i 1950 for to år, og er siden blitt forlenget både i 1952, 1953 og 1954 for ett år av gangen. Mens det i de to første årene systemet

var i virksomhet forekom betydelige svingninger i de enkelte lands betalingsposisjoner overfor unionen, er forholdene siden 1952 i stadig sterkere grad blitt karakterisert ved at enkelte land er blitt permanente kreditorer og andre permanente debitorer. Forhandlingene i forbindelse med fornyelsene av unionen har derfor i første

rekke dreid seg om å finne løsninger på de ytterliggående kreditorers og debitorers problemer.

Ved inngangen til budsjettåret 1954/55 var det bare åtte av unionens femten medlemsland som lå innenfor rammen av sin kvote (se tabell 4), mens fire land var ekstreme kreditorer og to ekstreme debitorer.

Tabell 4. *Stillingen i Den europeiske betalingsunionen pr. 30. juni 1954.*

	Kvot mill. dollar	Kumulativt over- skott eller underskott pr. 30. juni 1954 mill. dollar	Prosent av kvoten
Kreditorer:			
Belgia	331	362,0	109
Nederland	355	342,4	96
Portugal	70	45,2	65
Sverige	260	157,4	61
Sveits	250	312,7	125
Tyskland	500	1 107,6	222
Østerrike	70	131,6	188
Debitorer:			
Danmark	195	140,6	72
Frankrike	520	889,4	171
Hellas	0	22,6	-
Island	15	7,3	48
Italia	205	202,8	99
Norge	200	122,4	61
Storbritannia	1 060	674,0	64
Tyrkia	50	215,7	431

Ved fornyelsen av EPU i år ble prinsippene for avregning av under- og overskott endret, og en del gjeldsforhold innenfor unionen ble konsolidert. Ved gjeldsoppgjøret lyktes det gjennom en rekke tosidige avtaler mellom kreditorer og debitorer å få omgjort gjeld og fordringer på unionen til gjeldsforhold mellom to og to medlemsland. På den måten ble det opprettet låneavtaler for over 850 millioner dollar. Av dette ble en fjerdedel betalt i gull, mens resten skal avbetales i gull eller dollar over perioder som partene er blitt enige om.

Samtidig fikk kreditorlandene utbetalt av unionens fond 130 millioner dollar mot senere om nødvendig å stille nye kreditter til disposisjon.

Ved disse to ordningene er det skapt grunnlag for nye kreditter på over 900 millioner dollar i tillegg til de gjenstående kreditter i unionen, og alt i alt er det nå kredittgrunnlag for nærmere 1 milliard dollar.

I EPU var oppgjørene inntil 30. juni 1954 ordnet slik at jo større oppsamlet underskott debitorene hadde, jo større del av trekket på unionen måtte de betale i gull eller dollar. Kvotene for hvert enkelt land var delt i fem

deler, såkalte «trancher». Trekket på første del av kvoten var ren kreditt, men kredittandelen sank til 30 prosent i siste del av kvoten. Resten måtte betales i gull eller dollar. Kreditorenes kvote var delt i to, de første 20 prosent var ren kreditt. Av resten ytte de kreditt for 50 prosent og fikk gull eller dollar for de andre 50 prosent. Både for debitor og kreditor gjaldt det at når kvoten var helt utnyttet, var 60 prosent, av den mottatt eller ytt som kreditt og resten 40 prosent, dekket ved betaling i gull.

Fra 1. juli 1954 gjelder en ny oppgjørsform der «tranchene» innenfor kvotene er opphevet. Debitorer må nå betale 50 prosent av trekket på unionen i gull og får kreditt for resten uansett hvor mye av kvoten som er utnyttet, mens kreditor yter kreditt for 50 prosent og får 50 prosent i gull. For at kredittmulighetene ved denne regelen ikke skal bli mindre enn opprinnelig, er alle kvoter blitt økt med 20 prosent. Gjeldskonsolideringen og de nye reglene for oppgjør av over- og underskott har lagt et grunnlag for betalingsunionens fortsatte virksomhet, men det har samtidig styrket gull-elementet i de europeiske betalningene.

Storbritannia.

Storbritannia står i en særstilling i forhold til andre land ved at den internasjonale verdi av dets valuta ikke bare bestemmes av landets egen utenriksøkonomi. De utenriksøkonomiske forholdene i de øvrige medlemslandene i sterlingområdet, som vesentlig omfatter de øvrige samveldestatene (utenom Canada) og de oversjøiske besittelser, vil også spille en stor rolle for pundets stilling.

Nesten halvparten av verdenshandelen betales med pund sterling, og sterlingområdet har langt den største samhandelen med dollarområdet. Det er derfor klart at selv forholdsvis små svingninger i eksporten eller importen kan gi store utslag i valutabeholdningene. Det ytre sterlingområdets eksport består for størstedelen av råvarer som svinger sterkt både i pris og mengde under skiftende konjunkturer. Devalueringen i 1949 var blant annet framtvunget av drastisk nedgang i sterlingområdets dollarreserver som følge av en svikt i eksporten under tilbakeslaget i Sambandsstatene. Korea-oppgangen førte til høye priser på råvarene, og allerede i løpet av 1950 var Samveldets dollarbeholdninger steget så meget at Marshall-hjelpen til Storbritannia midlertidig ble suspendert. Den voldsomme råvareprisstigningen utsatte imidlertid samveldelandenes økonomi for et sterkt inflasjonspress, og Storbritannias egen betalingsstilling overfor det ytre sterlingområdet ble også sterkt svekket.

Inflasjonspresset i det ytre sterlingområdet som følge av de høye råvareprisene var en medvirkende årsak til de meget store underskottene som Storbritannia hadde i Den europeiske betalingsunionen i siste halvdel av 1951 og i 1952. (Det ytre sterlingområdets transaksjoner med landene i EPU avregnes nemlig over Storbritannias konto i unionen). Det var denne utviklingen som førte til at en stor del av den frilistede importen på ny ble begrenset ved mengde-restriksjoner i slutten av 1951.

Etter stagnasjonen i 1952 steg produksjonen i Storbritannia i 1953 relativt raskt. Stigningen har fortsatt i 1954, men i noe langsommere tempo. Mens bruttonasjonalproduktet steg med om lag 4 prosent fra 1952 til 1953, regner en med at det vil stige med 3 prosent fra 1953 til 1954. Økingen skyldes i første rekke stigende aktivitet i industrien, der produksjonsindeksen i første halvår 1954 lå 6 prosent over første halvår året før.

Den største delen av den økte produksjonen er gått til konsum, men også eksporten viser stigning. Stigningen i det offentlige konsumet foregår nå i langsommere tempo enn i den første tiden etter Korea, idet gjenreisningen av forsvaret nærmer seg fullføring.

Investeringsnivået er ikke særlig høyt. Regnet brutto ligger det på snaut 15 prosent av brutto-

nasjonalproduktet.¹ Denne andelen er lavere enn gjennomsnittet for OEEC-landene og vesentlig lavere enn i Sambandsstatene og Canada.

Dette gir bakgrunnen for at Storbritannia i de siste to år har gjennomført flere tiltak for å stimulere investeringene. Diskontoen er satt ned i to trinn, hver gang med en halv prosent, og har siden mai 1954 vært 3 prosent. I skattepolitikken er det blitt gjennomført nye og meget rommelige avskrivningsregler.

Sysselsettingen ligger på et høyt nivå og har vært stigende. Tallet på arbeidsløse varierer mellom 1 og 2 prosent av det totale antall sysselsatte.

Den produksjonsmessige framgangen i Storbritannia har vært fulgt av en betydelig bedring i betalingsbalansen. Driftsoverskottet, som i første halvår 1953 var på 57 millioner pund, steg i annet halvår til 154 millioner pund (etterat amerikansk støtte til forsvaret på henholdsvis 55 og 47 millioner pund er regnet til inntekt). I første halvår i år gikk det ytterligere opp til 178 millioner pund, trass i at støtten til forsvaret fra Sambandsstatene nå bare var 24 millioner pund. Utviklingen i annet halvår er vanskelig å forutsi, ikke minst på grunn av de omfattende havnestreikene i oktober.

Bedringen i betalingsforholdene har gitt rom for en betydelig langsiktig kapitaleksport, særlig til det ytre sterlingområdet. Den har i gjennomsnitt over de siste årene ligget på 180 millioner pund pr. år. Storbritannias valutariske stilling har derfor ikke bedret seg i takt med overskottet på driftsbalansen. Da det ytre sterlingområdet har styrket sin betalingsstilling overfor land utenfor området, har det imidlertid funnet sted en sterk øking i sterlingblokkens samlede valutabeholdning. Fra 30. juni 1952 til 31. desember 1953 økte dollarreservene med om lag 840 millioner dollar. Samtidig hadde Storbritannia (og dermed også hele sterlingområdet) et overskott i Den europeiske betalingsunionen på nesten 300 millioner dollar. Dette brakte landets kumulative underskott ned fra 1 100 millioner dollar til om lag 820 millioner dollar. Samtidig har Storbritannia på nytt utvidd sine frilister, slik at de nå omfatter over 80 prosent av importen.

Bedringen i betalingsbalansen i 1954 har ført til en ytterligere øking av dollarreservene, som den 30. juni var på over 3 milliarder dollar, og en nedgang i det kumulative underskottet i EPU til 674 millioner dollar.

Med støtte i denne framgangen har Storbritannia truffet flere tiltak som tar sikte på å øke interessen for pund sterling som internasjonalt

¹ Her og andre steder i avsnittet om Verdensøkonomien er OEEC's definisjon av bruttoinvesteringen lagt til grunn. Dette investeringsbegrepet inkluderer ikke reparasjoner og vedlikehold.

betalingsmiddel. Våren 1954 ble således de britiske varebørsene åpnet på nytt, slik at det nå er høve til å kjøpe i pund en rekke råvarer som ellers bare kan betales i dollar. Videre er gullmarkedet, som også har vært stengt siden før krigen, åpnet igjen for ihendehavere av sterlingtilgodehavender når disse tilgodehavender er ervervet mot betaling i dollar. Dette gjelder imidlertid bare for personer som bor utenfor landene i sterlingområdet. Endelig er adgangen for land utenfor dollarområdet til å nytte pund til oppgjør seg imellom økt i meget betydelig omfang.

Alle disse tiltakene er ledd i arbeidet mot et hovedmål i Storbritannias økonomiske politikk — konvertibilitet overfor dollar. Som før nevnt tas det i første omgang bare sikte på en begrenset konvertibilitet. De tiltakene som er omtalt ovenfor kan ikke sies å representere avgjørende skritt mot målet. Den britiske politikken på dette området er trukket opp etter lange linjer, og det er framholdt at konvertibilitet bare vil bli innført, dersom den vil føre til økt handel og bedre internasjonal arbeidsdeling. En av forutsetningene for dette er etter britisk syn, som nevnt, at Sambandsstatene gjennomfører lempninger i sin handelspolitikk.

Frankrike.

Så sent som i 1952 var nasjonalproduktet i Frankrike målt i faste priser ikke mer enn 6—8 prosent høyere enn i 1930. Dette skyldes i noen grad krigen, men forklares først og fremst ved at den økonomiske veksten i 1930-årene var ytterst liten.

I etterkrigsårene har bruttonasjonalproduktet vist en betydelig vekst. Fra 1946 til 1952 steg det med nesten 40 prosent. Industriproduksjonen steg i det samme tidsrom med nesten 70 prosent, og arbeidsløysa har vært lav. Fremdeles er imidlertid produktiviteten i fransk næringsliv lavere enn i de fleste andre industriland.

Bruttoinvesteringene (eksklusive lageroppbygg) har i de senere årene variert mellom 16 og 18 prosent av bruttonasjonalproduktet. Det tilsvarer omtrent investeringsraten for Vest-Europa under ett. Det sivile konsumet som prosent av bruttonasjonalproduktet er om lag 75 prosent, som også svarer noenlunde til gjennomsnittet for Vest-Europa. Derimot har Frankrike i de senere årene hatt relativt betydelig større militærutgifter enn andre vest-europeiske land, idet hele 10 prosent av bruttonasjonalproduktet er gått til militære formål. Dette henger bl. a. sammen med krigføringen i Indo-China.

Med unntak for ett enkelt år har Frankrike i hele etterkrigstiden hatt et til dels betydelig importoverskott, men tapet av oversjøiske investeringer har redusert mulighetene for å

finansiere overskottsimpporten. Landet har derfor i nesten hele etterkrigstiden vært avhengig av støtte fra U.S.A. Politisk uro, en meget skjev inntektsfordeling og et lite effektivt skattesystem har bidratt til å øke de økonomiske vanskene.

I de første årene etter krigen opplevde Frankrike en kraftig inflasjon. Det lyktes å overvinne denne i 1949, og fra da av og til begynnelsen av 1951 var forholdene relativt stabile. I denne perioden deltok Frankrike fullt ut i frigjøringen av handelen mellom de vest-europeiske landene, og hadde et betydelig overskott i Betalingsunionen i den første tiden.

Den internasjonale prisstigning under og etter Koreakonflikten ga seg imidlertid langt sterkere uttrykk i Frankrike enn i de fleste andre land. Dette fikk alvorlige følger for fransk utenriksøkonomi. Det franske næringslivs konkurransevne overfor utlandet ble svekket, og en stor del av den møysommelig gjenvunne tillit til francen gikk tapt, hvilket utvilsomt førte til en betydelig kapitalflukt. Fra mars 1951 til mars 1952 svingte Frankrikes stilling i Betalingsunionen fra et kumulativt overskott på 270 mill. dollar til et kumulativt underskott på om lag 450 mill. dollar.

I begynnelsen av 1952 var landet nødt til å oppheve frilistene fullstendig. Likefullt fortsatte de månedlige underskottene i EPU. Etter at kvoten i Betalingsunionen ble overskredet har underskottene vært dekket ved betalinger i gull eller dollar. Til tross for dette har dollarbeholdningene ikke sunket, da Frankrike i denne tiden har mottatt store ekstraordinære dollartilskott.

Underskottet i EPU i 1953 og første halvår 1954 har vært mindre enn i det foregående tidsrom. Tilbakeslaget i Vest-Europa i 1952 ramte nemlig ikke Frankrike, som i det året hadde en særkonjunktur. Til gjengjeld gikk produksjonen i Frankrike ned i 1953, mens den var stigende i de øvrige OEEC-landene. Produksjonen i Frankrike har gått opp igjen i første halvår 1954. Sammenliknet med 1951 viser den franske industriproduksjon likevel ikke så sterk vekst som gjennomsnittet for Vest-Europa. Til gjengjeld har det lyktes å holde prisnivået relativt stabilt fra 1952 av, trass i at det både er gitt enkelte lønnsøkinger og gjennomført visse skatteløstelser i dette tidsrom.

For å øke konkurransen i fransk næringsliv har regjeringen i det siste året gjennomført en viss frilisting av importen. Virkningene av dette er imidlertid i noen grad motvirket ved at det midlertidig er lagt særavgifter på salg av valuta til import. Dette har vært ansett for nødvendig, fordi det til de gjeldende valutakurser fortsatt er en skjevhet til stede mellom det indre og det ytre prisnivå.

En kan si at fransk økonomisk politikk i de

senere år har hatt nok med å mestre de kort-siktige problemer etter hvert som de har meldt seg. Mulighetene for å angripe Frankrikes lang-tidsproblemer, som først og fremst består i å øke produktiviteten, har vært temmelig begrenset. Gjenreisningsplanene etter krigen, slik de ble formulert i den såkalte Monnet-plan, tok særlig sikte på å styrke visse grunnindustrier som kull- og stålindustrien og elektrisitetsproduksjonen. Men behovet for nye investeringer er stort i alle sektorer, ikke minst i boligsektoren. I 1953 ble det således bare bygd ca. 115 000 boliger (eller bare 3—4 ganger så mange som i Norge).

Finansieringen av investeringene reiser store vansker. Stadige inflasjoner har undergravd tilliten til pengevesenet. Det franske kapitalmarked er derfor hverken tilstrekkelig stort eller tilstrekkelig elastisk til å møte skiftende behov. Følgen er at en stor del av investeringene finansieres ved bidrag over statsbudsjettet. Om lag 25 prosent av statsutgiftene går til finansiering av investeringer, og en vesentlig del av de nødvendige midler blir skaffet til veie ved kort-siktige opptak av statsveksellån. Det er neppe tvil om at denne budsjettpolitikken er en av hovedårsakene til mangelen på indre finansiell stabilitet.

Den nye regjering som tiltrådte våren 1954 har planlagt omfattende økonomiske reformer for å løse de grunnleggende problemer i den franske økonomien. De konkrete planer er imidlertid ennå ikke utformet bortsett fra visse særtiltak.

Forbundsrepublikken Tyskland.

Forbundsrepublikken Tyskland har siden pengereformen i 1948 gjennomgått en kraftig økonomisk ekspansjon. Fra 1949 til 1952 steg bruttonasjonalproduktet med 50 prosent. Senere har det fortsatt å stige, men i vesentlig lavere tempo. I 1953 lå således bruttonasjonalproduktet 7—8 prosent høyere enn i 1952, og for 1954 regnes det med en ytterligere stigning på 6—7 prosent.

Industriproduksjonen steg fra 1948 til 1953 med nesten 150 prosent. Den prosentvise produksjonsøkningen var særlig sterk i årene til og med 1951, siden har den vært betydelig langsommere. Produksjonsindeksen lå i første halvår 1954 nesten 50 prosent over 1950-nivået.

I forhold til før krigen er produksjonen imidlertid ikke steget mer enn i de andre vest-europeiske land. Tvert imot er produksjonen pr. innbygger neppe vesentlig større enn i 1938. Forklaringen på at ekspansjonen etter 1948 har vært så rask sammenliknet med andre land, ligger først og fremst i at gjenreisningen av den tyske industrien kom forholdsvis sent i gang.

Investeringsnivået har i denne vekstperioden

vært meget høyt, idet det har ligget på mellom 20 og 25 prosent av bruttonasjonalproduktet. Den private konsumandelen har derimot vært lav. I 1952 var den 56 prosent av bruttonasjonalproduktet, og det er lavere enn i noe annet land i Vest-Europa.

Det forholdsvis lave konsumet er et viktig ledd i den tyske økonomiske politikken, og er gjort mulig blant annet ved at den stadige flyktningestrøm fra Øst-Tyskland har skapt et rommelig arbeidsmarked. Selv om ekspansjonen har skapt nye sysselsettingsmuligheter, slik at sysselsettingen er steget med over 2 millioner fra 1948 til 1953, har den gjennomsnittlige årlige arbeidsløse ikke sunket vesentlig. Tallet på arbeidsløse har stort sett variert mellom 1,3 og 1,6 millioner, svarende til en arbeidsløseprosent på mellom 7 og 9. Dette kan ha virket til å begrense stigningen i arbeidslønningene, samtidig som en sterk skattlegging har bidratt til å holde konsumet nede.

Den tyske ekspansjonen har ført til et fullstendig omslag i landets betalingsstilling. På driftsbalansen overfor utlandet var det i 1949 et underskott på 1 milliard dollar. I 1950 sank det til 625 millioner dollar, og i 1951 slo det om i et overskott på 140 millioner. I 1953 steg overskottet til nesten 1 milliard, og i 1954 vil det trolig bli enda noe høyere. Forklaringen på dette omslaget er først og fremst den sterke stigningen i eksporten. Fra 1949 til 1953 steg eksportverdien nesten til det femdobbelte. Det skyldes blant annet at svært mange av de tyske eksportproduktene har vært ført på friliste i de øvrige OEEC-landene. Det rommelige arbeidsmarkedet har gitt landet store kostnadmessige fordeler i konkurransen, og effektiviteten i store deler av industrien må antas å ligge høyt. Det har videre vært av betydning for eksportevnen at utgiftene til militære formål har vært relativt lave. Endelig har Vest-Tyskland ytt betydelige varekreditter til oversjøiske land.

På importsiden har stigningen vært forholdsvis liten. I verdi har importen ikke gått opp med mer enn 75 prosent fra 1949 til 1953. I løpet av 1954 har forholdene endret seg noe for så vidt som importverdien i årets første åtte måneder steg med 24 prosent, mens eksportverdien steg med 25 prosent.

Det er bemerkelsesverdig at økingen i Vest-Tysklands importvolum ikke har vært større. Sammenliknet med før krigen, burde behovet for import ha steget sterkt. Den tidligere handel mellom Øst- og Vest-Tyskland er i stor utstrekning falt bort, og vi skulle i stedet ha ventet at de samme behovene ville bli dekket gjennom import. Når importen likevel har steget forholdsvis lite skyldes det dels at forbruket er holdt nede. Det spiller også en betydelig rolle at Tyskland har fulgt en proteksjonistisk poli-

tikk. Røktignok er over 90 prosent av importen fra OEEC-landene og en betydelig del av dollarimporten ført på friliste, men samtidig nyttes i mange tilfelle så høye tollsatser at de nesten utelukker import.

En medvirkende årsak til omslaget i den tyske betalingsbalansen er også utviklingen i bytteforholdet. Med 1950 som sammenlikningsår var bytteforholdet i 1953 116 og i første halvår i 1954 119.

Vest-Tyskland hadde i 1953 overskott på vare- og tjenestebalansen overfor både dollarområdet, EPU-området og resten av verden. Overskottet overfor dollarområdet, som var på 285 millioner dollar, skyldtes nesten i sin helhet de amerikanske militærutgiftene. Overfor EPU-området var overskottet i 1953 på 567 millioner dollar, og ved utgangen av året var landets kumulative overskott i Betalingsunionen kommet opp i 821 millioner dollar. Det har fortsatt å stige i 1954 og utgjorde ved halvårsskiftet 1 108 millioner dollar. Det voksende tyske overskottet har vært et hovedproblem for Betalingsunionen i den senere tid, idet landets kvote på 500 millioner dollar forlengst er overskredet.

Londonavtalen om oppgjøret av Vest-Tysklands førkrigsgjeld vil de nærmeste år bety en belastning på kapitalbalansen på 143 millioner dollar årlig. Dessuten vil bortfall av amerikansk økonomisk hjelp spille en rolle. Likevel vil Vest-Tyskland trolig fortsette å ha et betydelig overskott på sin samlede betalingsbalanse, for 1954 anslagsvis 700 millioner dollar. En stor del av dette overskottet vil oppstå i forretninger med Vest-Europa.

Det har funnet sted en betydelig øking i den tyske valutabeholdningen i de senere årene. Ved utgangen av 1953 var dollarreservene om lag 1,5 milliarder dollar. Senere har de steget betydelig. Blant annet ga EPU-oppgjøret i juli 1954 Tyskland et betydelig tilskott av dollar.

Den store økingen i valutabeholdningen og den sterke betalingsmessige stilling har ført til at det i stor utstrekning er blitt åpnet adgang for utlendinger til å ta tilgodehavender i Vest-Tyskland ut av landet. Tiltaket vil imidlertid neppe trekke etter seg store valutaauttellingene så lenge den tyske langsiktige lånerenten ligger på det nåværende nivå av 7—8 prosent. Den vest-tyske regjering har opprettet et system med «fritt konverterbare tyske mark» og «tyske marktilgodehavender med begrenset konvertibilitet». Dette har vært gjort for å lette betalingstransaksjonene mellom Vest-Tyskland og andre land og å stimulere til bruk av tyske mark i internasjonale betalinger.

Utviklingstendensene i den tyske økonomi i den nærmeste framtid vil bli påvirket av en rekke forhold som tidligere ikke har gjort seg gjeldende. For det første vil opprustningen

komme til å legge beslag på ressurser. For det andre kan det bli spørsmål om etterspørselen både hjemme og ute vil øke i takt med produksjonskapasiteten. Det kan vise seg nødvendig enten å øke den tyske importen eller å få i stand kapitaloverføringer til utlandet. Med de månedlige overskott som Vest-Tyskland hittil har hatt, vil landet snart komme til den grensen som er satt ved forlengelsen av EPU.

Vest-Tysklands betalings situasjon er karakterisert ved på den ene siden et stort overskott på EPU-området og på den andre siden en dollarbalanse som bare viser et mindre overskott. Da dette overskottet overfor dollarområdet bygger på en rekke til dels forbigående forhold, ville det være fordelaktig for Vest-Tyskland om konvertibilitet ble gjennomført. Dette ville nemlig bety at det vest-tyske betalingsoverskottet i sin helhet kunne kreves oppgjort i dollar. Det må derfor ventes at Vest-Tyskland fortsatt vil gå sterkt inn for gjennomføringen av konvertibilitet for de europeiske valutaer. Konvertibilitet for tyske mark alene vil derimot neppe gi landet noen fordeler, fordi de andre europeiske lands frilister da ikke lenger vil gjelde for import fra Vest-Tyskland.

Danmark.

Danmark er et av de land i Vest-Europa som har hatt forholdsvis størst øking i bruttonasjonalproduktet fra 1938 til 1952. I denne tiden steg det (målt i faste priser) med 30 prosent, mens gjennomsnittet for Vest-Europa er ca. 20 prosent. Investeringsnivået har vært relativt lavt, idet bruttoinvesteringen (etter OEEC's definisjon) har variert mellom 14 og 17 prosent av bruttonasjonalproduktet. På den andre siden er det neppe noe annet vest-europeisk land med så høy nasjonalinntekt pr. innbygger som nytter en såvidt stor del av nasjonalproduktet til privat og til ikke-militært offentlig konsum. Det totale sivile konsumet i 1952 utgjorde nesten 80 prosent av nasjonalproduktet mot 74 prosent i Sverige og 68 prosent i Norge.

I Danmark var det, som i de fleste andre land i Vest-Europa, ingen vekst i produksjonen i 1952. Jorbruksproduksjonen sank med 4—5 prosent og industriproduksjonen med vel 3 prosent, mens derimot bygningsvirksomheten viste betydelig stigning. Arbeidsløysa steg merkbart i forhold til 1951, og var helt oppe i 72 000, svarende til 11 prosent av de trygdede i fagforeningenes arbeidsløyssekasser. Denne stagnasjonen var i hvert fall i noen grad et resultat av en bevisst politikk for å rette opp betalingsbalansen. Det lyktes også å bringe det kumulative underskottet i Betalingsunionen betydelig ned, nemlig fra 74 mill. dollar da det var på det høyeste i 1951 til 27 mill. dollar ved utgangen av 1952.

I 1953 begynte en ny ekspansjon i dansk

økonomi, som i Vest-Europa ellers. Produksjonen i jordbruket, særlig av husdyrprodukter, steg meget sterkt, og den lå i annet kvartal 1954 27 prosent over 1952-nivået. Samtidig steg industriproduksjonen vel 10 prosent, mens tallet på hus under bygging steg fra vel 20 000 til over 26 000. Arbeidsløysa, som er sterkt sesongbetont, viste også en synkende tendens, og i annet kvartal 1954 var den under halvparten av hva den hadde vært i samme kvartal to år tidligere.

I løpet av 1953/54 fant det sted visse lønnsrevisjoner og skattelettelser som har hørt til en heving av realinntektene. Framgangen i produksjon og levestandard har imidlertid vært fulgt av underskott i utenriksøkonomien. I løpet av ett år — fra budsjettåret 1952/53 til budsjettåret 1953/54 — gikk driftsoverskottet på ca. 140 millioner danske kroner over til et underskott på ca. 250 millioner. I dette tidsrom steg importvolumet med 17 prosent, uten at eksportvolumet viste tilsvarende stigning. Bytteforholdet forverret seg samtidig noe. Underskottet ga seg utslag i Danmarks stilling i Betalingsunionen. Der hadde landet i begynnelsen av 1953 et kumulativt underskott på 32 mill. dollar, som i juni 1954 var steget til 136 mill. dollar.

Omslaget henger til dels sammen med en viss utstrømning av kortsiktig kapital og med en nokså liberal lisensiering av den mengderegulerte importen. Men hovedårsaken synes å være at etterspørselen under den økonomiske ekspansjonen i stor utstrekning har rettet seg mot importvarer. Til dette bidrar også det danske tollnivået, som er et av de laveste i verden.

Samtidig har den tradisjonelle danske eksport av høyt foredledede landbruksvarer vansker med å komme inn på de store forbruksmarkeder. I Storbritannia nyter landbruket en betydelig beskyttelse. På dette markedet har dessuten samveldelandenes jordbruksprodukter en fordel i konkurransen med de danske varene ved at de blir ilagt lavere toll som følge av imperiepreferansen. I Vest-Tyskland støter importen ikke bare på mengderestriksjoner, men også på meget høye tollmurer. Det kan derfor være tvilsomt om de danske valutavanskene lar seg løse ved økt eksport av landbruksvarer, og den danske regjering har tilkjennegitt at den akter å øke Danmarks eksportevne for andre produkter.

De danske valutareservene var da den nåværende utviklingen satte inn, ikke særlig store, og utenom de automatiske kreditter i EPU har det hittil ikke vært tatt opp lån i utlandet. Det ble i stedet høsten 1954 satt i verk en rekke tiltak med sikte på å redusere etterspørselen etter importvarer gjennom nedsatt økonomisk aktivitet.

Blant disse tiltakene er en heving av diskon-

toen fra 4,5 til 5,5 prosent, en tilsvarende heving av langtidsrenten og en skjerpning av reglene om avbetalingskjøp. Det har også funnet sted en alminnelig tilstramning av kredittmarkedet. Statsutgiftene er redusert med ca. 200 mill. kr. for de neste 18 månedene, dels ved at forsvarsutgiftene er redusert, og dels ved en nedskjæring av støtten til den sivile byggevirkomheten. Enkelte avgifter er også satt opp, og det er tatt skritt til å stimulere den private sparingen, bl. a. ved at det er lagt ut et premieobligasjonslån. Endelig vil importen av mengderegulerte varer bli skåret ned.

De tiltakene som er truffet, er altså i det vesentlige av generell karakter, og det er derfor mest trolig at det alminnelige aktivitetsnivået i Danmark vil komme til å synke noe. Dette reiser betydelige sysselsettingsproblemer. Den danske yrkesbefolkning er raskt stigende, og et av hovedmålene i dansk politikk er derfor nå å skape varige sysselsettingsmuligheter uten tilbakevendende valutakriser.

Sverige.

Sverige har etter krigen vært et av de økonomisk sett mest stabile og sterkeste land i Europa. I løpet av perioden 1946—1953 har nasjonalproduktet i faste priser økt med 25 prosent, og en må vurdere dette på bakgrunn av at Sverige i 1946 i motsetning til de fleste europeiske land hadde en vesentlig høyere produksjon enn før krigen. Produksjonsøkningen siden 1946 har vært forholdsvis like sterk som i Sambandssstatene.

I de første etterkrigsårene led Sverige under en viss dollarknapphet, og det mottok derfor Marshallhjelp mot å yte tilsvarende støtte i svenske kroner til visse europeiske land. Landet hadde også underskott på sin vare- og tjenestebalanse i de første etterkrigsårene (unntatt 1945), men har siden 1949 hatt til dels betydelige overskott.

Etter to år med relativ stagnasjon i 1951 og 1952, steg nasjonalproduktet i 1953 med vel 3 prosent. Dette skyldtes først og fremst økt byggevirkomhet og stigning i jordbruksproduksjonen, mens industriproduksjonen ble liggende etter.

Sverige har et forholdsvis høyt investeringsnivå. I 1952 utgjorde investeringen (etter OEEC's definisjon) 20 prosent av bruttonasjonalproduktet. Det totale sivile konsum var 74 prosent, mens forsvarsutgiftene svarte til 5 prosent av bruttonasjonalproduktet.

Veksten i produksjonen har fortsatt i 1954. I første halvår steg produksjonsindeksen for industrien med nesten 4 prosent sammenliknet med første halvår 1953. Arbeidsløysa, som viser betydelige sesongsvingninger, ligger under 3 prosent i gjennomsnitt for året. Sysselsettingen i

gruvedrift og industri har imidlertid gått noe ned de siste årene.

I 1953 hadde Sverige et overskott i sin vare- og tjenestebalanse overfor utlandet på ca. 330 millioner svenske kroner. Importen har ligget betydelig høyere i 1954 enn året før, og det regnes med at overskottet på vare- og tjenestebalansen vil bli vesentlig mindre.

Sverige har helt siden slutten av 1951 vært kreditor i Den europeiske betalingsunionen, men har aldri overskredet sin kvote. Gjennom året 1953 holdt landets stilling i Unionen seg praktisk talt uforandret, men i 1954 har det hatt et underskott på over 10 mill. dollar pr. måned. Dette skyldes vel hovedsakelig at Sverige for tiden har et driftsunderskott overfor EPU-området. De langsiktige lånene til Norge spiller også en viss rolle for denne utviklingen.

Sverige har liberalisert over 91 prosent av importen fra OEEC-landene, og det har nylig satt på friliste 45 prosent av importen fra dollarområdet. Valutareservene er betydelige. Ved halvårsskiftet var de på over 2,3 milliarder svenske kroner, hvorav over to tredjedeler var i gull eller dollar.

Det sterke oppsvinget i Sverige i løpet av 1953 og den svekkelse som har funnet sted i betalingsbalansen, gir bakgrunnen for at svensk politikk er lagt noe om i senere tid. Under stagnasjonsperioden fram til 1953 tok penge- og finanspolitikken sikte på å overvinne tendensen til stillstand. Statsbudsjettet for 1953/54 hadde et driftsunderskott på over 500 millioner svenske kroner og et samlet underskott på over 1 800 millioner. Det ble ved dette budsjettet gitt visse skattelettelser. Blant annet ble investeringsavgiften på 12 prosent opphevet. Lønnsoppgjøret i 1953 var preget av stagnasjonen, og utviklingen senere har derfor gitt grunnlag for krav om revisjon som det regnes med vil ha en viss prishevende virkning.

Da de nåværende tendenser til en for hurtig ekspansjon tok til, var statsbudsjettet for inneværende år i det vesentlige fastlagt. De midler som er tatt i bruk for å hindre inflatoriske utslag, er derfor i første rekke av rent pengepolitisk karakter. En betydelig øking i bankenes utlånsvirksomhet kan også ha spilt en viss rolle for valget av midler. Det tiltak som har vakt mest oppmerksomhet, er opptaket av et langsiktig statslån i slutten av oktober til 4 prosent rente. Det er $\frac{1}{2}$ prosent mer enn på tilsvarende lån som ble tatt opp kort tid i forveien. Videre er adgangen til å belåne statsobligasjoner i Riksbanken innskrenket, og forretningsbankene er bedt om å stramme inn sin utlånspolitik.

Råvaremarkedene.

Prisene på råvarene i verdenshandelen kan svinge meget sterkt over relativt korte tidsrom.

Kort etter at Koreakonflikten brøt ut, steg prisene på de fleste råvarene sterkt. I 1952 begynte prisene igjen å falle, og fallet fortsatte i et noe langsommere tempo i første halvår av 1953. Prisfallet fikk imidlertid aldri den samme voldsomhet som stigningen i 1950 og 1951. Dette kan til dels skyldes at flere land har satt i verk markedspolitiske tiltak for å stabilisere produsentenes inntekter. Internasjonale råvareavtaler (for hvete og sukker) og utveksling av informasjon kan også ha spilt en viss rolle.

I gjennomsnitt for hele 1953 var prisnivået for råvarer etter indeksen i tabell 5 enda 8 prosent høyere enn i 1950.

Tabell 5. *Prisindekser for ferdigvarer og råvarer 1950—1954.*

	Ferdigvarer	Råvarer	Råvarer/ Ferdigvarer
1949 ¹	85	72	85
1950	100	100	100
1951	117	125	107
1952	121	112	93
1953	117	108	92
1954 1. kvartal ..	116	112	97
2. » ..	116	114	98

Kilde: United Nations' Monthly Bulletin of Statistics, Sept. 1954.

¹ Etter priser i pund sterling.

I 1954 synes det igjen å ha vært en viss tendens til prisstigning for råvarene under ett. Råvareprisindeksen (tabell 5) lå i første halvår betydelig over gjennomsnittsnivået for hele 1953. Sammenholder vi prisutviklingen for råvarer og ferdigvarer slik som det er gjort i tabellen, ser vi at forholdene i 1954 igjen har endret seg til fordel for råvareprodusentene, etter at de i 1951 og 1952 gikk i ugunstig retning for disse. I annet kvartal 1954 var forholdstallet mellom prisindeksene for råvarer og ferdigvarer nesten kommet tilbake til 1950-nivået.

De forskjellige indekser som utarbeides for råvareprisene stemmer imidlertid ikke helt overens, når det gjelder utviklingen fra 1953 til 1954. Den amerikanske Moody's indeks viser samme utvikling som indeksen i tabell 5, idet den for de to første kvartaler av 1954 lå betydelig høyere enn i hele 1953. Etter denne indeksen har det også vært et prisfall på råvarene igjen både i tredje kvartal og videre utover høsten. Den britiske Reuter's indeks lå derimot i første halvår 1954 noe lavere enn gjennomsnittet for 1953. Den viste også noe nedgang i tredje kvartal, men betydelig svakere enn Moody's indeks. I det hele tatt har bevegelsene i denne indeksen vært meget små helt siden sommeren 1953.

Tabell 6. *Prisindekser for råvarer.*

		Reuter's råvareindeks 1949 = 100	Moody's råvareindeks 1949 = 100
1953	1. kvartal ...	122	117
	2. » ...	119	118
	3. » ...	117	119
	4. » ...	115	114
1954	1. kvartal ...	117	120
	2. » ...	117	124
	3. » ...	115	119
	Oktober	116	115
	November...	117	117

Når indeksene viser så vidt store ulikheter i utviklingen, må det antas at det i første rekke kommer av at de tillegger de enkelte varene forskjellig vekt. Selv om prisnivået for råvarer som helhet kanskje ikke har vist særlig store endringer i det siste året, har nemlig en rekke varer steget eller falt sterkt i pris. Utslagene i de forskjellige indeksene kan i en slik situasjon lett bli ulike.

Av matvarene har særlig *kaffe* det siste året gjennomgått en voldsom prisstigning. Den begynte allerede i mars 1953, da noteringene på børsen i New York var 56 cents pr. pund for Santos-kaffe. I begynnelsen av 1954 var noteringen steget til om lag 70 cents pr. pund, og fra januar til april satte det inn en voldsom prisstigning, som brakte noteringen opp i over 90 cents. Noteringene holdt seg mellom 85 og 90 cents pr. pund til i august. Bakgrunnen for stigningen er et knapt marked som følge av en dårlig høst og av stigende etterspørsel. Den brasilianske eksportpolitikken synes imidlertid også å ha spilt en betydelig rolle. Da de høye eksportpriser for Brasil-kaffe førte til en sterk nedgang i innkjøpene, ble eksportpolitikken lagt om etter de politiske omveltninger i august. Blant annet på grunn av de valutapolitiske tiltak som da ble gjennomført, falt prisen i løpet av kort tid til bortimot det samme nivået som ved begynnelsen av året.

For en rekke andre viktige jordbruksvarer har markedssituasjonen i de siste årene vært preget av fallende priser og økende lager. Det gjelder først og fremst for *hvete*, hvor lagrene i juli 1954 var hele 46 millioner tonn eller grovt beregnet det dobbelte av den årlige omsetning i verdenshandelen. De hadde da steget fra 34 millioner to år tidligere. Omtrent halvparten av de samlede lager i juli 1954 var i Sambandsstatene. Hensikten med lagringen har i første rekke vært å stabilisere prisene, og det må antas at prisfallet de siste årene ville blitt betydelig sterkere hvis ikke Sambands-

statenes regjering hadde foretatt lagringskjøp under støtteprogrammet for jordbruket. I 1954 har imidlertid hvetehesten over store deler av verden vært mindre enn året før, og det har allerede funnet sted en oppgang i noteringene. På grunn av de store lager er det uvisst om det vil oppstå noen større endringer i prissituasjonen. Prisutviklingen vil også kunne bli påvirket av de tiltak som nå settes i verk for salg fra de amerikanske overskottslager.

Det synes å være en viss knapphet på *kull* i Vest-Europa høsten 1954 på grunn av den stigende industriproduksjonen. Særlig i Storbritannia venter en at forsyningene vil bli knappe vinteren 1954/55. Det har allerede ført til at skipningene fra Sambandsstatene er gått opp. På grunn av nedgangen i industriproduksjonen har gravene der betydelige lager, og regjeringen har søkt å stimulere eksporten. Prisene gikk en del ned i første halvdel av 1954, men markedet har siden vært fastere.

For industrielle råvarer har det vært svært ulike tendenser i prisutviklingen. Blant metallene har *jern* og *stål* vært solgt til lavere priser i 1954 enn året før, men det har funnet sted en tilstrømming på høsten på grunn av den store ordretilgangen til de europeiske verk. De amerikanske stålprodusentene har ikke gjennomført prissenkninger for å ta opp konkurransen med de europeiske, trass i at de gjennom en stor del av året bare har kunnet nytte to tredjedeler av sin produksjonskapasitet. Blant de ikke jernholdige metallene har det derimot til dels vært betydelig prisstigning, men markedsforholdene har vært svært ulike for de forskjellige produkter.

I løpet av 1954 er det på ny oppstått et selgermarked for *treforedlingsprodukter*. Dette har i første rekke gitt seg utslag i økende produksjon. Det gjorde seg også gjeldende en svak tendens til prisstigning i begynnelsen av året, men stort sett har prissituasjonen i 1954 vært meget stabil. Det har ikke, som det ellers synes å ha vært vanlig i oppgangsperioder, foregått noen stigning i eksporten til dollarområdet. Produksjonen i Sambandsstatene og Canada har derimot økt betydelig.

Skipsfartsspørsmål.

Verdenshandelen målt i mengder har i begynnelsen av 1954 vist en svak stigning i forhold til samme tidsrommet i 1953. Veksten har imidlertid vært vesentlig mindre enn fra 1952 til 1953. For skipsfarten førte ikke framgangen i løpet av 1953 og første halvår 1954 til bedre frakter. Først i høstmånedene 1954 var det bedring på fraktmarkedet for tørrlast-skip. Etter en sterk nedgang for tankskipene sist på sommeren, har det igjen vært noen bedring i tankratene. (Utviklingen på fraktmarkedet er nær-

mere behandlet i avsnittet om skipsfart under «Norges økonomi»).

De lave fraktratene for tankskip førte til betydelige opplegg. Av verdens tankskipsflåte lå ved utgangen av 1953 ca. 1,6 millioner dwt. i opplag. Utpå sommeren 1954 økte opplegget til ca. 3,6 millioner dwt., men sank så til under 3 millioner dwt. da fraktene steg i tredje kvartal.

Utviklingen på fraktmarkedet henger sammen med forhold både på tilbuds- og etterspørselsiden. Verdenstonnasjen har vist en betydelig stigning etter krigen. Fra 1939 til 1945 økte den med 13 prosent og fra 1945 til 1953 steg den med ytterligere 22 prosent. Utviklingen etter krigen har særlig vært preget av en voldsom vekst i tankskipsflåten. Ved utgangen av 1953 var denne over 90 prosent høyere enn i 1939. Samtidig er skipenes transportevne økt, i første rekke på grunn av en betydelig fartsøkning.

Veksten i handelsflåten ser ut til å fortsette, men ikke i så sterkt tempo som tidligere. Sommeren 1952 var det i hele verden bestilt og under bygging nesten 16 millioner bruttotonn. Et år senere, i juli 1953, var tallet knapt 14,5 millioner tonn. I oktober 1954 var nybyggingsvolumet og tonnasjen av bestilte, men ikke påbe-

gynte skip, sunket til under 11 millioner bruttotonn. Nedgangen var omtrent av samme relative størrelse for tankskipene som for tørrelastskipene. Av de 12 millioner tonn var om lag 6,7 eller 61 prosent tankskip.

På etterspørselsiden gjør det seg også gjeldende en rekke faktorer som har bidratt til den nåværende situasjon. I høst har Storbritannia begynt å innføre kull fra Sambandsstatene og har samtidig økt sin kull-innførsel fra det europeiske kontinent. Det har også vært stor etterspørsel etter korntonasje fra Nord- og Sør-Amerika til Europa. Verdens oljeproduksjon er økt med ca. 140 prosent, fra 273 millioner tonn i 1938 til 654 millioner tonn i 1953 og stiger fortsatt med om lag 5 prosent pr. år. Samtidig har det funnet sted en markert forskyvning i produksjonens geografiske fordeling. Produksjonen i Midt-Østen betyr stadig mer. Dette har medført at transportveiene for olje fram til forbruksstedene er blitt vesentlig lengre enn før. Om lag en femtedel av verdens råoljeproduksjon foregår nå i Midt-Østen og transporten av denne oljen krever mer enn halvparten av verdens tankflåte. Likevel har stigningen i transportbehovet vært svakere enn veksten i tankflåtens samlede transportkapasitet.

Norge.

Utenriksøkonomien.

Vareomsetningen med utlandet.

Handelspolitikken.

Underskottet på betalingsbalansen i 1953 har i stor utstrekning vært bestemmende for Norges handelspolitikk overfor utlandet det siste året. Da det allerede ved årsskiftet var klart at vi måtte vente en høy import også i 1954, ble det tatt sikte på å redusere importen på visse områder. Dessuten ble den innenlandske etterspørselen etter importvarer søkt begrenset ved mer generelt virkende midler.

Det er først og fremst etterspørselen etter investeringsvarer fra utlandet det har vært arbeidd for å bringe ned. Da skipsimporten er bestemt av tidligere inngåtte kontrakter, er det særlig investeringen i maskiner og transportmateriell det har vært adgang til å påvirke. Det har også vært tatt sikte på å begrense investeringen i bygg og anlegg delvis av hensyn til utenriksøkonomien.

I Regjeringens hovedretningslinjer for nasjonalbudsjettet i 1954 ble det som første punkt framhevet at det måte vises stor forsiktighet i importpolitikken. Det ble videre fastsatt at «investeringene i maskiner og transportmateriell o. l. søkes redusert», og at

«lageropplegg av importvarer bør begrenses til det strengt nødvendige».

Investeringen i maskiner er særlig importkrevende og har vært meget høy gjennom en rekke år. I 1954 har Regjeringen forsøkt å holde den nede gjennom en strammere penge- og kredittpolitikk enn i årene før. Adgangen til overprisavskrivning har fortsatt vært suspendert av samme grunn. Et viktig tollpolitisk tiltak som tok sikte på å redusere maskinimporten var endringen av den såkalte maskinanmerkning til tolltariffen fra 17. februar. Etter denne anmerkningen kunne maskiner (unntatt kontormaskiner) som ikke framstilles innenlands bli fritatt for toll. Etter endringen kan slik tollfritakelse bare bli gitt for noen få arter av maskiner, og de fleste typer av maskiner som før kunne innføres tollfritt har i det meste av 1954 vært belagt med en toll på 10—20 prosent av verdien. Endringen ble gjort gjeldende også for maskiner som var bestilt før 17. februar. Det har likevel funnet sted en øking i innførselen, idet verdien av innførte maskiner i månedene mars—september var 7—8 prosent høyere enn året før.

Mulighetene for direkte begrensning av im-

porten ved mengdereguleringer er nå betydelig mindre enn i de første etterkrigsårene. Gjennom medlemskapet i Organisasjonen for europeisk økonomisk samarbeid (OEEC) og Den europeiske betalingsunionen (EPU) har Norge i stor utstrekning gitt avkall på å bruke mengdereguleringer og andre direkte inngrep i handelen med utlandet. Også ved tilslutningen til Generalavtalen for tolltariffer og handel (GATT) har Norge godtatt visse begrensninger for bruken av importrestriksjoner m. v. Dessuten er tollsatsene for størstedelen av vår import bundet ved internasjonale avtaler i tilknytning til GATT.

Av særlig stor betydning er den frilisting som er gjennomført innenfor OEEC. Norge har siden 1. mai 1952 oppfylt sin minimumsforpliktelse ved å sette på friliste varer som i 1948 dekket 75 prosent av den private innførselen (medregnet skip) fra medlemslandene i OEEC. Dessuten er frilistene gjort gjeldende for enkelte land utenom OEEC, nemlig Finland, Tsjekkoslovakia og det ytre sterlingområdet. De utenriksøkonomiske problemer har i 1954 vært søkt løst innenfor den rammen som er gitt ved frilistene og de andre internasjonale overenskomster som er inngått.

OEEC har fortsatt arbeidd for å få opphevet de gjenværende importrestriksjoner i medlemslandene. Flere land har nå en friliste-prosent som ligger betydelig over minimumskravet. Norge har imidlertid ikke funnet å kunne gå til en mer omfattende liberalisering av importen. I et memorandum til OEEC i begynnelsen av januar (St. meld. nr. 66) er det gjort utførlig rede for det norske standpunktet. Det blir der framholdt at Norges underskott overfor EPU er stort og økende. En vesentlig grunn til dette har vært de lave fraktinntekter, og en utvidd liberalisering vil være avhengig av skipsfartens valutainntekter. En avvikling av de ekstraordinære kredittrestriksjoner i medlemslandene vil også, på grunn av Norges behov for kapitalimport, være en forutsetning for utvidd frilisting. Fra norsk side vil det også bli lagt vekt på at de øvrige medlemsland setter på friliste enkelte viktige eksportvarer, som fisk, fiskeprodukter og treforedlingsprodukter. Endelig framholdes det at for visse varer tilsier beredskapshensyn og hensynet til innenlandske produsenter en fortsatt regulering av importen.

Utenom den frilistede handel og handelen med dollarområdet er en stor del av vår utenrikshandel fremdeles regulert ved tosidige handelsavtaler. Norge har nå løpende avtaler med de fleste europeiske land og dessuten med Argentina, Brasil, Costa Rica, Ecuador, India,

Indonesia, Israel og Pakistan. En del av disse avtalene inneholder riktignok bare forholdsvis generelle bestemmelser, men i en rekke tilfelle fastsetter de bestemte kvoter for varebyttet. For varer som ikke er bundet ved slike tosidige kvoteavtaler er det i mange tilfelle fastsatt såkalte globalkvoter som bestemmer størrelsen av den samlede innførsel. I 1954 har det vært tatt sikte på å opprettholde de tosidige kvoter på omtrent samme nivå som i 1953. Dette vil vanligvis være en forutsetning for opprettholdelsen av eksporten til land som det er inngått kvoteavtaler med.

Globalkvotene skulle etter programmet søkes noe redusert. Blant annet var det forutsetningen at innførselen av personbiler skulle bringes vesentlig ned. På grunn av en omfattende såkalt «switch»-import — som er nærmere forklart i avsnittet om utenriks-handelens fordeling på land — og større import på B-lisenser har bilimporten likevel gått betydelig opp.

Importen fra dollarområdet er fortsatt gjenstand for lisensiering. Tilgangen på dollar har vært forholdsvis rommelig, og det har ikke vært særlig vanskelig å oppnå lisens for import som har kunnet foregå til lavere priser enn fra andre land, eller som har gitt andre fordeler.

Tollbindingene innenfor GATT ble under den 8. sesjon av de kontraherende parter høsten 1953 forlenget til 1. juli 1955. Den 9. sesjon tok til i slutten av oktober 1954. En av de viktigste saker på dagsordenen er revisjonen av generalavtalen. Etterat det er blitt klart at Havana-Charteret om internasjonal handel neppe kommer til å bli satt i kraft, har det vært arbeidd for å la GATT overta en del av de oppgaver som var tiltenkt den planlagte Organisasjonen for internasjonal handel. Fra norsk side har det vært framholdt at rammen for den gjeldende avtale som bare tar sikte på handelspolitikk i snevrere forstand, bør utvides vesentlig. Blant annet bør avtalen etter den norske regjering syn inneholde bestemmelser som sikrer opprettholdelsen av full og produktiv sysselsetting.

Et viktig spørsmål i denne forbindelse er om det fortsatt skal være adgang for tilsluttede land til å benytte importrestriksjoner som ikke gjennomføres på lik måte overfor alle leverandørland. Blant annet har Storbritannia nå gått inn for å begrense den adgang til diskriminering som generalavtalen gir.

Den 9. sesjon må også ta standpunkt til spørsmålet om fortsatt reduksjon av tolltariffene. Det er på fransk hold utarbeidd en plan for automatiske tollnedsettelse til avsløsning av de flersidige forhandlinger som hittil har vært nyttet innenfor GATT. Det er imidlertid

ennå for tidlig å si hvilken betydning det franske initiativet kan få.

Regjeringen fremmet i november proposisjon til Stortinget om antidumping- og utjamningstoll (St.prp. nr. 123). Finansdepartementet uttaler i proposisjonen at det under de nåværende forhold — med den utstrakte binding av tollsatsene — kan forekomme tilfelle hvor det vil være formålstjenlig å møte dumpingimport med tollmessige mottiltak. Det hevder imidlertid også at bruken av antidumping- eller utjamningstoll i praksis vil by på mange vansker og at det forholdsvis sjelden vil bli aktuelt å nytte den. Den skal etter proposisjonen bare kunne pålegges når dumping er eller vil bli til vesentlig skade for innenlandsk næringsvirksomhet eller i vesentlig grad vil forsinke opprettelsen av slik virksomhet.

Den samlede vareomsetning med utlandet.

Verdien av den samlede innførsel i 1953 var noe høyere enn i 1952, mens den samlede utførselsverdi viste en betydelig nedgang. I de tre første kvartaler av 1954 lå innførselsverdien 464 mill. kr. eller 9,7 prosent over verdien i de samme kvartaler i 1953. Samtidig var det en oppgang i den samlede utførselsverdi på 390 mill. kr. eller 13,6 prosent.

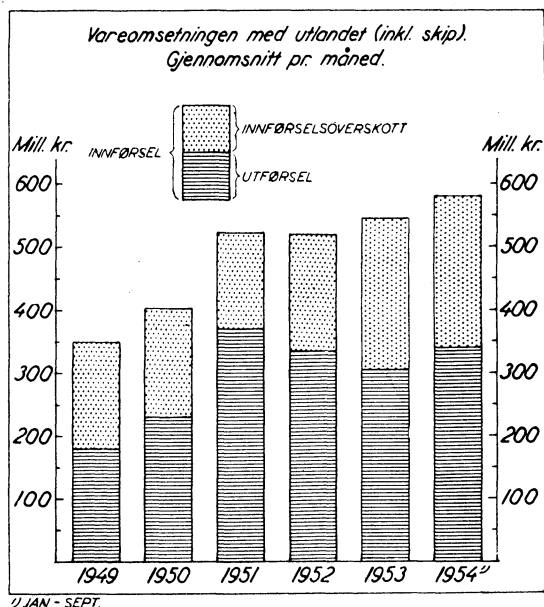
Tabell 7. Den samlede utenrikshandel. Mill. kr.

	Jan.— sept. 1953	Jan.— sept. 1954
Vareinnførsel uten skip etter handelsstatistikken	4 085	4 330
Vareinnførsel utenom handelsstatistikken ¹	46	50
Innførsel av skip	649	864
Total innførsel	4 780	5 244
Vareutførsel uten skip etter handelsstatistikken	2 530	2 919
Vareutførsel utenom handelsstatistikken ²	216	221
Utførsel av skip	131	127
Total utførsel	2 877	3 267
Innførselsoverskott	1 903	1 977

¹ Omfatter bl. a. militær innførsel på B-lisens, fløtningstømmer og varegaver.

² Omfatter bl. a. utførsel av hvalolje direkte fra feltet, fløtningstømmer, varegaver og norske leveranser på Off-shore-kontrakter av varer til bruk innenlands.

Det samlede innførselsoverskott i de tre første kvartaler økte med 74 mill. kr. fra 1 903 mill. kr. i 1953 til 1 977 mill. kr. i 1954. Dette er en oppgang på 3,9 prosent. Holder vi kjøp og salg av skip utenfor, får vi et innførselsoverskott på 1 240 mill. kr. Det er 145 mill. kr. eller 10,5 prosent mindre enn i de samme måneder i 1953.

Tabell 8 gir en oversikt over volum- og pristallene for samhandelen med utlandet (uten skip og uten varer som ikke er med i handelsstatistikken).

For månedene januar—september under ett var innførselsvolumet omkring 13 prosent høyere i 1954 enn i 1953 (se tabell 12 side 27). I samme tidsrom viser pristallet for innførselen en nedgang på nær 5 prosent.

Oppgangen i utførselsverdien fra januar—september 1953 til januar—september 1954 skyldes i første rekke at det er blitt eksportert større varemengder. Volumtallet viser en betydelig øking, nemlig på 15 prosent. Utførselsprisene viser små endringer i løpet av 1954 og ligger stort sett på samme nivå som i 1953, bortsett fra tredje kvartal 1954 som viser en tydelig oppgang.

Tabell 8 viser også endringene i Norges bytteforhold overfor utlandet (forholdet mellom pristallet for utførselen og pristallet for innførselen) fra 1952 til og med tredje kvartal 1954. Bytteforholdet var i 1953 gjennomgående betydelig mindre fordelaktig enn i 1952, men fra 1953 til 1954 har prisutviklingen vært gunstig for vår utenrikshandel.

Tabell 8. Volum- og pristall for innførsel og utførsel (uten skip). 1949 = 100.

Kvartal	Volumtall		Pristall		Indeks for bytteforholdet ¹
	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	
1952 1.....	120	140	139	153	110
2.....	122	117	141	143	101
3.....	111	118	134	137	102
4.....	133	140	130	127	98
1953 1.....	131	134	133	124	93
2.....	130	124	128	124	97
3.....	119	132	121	123	102
4.....	146	146	125	123	98
1954 1.....	135	148	121	124	102
2.....	148	159	122	122	100
3.....	143	141	118	129	109

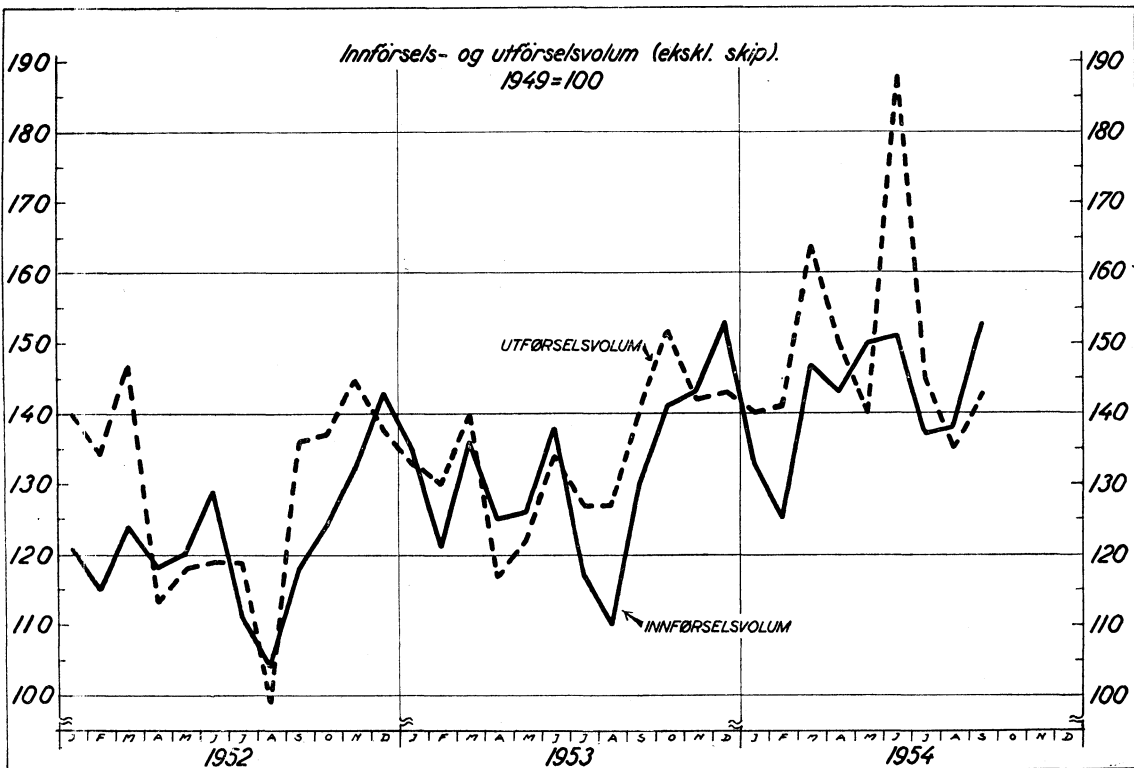
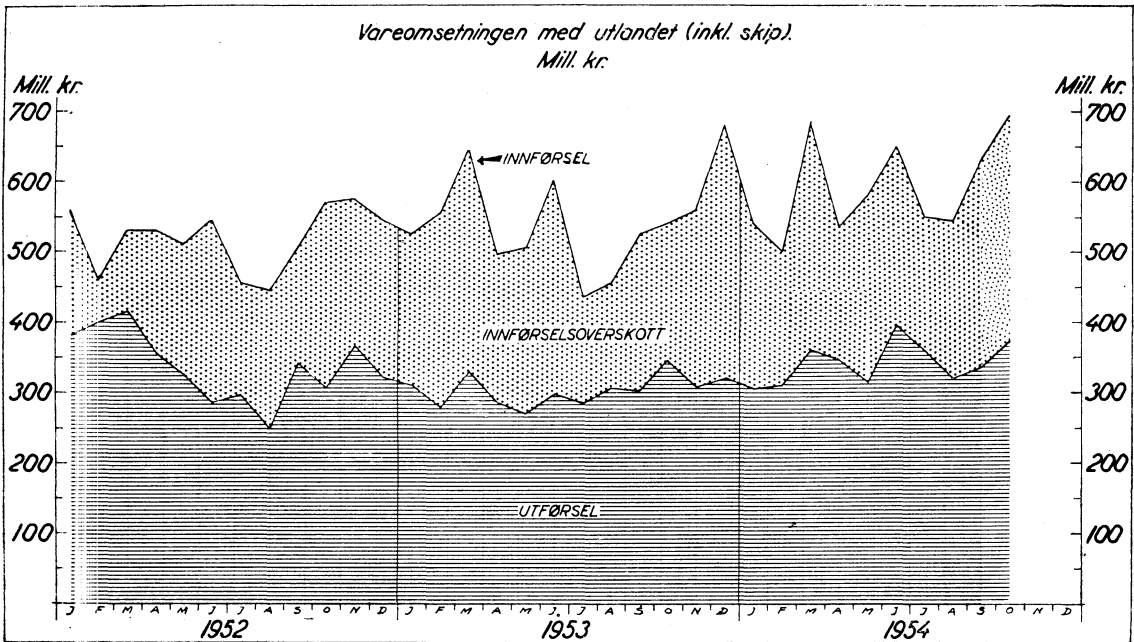
¹ Forholdet mellom utførselspristall og innførselspristall.

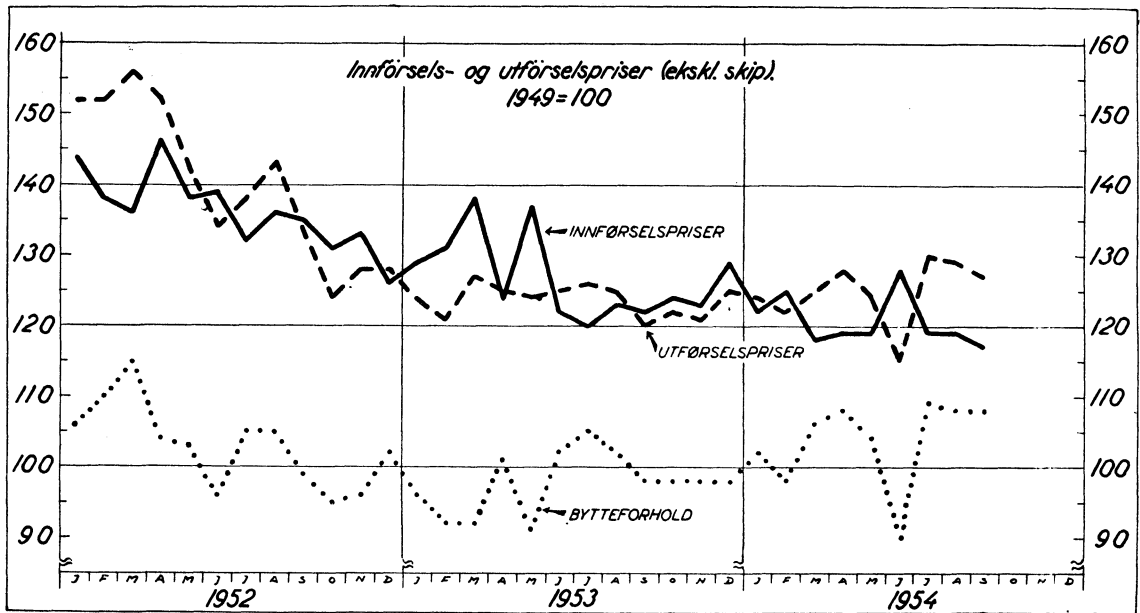
Tabell 9 viser pristallene for noen av de viktigste varegrupper i utenrikshandelen. Det går fram av disse oppgavene at treforedlingsproduktene gjennomgående har vært eksportert til høyere priser i 1954 enn året før. Malmer og rå metaller m. v. har på grunn av vanskelige avsetningsforhold måttet selges til

lavere priser. Til gjengjeld er også innførselsprisene for disse to varegruppene gått betydelig ned. På innførselssiden er det ellers særlig prisene på innført korn som har ligget lavere enn i 1953, mens det for kolonialvarer har vært sterke skiftninger i pristallet fra kvartal til kvartal.

Tabell 9. Pristall for enkelte viktigere grupper i utenrikshandelen. 1949 = 100.

	1953				1954		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
<i>Utførsel:</i>							
I alt uten skip.....	124	124	123	123	124	122	129
Fisk, fersk og saltet.....	135	130	142	141	129	125	148
Olje og fett.....	65	74	72	69	68	73	79
Tremasse og cellulose.....	129	128	127	128	131	135	136
Papir og papp.....	120	119	117	119	123	125	129
Malmer og slagg.....	225	236	247	232	214	230	212
Metaller, rå og halvforarbeidde.....	164	156	157	150	144	146	139
<i>Innførsel:</i>							
I alt uten skip.....	133	128	121	125	121	122	118
Korn og kornvarer.....	120	125	121	113	106	103	97
Kolonialvarer.....	202	151	126	162	170	195	171
Drikkevarer og tobakk.....	127	133	132	128	132	128	133
Oljefrø og fete oljer.....	113	111	119	111	107	109	111
Spinnestoffer, garn og tråd.....	142	143	145	140	137	142	140
Tøyer, klær og andre ferdige manufakturvarer.....	119	115	113	120	111	116	111
Brenselstoffer.....	140	136	138	138	138	129	127
Malmer og slagg.....	173	130	136	144	110	107	111
Uedle metaller, rå og halvforarbeidde.....	159	151	149	143	138	137	136
Arbeider av uedle metaller.....	138	126	122	127	132	127	128

I tabell 10 er verdien av innførselen og utførselen fordelt prosentvis etter varenes bruk og bearbeidingsgrad. (Innførselen og utførselen utenom handelsstatistikken er ikke regnet med.) Tallene viser at innførselsverdien av råstoff og halvfabrikata gikk ned fra en andel på 55 prosent i de tre første kvartaler av 1953 til en andel på 51 prosent i samme tidsrom 1954. Innførselen av kapitalgjenstander gikk samtidig opp fra 32 prosent i 1953 til 36 prosent i 1954. Verdien av forbruksvarene hadde samme prosentandel av den samlede innfør-

selsverdien i 1954 som i året før. Nedgangen i innførselen av råstoff og halvfabrikata kan i sin helhet tilskrives den lavere innførselsverdi for korn, manganmalm og krommalm. Det meste av økingen i innførselen av kapitalgjenstander skyldes større innførsel av maskiner og skip.

Tabell 10 viser videre en stigning i utførselsverdien av forbruksvarer fra foregående år. Den skyldes i første rekke større utførsel av sild og fisk og av fiskehermetikk.

Tabell 10. *Innførsel og utførsel (unntatt innførsel og utførsel av varer utenom handelsstatistikken) prosentvis fordelt, etter varenes bruk og bearbeidingsgrad.*

	Innførsel		Utførsel	
	Jan.— sept. 1953	Jan.— sept. 1954	Jan.— sept. 1953	Jan.— sept. 1954
Råstoff og halvfabrikata til jordbruk, industri, handel og transport	55	51	75	74
Kapitalgjenstander til jordbruk, industri, handel og transport	32	36	7	6
Forbruksvarer	13	13	18	20
I alt	100	100	100	100
Av dette:				
a) Råvarer og andre ubearbeidde varer	21	22	20	21
b) Mindre bearbeidde varer	27	22	53	51
c) Mer bearbeidde varer	52	56	27	28

Innførselen av viktigere varer.

Verdien av vareinnførselen unntatt skip i månedene januar—september 1954 gikk opp til 4 330 mill. kr. Det er en øking på 245 mill. kr. eller 6 prosent i forhold til samme tidsrom

i 1953. Denne øking kan i sin helhet tilskrives større innførselsvolum, idet volumet av innførselen var 12,7 prosent høyere i 1954 enn i foregående år, mens prisene på de varer som er kjøpt inn til landet viser en nedgang på 4,7 prosent.

Frilisteinnførselen utgjorde i de tre første kvartaler av 1953 ca. 51 prosent av vår samlede innførsel (unntatt skip og unntatt varer utenom handelsstatistikken) mot nær 53 prosent i samme tidsrom i 1954.

Tabell 11 viser at sammensetningen av vareinnførselen har endret seg en del fra 1953 til 1954 (se også tabell B, side *5 i tabellverket).

Tabell 11. *Innførselsverdien (uten skip) prosentvis fordelt på viktigere hovedgrupper.*

	Jan.— sept. 1953	Jan.— sept. 1954
Malmer, uedle metaller og arbeider herav	20	20
Maskiner, apparater, transportmidler (uten skip)	21	23
Tekstilvarer	12	11
Brenselstoffer	11	10
Korn og kornvarer	7	4
Andre vegetabiliske matvarer (kolonialvarer)	8	9
Kjemikalier m. v.	4	4
Oljefrø og fete oljer	3	3
Andre varer	14	16
I alt (uten skip)	100	100

De varegrupper som viste den største oppgang i innførselsverdi fra januar—september 1953 til januar—september 1954 (se tabell 12) var maskiner og apparater, uedle metaller,

spinnestoffer, garn og tråd, kolonialvarer og frukt og grønnsaker.

Innførselen av maskiner og apparater steg med 57 mill. kr. eller ca. 11 prosent fra januar—september 1952 til januar—september 1953. Oppgangen fra 1953 til 1954 var noe mindre, nemlig 45 mill. kr. eller vel 7 prosent i forhold til året før. Av økingen i innførselsverdien (utenom skip) på 245 mill. kr. kan altså bortimot en femtedel tilskrives større innførsel av maskiner og apparater. Storparten av oppgangen under denne gruppen skyldes økt innførselsvolum. Volumindeksen for denne varegruppen steg med vel 13 prosent fra januar—september 1953 til 1954, mens prisindeksen var nesten uforandret.

Som nevnt foran under avsnittet om handelspolitikken, ble den såkalte maskinmerkning i tolltariffen endret fra 17. februar 1954, slik at adgangen til å søke om tollfrihet falt bort for en rekke maskiners vedkommende. Da ikke alle de maskiner det her gjelder kan skilles ut i innførselsstatistikken, er det vanskelig nøyaktig å påvise hvilken virkning denne endring har hatt. I tabell 13 er det imidlertid gitt tall for innførselen av maskiner og apparater (medregnet traktorer) spaltet på enkelte viktigere typer. Tabellen er satt opp på grunnlag av den nye varegruppering som Byrået fra og med 1. januar 1953 har gjennomført i handelsstatistikken, og tallene er derfor ikke helt sammenliknbare med de tall for maskiner og apparater som ellers er brukt i tekst og tabeller i denne publikasjon. Blant annet inngår nå traktorer i de nye grupper for maskiner og apparater.

Tabell 12. *Prosentvis endring i innførselsverdi, volumindeks og prisindeks fra januar—september 1953 til januar—september 1954 for viktigere indeksgrupper.*

	Innførsels- verdi	Volum- indeks	Pris- indeks
	%	%	%
Maskiner og apparater	+ 7	+ 13	÷ 2
Uedle metaller, rå og halvforarbeidde	+ 8	+ 20	÷ 10
Malmer og slagg	÷ 16	+ 14	÷ 26
Brenselstoffer	÷ 4	0	÷ 5
Oljefrø og fett	0	+ 4	÷ 4
Spinnestoffer, garn og tråd	+ 5	+ 8	÷ 2
Tøyer, klær og andre manufakturvarer	+ 2	+ 4	÷ 3
Korn og kornvarer ¹	÷ 34	÷ 13	÷ 16
Kolonialvarer	+ 17	+ 5	+ 11
Frukt og grønnsaker	+ 7	0	+ 7
I alt uten skip	+ 6	+ 13	÷ 5

¹ Indeksgruppen omfatter ikke mais og durra.

Tabell 13. *Innførselsverdien av noen viktigere grupper maskiner og apparater.*

	Mars— sept. 1953	Mars— sept. 1954	Endring i prosent
	Mill. kr.	Mill. kr.	
Primærkraftmaskiner.	55,5	54,1	÷ 2,5
Landbruksmaskiner og -redskap unnt. hånd- redskap	14,3	18,1	+ 26,6
Traktorer	35,5	58,0	+ 63,4
Kontormaskiner	16,3	17,9	+ 9,8
Maskiner for metall- bearbeiding	20,6	23,6	+ 14,6
Andre ikke-elektriske maskiner	211,8	232,3	+ 9,7
Elektriske maskiner, apparater og deler..	163,0	167,0	+ 2,5
Maskiner og apparater i alt	517,0	571,0	+ 10,4

Innførselsverdien av primærkraftmaskiner har gått litt ned, men for alle de andre gruppene har innførselen steget i verdi fra mars—september 1953 til mars—september 1954. Av traktorer, som fortsatt kan innføres tollfritt, har innførselen imidlertid økt betydelig mer enn av de andre grupper maskiner og apparater.

Verdien av innførte transportmidler (unntatt skip) økte med 27 prosent i januar—september 1954 sammenliknet med januar—september 1953. Det ble i 1954 innført 9 610 nye personbiler mot 7 141 året før. Innførselen av andre nye biler gikk derimot ned med 432 stkr., men innførselsverdien i denne gruppen gikk likevel noe opp. Verdien av innførte nye biler i alt økte til 154,5 mill. kr. fra 130,1 mill. kr. året før. Samtidig gikk innførselen av fly og deler til fly opp med vel 10 mill. kr.

Av uedle metaller ble det innført for nesten 26 mill. kr. mer i 1954 enn i 1953. Det prisfall på jern- og stålplater som begynte i 1953 fortsatte også i 1954. I tiden januar—september dette år ble det innført jern- og stålplater med overdrag for vel 24 mill. kr. mer enn i 1953, mens innførselen av jern- og stålplater uten overdrag gikk ned med vel 8 mill. kr., og innførselen av stang-, stål- og boltjern med nesten 15 mill. kr. For gruppen jern og stål og halvfabrikata av disse varer under ett gikk innførselsverdien ned med nesten 9 mill. kr. Innførselen av aluminium og tinn med halvfabrikata viste også en mindre nedgang. Den innførte verdi av kopper, nikkel (vesentlig nikkelkoppermatte), bly,

sink og andre uedle metaller gikk derimot opp med over 35 mill. kr.

Avsetningsforholdene for treforedlingsindustrien har vært bedre i 1954 enn året før, samtidig som den innenlandske tilgangen på tømmer har vært lavere. Dette har ført til at importen av kubb- og cellulose tømmer fra Sverige og Finland har tatt seg noe opp igjen. Også importen av skåret last av gran og furu har steget. Tilsammen har innførselen av disse varer økt med vel 29 mill. kr.

Av økingen på vel 8 mill. kr. i innførselsverdien av spinnestoffer, garn og tråd kan ca. 2 mill. kr. tilskrives større innførsel av spinnestoffer, mens resten av økingen skyldes oppgang i innførselen av garn av cellul, garn av kunstsilke og ubleikt bomullsgarn til fiskeribruk. Av ufarget ullgarn ble det innført for bortimot 3 mill. kr. mindre i januar—september 1954 enn i de samme måneder i 1953.

I gruppen kolonialvarer er det først og fremst innførselsverdien for kaffe og kakaobønner som har gått opp. Dette skyldes utelukkende prisstigningen på disse varer, da de innførte mengder har vært litt lavere enn i 1953. Innførselsverdien økte med 33 mill. kr. eller 29 prosent for kaffe og med 5,6 mill. kr. eller omtrent 36 prosent for kakaobønner. Innførselsverdien av de fleste sorter frukt unntatt appelsiner var noe større i 1954 enn i 1953, mens det var litt mindre innførsel av grønnsaker.

De varegrupper der innførselsverdien har gått sterkest ned fra januar—september 1953 til samme tidsrom i 1954 er malmer, brenselstoffer og korn.

Verdien av innførselen av malmer i 1954 var 29,5 mill. kr. lavere enn i 1953. Vel to tredjeparter av verdinedgangen i denne gruppen skyldes mindre innførselsmengde av manganmalm. Innførselen av krommalm gikk også en del ned.

Av den sterke nedgang i innførselsverdien for korn og kornvarer faller omtrent 90 prosent (vel 80 mill. kr.) på hvete, bygg, mais og rug. Det har vært et sterkt prisfall på verdensmarkedet for en rekke kornslag i 1954, og nedgangen i innførselsverdien fra 1953 skyldes både redusert importkvantum og lavere priser.

Utførselen av viktigere varer.

Verdien av utførselen uten skip etter handelsstatistikken gikk opp med 15 prosent fra januar—september 1953 til januar—september 1954. Da prisnivået for eksportvarene har vært praktisk talt uforandret siden 1953, representerer dette en ren volumøking.

Fordelingen av vareutførselen på hovedgrupper er gitt i tabell C i tabellverket (side *6) og i tabell 14. Tallene er først og fremst preget av den eksportøking som har funnet sted på grunnlag av det rike sildefiske våren 1954 og på grunnlag av de bedre markedsforhold for treforedlingsproduktene. For uedle metaller har det derimot vært vanskeligere avsetningsforhold i 1954 enn i 1953. Det gjelder særlig for ferrolegeringene.

Økingen i eksporten av sildeprodukter viser seg sterkest i tallene for førstoffer. Denne varegruppens andel av vår samlede utførsel har steget fra 3 prosent i 1953 til 6 prosent i 1954, og sildmjøl utgjorde det siste året 94 prosent av gruppens totalverdi. Ellers økte utførselen av fersk og frossen sild med 46 prosent og utførselen av saltet sild med 23 pro-

Tabell 14. *Utførselsverdien (uten skip) prosentvis fordelt på viktigere hovedgrupper.*

	Jan.— sept. 1953	Jan.— sept. 1954
Papirmasse og papir	24	25
Malmer, uedle metaller og arbeider herav	27	22
Fisk og fiskehermetikk	15	17
Olje- og fettprodukter	7	8
Kjemikalier, gjødning o. l.	10	10
Førstoffer	3	6
Tekstilvarer	2	2
Trevarer	3	2
Andre varer	9	8
I alt (uten skip)	100	100

Tabell 15. *Prosentvis endring i utførselsverdi, volumindeks og prisindeks fra januar—september 1953 til januar—september 1954 for viktigere indeksgrupper.*

	Utførsels- verdi	Volum- indeks	Pris- indeks
	%	%	%
Tremasse og cellulose	+ 14	+ 9	+ 5
Papir og papp	+ 27	+ 20	+ 6
Malmer og slagge	+ 7	+ 16	÷ 8
Metaller, rå og halvforarbeidde	÷ 9	+ 1	÷ 10
Fisk, fersk og saltet	+ 29	+ 33	÷ 2
Fiskehermetikk	+ 39	+ 40	÷ 2
Dyre- og plantefett, olje og voks	+ 40	+ 34	+ 4
Gjødning	+ 9	+ 12	÷ 2
I alt uten skip	+ 15	+ 15	-

sent (se tabell 16). Økingen i verdien av hermetikk eksporten på 30 mill. kr. falt praktisk talt i sin helhet på sildehermetikk. Utførselen av røykt småsild i olje og røykt brisling i olje økte med 25 mill. kr. eller 52 prosent. Alt i alt utgjorde eksportøkingen av sild og sildeprodukter 130 mill. kr. eller om lag en tredjedel av den samlede eksportøking i tiden januar—september 1953 til januar—september 1954. Utførselen av en del andre viktige fiskeprodukter har også steget, således har utførselen av tørrfisk gått opp med 23 prosent og utførselen av klippfisk med 32 prosent. Økingen i eksportverdien av fisk og fiskeprodukter skyldes først og fremst større eksportvolum, idet gjennomsnittsprisene stort sett har vært lavere enn i 1953 (se tabell 15).

Som det går fram av tabell 15 har både gjennomsnittsprisene og eksportvolumet for treforedlingsproduktene i januar—september 1954 vært høyere enn i det samme tidsrom i foregående år. Utførselsverdien av papirmasse har steget med 14 prosent, av mekanisk masse med 30 prosent og av kjemisk

Tabell 16. *Utførsel av fisk og fiskeprodukter.*

	Jan.—sept. 1953		Jan.—sept. 1954	
	Meng- de 1000 t.	Verdi mill. kr.	Meng- de 1000 t.	Verdi mill. kr.
Fersk og frossen sild	59,2	28,0	87,2	41,0
Fersk og frossen fisk og filet ..	26,5	60,0	36,5	81,6
Tørrfisk	13,0	65,6	17,3	80,6
Klippfisk	20,7	73,0	26,7	96,4
Saltet sild	63,1	52,4	83,2	64,2
Saltet fisk	0,4	0,7	0,3	0,5
Røykt sild og fisk	2,1	3,1	2,1	3,1
Skalldyr	1,7	12,0	1,8	13,8
Hermetikk	17,5	80,1	24,2	111,1
Sild- og fiskemjøl	94,8	84,6	158,6	159,3
Dampmedisintran	3,4	8,9	3,4	8,9
Annen tran	7,5	15,3	9,3	17,8
Saltet torskerogn	3,9	3,2	3,1	3,6
I alt	313,8	486,9	453,7	681,9

masse med 6 prosent (se tabell 17). Økingen i utførselsverdien av mekanisk masse skyldes alene volumøking, da prisene for denne varegruppen har gått noe ned. For de øvrige treforedlingsproduktene har det imidlertid vært høyere priser i 1954. Utførselen av papp og

kartong har økt med nesten 80 prosent, mens verdien av utført pakkpapp og av greaseproof og pergamyn har steget med over 40 prosent. For alle grupper av papir og papp har prisene steget i forhold til 1953. Også eksportvolumet har økt unntatt for avispapir.

Tabell 17. *Utførsel av papirmasse, papir og papp og arbeider herav.*

	Januar—september 1953			Januar—september 1954		
	Mengde 1000 tonn	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.	Mengde 1000 tonn	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.
Mekanisk masse ¹	211,5	106,0	501	282,3	138,1	489
Kjemisk masse ¹	219,3	229,0	1 044	216,9	243,1	1 121
Papp og kartong ²	19,6	20,9	1 066	29,7	37,5	1 263
Avispapir	99,6	84,8	851	97,6	87,3	894
Pakkpapp	30,2	43,6	1 447	40,4	61,9	1 532
Trykkpapir og skrivepapir ²	59,8	79,5	1 329	68,9	101,1	1 467
Greaseproof og pergamyn	13,6	23,3	1 715	19,0	33,0	1 733
Trefiberplater	16,8	9,5	565	18,6	10,9	586
Annet papir og papp og arbeider herav	3,5	6,0	1 714	5,7	8,3	1 456
I alt....	673,8	602,6	..	779,1	721,2	..

¹ Beregnet tørrvekt.

² Skrive- og trykkkartong inngår i tallene for trykkpapir og skrivepapir.

Volumet av malm eksporten har gått noe opp, idet utførselen av svovelkis har økt sterkt, mens salget av jernmalm har vært ubetydelig lavere. Prisene har imidlertid sunket, og utførselsverdien i de første 9 måneder av 1954 var bare litt under 10 mill. kr. større enn året før. For metallene har pris-

nedgangen vært sterkere, og verdien av denne utførselen er gått ned med 9 prosent (tabell 18). Utførselsverdien av både ferromangan og ferrokrom er gått ned til det halve. Det er særlig eksporten til Sambandsstatene, Storbritannia og Belgia som har ligget lavere i 1954 enn i 1953.

Tabell 18. *Utførsel av viktigere malmer og metaller.*

	Januar—september 1953			Januar—september 1954		
	Mengde 1000 tonn	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.	Mengde 1000 tonn	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.
Jernmalm	659,9	62,1	94	648,9	56,0	86
Svovelkis	219,5	26,7	122	323,5	36,7	113
Ferrosilicium	39,8	41,7	1 048	43,7	38,2	874
Ferrokrom	10,7	34,8	3 252	6,6	17,8	2 677
Ferromangan	55,3	92,0	1 664	35,1	45,3	1 288
Ferrosilicomangan	8,6	13,4	1 558	16,5	18,5	1 121
Rått kopper	8,3	39,1	4 711	8,9	39,4	4 438
Rått aluminium	37,1	116,8	3 148	34,9	105,5	3 021
Rå sink	22,3	36,9	1 655	23,4	38,0	1 624
Rå nikkel	10,8	97,3	9 009	11,7	106,9	9 167
Tilsammen	1 072,3	560,8	..	1 153,2	502,3	..

Eksporten av hvalolje levert direkte fra feltet blir som tidligere nevnt, ikke tatt med i handelsstatistikken. Det ble i de 9 første månedene av 1954 imidlertid tatt hjem og levert fra Norge rå hvalolje for 42 mill. kr. mer enn i 1953. Denne eksporten er tatt med

i handelsstatistikken og er den viktigste årsak til stigningen i tallene for utførsel av olje og fett. Det har imidlertid også vært utført herdet fett og olje for 22 mill. kr. mer i 1954 enn i 1953.

Det har i 1954 vært knappere tilgang på

jordbruksvarer innenlands i forhold til etterspørselen enn i 1953, og utførselen av husdyrprodukter har vært ubetydelig. Utførselen av smør har sunket fra 29 mill. kr. i januar—september 1953 til 7 mill. kr. i samme tidsrom i 1954. Det har også vært nedgang i utførselen av ost og egg.

Utenrikshandelens fordeling på land.

Norge har i hele etterkrigstiden hatt et stort underskott i varebyttet med dollarområdet. I 1953 gikk dette underskottet betydelig ned i forhold til årene før, både ved at innførselen gikk ned og ved at utførselen steg. I 1954 har det igjen vært en øking i underskottet, i første rekke på grunn av svikt i eksporten til Sambandsstatene. Verdien av vår vareinnførsel fra dollarområdet har økt

noe i det siste året, men relativt mindre enn vår totale vareinnførsel. Dets andel av vår samlede innførsel har gått ned fra 15 prosent i januar—september 1953 til 14 prosent i januar—september 1954. Utførselen til dollarområdet falt derimot med 16 prosent, og dets andel av vår samlede utførsel sank fra 14 til 10 prosent. Dette fallet må i første rekke ses i sammenheng med produksjonsnedgangen i Sambandsstatene, som er omtalt i første del av dette utsynet.

Hele nedgangen i utførselen til dollarområdet faller nemlig på handelen med Sambandsstatene (se tabellverket side *7). Det har vært sterk nedgang i utførselen dit av uedle metaller, papirmasse og spinnestoffer. Utførselsverdien av sild- og fiskemjøl var derimot over dobbelt så stor i januar—september 1954 som i samme tidsrom i 1953.

Tabell 19. Verdien av utenrikshandelen etter land- og valutaområder. Mill. kr.

	Januar—september 1953			Januar—september 1954		
	Innførsel	Utførsel	Innførsels-overskott	Innførsel	Utførsel	Innførsels-overskott
Medlemmer av Organisasjonen for europeisk økonomisk samarbeid ¹	3 286,6	1 637,8	1 648,8	3 672,2	1 884,7	1 787,5
Andre europeiske land ²	267,9	245,5	22,4	344,2	357,7	÷ 13,5
Dollarområdet ³	711,8	377,1	334,7	726,3	315,5	410,8
Andre oversjøiske land	467,7	401,4	66,3	451,1	487,8	÷ 36,7
I alt	4 734,0	2 661,8	2 072,2	5 193,8	3 045,7	2 148,1

¹ Medlemslandenes besittelser i andre verdensdeler er ikke tatt med.

² Finland, Spania og de østeuropeiske land.

³ Canada, Sambandsstatene med besittelser, Mellom-Amerika (unntatt Panama), Filippinene og Venezuela.

Handelsbalansen med de andre oversjøiske land sett under ett har bedret seg betydelig fra januar—september 1953 til januar—september 1954. Disse lands andel av vår samlede vareeksport er gått opp fra 15 prosent i de 9 første måneder av 1953 til 16 prosent i samme tidsrom i 1954, mens importandelen er gått ned fra 10 til 9 prosent. Vareutførselen er særlig steget til Brasil som i de 9 første månedene mottok klippfisk for 51,7 mill. kr. mot for 26,0 mill. kr. i samme tidsrom året før. Også utførselen til Austral-Sambandet viser stor oppgang. På dette marked er det særlig stigningen i utførselen av treforedlingsprodukter som har vært utslagsgivende. Utførselen til Japan, Korea og India har derimot gått meget sterkt ned.

Handelen med de europeiske land som ikke er medlemmer av OEEC, det vil si landene i Øst-Europa samt Finland og Spania, viser stor oppgang fra 1953 til 1954. Innførselen fra disse land økte med 28 prosent og utførselen med 46 prosent. Økingen faller bare på handelen med de øst-europeiske land og Finland. Handelen med Spania var mindre i 1954 enn i 1953.

En vesentlig årsak til denne oppgangen er den høye produksjonen av varer som utgjør en stor del av eksporten østover, nemlig sild, olje og fettstoffer. En viktig forutsetning for økt eksport til Øst-Europa har vært de såkalte «switch»-forretningene. Norge har videre-solgt øst-europeiske varer til land i Vest-Europa som ikke har hatt handelsavtaler med

de øst-europeiske land, og har til gjengjeld kunnet kjøpe vest-europeiske varer, i første rekke biler.

Vår utførsel til Sovjet-Samveldet har økt med nær 100 prosent, fra 66,5 mill. kr. i januar—september 1953 til 132,5 mill. kr. i januar—september 1954. Utførselen av olje og fett utgjorde 43 prosent og utførselen av saltet sild 25 prosent av denne utførselen. Innførselen fra Sovjet-Samveldet steg fra 58 mill. kr. til 73 mill. kr. Også innførselen er konsentrert om forholdsvis få varer. Den har i 1954 for 70 prosents vedkommende bestått av kornvarer. Også importen fra Øst-Tyskland, Tsjekkoslovakia og Finland økte sterkt. Innførselen fra Øst-Tyskland steg fra 33,7 mill. kr. til 63,7 mill. kr., innførselen fra Tsjekkoslovakia fra 27,0 mill. kr. til 38,3 og innførselen fra Finland fra 21,1 mill. kr. til 38,4 mill. kr.

Innførselen fra medlemslandene i O E E C er steget med 12 prosent og utførselen til disse landene med 15 prosent fra januar—september 1953 til januar—september 1954. Handelen er økt med nesten alle disse landene. De viktigste unntak er Hellas, Sveits og Belgia.

Innførselen fra Storbritannia er i alt steget med 51 mill. kr. eller 5 prosent. Innførselen av skip fra Storbritannia har i 1954 vært 71,9 mill. kr. høyere enn året før. Innførselen av skip fra Sverige har i samme tidsrom steget med 103,2 mill. kr., og den samlede innførsel derfra i januar—september i 1954 var 135,6 mill. kr. eller 21 prosent større i 1954 enn i 1953. Innførselen fra Vest-Tyskland har også i 1954 økt i forhold til det foregående år. Totalinnførselen fra dette landet var i januar—september 1954 89,7 mill. kr. høyere enn året før. Det representerer en stigning på 11 prosent. Det har først og fremst vært øking i innførselen av ikke-elektriske maskiner og transportmidler (unntatt skip).

Utførselen til Storbritannia er gått opp med 61,4 mill. kr. eller 12 prosent, til Sverige med 36,9 mill. kr. eller 15 prosent og til Vest-Tyskland med 63,3 mill. kr. eller 25 prosent. Det er i månedene januar—september 1954 særlig eksportert mer papirmasse og papir og papp til Storbritannia enn i de samme måneder i 1953, mens eksportøkningen til Vest-Tyskland i første rekke faller på uedle metaller samt olje og fett.

Norge har i januar—september 1954 hatt til dels betydelige importoverskott i samhandelen med de viktigste partnere i OEEC. Verdien av utførselen til Sveits dekket således bare 27 prosent av innførselen fra dette

Tabell 20. Inn- og utførselsverdien prosentvis fordelt på land.

Land (produksjonsland/ forbruksland)	Innførsel jan.—sept.			Utførsel jan.—sept.		
	1938 ¹	1953	1954	1938 ¹	1953	1954
Europa	71,4	75,1	77,3	79,5	70,8	73,6
Afrika	1,9	2,3	2,3	3,2	4,7	5,4
N.-Amerika, Mellom- Amerika og Vest-India	16,1	15,8	14,1	8,9	15,0	10,8
Sør-Amerika	3,1	3,8	3,7	2,6	2,2	4,3
Asia	7,2	2,3	2,2	4,1	6,0	3,5
Oseania	0,3	0,7	0,4	0,8	1,3	2,4
For ordre . . .	—	—	—	0,9	—	—
Belgia og Lux- embourg	3,3	4,2	3,7	2,9	4,0	3,4
Danmark	3,7	3,1	3,5	4,4	6,3	7,0
Finland	0,5	0,5	0,7	1,5	1,5	1,9
Frankrike	2,7	3,3	3,3	7,1	3,7	3,6
Italia	1,9	1,3	1,5	3,2	2,1	3,0
Nederland . . .	3,3	4,5	5,3	2,7	3,4	3,8
Polen	1,9	0,7	0,8	1,3	1,0	0,9
Portugal	0,5	0,3	0,4	2,1	0,6	0,4
Sovjet-Samv.	1,7	0,3	1,4	2,1	0,6	4,4
Spania	0,4	1,7	1,3	1,1	2,0	1,7
Storbrit. og N.-Irland	16,2	20,9	20,1	23,7	19,4	18,9
Sveits	1,0	1,3	1,1	0,7	0,8	0,5
Sverige	11,1	13,7	15,2	8,9	9,4	9,4
Tsjekkoslov.	2,0	0,6	0,7	1,1	0,5	1,0
Vest- Tyskland	18,8	15,7	15,8	15,8	9,4	10,3
Øst- Tyskland					0,7	1,2
Sør-Afrika- Sambandet	0,1	0,3	0,2	0,7	0,8	1,0
Canada	3,7	4,7	4,0	0,3	0,5	0,3
Sambands- statene	10,2	8,9	8,3	7,9	12,6	9,0
Argentina	1,9	0,5	0,4	1,3	0,1	0,3
Brasil	0,4	2,1	2,3	0,7	1,2	3,2
China og Hong Kong	0,6	0,3	0,4	0,4	0,5	0,2
India, Pakis- tan, Burma	1,1	0,2	0,1	0,8	2,1	1,3
Indonesia	2,0	0,5	0,2	0,2	0,5	0,4
Austral-Sam- bandet	0,2	0,6	0,3	0,7	1,1	2,1
Andre land	10,8	8,2	7,8	8,4	14,7	10,7
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

¹ Januar—oktober.

landet. De tilsvarende tall for Sverige, Vest-Tyskland og Nederland var henholdsvis 36, 38 og 42 prosent, mens det for Storbritannia var 73 prosent. I samhandelen med Danmark hadde Norge et eksportoverskott på 30 mill. kr. Mindre eksportoverskott viste også handelen med Hellas, Italia og Østerrike.

Betalingsbalansen overfor utlandet.

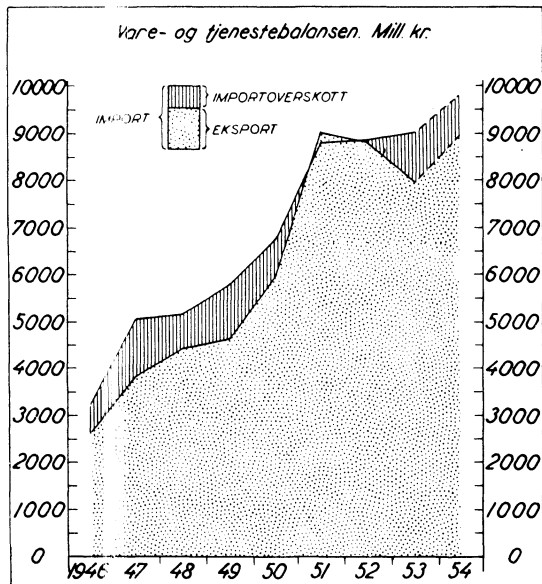
Den norske driftsbalansen overfor utlandet viste i de første årene etter krigen betydelig underskott. I 1950 og i 1951 hadde vi derimot overskott på driftsbalansen, og i 1952 var utgiftene og inntektene omtrent like store. Delvis skyldes dette de amerikanske gaver under Det europeiske gjenreisningsprogrammet, som særlig i 1950, men også i 1951, utgjorde betydelige beløp. Konflikten i Korea førte imidlertid til uvanlig høye inntekter for skipsfarten og enkelte andre eksportnæringer, slik at vi i 1951 hadde et betydelig overskott i betalingsbalansen med utlandet også når de ekstraordinære stønadsbetalingene holdes utenfor. I 1952 sank både fraktratene og eksportprisene, slik at vi i årets fjerde kvartal fikk et betydelig underskott på driftsregnskapet. I 1953 var fraktene lave og avsetningsforholdene for store deler av eksporten vanskelige gjennom det meste av året, og underskottet på driftsbalansen gikk opp i 930 millioner kroner. Importen utenom skip lå i 1953 omtrent like høyt som året før, mens både verdien av vareeksporten og fraktinntektene var betydelig lavere. En oppgang i innførselen av skip var også en medvirkende årsak til det store underskottet.

I 1954 har både den ordinære vareinnførselen og innførselen av skip steget. Det har

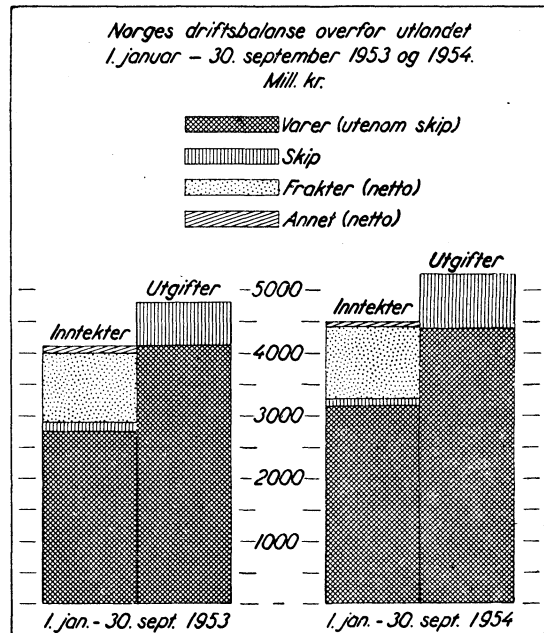
også vært en sterk oppgang i vareutførselen. Fraktinntektene har imidlertid ligget lavt gjennom det meste av året, så driftsbalansen vil også for 1954 vise et stort underskott. Etter de foreløpige beregninger har vi i de tre første kvartaler hatt et underskott på 550 millioner kroner. Det er praktisk talt samme beløp som i de tre første kvartaler i 1953.

I tabell 21 er det gitt en oppstilling av driftsbalansen overfor utlandet i 1953 og 1954 for de tre første kvartaler under ett. Det er dessuten gitt tall for hvert enkelt kvartal i det siste året. Det går fram av denne oppstillingen at de to største postene, vareutførselen og vareinnførselen etter handelsstatistikken, begge har steget sterkt. Utførselen er gått opp med om lag 390 mill. kr., mens stigningen i innførselsverdien har vært bortimot 250 millioner. I den ordinære varebalansen etter handelsstatistikken har det således vært en nedgang i innførselsoverskottet. Bakgrunnen for endringen i disse postene er nærmere forklart i avsnittene foran.

Vareutførselen utenom handelsstatistikken (som bl. a. omfatter hvalolje solgt direkte fra feltet) og innførselen utenom handelsstatistikken har ligget på omtrent samme nivå i 1954 som året før. Det samme gjelder posten «Andre inntekter».

3 — Økonomisk utsyn.

Mens importoverskottet for varer utenom skip i de tre første kvartaler har vært om lag 140 millioner kroner lavere enn i 1953, har nettoimporten av skip vært 220 millioner høyere. Det har i de tre første kvartaler i 1954 vært solgt en del mer tonnasje til utlandet

Tabell 21. Driftsbalansen overfor utlandet 1. januar—30. september 1953 og 1954. Mill. kr.

	1. jan.—30. sept.		1954		
	1953	1954	1. kv.	2. kv.	3. kv.
A. Vare- og tjenestebalansen.					
1. <i>Inntekter.</i>					
Vareutførsel (uten skip) etter handelsstatistikken fob	2 530	2 919	958	1 012	949
Utførsel av skip	131	127	15	48	64
Vareutførsel utenom handelsstatistikken ...	210	246	37	164	45
Nettofraktinntekter av norske skip i utenriksfart	1 310	1 330	450	430	450
Andre inntekter netto	33	41	17	÷ 2	26
Inntekter i alt....	4 214	4 663	1 477	1 652	1 534
2. <i>Utgifter.</i>					
Vareinnførsel (uten skip) etter handelsstatistikken cif	4 085	4 329	1 390	1 510	1 429
Innførsel av skip	649	864	334	257	273
Vareinnførsel utenom handelsstatistikken ..	66	53	14	19	20
Utgifter i alt....	4 800	5 246	1 738	1 786	1 722
3. Underskott på vare- og tjenestebalansen (2 ÷ 1)	586	583	261	134	188
B. Rente- og stønadsbalansen.					
1. Sivile varegaver under «Det gjensidige sikkerhetsprogram»	37	52	27	18	7
2. Andre stønader netto.....	35	31	10	10	11
3. Nettorenter til utlandet	44	50	13	24	13
4. Overskott på rente- og stønadsbalansen (1 + 2 ÷ 3)	28	33	24	4	5
C. Underskott på driftsbalansen (A3 ÷ B4)	558	550	237	130	183

enn i 1953, men prisene på eldre skip har vært lave. Inntekten av disse salg har derfor ikke vært større enn forrige år. Innførselen av skip fra utlandet har derimot gått opp med hele 215 millioner kroner. Den innførte tonnasmengden har steget med 33 prosent, fra 321 000 bruttotonn i de tre første kvartalene av 1953 til 418 000 bruttotonn i det samme tidsrom i 1954.

Fraktmarkedet har gjennom det meste av 1954 vært ugunstig, og trass i at handelsflåtens tonnasje er gått opp, gir overslaget over nettofraktinntektene av norske skip i utenriksfart et tall som ligger på omtrent samme nivå som i 1953. Siden tidlig på høsten har det vært en ikke ubetydelig stigning i fraktratene for tørrlastskip, men da en stor del av den norske flåten er bundet til lang-

siktige fraktavtaler, vil denne stigningen ikke føre til oppgang i fraktinntektene for fjerde kvartal.¹

¹ Nettofraktinntektene i tabell 21 er regnet på opptjent basis. Det er en tidsforskjell mellom opptjeningen av fraktene og registreringen av de innkasserte fraktinntektene i Norges Banks valutastatistikk. Denne tidsforskjellen er avhengig blant annet av betalingsvanene og handelsflåtens fordeling på fartstyper. På grunnlag av Byråets årlige skipsfartsstatistikk over opptjente frakter og Norges Banks månedlige statistikk over innkasserte frakter, har Byrået beregnet denne tidsforskjellen til ca. 2—3 måneder. Beregningen bygger i stor utstrekning på skjønn. En kan heller ikke gå ut fra at tidsforskjellen vil holde seg uforandret. Byrået må derfor ta forbehold om nøyaktigheten av tallene for de enkelte kvartaler.

Kvartalsstatistikken over kapitaloverføringer til og fra utlandet er meget ufullstendig. På grunnlag av de tilgjengelige oppgaver er det imidlertid i tabell 22 gitt en oversikt over

enkelte hovedposter på kapitalbalansen overfor utlandet i de tre første kvartaler i 1953 og 1954.

Tabell 22. Kapitalbalansen overfor utlandet 1. januar—30. september 1953 og 1954. Mill. kr.

	1. jan.—30. sept.	
	1953	1954
1. Kapitalutgifter:		
Underskott på driftsbalansen	558	550
Avdrag på konsolidert gjeld til EPU-land	37	116
Avdrag på annen gjeld	56	114
Øking av nettovalutabeholdningen	87	105
Kapitalutgifter i alt	738	885
2. Kapitalinntekter:		
Trekk på kredittkvoten i EPU	323	143
Opptak av lån	92	255
Nettopplåning på skip	141	320
Netto av diverse kapitalposter (saldo)	182	167
Kapitalinntekter i alt	738	885

I tillegg til underskottet på driftsbalansen på 550 millioner kroner, har Norge i de tre første kvartaler i 1954 måttet finansiere avdrag på utenlandsk gjeld med 230 millioner. Halvparten av disse gjeldsavdragene knytter seg til oppgjør med EPU.

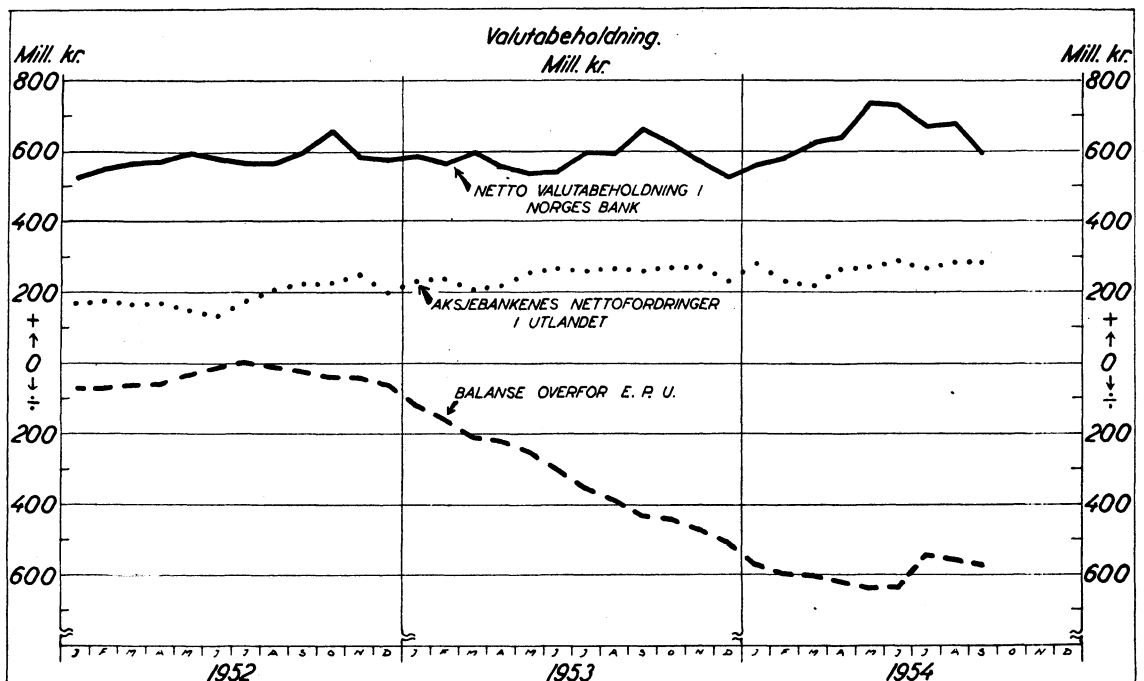
Under forhandlinger i juni 1954 ble en del av den norske gjelden til unionen konsolidert. Gjelden var da kommet opp i 89,2 millioner enheter (dollar), og konsolideringen omfattet 51 millioner av dette beløpet. Derav gjaldt 20 millioner Belgia, 8 millioner Nederland, 16 millioner Sveits og 7 millioner Sverige. Av de konsoliderte beløp ble fjerdeparten betalt kontant, mens resten avdras over 7 år.

Det meste av de 116 millioner kroner som er oppført som avdrag på konsolidert gjeld til EPU i tabell 22, utgjøres av kontante betalinger og senere avdrag i forbindelse med dette gjeldsoppgjøret pr. 30. juni 1954. Disse utbetalingene beløp seg til om lag 100 millioner kroner, mens resten er avdrag på tidligere konsolidert gjeld.

Den andre halvparten av gjeldsavdragene i de tre første kvartaler av 1954 gjelder vesentlig avdrag på offentlig obligasjonsgjeld og på statskreditter. De samlede gjeldsavdrag i de tre første kvartaler har, som en vil se av tabellen, vært betydelig høyere i 1954 enn i 1953.

Trass i det store driftsunderskottet og de betydelige gjeldsavdragene har landets valuta-beholdninger gått opp med over 100 millioner kroner i de tre første kvartaler i 1954. Nettovalutabeholdningen består av kortsiktige tilgodehavender i utenlandsk valuta for Norges Bank, andre valutabankene, rederier, Nortrahship og forsikringsselskapene etter fradrag av de samme institusjoners kortsiktige gjeld til utenlandske kreditorer. (I diagrammet s. 36 er bare Norges Banks og bankenes beholdninger tatt med.) Gjelden til EPU (utnyttet kreditt) er her ikke trukket fra.

I de tre første kvartaler i 1954 har Norge hatt betydelige underskott overfor EPU, og har i henhold til de bestemmelser som har vært gjeldende for løpende oppgjør i unionen kunnet dekke halvparten av disse underskottene ved kreditt. I det samme tidsrom i 1953 var gjeldsøkingen overfor unionen over det dobbelte av hva den har vært i 1954. Dette henger til dels sammen med at vi gjennom det meste av 1953 kunne dekke en større del av de løpende underskott ved kreditt i unionen, fordi det kumulative underskott da utgjorde en mindre del av vår kvote. Etter de oppgjørsregler som gjaldt til 30. juni 1954 steg nemlig den prosentdel av et lands løpende underskott som måtte dekkes ved betaling i gull eller dollar etter hvert som dets kvote ble

utnyttet. Etter de nye oppgjørsregler skal 50 prosent av det løpende underskottet betales kontant, mens resten kan dekkes ved trekk på kredittkvoten uansett hvor mye det er trukket på den. Etter de gamle reglene ville vi høsten 1954 ha måttet dekke 70 prosent av underskottene ved kontant betaling.

Mens det i de tre første kvartaler i 1954 ble trukket 143 millioner kroner i nye kreditter i EPU, er det som nevnt foran, betalt avdrag på den gjelden som ble konsolidert pr. 30. juni med om lag 100 millioner kroner. Vår nettogjeld i EPU — medregnet den del av den konsoliderte gjeld som ikke ble betalt kontant — er således i de tre første kvartaler ikke økt med mer enn 43 millioner.

Betalingsunionens virksomhet ble under forhandlingene i juni forlenget til 30. juni 1955. Etter en omregulering av kvoten, som var nødvendig på grunn av de nye oppgjørsregler, og en tilleggsbevilgning, var Norges gjenstående kvote om lag 720 millioner kroner, hvorav halvparten, 360 millioner, kan tas ut som kreditt. Av dette siste beløpet var nærmere 140 millioner trukket ved midten av desember.

I de tre første kvartaler i 1954 har staten tatt opp lån i utlandet for tilsammen 255 mil-

lions kroner mot vel 90 millioner i samme tidsrom i 1953. Det er tatt opp et nytt lån i Sverige på 50 millioner svenske kroner, og et lån i Den internasjonale gjenreisningsbanken på 25 millioner dollar. Tilsammen beløper disse to lånene seg til 248 millioner norske kroner. I tillegg er det trukket 7 millioner kroner på det amerikanske lånet til Ardal og Sundal Verk.

Norske rederees opplåning på skip (netto) var i de tre første kvartaler 1954 om lag 320 millioner kroner. Dette er også mer enn det dobbelte av opplåningen i de samme kvartaler i 1953.

De kjente kreditter i tidsrommet 1. januar — 30. september 1954 var i alt 718 millioner kroner, mens de registrerte kapitalutgifter og oppgangen i valutabeholdningen tilsammen var 885 millioner kroner. Differansen, 167 millioner kroner, er en saldpост som det i øyeblikket ikke er mulig å gjøre nærmere rede for. Hvis underskottet på driftsbalansen er riktig beregnet, må det ha vært tatt opp private lån eller nyttet private utenlandske tilgodehavender på tilsammen dette beløpet (regnet netto).

Produksjon og sysselsetting.

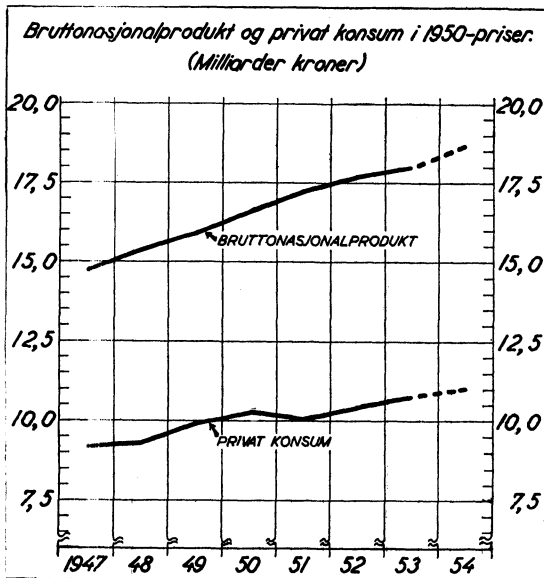
Hovedtrekk av produksjonsutviklingen.

Den sterke stigningen i nasjonalproduktet i etterkrigsårene ble etter 1951 avløst av en mer moderat øking. Fra 1948 til 1951 var oppgangen i bruttonasjonalproduktet (i faste

priser) om lag 4 prosent pr. år, mens den i de to følgende år ikke var større enn i gjennomsnitt om lag 2 prosent pr. år. En tilsvarende endring i vekstraten fant sted i det meste av Vest-Europa. Siden sommeren 1953 har det, som det er gjort nærmere rede for i over-

sikten over verdensøkonomien, igjen vært en sterk stigning i den vesteuropeiske produksjon. Den produksjonsøking vi har hatt i Norge i det siste halvannet år synes å ligge på linje med oppgangen i produksjonen i Vest-Europa ellers.

Etter de foreløpige beregninger som Byrået har foretatt i desember 1954, skulle bruttonasjonalproduktet for 1954 i løpende priser være om lag 24,8 milliarder kroner mot 23,1 milliarder i 1953. Da det i 1954 har funnet sted en viss prisstigning på enkelte områder, gir denne økingen i nasjonalproduktet regnet i løpende priser på 7,6 prosent ikke uttrykk for økingen i produksjonsvolumet.

De foreløpige beregninger viser en oppgang i nasjonalproduktet regnet i faste priser (1950-priser) fra om lag 18,1 milliarder til 18,8 milliarder. Dette representerer en stigning på om lag 4 prosent eller bortimot det dobbelte av den gjennomsnittlige vekstprosenten i de to foregående år. Det må imidlertid understrekes at disse tallene er rent foreløpige, og at de kan bli gjenstand for betydelige korreksjoner etter hvert som vi får mer fullstendige oppgaver over produksjonen på de forskjellige områder. I de senere årene har de foreløpige beregningene gjennomgående gitt tall for nasjonalproduktet som har ligget under de resultater man er kommet til ved senere beregninger.

Produksjonsøkingen i 1954 har i stor utstrekning sitt grunnlag i de bedrede avsetningsforhold for de fleste av eksportnæringene. Utvidelser av produksjonskapasiteten og den ekstraordinært store råstofftilgang til fettindustrien på grunn av det rike vinter-

sildfisket spiller også en betydelig rolle. Etterspørselen innenlands har vært høy både etter investeringsvarer og konsumvarer. Bruttoinvesteringen, som i 1952 og 1953 lå lavere enn i 1951 trass i stigende bygge- og anleggsvirksomhet, har i det siste året vært høyere enn noen gang tidligere. Regnet i faste priser var bruttoinvesteringen i 1954 etter de foreløpige beregninger nærmere 6,7 milliarder kroner (1950-priser), mens den i 1953 bare var vel 6,2 milliarder, det samme som i 1951. Denne stigningen skyldtes dels økte leveringer av skip som var bestilt for flere år siden. Men det har også funnet sted en øking i bygge- og anleggsvirksomheten og en oppgang i investeringen i maskiner og transportmidler som viser at investeringsetterspørselen fremdeles ligger på et meget høyt nivå.

Det private og det offentlige konsumet har begge steget betydelig fra 1953 til 1954. For begge disse postene har stigningen vært av omtrent samme størrelsesorden som i de to foregående årene.

Både konsumøkningen og i særlig grad oppgangen i investeringen har ført til en betydelig stigning i importen. Det vare- og tjenestevolumet som den norske økonomien har mottatt fra utlandet utover det som er blitt levert til utlandet (importoverskottet i 1950-priser) har økt med 270 millioner fra 1953 til 1954. Dette har vært en nødvendig forutsetning for det høye investerings- og konsumnivået, idet utnyttelsen av produksjonsfaktorene innenlands har vært bortimot fullstendig. Som det går fram av neste avsnitt har det vært knapphet på arbeidskraft også i 1954, og det har foregått betydelige forskyvninger av arbeidskraften næringene imellom.

Jordbruket har fått jamt gode avlinger i 1954, selv om de ikke kommer på høyde med toppavlingene i 1953. I gjennomsnitt har avlingene ligget omtrent på middelsårsnivået. Fruktdyrkingen har derimot gitt rekordavkastning. Den samlede husdyrproduksjonen har trolig vært av samme størrelse i 1954 som året før. Leveringen av mjølk til meieriene har i 1954 gjennomgående vært litt lavere enn i 1953, mens tilgangen på slakt har vært en del høyere. Da samtidig etterspørselen etter husdyrprodukter synes å være stigende, blant annet på grunn av økte inntekter og et større antall barn i befolkningen, har det til dels vært knapphet på mjølkeprodukter. Situasjonen på dette området er således blitt betydelig endret siden 1953, da det var avsetningsvansker for enkelte produkter og bl. a. ble utført en del smør. Jordbrukets bidrag til nettonasjonalproduktet i 1954 er etter de foreløpige beregninger i løpende priser 1 220 millioner kroner. Det er nøyaktig 100 millioner

mer enn året før. Den vesentlige årsaken til oppgangen er stigningen i prisene på jordbrukets produkter. Særlig for kjøtt har det vært en betydelig prisoppgang.

I skogbruket ble det i hogstsesongen 1953/54 avvirket anslagsvis 7,5 millioner kubikkmeter bartretømmer for salg, som er litt mindre enn i foregående sesong da avvirkningen var 7,7 millioner kubikkmeter.

Nettoproduktet i fisket har i 1954 kommet opp i 365 millioner kroner mot 334 millioner i 1953. Sildefisket ga et rekordartet mengdeutbytte, idet den samlede fangsten av vintersild gikk opp i hele 11,6 mill. hl. Det høyeste resultat tidligere var 9,5 mill. hl, som ble nådd i 1951. Torskefiskeriene ga derimot meget dårlig resultat i 1954. Det samlede mengdeutbyttet av skrei- og loddetorsk kom bare opp i 84 000 tonn, mens det i 1951 var på 171 000 tonn. Vi må helt tilbake til 1918 og 1919 for å finne et så ugunstig fangstresultat.

Av stigningen i nasjonalproduktet fra 1953 til 1954 faller en vesentlig del på industrien. Nettoproduktet regnet i løpende priser i gruvedrift og industri tilsammen gikk opp fra noe over 6,0 milliarder i 1953 til 6,6 milliarder i 1954. Denne oppgangen på vel 600 millioner kroner representerer 45 prosent av oppgangen i nettonasjonalproduktet.

Den nåværende oppgangskonjunktur for industrien begynte i annet kvartal 1953. Gjennom hele 1954 har produksjonsindeksen hver måned ligget høyere enn i de samme måneder i 1953. For månedene januar—september under ett var produksjonsindeksen 6,5 prosent høyere enn året før. Det har vært utvidd produksjon i de fleste industrigrener, men det er særlig produksjonsøkingen i treforedlingsindustrien, den kjemiske industri og jord- og steinvareindustrien som har trukket indekstallet oppover. Av disse er de to første vesentlig eksportindustrier. I treforedlingsindustrien er det først og fremst de bedre avsetningsforhold for produktene siden høsten 1953 som har gjort produksjonsøkingen mulig. I den kjemiske industrien er det i stor utstrekning utvidelser av produksjonskapasiteten som har gjort seg gjeldende. Dessuten muliggjorde det rike vintersildfisket en uvanlig høy produksjon i sildolje- og sildmjølinindustrien i 1954.

I alt har eksportindustrien økt produksjonen med 13 prosent, mens produksjonen i hjemmemarkedsindustrien etter den månedlige produksjonsindeksen bare har gått opp med 4 prosent. For jern- og metallindustrien som spiller en stor rolle i hjemmemarkedsindustrien, er imidlertid produksjonsindeksen mindre sikker enn for de fleste av de øvrige gruppene. Indekstallet for denne gruppen er

i de første 9 månedene for 1954 omtrent det samme som gjennomsnittet for de tilsvarende måneder i 1953, men sysselsettingen i jern- og metallindustrien etter sysselsettingsstatistikken er gått betydelig opp (se tabell 26). Det er derfor mulig at indeksen til en viss grad undervurderer stigningen i produksjonen for hjemmemarkedet. Også i hjemmemarkedsindustrien har det stort sett vært god kapasitetsutnyttning, og bare i tekstilindustrien ligger produksjonen vesentlig lavere enn den tidligere har gjort. Selv der var imidlertid produksjonen høyere i de 9 første månedene enn i det samme tidsrom i 1953, men den var betydelig lavere enn i 1951.

Bygge- og anleggsvirksomheten har, som det går fram av sysselsettingsoppgavene i neste avsnitt, ligget på et høyt nivå i 1954 trass i en viss nedgang i de offentlige anleggsarbeidene i annet og tredje kvartal. Tallet på sysselsatte i byggevirksomheten har gjennom hele 1954 ligget høyere enn på tilsvarende tid i 1953. Byggevolumet (målt ved golvflate i bygg under arbeid) gikk imidlertid ned i første halvår 1954. Tallene for innvilgede byggeløyver i første halvår var også betydelig lavere enn året før, og det samlede volum av bygg under arbeid skulle derfor ligge forholdsvis lavt også i annet halvår. Den økte sysselsetting i byggesektoren må trolig bety at det har vært større virksomhet ved de bygg som er under oppførelse, slik at det nå skulle være muligheter for forkorting av byggetiden.

Bygge- og anleggsvirksomhetens bidrag til nettonasjonalproduktet har etter de foreløpige beregninger gått opp fra 1 600 millioner kroner i 1953 til 1 750 millioner i 1954. Stigningen er prosentvis betydelig sterkere enn stigningen i sysselsettingen og skyldes i stor utstrekning lønnsøking i byggefagene.

Når det gjelder varehandelen er det vanskelig å gi noe tilfredsstillende kvantitativt uttrykk for endringen i produksjonsvolumet. Men da innførselsvolumet (utenom skip) har gått opp med nesten 10 prosent, og detaljomsetningen innenlands også har steget noe, må det ha funnet sted en viss oppgang i virksomheten i varehandelen.

Skipsfarten er en av de få næringene som har lavere nettoprodukt i løpende priser i 1954 enn i 1953. Det har gått ned med om lag 155 millioner kroner til 1 000 millioner. Bruttoinntektene i skipsfartsnæringen etter fradrag av utgiftene til driftsmidler m. v. har imidlertid vært omtrent de samme i 1954 som året før. Nedgangen i nettoproduktet kommer av at det beregnede kapitalslit er steget, i første rekke fordi de gjenanskaffelsespriser som ligger til grunn for beregningen er gått

betydelig opp. Fraktene har gjennomgående ligget på et lavt nivå, og skipsoppleggene har hatt større omfang enn tidligere i etterkrigstiden. Først tidlig på høsten begynte det å gjøre seg gjeldende en alminnelig tendens til stigning i fraktene, og skipsoppleggene ble redusert i høstmånedene.

I tabell 23 er det stilt sammen produksjonsindekser etter nasjonalregnskapet for årene fra og med 1950. Indekstillene viser produksjonen i hvert år i forhold til produksjonen i 1938.

Indekstillene for 1954 er resultatet av rent foreløpige overslag. De gir imidlertid et visst inntrykk av hvordan produksjonsvolumet har endret seg fra 1953 til 1954.

Det går fram av disse oppgavene at bruttoproduktet (etter fradrag for råstoffer og driftsmidler m. v.) i faste priser, sammenliknet med slutten av 1930-årene, har ligget særlig høyt i industrien, bygge- og anleggsvirksomheten og i gruppen «annen samferdsel». Sjøtransport og fiske har også hatt betydelig høyere produksjon enn i 1938, mens

Tabell 23. *Produksjonsindekser (bruttoprodukt) for enkelte næringer. 1938 = 100.*

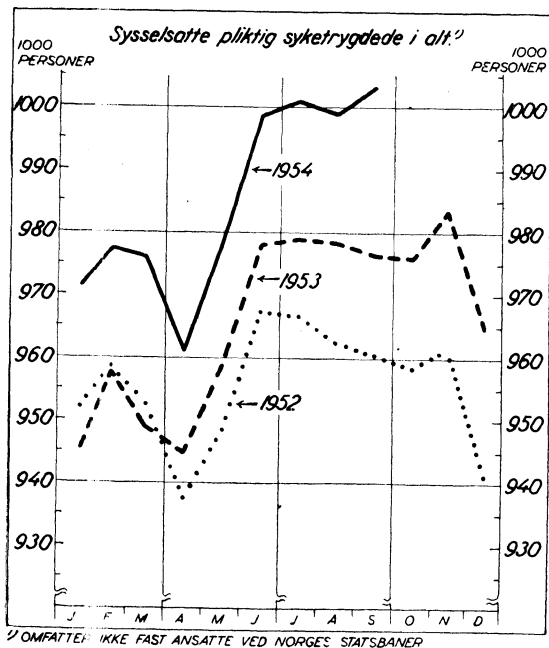
	1950	1951	1952	1953	1954
Jordbruk	98	93	96	98	97
Skogbruk og jakt	89	92	119	96	99
Fiske	118	151	151	132	145
Hvalfangst	74	74	76	66	74
Bergverksdrift	83	91	101	113	110
Industri	156	164	164	168	178
Bygge- og anleggsvirksomhet	164	167	189	212	219
Sjøtransport	116	121	127	131	137
Annens samferdsel	210	217	229	232	236
Bruttonasjonalprodukt	138	143	147	150	156

produksjonen i bergverkene først i 1952 kom opp på 1938-nivået. I jordbruk, skogbruk og hvalfangst har bruttoproduktet gjennomgående ligget lavere enn i 1938.

Tallet på sysselsatte lønsmottakere har vært stigende i hele etterkrigstiden med unntak av 1952. I de første månedene av 1953 var sysselsettingstallene ikke høyere enn året før, men de gikk så over 1952-nivået og lå særlig i årets annen halvdel betydelig høyere. Denne stigning har fortsatt i 1954, idet vi etter sysselsettingsoppgavene ved slutten av hver måned har hatt en høyere sysselsetting enn i den tilsvarende måned året før.

Vi har også i 1954 hatt en omlegging av sysselsettingen i samme retning som tidligere i etterkrigstiden. Jordbruk, skogbruk og husarbeid har avgitt arbeidskraft som er blitt trukket inn i industri, forretningsvirksomhet og andre næringer. Den løpende statistikk over sysselsettingen omfatter bare personer som er sysselsatt i andres tjeneste. Etter beregninger som er foretatt i Arbeidsdirektoratet kan vi imidlertid få en tilnærmet oversikt over den prosentvise fordeling av hele yrkesbefolkningen på næringer (se tabell 24). Forskyvningene i denne prosentfordelingen fra 1953 til 1954 har stort sett gått i samme retning som fra 1952 til 1953. Jordbrukets andel av den samlede yrkesbefolkningen har gått ytterligere ned, mens det har vært oppgang for de fleste andre næringer utenom husarbeid og rengjøring. Sysselsettingen i bygge- og anleggsvirksomhet har imidlertid, i motsetning

Sysselsettingen.

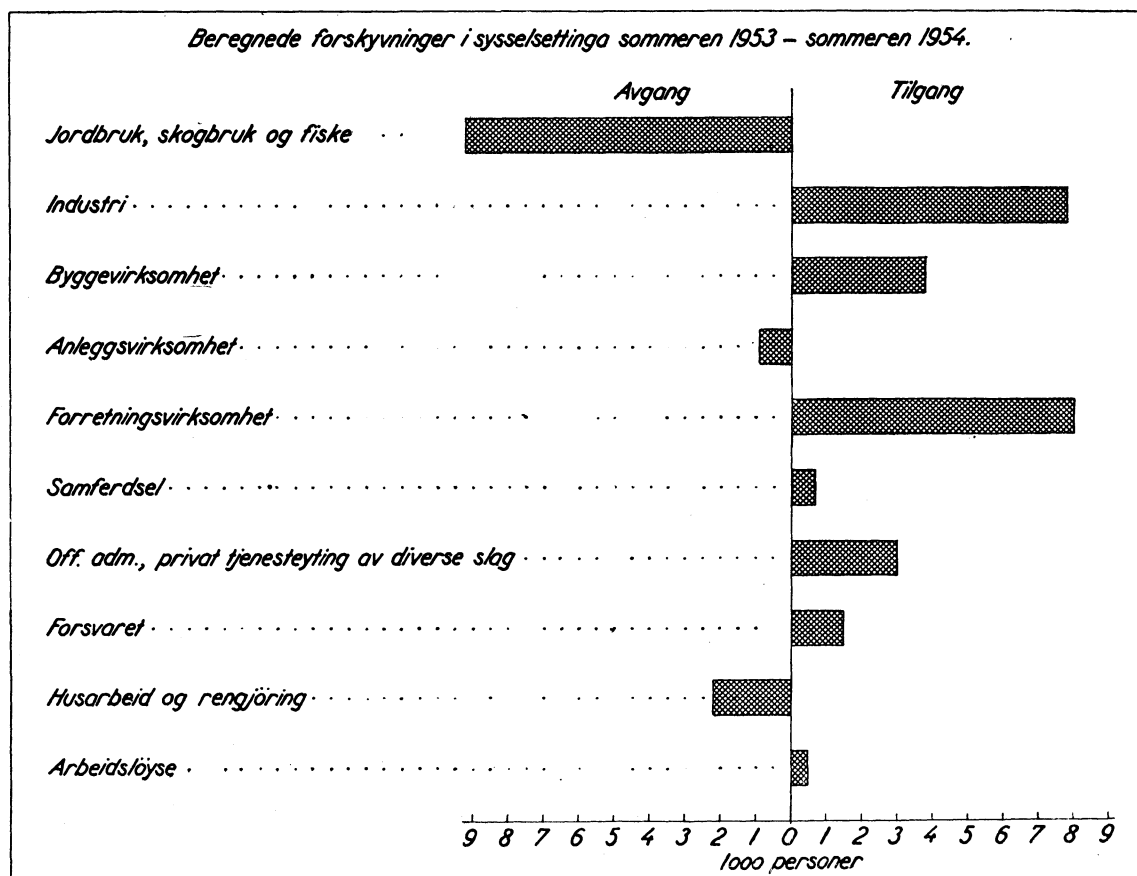
Tabell 24. Sysselsatte prosentvis fordelt på næringer.

	Sommeren		
	1952	1953	1954
	Pct.	Pct.	Pct.
Jord- og skogbruk	25,1	23,8	23,0
Fiske og fangst	4,4	4,4	4,4
Industri og bergverk	25,5	25,6	25,9
Bygge- og anleggsvirksomhet	8,9	9,5	9,6
Forretningsvirksomhet	12,4	12,9	13,3
Skipsfart m. v.	3,0	3,2	3,1
Annen samferdsel	5,5	5,5	5,6
Offentlig administrasjon	2,3	2,2	2,3
Annen immateriell virksomhet	5,6	5,8	5,9
Forsvaret	2,8	2,8	2,8
Husarbeid og rengjøring	4,5	4,3	4,1
I alt	100,0	100,0	100,0

til i 1953, ikke gått nevneverdig opp i forhold til den samlede sysselsetting.

Tallet på sysselsatte lønsmottakere etter Arbeidsdirektoratets oppgaver var ved utgangen av september 1954 i alt 1 023 000. Dette representerer en stigning på vel 23 000 i forhold til det samme tidspunkt i 1953, og det

er det høyeste sysselsettingstall vi har hatt her i landet. Tilveksten til den voksne befolkningen (aldersklassene 18—64 år) dreier seg for tiden om bare vel 5 000 personer årlig. Da det særlig er tallet på mannlige lønsmottakere som er gått opp, kan stigningen ikke skyldes at husmødre i større utstrekning har

søkt arbeid utenfor hjemmet. Tallet på sysselsatte i aldersklassene over 65 år kan ha steget noe, men en vesentlig del av oppgangen i tallet på lønsmottakere må antas å komme

av overgang fra selvstendig virksomhet til lønt arbeid for kortere eller lengre tid. Det meste av arbeidskraften må antas å komme fra jordbruk og fiske.

Tabell 25. Sysselsatte lønsmottakere.

	3. kv. 1953	3. kv. 1954	Endringer 3. kv. 1953— 3. kv. 1954	Prosentvis endring
Jordbruk og skogbruk	74 156	72 828	÷ 1 328	÷ 1,8
Industri og bergverk	328 526	337 025	8 499	2,6
Bygge- og anleggsvirksomhet	126 441	127 676	1 235	1,0
Varehandel	104 469	110 515	6 046	5,8
Hotell- og kafédrift	22 905	23 737	832	3,6
Sjøfart	44 908	44 889	÷ 19	—
Annen samferdsel	72 245	73 720	1 475	2,0
Offentlig administrasjon, forsvar og annen immateriell virksomhet	87 470	92 445	4 975	5,7
Husarbeid og rengjøring	61 998	60 823	÷ 1 175	÷ 1,9
Annet	74 340	77 092	2 752	3,7
I alt	997 458	1 020 750	23 292	2,3

¹⁾ Gjennomsnitt av tallene ved utgangen av hver måned.

Tabell 25 viser fordelingen av lønsmottakerne på næringer. Tallene omfatter ikke personer i selvstendig virksomhet, og de gir derfor ikke noe fullstendig bilde av yrkesbefolkningens fordeling på næringer og forskyvningene i denne fra 1953 til 1954. I industrien og i bygge- og anleggsvirksomheten er deknningen omkring 90 prosent, mens det i varehandel, hotell- og kafédrift, transportvirksomhet og husarbeid er store grupper som faller utenfor. Av yrkesbefolkningen i jordbruk og skogbruk er det bare vel en fjerdedel som er lønsmottakere.

Den relativt sterke veksten i sysselsettingen siden tredje kvartal 1952 har funnet sted i varehandelen og i gruppen «Offentlig administrasjon, forsvar og annen immateriell virksomhet». Innen den siste gruppen er det forsvaret og «annen immateriell virksomhet» som har hatt sterkest øking, mens sysselsettingen i offentlig administrasjon bare har gått opp med omkring 500 personer.

Oppgangen i tallet på ansatte i varehandelen betegner en forsterkning av en tendens som har gjort seg gjeldende gjennom flere år. Fra 1950 til 1951 var økingen i denne gruppen relativt beskjeden, men det følgende året hadde den et betydelig større omfang. Fra 1952 til 1953 økte den med 4,5 prosent, og det var bare bygge- og anleggsvirksomheten som hadde en prosentvis sterkere oppgang dette året. I det siste året har den pro-

sentvise økingen i tallet på lønsmottakere i varehandelen vært hele 5,8 prosent.

I industrien (inklusive bergverk) gikk sysselsettingen mellom tredje kvartal 1953 og tredje kvartal 1954 opp med 8 500 personer. Dette er det dobbelte av økingen fra 1952 til 1953. Endringen i sysselsettingen i de viktigste industrigruppene de to siste årene går fram av tabell 26. (Tallene i denne tabellen er pr. 30. september, og kan derfor ikke direkte sammenliknes med tallene i tabell 25.) Tabellen viser at det har vært oppgang i sysselsettingen i de aller fleste gruppene. Bare for en av gruppene, papir- og pappindustri, har det vært en vedvarende nedgang gjennom de to siste årene. I en del grupper der sysselsettingen gikk ned fra 1952 til 1953, har den i det siste året helt eller delvis innhentet nedgangen igjen. En reell nedgang i sysselsettingen fra 1953 til 1954 har vi bare hatt i beklædningsindustrien, der den ved utgangen av hver måned har ligget betydelig lavere enn i 1953.

Det har fra utgangen av september 1953 til utgangen av september 1954 vært en relativt sterk øking i tallet på sysselsatte i treforedlingsindustrien og trevareindustrien, den kjemiske og elektrokjemiske industrien, jern- og metallindustrien og i nærings- og nytelsesmiddelindustrien utenom hermetikkfabrikene.

Tabell 26. *Lønsmottakere i industrien pr. 30. september.*

	1952	1953	1954	Endringer	
				30/9-52— 30/9-53	30/9-53— 30/9-54
Bryting av malm	6 496	6 341	6 531	÷ 155	190
Elektrometallurgisk industri	8 446	8 827	9 052	381	225
Jord- og steinindustri	14 910	14 750	15 331	÷ 160	581
Hermetikkindustri	6 667	8 255	7 678	1 588	÷ 577
Annen nærings- og nytelsesmiddelind..	32 568	32 781	33 903	213	1 122
Olje- og fettindustri	5 472	5 585	5 888	113	303
Kjemisk og elektrokjemisk industri ...	15 549	15 849	16 736	300	887
Elektrisitets- og gassverk	10 589	10 866	10 873	277	7
Sagbruk og høvlerier	11 734	11 566	11 872	÷ 168	306
Annen trevareindustri	18 880	19 582	20 575	702	993
Tremasse-, cellulose- og papirindustri..	20 415	20 820	21 830	405	1 010
Papir- og pappindustri	3 884	3 820	3 789	÷ 64	÷ 31
Grafisk industri	14 975	15 175	15 552	200	377
Lær- og gummivareindustri	6 610	6 754	6 829	144	75
Tekstilindustri	21 769	21 135	21 439	÷ 634	304
Kledningsindustri	29 276	30 203	29 591	927	÷ 612
Vaskerier, renserier, fargerier	3 053	3 032	3 109	÷ 21	77
Skipsbyggerier	21 927	21 887	22 981	÷ 40	1 094
Mekaniske verksteder	14 825	14 894	15 347	69	453
Annen jern- og metallindustri	54 914	55 595	59 154	681	3 559
I alt	322 959	327 717	338 060	4 758	10 343

Bygge- og anleggsvirksomheten har i hele etterkrigstiden hatt et stort omfang sammenliknet med før krigen. Det var en betydelig stigning fra år til år fram til 1950, da tallet på sysselsatte pliktig sykestrygdede ved utgangen av september nådde opp i 115 000. Fra tredje kvartal 1950 til tredje kvartal 1951 gikk tallet ned med noe over 6 000 personer, men det steg igjen med 8 500 personer til tredje kvartal 1952. Den senere utviklingen går fram av tabell 27, som viser at det fant sted en enda sterkere stigning fra 1952 til 1953, mens det i det siste året bare har vært en forholdsvis liten oppgang.

Det har også i 1954 vært en betydelig stigning i sysselsettingen i byggevirksomheten i forhold til året før. Ved utgangen av september var det således sysselsatt nesten 3 000 flere bygningsarbeidere enn et år tidligere. På den andre siden var det i anleggsvirksomheten om lag 3 500 personer mindre enn ved utgangen av september 1953. I denne næringen har tallet på sysselsatte ved utgangen av hver måned i 1954 siden 30. april vært lavere enn året før, og særlig i september var differansen betydelig.

Sesongsvingningene i bygge- og anleggsvirksomheten i 1954 har, som det vil gå fram av tabell 27, vært mindre enn i tidligere år.

Anleggsvirksomheten ble holdt på et forholdsvis høyt nivå i vintermånedene i 1954, og tallet på sysselsatte bygningsarbeidere lå også relativt høyt over fjorårets tall i de tre første månedene av 1954. Mens det i 1952 var en forskjell i tallet på sysselsatte pliktig sykestrygdede i bygge- og anleggsvirksomhet mellom første og tredje kvartal på 24 500 og i 1953 på hele 29 800 personer, var forskjellen mellom de samme kvartaler i 1954 bare 19 000 personer.

Tabell 27. *Sysselsatte lønsmottakere i bygge- og anleggsvirksomhet.¹⁾*

1952	1. kvartal	90 442
	2. »	100 469
	3. »	115 003
	4. »	109 486
1953	1. kvartal	96 642
	2. »	112 668
	3. »	126 441
	4. »	121 701
1954	1. kvartal	108 540
	2. »	116 497
	3. »	127 676

¹⁾ Kvartalsvise gjennomsnitt av tallene ved utgangen av hver måned.

Den vesentlige årsaken til at sesongnedgangen i bygge- og anleggsvirksomheten ble relativt liten i 1954 er de bevisste forsøk fra det offentliges side på å motvirke vinterarbeidsløysa. Det har vært gitt direktiv til statens tekniske etater om å holde en mest mulig jamn sysselsetting. Vinteren 1953/54 ble det nyttet nesten 25 millioner kroner av sysselsettingsmidler (kap. 402 på statsbudsjettet) til å holde oppe anleggsvirksomheten, mot 9,6 millioner året før. En del av midlene ble satt inn for å motvirke innskrenkninger ved statsanlegg i vinterhalvåret, men for det meste har de vært brukt til igangsetting av kommunale og statsanlegg for sysselsetting av arbeidsledige. Det har også vært gitt statstilskott for å dekke merutgifter ved en jamn sysselsetting ved kommunale bygge- og anleggsarbeider i de økonomisk vanskeligst stilte kommuner.

Foruten å holde sysselsettingen oppe i vinterhalvåret i større utstrekning enn tidli-

gere har det offentlige i 1954 også innskrenket sin anleggsvirksomhet i sommerhalvåret. Dette er dels en følge av at enkelte større statsanlegg, som jernverket, og aluminiumsverket på Sunndalsøra, er kommet nærmere fullføringen. Også virksomheten ved veivesenet, vassdragsvesenet og statsbanenes anlegg var imidlertid betydelig lavere sommeren 1954 enn den foregående sommer. Forsvarets anleggsvirksomhet gikk derimot litt opp, men ikke mer enn at statens bygge- og anleggsvirksomhet ved utgangen av september sysselsatte 3 400 personer mindre enn på samme tid i 1953. Sysselsettingen ved den kommunale bygge- og anleggsvirksomheten var samtidig 1 400 lavere enn året før, mens tallet på sysselsatte i den private bygge- og anleggsvirksomheten hadde økt med om lag 4 200 personer.

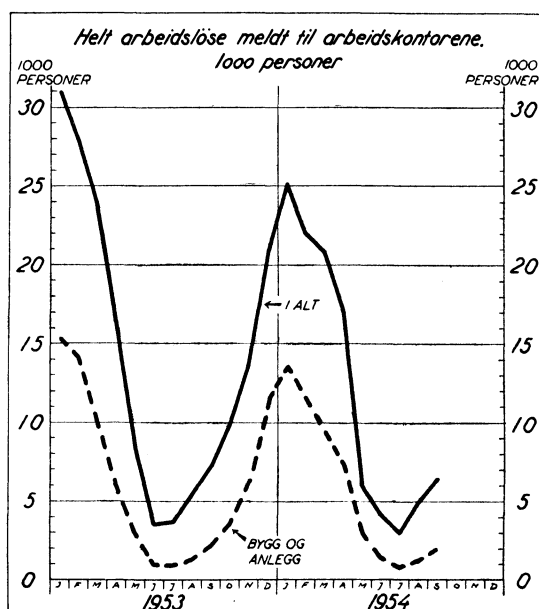
I tabell 28 er det gjengitt tall for endringene i sysselsettingen i forskjellige former for bygge- og anleggsvirksomhet mellom slutten

Tabell 28. Endring i tallet på sysselsatte lønsmottakere i bygge- og anleggsvirksomhet 1953—1954.

	31/3-53— 31/3-54	30/6-53— 30/6-54	31/9-53— 31/9-54	Syssel- setting pr. 31/9-54
Kommunal og fylkeskommunal byggevirkosmhet . .	859	485	÷ 24	2 604
Statens byggevirkosmhet	744	67	÷ 381	2 597
Privat byggevirkosmhet	3 478	3 251	+ 3306	67 972
Byggevirkosmhet i alt	5 081	3 803	2 901	73 173
Kommunal og fylkeskommunal anleggsvirkosmhet .	1 050	÷ 217	÷ 1 348	23 608
Statens anleggsvirkosmhet	2 684	÷ 1 612	÷ 3 038	25 020
Privat anleggsvirkosmhet	491	983	+ 922	8 672
Anleggsvirkosmhet i alt	4 225	÷ 846	÷ 3 464	57 300

av de første kvartaler i 1953 og 1954. Tabellen viser at også den private byggevirkosmheten i første kvartal 1954 lå relativt høyt over samme kvartal i 1953. Dette må til en viss grad antas å henge sammen med de lettelsler som er gjennomført i byggerestriksjonene for dem som vil bygge om vinteren. Det synes imidlertid klart av tabellen at det er endringene i de offentlige arbeider og særlig i anleggsvirkosmheten, som har hatt den største betydning for sesongutjamningen.

Den totale arbeidsløysa i vintermånedene var noe lavere enn i 1953. I annet og tredje kvartal har arbeidsløysa vært meget liten og av omtrent samme omfang som i 1953 (se tabell 29). Vi har således også i det siste året hatt et meget stramt arbeidsmarked. Selv i vinterhalvåret var det en ledighet på bare 2 prosent, mens ledigheten ved utgangen av juni var under 0,5 pct. av det samlede antall lønsmottakere.

Tabell 29. Meldte helt arbeidsløse ved arbeidskontorene (utgangen av kvartalet).

		I alt	Bygge- og anleggsvirksomhet
1953	1. kvartal	23 900	10 100
	2. »	3 600	1 000
	3. »	7 300	2 200
	4. »	21 000	11 500
1954 ¹⁾	1. kvartal	20 900	9 400
	2. »	4 100	1 400
	3. »	6 500	2 000

¹⁾ Fra 1954 er gårdbrukere med over 20 dekar jord utelatt. Tallene, særlig for første kvartal, er derfor noe for lave i forhold til tidligere år. Ved utgangen av mars 1954 var 1 250 gårdbrukere i denne gruppen meldt som arbeidsløse. Ved utgangen av 2. kvartal var tallet bare 300.

Selv om vinterarbeidsløysa i alt er forholdsvis beskjeden har den også i 1954 vært et alvorlig problem i enkelte distrikter. Av det samlede antallet arbeidsløse personer i vinterhalvåret falt omtrent en tredjedel på de tre nordligste fylkene som tilsammen bare har om lag tiendeparten av hele landets sysselsetting. Arbeidsløysa i disse fylkene gikk opp i om lag 10 prosent av tallet på lønsmottakere der.

Fra 1. juli 1954 ble det etter avtale mellom Danmark, Sverige, Finland og Norge innført et felles nordisk arbeidsmarked. Innbyggerne i et av disse land trenger ikke lenger oppholds- eller arbeidstillatelse for å ta arbeid i et annet nordisk land. Avtalen ventes imidlertid ikke å få noen nevneverdig virkning på sysselsettingsforholdene i den nåværende situasjon med høy sysselsetting. Sverige og Danmark har i nesten hele etterkrigstiden hatt et felles arbeidsmarked. Arbeidere fra Norge og Finland har også uten videre kunnet ta arbeid i Sverige, og i Norge er søknader om arbeidstillatelse for arbeidere fra de andre nordiske land vanligvis blitt innvilget. Likevel har vandringen mellom landene vært forholdsvis liten. Sommeren 1954 var det vel 11 000 arbeidere fra de andre nordiske land sysselsatt i Norge, mens vel 10 000 nordmenn hadde arbeid i Sverige og en del i Danmark.

Jordbruk.

Planteavl.

Korndyrkingen har økt stadig siden 1949. Siste år økte arealet med 127 000 dekar eller 7,3 prosent. Hvetearialet økte med 28 000 dekar og byggarealet med 120 000 dekar. Det var noe øking også for rug, mens det var ned-

gang for havre, blandkorn og erter. I alle østlandsfylkene, Trøndelag og Rogaland økte kornarealet, og i de fleste av disse fylkene var det øking både for hvete og bygg. Siden 1949 er kornarealet nå økt med i alt 23,1 prosent.

Potetarealet har i flere år gått noe tilbake. Siste år var nedgangen 16 000 dekar eller 2,9 prosent. Ingen av fylkene viste særlig store endringer. Siden 1949 er potetarealet gått tilbake med 6,4 prosent. Arealet av rotvekster og fôrmargkål gikk ned siste året med 7 000 dekar, derav 6 000 dekar kålrot. Grønnsaksarealet økte hvert år fra 1949 til 1953, men gikk siste år tilbake med 16 000 dekar eller 24,6 prosent. Det var jamt over nedgang i alle fylkene i Sør-Norge. Arealet i 1954 var likevel 13,1 prosent større enn i 1949.

Den økte korndyrkingen har ført til øking av arealet av åker og hage i alt. Økingen siste år var 106 000 dekar og siden 1949 i alt 312 000 dekar eller 11,6 prosent. Arealet av eng til slått gikk fortsatt tilbake, både på dyrket jord og natureng, mens beitearealene er økt. Arealet av dyrket jord i alt viste fortsatt noe øking, mens innmarksarealet var omtrent uforandret. Høsting av utslåtter og seterløkker er fortsatt gått tilbake, og jordbruksarealet i alt er noe mindre enn forrige år.

Forbruket av kunstgjødsel var litt mindre i 1954 enn i 1953 både for kvelstoff-, fosforsyre- og kaliumgjødsel, i alt 89,2 mill. kg verdistoff i 1954 mot vel 92 mill. kg i 1953.

Våren kom forholdsvis tidlig i Nord-Norge, men ellers i landet kom den senere enn normalt. Særlig over strøk av Østlandet med mye tele var jorda lenge rå og tung. Våronna kom for det meste sent i gang, men under vårarbeidet var værforholdene meget gode.

Varmt, drivende vær i slutten av mai og begynnelsen av juni satte fart i veksten. Det ble vel tørt noen steder på Vestlandet og i Trøndelag. Ut i juni kom det rikelig nedbør, men temperaturen var unormalt lav, og veksten sto i stampe. Den kjølige, regnfulle værtypen holdt seg også i juli, august og september, bare avbrutt av noen dagers varmt, drivende vær i slutten av august. I Troms var det forholdsvis pent vær under innhøstingen, mens det var usedvanlig lite godvær i Finnmark.

Sommeren 1954 ble for det meste for kald og regnfull for åkervekstene, men det var gode vekstforhold for eng og beiter. Stort sett ble kvaliteten av avlingen sterkt forringet av dårlig vær under innhøstingen.

Over avlingsmengden i jordbruket foreligger det når dette skrives bare foreløpige beregninger pr. utgangen av september.

Enga kom godt i vekst i mai. Det ble vel tørt noen steder i juni, men den rikelige nedbøren senere ga for det meste store høyavlinger. For landet under ett ga eng på dyrket jord 104 og naturenga 105 prosent av et middelsår (det er den avlingsmengde som en regner med å få i jamt gode år, når ikke noe uforutsett støter til). Høyest var presenten i Nord-Norge, lavest i Rogaland og Hordaland. Samlet høyavl fra innmark er foreløpig beregnet til 2 980 000 tonn, vel 100 000 tonn mindre enn i 1953. Bergingsforholdene var for det meste vanskelige over hele landet, unntatt Nordland og Troms. Kvaliteten av årets høyavling er til dels mindre god.

Kornet sto bra i begynnelsen av juni. Det ble imidlertid mye ugras i åkrene. På Østlandet førte nedbøren til dels til sterk legde. Den sene såningen og det kjølige været førte til sen modning, og ved utgangen av september var mye korn uskåret. Noe korn er skadd av frost, og en del havre nådde neppe modning. Under ett for alle kornslagene er avlingen i 1954 anslått til 96 prosent av middelsårsavl, mot 102 prosent i 1953. Da kornarealet var noe større siste år, er den beregnede totale kornavling i 1954 likevel noe større enn året før — 443 000 tonn i 1954 mot 433 000 tonn i 1953. Det er noe mer hvete og bygg, men mindre havre.

Potetene kom sent i jorda, men sto bra ved utgangen av juni. Østlandet fikk til dels sterke angrep av tørråte i august, men stort sett ble det mindre tørråte enn ventet. Det var ellers angrep av stengelråte og virus på potetene, og avlingene ble svært varierende. Totalavlingen er foreløpig anslått til 96 prosent av middelsår mot 100 prosent i 1953. Da arealet også er noe mindre, er avlingen foreløpig beregnet til 1 156 000 tonn i 1954 mot 1 249 000 tonn i 1953.

Også for rotvekstene ble avlingene ujamne. Kålrota ble utsatt for sterke jordloppeangrep i juni, for betene var sommeren for kjølig. Det var vanskelig å holde ugraset nede. For fôrnepe er avlingen foreløpig anslått til 101 prosent av middelsårs avl, for kålrot 95, for fôrmarkkål 94 og for fôrbete 85 prosent.

For grønnfôr og halm er avlingen anslått til 104 og 105 prosent av middelsårsavl. Frøavl en under middelsårs, særlig for kløverfrø.

Beitene hadde gode vekstbetingelser. I Nord-Norge var det dog til dels liten gjenvekst på grunn av tørke. Kvaliteten av beitegraset var mindre god, og det var kaldt i fjellet.

Den samlede avling i jordbruket i 1954 er foreløpig beregnet til 2 124 mill. f.e. eller 101 prosent av middelsår mot 104 prosent i 1953.

Beregningen omfatter ikke avkastningen av beitene, som utgjør ca. 850 mill. f.e. årlig.

Frukttrærne blomstret rikt, særlig på Vestlandet. Det var gunstige forhold under blomstringen, og det ble god kartsetting. Værforholdene førte imidlertid til sterke angrep av skurvsvamp, og det var også sterke angrep av skadeinsekter. Frukten nådde forholdsvis god utvikling til tross for det ugunstige været utover sommeren, og alt i alt ble fruktavlingen i 1954 den største en har hatt her i landet, 95 600 tonn mot knapt 47 000 tonn i 1953. Tidligere var 1950 toppåret med 87 000 tonn.

Utbyttet av sommer- og høstepler er beregnet til vel 24 000 tonn eller 121 prosent av middelsår mot 12 500 tonn i 1953. Fylkesvis varierte presenten i forhold til middelsår mellom 100 i Hedmark og 150 i Møre og Romsdal, Nord-Trøndelag og Nordland.

For vinterepler er avlingen beregnet til 45 300 tonn mot 19 600 tonn i 1953. For hele landet under ett er årets avling av vinterepler 126 prosent av middelsår, varierende mellom 105 prosent i Oppland og 150 prosent i Møre og Romsdal.

Pærene slo ikke så godt til. For hele landet ble pæreavlingen 78 prosent av middelsår, varierende mellom 50 prosent i Østfold og 100 prosent i Møre og Romsdal. I alt er pæreavlingen beregnet til 6 600 tonn i 1954 mot 3 900 tonn i 1953.

Plommeavlingen er beregnet til 15 000 tonn eller 112 prosent av middelsår mot 8 300 tonn i 1953. Bare Østfold og Hedmark hadde under middelsårs plommeavling, ellers varierte presenten mellom 100 og 130.

Kirsebær og moreller ga i alt 4 600 tonn eller 103 prosent av middelsår mot 2 400 tonn i 1953.

Den samlede bæravling er beregnet til 27 800 tonn mot 26 600 tonn i 1953. For jordbær og bringebær ble avlingen noe redusert på grunn av den store nedbøren i modningstiden. Av bæravlingen i 1954 var ca. 11 000 tonn rips, 4 500 tonn stikkelsbær, 4 900 tonn solbær, 4 900 tonn jordbær og 2 500 tonn bringebær.

Grønnsakene ble hemmet i utviklingen av det rå og kalde været store deler av sommeren, som særlig gikk ut over de varmekrevende slagene. Samtidig var arealet redusert i forhold til 1953. For frilandsgrønnsaker er avlingen i 1954 beregnet til 96 000 tonn mot 139 000 tonn i 1953. Kål utgjorde som vanlig det meste, med 55 000 tonn, dernest gulrot med 28 000 tonn og løk med vel 4 000 tonn.

Agurker og tomater under glass ga omkring middelsårs avling, 2 100 tonn agurker og 7 600 tonn tomater.

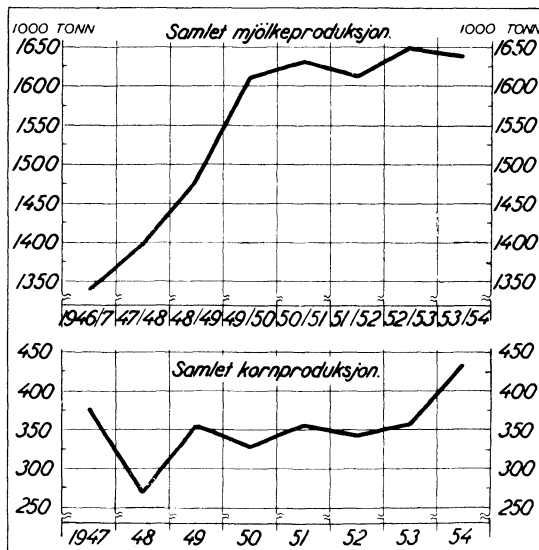
Maskiner og redskaper.

Etterspørselen etter arbeidssparende maskiner er fremdeles stor. En kan nevne at det i årets 9 første måneder er innført 5 835 traktorer til jord- og skogbruk mot 3 684 samme tid i 1953. Tallet på skurtreskere er økt med ca. 700 til ca. 2 000.

Etter oppgaver fra Driftskredittkassen for jordbruket var det pr. 1. juli 1954 i drift 2 382 maskinstasjoner med 2 445 traktorer, 2 670 ploger, 3 060 harver og 1 294 traktorslåmaskiner, foruten et betydelig maskinutstyr ellers.

Husdyrhold.

Hesteholdet er fortsatt gått tilbake, siste år med 5,4 prosent. Nedgangen siden 1949 er nå 20 prosent. Det er fortsatt lite unghest, og det er nedgang også i aldersklassen 5—16 år, mens tallet på eldre hest er økt noe.

Tallet på storfe i alt økte siste år med 2,7 prosent. Tallet på kalver og ungdyr var større enn i 1953, mens tallet på kyr gikk ned med 2,5 prosent. Nedgangen i kutallet siden 1949 er nå i alt 11,7 prosent. Fylkesvis er det bare Rogaland som har flere kyr enn i 1949, mens det for fylkene ellers er nedgang på 5—19 prosent.

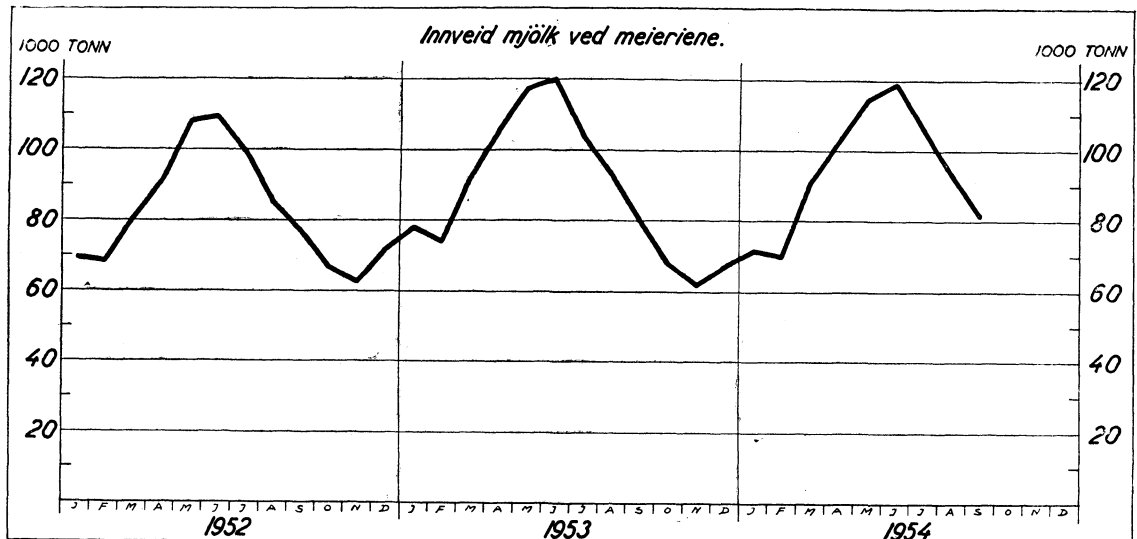
Sauholdet er for det meste gått noe tilbake siste år. I noen av fylkene er tallet økt, men for riket i alt er det en nedgang på 1,7 prosent. Tallet på sau er likevel 12,5 prosent større enn i 1949. Geitholdet økte med 3 prosent i 1954, men er 16,3 prosent mindre enn i 1949.

Tallet på svin pr. 20. juni 1954 var 27 000 større enn på samme tid forrige år. Det var øking i de fleste fylker. Økingen var størst for avlspurker og slaktesvin, med 15 og 14 prosent, mens det var liten øking for smågris under 4 måneder. Svinetallet i 1954 var 3,1 prosent mindre enn i 1949.

Tallet på voksne høns økte siste år med 178 000, mens tallet på kyllinger gikk ned med 180 000. Av de voksne hønsene var 50,8 prosent 1 år gamle høner, 30,2 prosent 2 år gamle og 17,5 prosent eldre høner og 1,5 prosent haner. Det er flere unge høner og færre eldre høner og haner enn forrige år, da de tilsvarende prosenttall var 45,8, 29,6, 22,7 og 1,9.

Oppgaver fra Statens Kornforretning over omsetningen av kraftfôr viser at det i de 9 første månedene av 1954 er omsatt ca. 264 000 tonn mot ca. 327 000 tonn samme tid i 1953. Den samme rasjoneringsordning som i sesongen 1953—54 gjelder inntil videre også i 1954—55. I tredje kvartal ble det gitt tilleggsrasjoner for mjølkekyr for å holde mjølkeproduksjonen oppe utover høsten.

Den innveide mjølkemengden ved meieriene er for de 9 første månedene av

1954 i alt 2 prosent mindre enn i samme tidsrom i 1953. I juli og september var den innveide mjølkemengden i 1954 2 prosent større enn i 1953, i de andre månedene mellom 1 og 8 prosent mindre. Smørproduksjonen har i de samme 9 månedene vært 22 prosent mindre

enn i 1953, produksjonen av hvit ost 1 prosent mindre, mens produksjonen av brun ost har vært 21 prosent større. Produksjonen av brun ost var i 1953 begrenset på grunn av omsetningsvansker.

Tabell 30 viser tallet på førstegangs-

Tabell 30. Tallet på kontrollerte slakt.

	Storfe	Hest	Svin	Sau	Geit	Spekalv	Gjøkalv
Førstegangskontroll:							
1. kvartal 1953	43 762	1 459	104 005	24 778	9 135	61 628	4 555
—»— 1954	41 514	1 937	82 471	18 488	12 602	55 585	4 080
2. kvartal 1953	45 358	1 028	82 893	11 594	2 196	49 571	6 474
—»— 1954	54 514	1 628	95 669	8 654	2 866	47 978	6 376
3. kvartal 1953	38 118	1 702	55 121	162 731	1 902	17 320	5 606
—»— 1954	50 238	1 745	72 692	141 952	2 196	17 196	4 749
Jan.-sept. 1953	127 238	4 189	242 019	199 103	13 233	128 519	16 635
—»— 1954	146 266	5 310	250 832	169 094	17 664	120 759	15 205
Etterbesiktiget:							
Jan.-sept. 1953	25 278	470	58 756	80 815	3 874	8 272	1 497
—»— 1954	37 510	736	57 343	69 811	4 048	7 795	953
I alt kontrollert:							
Jan.-sept. 1953	152 516	4 659	300 775	279 918	17 107	136 791	18 132
—»— 1954	183 776	6 046	308 175	238 905	21 712	128 554	16 158

kontrollerte slakt i hvert av de tre første kvartaler i 1953 og 1954, og tallet på etterbesiktigede slakt og kontrollerte slakt i alt for de 9 første månedene under ett. Holder en seg til tallene for førstegangskontrollerte, viser de 9 måneder under ett øking i tilførselen av storfe, hest, svin og geit, men nedgang for sau og kalv. Tilførselen av storfe har vært større i alle månedene fra og med mars, av svin fra og med april. Tilførselen av sau og kalv var mindre i 1954 enn i 1953 i de fleste månedene til og med september. Hovedtilførselen av sau kommer imidlertid i regelen ikke før i oktober.

Byråets beregninger over husdyrproduksjonen viser følgende tall for produksjon i tonn:

	1949/50	1951/52	1952/53
Kumjolk ...	1 609 024	1 613 000	1 650 000
Geitmjolk ..	21 120	18 250	18 400
Kjøtt	54 066	53 120	53 382
Flesk	42 628	37 713	37 783
Egg	26 665	21 890	23 360
Ull	3 067	3 434	3 536

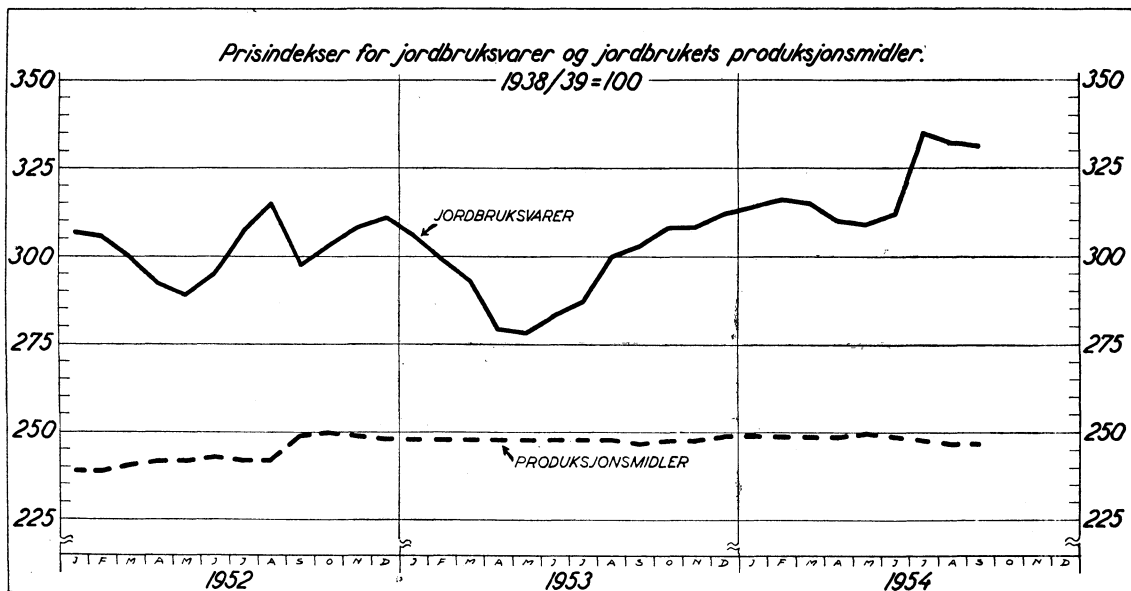
Beregningene gjelder perioden mellom to tellinger (20. juni—20. juni). Den sterke økingen i husdyrproduksjonen i de første

etterkrigsår kulminerte stort sett i 1949—50. Siden har endringene vært forholdsvis små og gått i begge retninger. En foreløpig beregning for 1953—54 viser noe øking for kjøtt, flesk og egg og noe nedgang for mjølk i forhold til 1952—53.

Priser og lønninger.

Da den nye prisloven trådte i kraft 1. januar 1954, var den ekstraordinære prisregulering avvirket for de fleste jordbruksvarer, men for den viktigste varegruppen — mjølk og mjølkeprodukter — ble maksimalprisbestemmelser i forbindelse med prissubsidiering opprettholdt også i 1954.

I juni 1954 ble det enighet mellom statens og jordbrukets forhandlere om en ny prisavtale for budsjettåret 1954—55. Avtalen omfattet øking av prisene på mjølk og mjølkeprodukter og endringer i tilskottsreglene for disse varene, som er nærmere omtalt i avsnittet om prisutviklingen senere i dette utsynet. Videre skulle det innføres en ulltrygd mot prisfall for salgsull og endring i frakttilskottsordningen for slakt og i tilskottssatsene for kunstgjødning til mindre bruk. Hovedavtalen for jordbruksnæringen ble forlenget for samme tid.

Etter jordbrukets prisindeks, som blir beregnet ved Norges Landbrukshøgskole, var indekstallet for jordbruksprodukter i driftsåret 1953—54 296 mot 300 i forrige driftsår. Nedgangen skyldtes fall i produsentprisene på poteter, grønnsaker, mjølk og egg. Prisutviklingen i 1954 går fram av tabell 31 som viser månedsindeksen beregnet som uveide kvarstall:

Tabell 31. *Jordbrukets prisindekser.*

	Prisindeks for jordbruksprodukter			Prisindeks for produksjonsmidler
	I alt	Plante- produkter	Husdyr- produkter	
1952:				
3. kvartal	306	326	303	244
1953:				
1. kvartal	299	306	298	248
2. »	280	296	278	248
3. »	297	293	297	246
1954:				
1. kvartal	315	343	310	249
2. »	310	364	300	249
3. »	333	328	336	247

Prisoppgangen gjelder både plante- og husdyrprodukter. Prisene for september 1954 viser oppgang, særlig for poteter, mjølk og kjøtt, i forhold til september 1953.

Da kornprisene for 1954 års avl ble vedtatt av Stortinget, ble hveteprisen økt med 7 øre til 90 øre pr. kg og byggprisen satt ned med

1 øre til 70 øre pr. kg, mens prisene for rug og havre ble uforandret, henholdsvis 83 og 61 øre pr. kg. Trygdesatsene ble ikke endret.

Potetprisene steg utover vinteren og våren 1954 og lå hele tiden langt over prisene forrige år. For poteter av årets avl var prisene i august—september også vel så høye som året før. For avlingen 1954 er potettrygden endret. Arealtrygden er satt ned fra kr. 50,00 pr. dekar til kr. 20,00, med halv trygd for første dekar. Satsen kan økes innenfor rammen av det bevilgede beløp. Arealtrygden er nå høyest kr. 100,00 pr. bruk, men skal sammen med korntrygden ikke overstige kr. 450,00. For potetsilo er trygden som forrige år 12 og 8 øre pr. dm³ henholdsvis kokt og rå masse, for inntil 10 000 dm³ pr. bruk, uavhengig av korntrygden. For grønnsaker var det gjennomgående lett avgang og strammere priser sommeren og høsten 1954 enn året før. Grønnsakdyrkingen er redusert, og værforholdene førte til sen utvikling. Fruktprisene var derimot lavere enn i 1953 på grunn av store avlinger.

Kjøttprisene gikk opp ved årsskiftet 1953—54 og har de tre første kvartaler av 1954 ligget over fjorårets priser både for storfe og sau. Fleskeprisene var steget tidligere på høsten 1953. Utover våren og sommeren 1954 var tilførselene store, og prisene gikk ned. I september 1954 var fleskeprisene lavere enn i september 1953.

Mjølkprisen i detaljsalg skulle etter prisavtalen i 1954 økes med 7 øre pr. liter fra 1. juli. Med øking i detaljavansen ble utsalgsprisen for mjølk til vanlig husholdningsbruk økt med 8 øre til 53 øre pr. liter (sone I, løst mål). Noenlunde tilsvarende prisendring ble

også gjort for fløte. Smørprisen ble økt med 50 øre pr. kg i detalj, og engrosprisene for ost med fra 60 øre pr. kg, for visse slag opp til 110 øre. For noen osteslag falt maksimalprisene bort fra 1. juli. Grunntilskottet for meierimjølka ble regulert ned fra 14,8 øre pr. liter til 14 øre, mens driftstilskottet ble endret til å gjelde pr. kg mot før pr. liter, og økt med 2 øre pr. kg for de første 2 500 kg. Etter meieristatistikken var meierienes nettoutbytte av mjølka for landet under ett ca. 56 øre pr. kg i 1953 mot 54,88 øre i 1952.

Eggprisene var gått ned allerede i desember 1953 og holdt seg lavere enn forrige år i første kvartal av 1954. Senere gikk prisen noe opp, men var i september 1954 lavere enn året før. Eggprisen er delvis avhengig av eksportmarkedet. Det ble utført vel 2 000 tonn egg i 1953 og 648 tonn i januar—september 1954. Også for ull virker utenrikshandelen på prisnivået for norsk vare. Norges Kjøtt- og Fleskesentral, som nå omsetter norsk ull, noterte prisoppgang i april og mai 1954. I oktober ble noteringene satt ned for finere ullkvaliteter. For klasse CI ble prisen til produsent kr. 9,50 pr. kg, som i oktober 1953. For grovere ull og sort ull ble prisene satt noe opp. Vel 1 000 tonn ull ble utført i 1953 og 857 tonn i januar—september 1954.

For sølvrevskinn var markedet fortsatt tregt i sesongen 1953—54, mens priser og avsetning var bedre for blårev og mink. Utførselsverdien av pelsskinn var (unntatt sel og kobbe) i 1953 22,5 mill. kroner og i januar—september 1954 20,7 mill. kroner, derav for minkskinn 13,8 mill. kroner.

For jordbrukets produksjonsmidler har prisnivået vært uforandret i 1953 og 1954 etter Landbrukshøgskolens prisindeks. Fra 1. juli ble maksimalprisene opphevet for AIV-væske og for kunstgjødsel ved salg fra forhandler. Både for kraftfôr og kunstgjødsel har prisnivået vært det samme som i 1953. 118 mill. kroner av bevilgningen for 1954—55 til prisregulering er forutsatt nytt til nedskrivning av prisene på kunstgjødsel og kraftfôr.

Lønningene i jordbruket lå etter Byråets statistikk noe høyere i 1953—54 enn året før, men økingen var forholdsvis liten, omkring 3—5 prosent. Tariffønnen i jordbruket ble fra 14. april 1954 økt med 20 øre til kr. 2,80 pr. time for den ledende sats.

Prisnivået for faste eiendommer, uttrykt ved den gjennomsnittlige skyldmarksverdi, økte med ca. 18 prosent fra 1952 til 1953. I oktober 1954 ble prisbestemmelsene for fast eiendom endret. Jordbrukseiendommer kommer i alminnelighet utenom de nye regler og kan omsettes uten pristakst.

Etter de gårdsregnskaper som blir be-

arbeidd ved Norges Landbruksøkonomiske Institutt (se tabell 32), økte både inntekter og kostnader fortsatt i driftsåret 1952—53. Forrentingen pr. dekar og i prosent av kapitalen var noe mindre enn foregående driftsår, mens lønnsevnen var vel så stor. Lønnsevnen gir her uttrykk for samlet vederlag for eget og leid arbeid. Hovedresultatene var:

Tabell 32. *Driftsresultater etter regnskapsundersøkelsene.*

	Pro- duk- sjons- inn- tekter	Drifts- kost- nader	For- renting	For- rent- ings- pro- sent	Lønns- evne
	Kr. pr. dekar	Kr. pr. dekar	Kr. pr. dekar		Kr. pr. dekar
1938/39 ..	90,81	81,09	9,72	2,8	32,05
1950/51 ..	211,36	195,12	16,24	3,1	111,35
1951/52 ..	228,75	218,88	9,87	1,7	112,98
1952/53 ..	244,99	237,15	7,84	1,3	115,95

Driftskostnadene omfatter her også godtgjøring for eget og leid arbeid.

Ved endringer i skatteloven er det innført noterings- eller regnskapsplikt, avhengig av virksomhetens omfang, for skattepliktige som driver jordbruk, gartneri eller skogbruk over en viss størrelse. Noteringer og regnskap skal følge kalenderåret, og reglene trådte i kraft fra 1. januar 1954.

Skogbruk.

Skogdriften 1953—54 kom i gang forholdsvis tidlig. Avtalen om tømmerprisene ble inngått allerede 9. september 1953, og skogsfariiffene ble vedtatt like etter. Skogdriftene kunne således planlegges og settes i gang tidligere enn vanlig.

Driftsforholdene i sesongen 1953—54 var stort sett meget gode over hele landet. Det var dog betydelig mindre snø enn vanlig i visse distrikter østafjells, så framkjøringen kom litt sent i gang, men ellers var det ikke særlige hindringer av noe slag.

Som mål for tømmeravvirkingen i 1953—54 var det av Regjeringens Tømmerutvalg satt opp 6,5 mill. m³. De foreløpige rapporter pr. 30. juni 1954 går ut på at det ble avvirket ca. 7,0 mill. m³, men på grunnlag av erfaringene fra tidligere kan det regnes med at det endelige tall vil ligge noe høyere.

Tabell 33. Samlet hogst. Mill. m³.

Driftsår	Til salg		Hus- behovs- virke på gårdene	Samlet hogst
	Tømmer	Ved		
1948/49	8,2	0,8	2,8	11,8
1949/50	6,4	0,5	2,8	9,7
1950/51	6,5	0,6	2,8	9,9
1951/52	9,5	0,8	2,8	13,1
1952/53	7,7	0,6	2,8	11,1
1953/54*	7,5	0,5	2,8	10,8

Rapporten om tømmerdriften pr. 15. november 1954 viser at det var hogd 1 306 465 m³ tømmer, og at det var 14 767 hoggere i arbeid. Til samme tid i 1953 var det hogd 1 468 420 m³, og det var 17 499 hoggere i arbeid.

I de senere år har det jamt over vært tilfredsstillende tilgang av arbeidskraft til avvirking og framdrift, mens det fremdeles har vært vanskelig å dekke behovet for arbeidskraft fullt ut til de planlagte kulturarbeider.

Ved prisforhandlingene for 1953—54 ble basisprisene for toppmålt tømmer levert vassdrag på Østlandet og Sørlandet fastsatt

Tabell 34. Hoggere i arbeid. Etter rapporter fra skogdirektøren.

	1949/50	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54	1954/55
Pr. 15. november	20 583	20 444	13 043	17 499	14 767
» 15. desember	23 851	25 672	26 615	21 113	25 274	..
» 15. februar	27 209	23 975	29 367	27 081	24 245	..
» 15. mars	27 381	22 222	25 372	23 312	20 243	..
» 15. april	11 363	15 150	6 914	2 325	9 405	..

Tabell 35. Antall sysselsatte menn i skogbruk og fløting¹⁾. Etter Arbeidsdirektoratets oppgaver over pliktig syketrygdede.

Dato	1950	1951	1952	1953	1954
28. februar	42 900	41 900	47 100	42 200	37 300
31. mai	28 000	30 100	26 300	21 600	21 200
31. august	26 300	30 900	23 900	20 800	21 900
30. november	37 600	40 200	31 400	32 400	..

¹⁾ Tallene avrundet til nærmeste hundre.

til 160 prosent tillegg til grunnprislisten for gran og 150 prosent tillegg for furu. Dette svarer til henholdsvis ca. kr. 78,00 og ca. kr. 75,00 pr. m³. For Trøndelag, Nordland og Møre og Romsdal ble tillegget til grunnprisene fastsatt til 688 prosent for gran og 658 prosent for furu. Dette svarer til henholdsvis ca. kr. 73,60 og ca. kr. 70,80 pr. m³. For midtmålt tømmer levert vassdrag på Østlandet og Sørlandet ble basisprisene kr. 67,00 for gran og kr. 55,00 for furu pr. m³. For Trøndelag, Nordland og Møre og Romsdal ble det for midtmålt tømmer av gran og furu fastsatt henholdsvis 662 og 517 prosent tillegg til grunnprisen. Dette svarer til ca. kr. 60,95 og ca. kr. 49,35 pr. m³.

Prisen for skurslip av furu ble fastsatt til kr. 65,00 pr. m³. De fastsatte priser inkluderer en investeringsavgift av kr. 5,50 pr. m³ unntatt for furuslip (midtmålt furu), hvor investeringsavgiften ble kr. 4,00 pr. m³.

Prisene var uforandret fra året forut for

gran, mens det for Østlandet og Sørlandet var en nedgang på kr. 3,00 for toppmålt furu og kr. 4,00 for midtmålt furu, hvilket svarer til ca. 3,8 og 6,8 prosent. For Trøndelag var det tilsvarende nedgang. Prisen for skurslip av furu var derimot uforandret.

For hogst av sevjebarket (bastfri) gran sommeren 1954 ble prisene fastsatt til kr. 60,00 pr. m³ løst mål for kubb, kr. 88,00 pr. m³ for midtmålt tømmer og 241 prosent tillegg til grunnprislisten for toppmålt tømmer. Dette siste svarer til ca. kr. 102,30 pr. m³.

Leveringsbetingelsene var de vanlige. For kubb gjelder prisen oppløst jernbane eller fritt levert over skipsside og for tømmer levert i kjøpmannsfløting eller oppløst jernbane. Partene var enige om at de avtalte priser ikke skulle kunne påberopes under tømmerprisforhandlingene høsten 1954.

De avtalte priser for sevjebarket virke inkluderer en investeringsavgift på kr. 6,00 pr. m³ løst mål for kubb og kr. 10,00 pr. m³ for

tømmer. Etter at investeringsavgiften er fratrukket, viser de avtalte priser for framdrevet sevjebarket gran i 1954 en stigning fra 1953 på vel 11 prosent for kubb og vel 14 prosent for toppmålt og midtmålt tømmer.

Forhandlingene om tømmerprisene for 1954/55 tok til i september 1954. Det viste seg å være stor forskjell mellom prisforlangende og pristilbud, men forhandlingene fortsatte. De innenlandske priser for treforedlingsprodukter er maksimalpriser som ligger betydelig under prisene på eksportmarkedene. Organisasjonene var gjort kjent med at de innenlandske priser ikke ble tillatt forhøyet.

Prisforhandlingene ble meget langvarige, men ble på grunn av forholdene avsluttet ved utgangen av november 1954 uten resultat.

Ved kgl. res. av 3. desember 1954 fikk man så bestemmelser om prisregulering for tømmer og kubb i driftsåret 1954/55. Resolusjonen fastsatte kr. 70 som maksimalpris for midtmålt, øksebarket gran på Østlandet og Sørlandet levert vassdrag eller opplastet jernbane. For de andre virkesgrupper og distrikter fikk Finansdepartementet eller den departementet gir fullmakt, myndighet til å fastsette maksimalprisene.

Resolusjonen av 3. desember 1954 fastsetter videre at bedrifter som produserer tremasse, cellulose, cellul, papir, papp, kartong, fiberplater eller treull skal svare en avgift av kr. 11 pr. m³ fast mål eller kr. 8 pr. m³ løst mål for virke innmålt eller framdrevet i 1954/55. Denne avgift skal også svares av virke som bedriften har på lager 3. desember 1954.

Avgiften fra bedriftene går til «Prisreguleringsfondet for tømmer». Fra dette fond vil det senere bli gitt tilskott til skogeierne for alt tømmer levert i 1954/55. Størrelsen av dette tilskott kan ikke fastsettes før oppgaven over driftskvantumet for 1954/55 foreligger og fordelingen mellom de ulike tømmer-

sorter er kjent. Under forutsetning av at det blir framdrevet 3,5 mill. m³ midtmålt tømmer og 2,5 mill. m³ toppmålt tømmer, er tilskottet til skogeierne beregnet å ville bli ca. kr. 6,40 pr. m³.

Nærmere bestemmelser om andre virkepriser eller om eventuell investeringsavgift forelå ennå ikke ved utgangen av året.

I oktober 1954 vedtok Norges Skogeierforbunds styre at noteringsprisene for ved for salg fra produsent fortsatt skulle være som før. Prisene som gjelder for Østlandet, Sørlandet og Trøndelag levert ved jernbane eller på kai, er pr. favn 60 cm lang ved kr. 90,00 for bjørk og annen hardved, kr. 72,00 for barved og kr. 59,00 for osp og annen lausved. For 3 meter lang ved er prisene pr. favn henholdsvis kr. 288,00, kr. 279,00 og kr. 189,00.

Overenskomsten om arbeidslønningene i skogbruket ble oppsagt i juni 1954 av begge parter. Forhandlinger om ny tariff ble straks satt i gang, men det var ikke mulig å få vedtatt ny avtale innen utgangen av august, da ny tariffperiode skulle begynne. Partene var imidlertid enige om å fortsette forhandlingene, og avtalte at arbeidet skulle fortsette uten avbrytelse. Oppgjør for arbeidet skulle inntil videre foregå etter sist vedtatte tariffavtale. Ved senere sluttoppgjør skulle skogsarbeiderne få etterbetalt for eventuelle forhøyelser av tariffsatsene. Tross fortsatte forhandlinger og megling, ble det ikke oppnådd enighet om ny avtale, og Norsk Skog- og Landarbeiderforbund varslet derfor arbeidsstans fra 13. oktober 1954.

Etter henstilling fra regjeringen ble arbeidsstansen utsatt og ny megling satt i verk. Denne førte til et forslag som begge parter forhandlere anbefalte vedtatt. Ved avstemningen ble forslaget forkastet av arbeiderne og vedtatt av arbeidsgiverne. Arbeidsstans ble derfor på nytt varslet fra 15. november 1954. Underhånden ble det imidlertid arbeidd

Tabell 36. Utdrag av tariffene for hogst. Inntil 1950/51 sone 1.

Driftsår	Vedhogst			Tømmerhogst					
	1-meters reis	Pr. meterfavn fra rot		Merkingsstømmer			Ubarket skurtømmer		
		Bjørk	Barved	Pr. m ³	Tillegg pr. stokk		Pr. m ³	Tillegg pr. stokk	
				rot	midt og topp		rot	midt og topp	
1939/40	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Øre		Kr.	Øre	
1945/46	..	6,75	5,60	^a 2,06	6		1,08	3	
1951/52	1,20	15,50	13,60	4,06	11,8		2,14	6,6	
1952/53	2,15	27,50	24,75	7,45	45	20	4,20	25	11
1952/53	2,15	27,50	24,75	7,45	45	20	4,20	25	11
1953/54	2,15	27,50	24,75	7,45	45	20	4,20	25	11
1954/55	2,40	30,00	27,00	8,50	50	20	4,75	28	11

¹ + 12 % tillegg ved tømmerhogst. ² Inklusive øying.

med saken, og det førte til et endringsforslag som ble vedtatt som ny avtale den 11. november 1954. Arbeidsstans i skogbruket i 1954—55 er derved unngått.

De nye tariffsatser for hogst og kjøring framgår av tabellene 36 og 37. Timelønnen

for menn over 18 år er økt fra kr. 3.08 til kr. 3,35. Dessuten gis det fra denne sesong erstatning for fortjeneste på bevegelige helligdager med 1,5 prosent av arbeidsfortjenesten. De nye tariffsatser betyr en øking av driftsutgiftene på ca. 14 prosent.

Tabell 37. *Utdrag av tariffene for skogkjøring. Inntil 1950/51 sone 1. Kr. pr. m³.*

Driftsår	Lunning ¹	På- og avlesning	Kjøring pr. km		
			Inntil 2 km	2—4 km	Fra og med 4 km
1939/40	1,04	0,55	0,50	0,45	0,39
1945/46	1,85	0,99	0,92	0,81	0,74
1951/52	3,45	1,75	1,75		
1952/53	3,45	1,75	1,75		
1953/54	3,45	1,75	1,75		
1954/55	3,85	1,95	2,00		

¹ Fra 1952/53 samme gangtillegg for lunning som for hogst.

På grunnlag av oppgavene over tømmerpriser og tariffoverenskomster for skogsarbeid er det i tabell 38 utført beregninger over de gjennomsnittlige tømmerpriser og driftsutgifter for Østlandet til og med sesongen 1953/54. Forutsetningene for disse beregninger er nærmere omtalt i «Økono-

misk utsyn over året 1949», side 43. En vil gjøre merksam på at det ved beregning av driftsutgiftene er gått ut fra «vanlige» driftsforhold. Vansker som fører til økte driftsutgifter er det umulig å ta med i beregningene.

Tabell 38. *Tømmerpriser og driftsutgifter for Østlandet for midtmålstømmer av gran og barket og ubarket toppmålstømmer. Beregnet i kroner pr. m³. Investerings- og pensjonsavgifter kommer i tillegg.*

	1939/40	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54
Celluusetømmer av gran:					
Pris for framdrevet tømmer	16,45	60,45	66,75	61,50	61,50
Driftsutgifter	9,12	30,34	36,97	37,15	37,20
Av dette arbeidslønn ca.	7,05	23,75	29,00	29,15	29,20
Tømmerets rotverdi	7,33	30,11	29,78	24,35	24,30
Driftsutgifter i % av pris	55,4	50,2	55,4	60,4	60,5
Skurtømmer, barket:					
Pris for framdrevet tømmer	19,00	65,75	74,50	72,50	71,00
Driftsutgifter	8,48	29,86	36,38	36,76	36,72
Av dette arbeidslønn ca.	6,50	23,15	28,20	28,50	28,50
Tømmerets rotverdi	10,52	35,89	38,12	35,74	34,28
Driftsutgifter i % av pris	44,6	45,4	48,8	50,7	51,7
Skurtømmer, ubarket:					
Pris for framdrevet tømmer	19,00	60,83	69,61	67,82	66,41
Driftsutgifter	7,98	25,82	31,08	31,42	31,33
Av dette arbeidslønn ca.	5,80	18,90	22,60	22,85	22,80
Tømmerets rotverdi	11,02	35,01	38,53	36,40	35,08
Driftsutgifter i % av pris	42,0	42,4	44,6	46,3	47,2

Tabell 39. *Bruttoverdi, driftsutgifter og rotverdi for bartrelømmer til salg. Mill. kr.*

	1939/40	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54*
Bruttoverdi	94,3	395,4	647,0	506,1	488,0
Driftsutgifter	47,2	191,4	338,5	276,7	269,0
Av dette arbeidslønn ca.	35,9	147,2	262,4	213,7	208,0
Rotverdi	47,1	204,0	308,5	229,4	219,0
Driftsutg. i % av bruttoverdi	49,9	48,4	52,4	54,7	55,1

Fiske.*Kapitalutstyr.*

Tallet på registrerte fiskefarkoster pr. 1. juli 1954 var 35 545, hvorav 12 428 dekte farkoster og 22 768 åpne motorfarkoster. Den samlede bruttotonnasjen for fiskefarkoster med maskin var om lag 344 000 tonn. Til samme tid i foregående år var det registrert 36 065 farkoster. Dette tallet inkluderer imidlertid 683 farkoster registrert bare for transport. Disse siste er senere gått ut av registret som følge av lovendring.

Nedenfor er oppgitt tallet på dekte fiskefarkoster i forskjellige størrelsesgrupper i 1953 og 1954.

Lengde	Pr. 1. juli	
	1953	1954
Under 30 fot	2 974	3 056
30—49 fot	6 893	6 886
50—69 fot	1 730	1 741
70—89 fot	341	364
90—119 fot	282	290
120 fot og over	87	91
I alt	12 307	12 428

Hele økingen fra 1953 til 1954 er imidlertid ikke reell, men kommer av at en del farkoster som tidligere var registrert for transport, nå er registrert for fiske.

De tall en har for fiskeredskaper viser at det under vintersildfisket i 1953 var i bruk 77 505 drivgarn, 39 503 settegarn, 1 328 snurpenøter, 251 landnøter og 8 trålere til en samlet verdi av 59,5 mill. kroner. Den norske islandssildflåten var i 1954 utstyrt med 16 924 drivgarn og 30 snurpenøter til en verdi av 6,0 mill. kroner.

Sysselsetting.

Deltakingen i lofotfisket gikk ned med 2 751 mann fra 23 192 mann i 1953 til 20 441 mann i 1954. Også i skreifisket i de andre distriktene var det færre deltakere. For vår-

torskefiskets vedkommende utgjorde tilbakegangen om lag 4 000 mann.

For å avhjelpe inntektssvikten som følge av det feilslåtte torskefiske ble det over statsbudsjettet bevilget i alt 3,7 mill. kroner til ekstraordinære sysselsettingstiltak i fiskeridistriktene.

Deltakingen i vintersildfisket synes nå å ha passert maksimum. Det høyeste tallet ble nådd i 1952, da innmeldingene til oppsynet viste et samlet antall fiskere på 23 552 mann. Det tilsvarende tall i 1953-sesongen var 23 013 mann og i siste sesong 22 108 mann. Da oppgavene til oppsynet ikke er fullstendige, ligger disse tallene i underkant av den faktiske deltakingen.

I torskefisket ved Vest-Grønland deltok i denne sesong et større antall linefarkoster enn i noe tidligere år. Den norske deltakingen i dette fisket i årene etter krigen har vært noe varierende. 1949 var det første året da fisket ble drevet i større målestokk. Det var den gang med 34 linefarkoster. I 1951 gikk tallet på deltakende linebåter opp til 62, men sank, dels på grunn av vansker med å skaffe tilstrekkelig mannskap, til 41 farkoster i det følgende år. I siste sesong var 67 linefarkoster med i fisket. Dessuten deltok 9 trålere, mens det meste som tidligere har vært med i en sesong er 5 trålere.

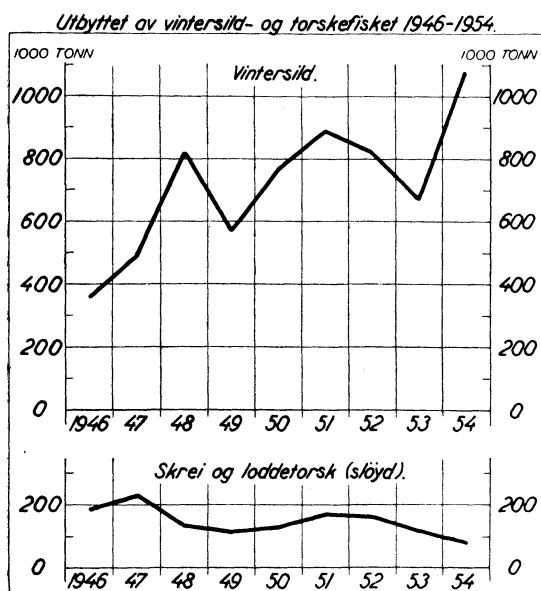
Deltakingen i sildefisket ved Island og i Norskehavet gikk ned fra 242 farkoster i 1953 til 199 farkoster i 1954. Torskefisket ved Island og Færøyene ble drevet i om lag samme utstrekning som i foregående år, mens det var større deltaking i linefisket ved Bjørnøya og Spitsbergen.

De tall en har for det samlede antall fiskere i de senere årene viser en nedadgående tendens. Tallet på eneyrkesfiskere er likevel gått opp.

Ar	Antall fiskere i alt	Herav med fiske som		
		eneyrke	hovedyrke	biyrke
1951	96 533	25 523	41 529	29 481
1952	94 630	27 774	38 182	28 674
1953	93 855	29 000	37 143	27 712

Det samlede fangstresultat.

Arsfangsten i 1954 kommer sannsynligvis til å dreie seg om 1 775 000 tonn, som er 375 000 tonn mer enn i 1953 og 105 000 tonn mer enn i det tidligere rekordår 1952. Økningen skyldes i første rekke at utbyttet av vintersildfisket ble rekordmessig, og at feit- og småsildfiskeriene holdt seg bra oppe. Fangstverdien antas å ville utgjøre 506 mill. kroner, som er 20 mill. kroner mer enn i forrige år, men 16 mill. kroner mindre enn i 1952. Den lave fangstverdi i forhold til mengdeutbyttet for årets samlede fiske har sin årsak i sammensetningen av fangsten, som overveiende besto av sild. Det var en svikt i fangstutbyttet av skrei- og vårtorskefiskeriene og en viss svikt også i annen bunnfiskfangst.

Tabell 41. Skrei og loddetorsk. Bruken av fangsten.

	Totalfangst	Av dette var brukt til:			Rogn	Lever	Tilvirket damptran
		Henging	Salting	Fersk og filet			
	tonn	tonn	tonn	tonn	hl	hl	hl
Gj.sn. 1935—39	155 902	68 188	80 218	7 496	58 563	153 342	74 068
» 1945—49	151 975	35 506	74 777	41 692	62 712	158 610	74 165
1952.....	160 999	53 879	83 040	24 080	50 660	191 682	96 970
1953.....	114 033	56 099	44 948	12 986	28 012	117 326	55 883
1954*.....	1 84 481	34 662	32 061	14 459	35 411	89 247	44 553

¹ Av dette 3 299 tonn med uoppgitt anvendelse.

Trålfisket og fisket i fjerne farvann.

Stortrålerens fiske foregikk i første kvartal på de vanlige felter utenfor den nordnorske kyst, hvor torskeforekomstene var små og fisket

Tabell 40. Samlet fangstutbytte.

	Mengde i tonn	Verdi i 1000 kr.
Gj.snitt 1935—1939	950 670	89 316
Gj.snitt 1945—1949	993 797	271 022
1952.....	1 669 552	522 060
1953*.....	1 400 000	486 000
1954*.....	1 775 000	506 000

Torskefiskeriene.

Lofotfisket. Oppsynet ble satt 30. januar. På grunn av dårlig fiske begynte en del smågarnbåter og juksabåter å reise hjem omkring midten av mars. Notfisket, som begynte 10. mars, kom heller ikke til å svare til forventningene. Linefisket ble stort sett best. Da oppsynet ble hevet 25. april var fisket allerede slutt. Sluttoppstillingen av utbyttet viste en fangstmengde for garn på 8 370 tonn, line 10 868 tonn, juksa 4 335 tonn og not 22 200 tonn. Tilsammen ble det fisket 45 773 tonn mot 51 716 tonn i 1953 og 90 807 tonn i 1952.

Vinterfisket i Finnmark ga 6 761 tonn skrei mot 6 881 tonn i 1953. Troms hadde forholdsvis bedre fiske enn de øvrige skreidistrikter nord for Lofoten. Det ble fisket 5 361 tonn mot 3 428 tonn i 1953. Vesterålen og Lofotens ytterside samt Nordland for øvrig utenom Lofoten hadde fiskeparti på 4 511 tonn mot 5 376 tonn forrige år. Loddetorskfisket i Finnmark ble også en skuffelse. Det var lite fisk i sjøen, og deltakingen var også liten. Kvantumet av loddetorsk utgjorde 20 339 tonn mot 43 218 tonn i 1953 og 38 801 tonn i 1952.

mindre lønnsomt. I vintersesongen drev noen få stortrålere tråling etter sei utenfor Sunnmørskysten. Sju stortrålere deltok med godt fangstutbytte i vårsesongen i fisket ved Vest-

Grønland. For øvrig ble det fisket både ved Bjørnøya og i Barentshavet, til dels med bra utbytte. I begynnelsen av november var det rapportert utført 76 stortrålerturner av 15 fartøyer. Fangstutbyttet var 5 415 tonn salttorsk, 176 tonn saltet sei, 23 tonn saltet hyse, 5 143 tonn diverse ferskfisk, 362 tonn tran og 138 tonn fiskemjøl til en totalverdi av kr. 10 729 000. I fjor på samme tidspunkt var saltfiskproduksjonen noe større enn i år, men ferskfiskproduksjonen mindre. Verdien var ca. 9,2 mill. kroner.

Fisket med småtrålere øker stadig i betydning. Det fiskes især utenfor Finnmarks-kysten.

Linefisket ved Vest-Grønland samlet en deltakelse på 67 linefartøyer, hvorav 4 bare drev kveitefiske. Flere av båtene tok to turer — en vår- og en høsttur, men en del oppholdt seg ved Grønland hele sesongen.

Fangstutbyttet av linefisket og trålfisket ved Vest-Grønland anslås til ca. 16 000 tonn saltet torsk og 500—600 tonn kveite (i fjor 13 123 tonn saltfisk og 335 tonn kveite).

I bankfisket med liner på feltene omkring Island ble deltakelsen ganske stor. Det ble utført 97 turer til feltene — derav 8 spesielle kveiteturer — og utbyttet ble 2 672 tonn saltet torsk og 253,3 tonn fersk kveite. I fjor var turtallet 121 og utbyttet 3 051 tonn salttorsk og 244 tonn kveite.

Fisket med liner ved Bjørnøya og Spitsbergen samlet større interesse. Det er meldt om 19 deltakere med tilsammen 23 turer og et utbytte på 531 tonn salttorsk og 21 tonn annen saltfisk.

Sildefiskeriene.

Vintersildfisket. Fisket begynte 16. januar på havet utenfor Stad—Sunnmøre.

Sildeinnsigene bredte seg forholdsvis hurtig sørover til feltene utenfor Florø og dessuten nordover til Nordmøre mellom Titran og Smøla. Mot slutten av storsildsesongen ble det fisket på hele strekningen Utsirahavet—Titran. Det var gjennomgående forholdsvis bra værforhold og fisket ble det største en noengang har hatt. Storsildutbyttet ble 9 693 628 hl mot 6 093 945 i 1953 og 6 746 128 hl som tidligere rekordfangst i 1951. Vårsildfisket ble derimot på ny mislykket. Værforholdene var mindre gode og det var ikke større sildemengder på de vanlige vårsildfelt ved Karmøy. Det ble fisket 2 050 782 hl vårsild mot 1 111 254 hl i 1953 og 2 953 235 hl i 1952. Av vårsildfangsten ble 1 244 778 hl fisket nordenfor Stad og bare 438 495 hl sør for Selbjørnsfjorden eller i Haugesunds- og Egersundsdistriktene.

Samlet vintersildkvantum utgjorde 11 744 410 hl mot 7 205 199 hl i 1953 og 9 548 456 hl i 1951 som tidligere rekord. Førstehandsverdien av fangsten beløp seg til 201,2 mill. kroner mot 124,2 mill. kroner i 1953 og 144,6 mill. kroner i det forrige rekordåret 1951.

Tabell 42. Fangsten av vintersild fordelt etter redskapenes art.

	1952	1953	1954
	1 000 hl.	1 000 hl.	1 000 hl.
Snurpenot	5 335	4 634	7 870
Garn	3 425	2 446	3 783
Landnot	62	125	91
I alt	8 822	7 205	11 744

Tabell 43. Vintersild. Bruken av fangsten. 1 000 hl.

	Totalfangst	Av dette brukt til:					
		Fersk eksport	Salting	Mjøl og olje	Hermetikk	Agn	Fersk innenlands
Gj.sn. 1935—39	14 542	845	429	2 856	126	72	140
» 1945—49	5 567	949	1 057	3 187	175	80	119
1952	8 822	775	829	6 900	182	89	47
1953	7 205	620	986	5 395	113	41	50
1954	11 744	904	1 129	9 504	123	35	49

¹ Av dette 74 000 hl. med uoppgitt anvendelse.

Feit- og småsildfisket. Nord-Norge hadde et forholdsvis stort småsildfiske med en del feitsildinnblanding i fangstene i første kvartal. Fisket var også forholdsvis bra i annet kvartal, men mindre bra i tredje

kvartal. I begynnelsen av fjerde kvartal var fisket sterkt tiltakende. I distriktet Buholmsråsa—Stad har fisket på Trøndelagsfeltene vært skuffende, men det foregikk i annet kvartal et meget godt forfangstsildfiske på Sunn-

møre. Sør for Stad ble det tatt forholdsvis meget forfangst-sild, men lite småsild. Pr. 6. november var fangstutbyttet 1 058 217 hl feitsild og 1 227 570 hl småsild mot samtidig året før henholdsvis 705 814 og 1 228 527 hl. Noe virkelig feitsildfiske av større omfang i annet halvår har det ikke vært, idet det meste av fangsten har vært blandet med småfallen sild.

Tabell 44. *Feitsild og småsild. Bruken av fangsten. 1 000 hl.*

	Feitsild		Småsild	
	1953	1954*	1953	1954*
Fersk eksport ...	21	60	4	5
Salting	46	30	11	8
Mjøl og olje ...	715	886	1 573	1 652
Hermetikk	13	10	115	72
Agn	84	112	21	10
Fersk innenlands	9	12	6	3
I alt....	888	1 110	1 730	1 750

Brislingfisket begynte 29. mai og ga til en begynnelse tilfredsstillende fangster på Vestlandet. I Oslofjorden, hvor fisket begynte 3. juni, var det mindre bra. I begynnelsesperioden holdt fisket seg stort sett best og lengst i Rogaland. Fra begynnelsen av juli var fisket smått. Som vanlig ble det foretatt lokale sperringer av fjorddeler.

Trålbrislingfisket ved Skagen, som vanligvis begynner i midten av september, var dårlig. Først ved månedsskiftet oktober—november kom flytetralere i kontakt med brisling på feltet mellom Griseboene og Torbjørnskjær i grenseområdene mellom Norge og Sverige.

Den 6. november var det anmeldt 455 928 skjeeper oppfisket brisling, hvorav 7 000 skjeeper trålbrisling. På samme tid i 1953 dreide fangsten seg om 681 000 skjeeper, hvorav 14 000 skjeeper trålbrisling.

Sildefisket ved Island. Fiskeforholdene under fiskets begynnelse var mindre gode, og forekomstene var spredte. I august ble det bedring. Snurpefisket var imidlertid gjennom hele sesongen skuffende. Drivgarnfisket var bedre, men tregt. Hovedtyngden av fangsten ble tatt på Færøfeltet, en annen omfattende del ved Øst-Island, meget sild ved Jan Mayen, men lite ved Nord-Island. Det ble utrustet 199 ekspedisjoner til feltene og ble utført 213 turer med en samlet utrustning av tønner på 242 439 og et samlet fangstutbytte på 169 000 tønner. I 1953 ble det utført 251 turer med et samlet utbytte på 254 325 tønner.

Trålsildfisket. Pr. 6. november var det anmeldt ilandbrakt 30 928 hl trålsild mot

25 950 hl i fjor. Fladensesongen ble noe bedre enn foregående år, og deltakelsen ble også litt større. Det ble saltet ca. 8 000 hl sild på dette felt. Etter Fladensesongens slutt foregikk det en del trålsildfiske i Skagerak med levering av fangstene til sildolje og -mjøl. Det er blitt levert 19 493 hl trålsild til denne anvendelse, derav hovedtyngden fra Skagerak.

Andre fiskerier.

Makrellfisket på strekningen Svenkegrensen—Stad ble ikke av samme omfang som de to foregående år. Fiskets utvikling i drivgarnsesongen var noe treg, hovedsakelig på grunn av mindre heldige driftsforhold. Dorgefisket ble noe kortvarig, og snurpe- og notfisket ble ikke så godt som de nærmest foregående år. På høstparten var det uvanlig mye uvær, og det tradisjonelle snurpefiske på Revet ga derfor lite utbytte.

Tabell 45. *Makrell, pir og gyt i Norges Makrell-lags distrikt. Tonn.*

	1953	1954
Fersk innenlands	4 786	4 462
Fersk eksport	369	238
Frysing	3 544	4 541
Salting	215	223
Hermetikk	1 179	649
Filetering	10	—
Agn	260	181
Fôrmjøl	3 361	35
Røyking	102	48
Diverse	40	25
I alt....	13 866	10 402

Seifisket antas å ha gitt mindre utbytte enn i 1953. I Finnmark dreier differansen seg om ca. 3 000 tonn. Troms og Nordland antas å ha hatt et fiske som har vært på høyde med fisket i 1953, mens Møre og Romsdal og Sør-Trøndelag antakeligvis har hatt noe mer. I 1953 ble det fisket nær ved 78 000 tonn sei.

Bankfisket. Ved månedsskiftet oktober—november var det i Møre og Romsdal og i det nordlige Sogn og Fjordane brakt i land ca. 18 340 tonn lange, brosme, kveite, skate og pigghå mot ca. 14 700 tonn samtidig i 1953. Av fangsten består 11 584 tonn av pigghå — 3 700 tonn mer enn til samme tid i fjor.

Håbrannfisket har vært av beskjedent format med fangstutbytte ved utgangen av oktober på 349 tonn mot 557 tonn

til samme tid i 1953. Verdien av fangsten var 1,1 mill. kroner mot 1,6 mill. kroner i fjor.

Makrellstørjefisket. Det er i år blitt meldt fisket 9 450 tonn størje, hvorav i Norges Råfisklags distrikt (Finnmark—Nordmøre) 5 909 tonn, i Hordaland 2 680 tonn, i Sogn og Fjordane 580 tonn. I Råfisklagets distrikt var fisket størst på strekningen Vestfjorden—Senja. Verdien av årsfangsten inklusive lever utgjør 15,3 mill. kroner. I fjor ble det fisket 7 964 tonn til verdi av 9,7 mill. kroner. Av størjen er 5 177 tonn blitt iset for eksport i fersk stand, og resten er for det meste blitt levert til frysing. Noen mindre mengder ble levert til hermetikk og innenlands bruk.

Skalldyrfiskeriene. Årets rekefiske ser ut til å gi et noe større fangstkvantum enn i 1953, da fangsten utgjorde 3 763 tonn. Det har vært tatt i bruk nye gode felter ved Karmøy. Hummerfisket antas å ville gi normalt utbytte. Høstfisket blir muligens noe bedre enn i 1953 i enkelte av distriktene. Når det gjelder krabbe synes utbyttet for Møre og Romsdal og Trøndelag, som er de viktigste distrikter, å ligge tilbake for fjorårets.

Priser.

Det har ikke vært satt maksimalpriser for salg fra fisker for fisk omsatt gjennom Norges Råfisklag, Sunnmøre og Romsdal Fiskesalslag og Sogn og Fjordane Fiskesalslag siden for 1950. I årene 1950—53 har Prisdirektoratet i stedet satt øverstegrenser for de minstepriser som fiskesalslagene har påbudt. For Norges Råfisklags distrikt ble bestemmelsene om øverstegrense for minsteprisene opphevet fra 15. februar 1954 og for de to andre fiskesalslag fra 5. april 1954.

Nye minstepriser gjeldende fra 15. februar 1954 ble fastsatt av Norges Råfisklag i henhold til avtale av 4. februar 1954 med Finansdepartementet. Avtalen var inngått bl. a. under forutsetning av at den gjennomsnittlige prisøking for hittil subsidierte deler av redskaper til torskfiskeriene ikke skulle overstige ca. 6 %.

De nye minsteprisene innebar en prisøking til fisker på 4 øre pr. kg for sløyd torsk uten hode brakt i land i Finnmark og en øking på 3 øre pr. kg i de øvrige prissonene. Minsteprisen ved levering til alle anvendelser ble derved 61 øre pr. kg på hele kyststrekningen nordover fra og med Gildeskål herred i Nordland fylke. Disse prisene gjaldt bare torsk over 43 cm, mens mindre fisk kunne betales med 10 øre lavere pris pr. kg.

For sløyd hodeløs sei minst 43 cm ble det

foretatt noen mindre justeringer av minsteprisen ved levering til ising og frysing. Minsteprisen for sløyd hodeløs sei under 43 cm ved levering til ising og frysing ble senket med 4—6 øre pr. kg.

For sløyd hodeløs hyse til ising og frysing innebar de nye minsteprisene en nedgang på 5 øre pr. kg, mens prisene for hyse til annen anvendelse var uforandret.

Minsteprisen for sløyd uer uten hode til alle anvendelser ble senket med 15 øre pr. kg.

Prisen for alle fiskeslag unntatt torsk, lange og brosme ved levering direkte til fryseri ble i 1954 skåret ned med 5 øre pr. kg.

Med omsyn til biproduktene ble minsteprisen for rogn av torsk, sei, lange og brosme hevet fra 50 øre pr. liter til 55 øre pr. liter, mens minsteprisen for lever av torsk, lange og brosme ble senket fra 60 øre pr. liter i 1953 til 50 øre pr. liter i Finnmark og 55 øre pr. liter i resten av lagets område.

Som følge av feilslåtte vinter- og vårtorskefiskerier ble det bestemt at Prisreguleringsfondet for fisk fra og med 12. april 1954 skulle yte et ekstraordinært tilskott for torsk, sei, hyse, lange, brosme, steinbit og blåkveite brakt i land på strekningen Sogn og Fjordane—Finnmark. Med unntak av lange og brosme som var fanget ved Shetland, Færøyane og Irland gjaldt tilskottet ikke fisk fra fjerne farvann og heller ikke levendefisk og fisk til oppmaling. Pristilskottet for torsk var 5 øre pr. kg, mens det tilsvarende tilskott i 1953 var 13 øre pr. kg.

Det ble under lofotfisket oppnådd en gjennomsnittspris på 75 øre pr. kg skrei mot 77 øre pr. kg i 1953-sesongen. Under skreifisket i Finnmark og under vårtorskefisket var gjennomsnittsprisen 61 øre pr. kg. I 1953 var gjennomsnittsprisen for loddetorsk 75 øre pr. kg. Nedgangen skyldes dels senkingen av tilskottet fra Prisreguleringsfondet og dels at fangstene besto av småfisk som ble dårligere betalt.

Maksimalprisen for lodde til mjøl og olje ble fra 24. mars 1954 senket fra kr. 6,35 pr. hl til kr. 6,10 pr. hl. Maksimalprisene for levende torsk og sei var opphevet i 1953. I Norges Levendefisklags distrikt gikk gjennomsnittsprisen for levende torsk opp fra kr. 0,76 pr. kg i 1953 til kr. 0,80 pr. kg i 1954 og for levende sei fra kr. 0,45 pr. kg i 1953 til kr. 0,48 pr. kg i 1954.

For saltet torsk som var fanget i fjerne farvann ytte Prisreguleringsfondet for fisk et tilskott på 5 øre pr. kg i tiden 1. januar til og med 11. april 1954 og 10 øre pr. kg fra 12. april. Dette tilskottet gjaldt fisk som fiskebåtene selv brakte i land i Norge. Dessuten ble det ytt et tilskott på 5 øre pr. kg for saltet

torsk brakt i land av norske fiskefartøyer på Grønland og mottatt av A/L Utrustning.

For pigghå levert til oppmaling på kysten fra og med Hordaland fylke og nordover i tiden 1. januar—1. april 1954 ytte Prisreguleringsfondet et tilskott på 7 øre pr. kg. Tilsvarende ble det i tiden 2. april—31. desember ytt et tilskott på 4 øre pr. kg for pigghå levert til oppmaling på strekningen fra og med Rogaland og nordover. I tillegg til dette ble det gitt et ekstraordinært tilskott i tiden 21. juni—30. september 1954 på 7 øre pr. kg for pigghå levert til framstilling av fiskemjøl på kysten fra og med Rogaland fylke og nordover. Dette ekstraordinære tilskottet måtte ikke overstige tilsammen kr. 20 000.

Maksimalprisbestemmelsene for brisling ble opphevet som følge av at det ble inngått en prisavtale mellom Sild- og Brislingsalslaget og Hermetikfabrikkenes Noteringsutvalg om brisling levert til hermetisk nedlegging i 1954. Bestemmelsene om maksimalpriser for brisling levert til ansjos var opphevet allerede 26. september 1953 som følge av en liknende avtale mellom fiskerne og industrien.

Maksimalprisene for feitsild og småsild til hermetisk nedlegging ble opphevet fra 15. mai 1954 etter at en prisavtale gjeldende fra samme dag var inngått mellom A/S Hermetikfabrikkenes Sildcentral, Feitsildfiskernes Salgslag og Sild- og Brislingsalslaget om småsild til hermetisk nedlegging. For all småsild som var omsatt i 1. halvår 1954 var gjennomsnittsprisen kr. 6,30 pr. hl mot kr. 10,67 pr. hl i 1. halvår 1953. De tilsvarende prisene for feitsild var henholdsvis kr. 15,15 pr. hl og kr. 17,66 pr. hl.

Det ble under vintersildfisket i siste sesong oppnådd en gjennomsnittspris til fisker på kr. 17,62 pr. hl storsild og kr. 14,79 pr. hl vårsild. For all vintersild under ett var gjennomsnittsprisen kr. 17,13 pr. hl mot kr. 17,23 pr. hl i foregående sesong. Det var ingen endringer i de garanterte gjennomsnittsprisene som avregningen med Prisreguleringsfondet for sild ble basert på.

Tabell 46. Gjennomsnittspriser i kroner pr. tonn.

	1939	1951	1952	1953*	1954*
Sild og brisling	54	180	187	210	193
Torsk	136	531	613	706	680
Sei	108	324	416	348	350
Hyse	145	520	601	546	..
Makrell	286	530	529	547	..
Makrellstørje . .	324	1 429	1 405	1 221	1 540
Kveite	965	2 248	2 606	2 706	..

Lønnsomheten av fisket.

For 1954 foreligger foreløpige resultater fra de driftsøkonomiske undersøkelser for to av de viktigste sesongfiskeriene, vintersildfisket og lofotfisket.

Undersøkelsen for vintersildfisket viser høyere lotter enn for alle tidligere år. For garnfiske og snurpenotfiske viste undersøkelsene en gjennomsnittlig mannslott på henholdsvis kr. 2 980 og kr. 5 535. Sammenlikningsvis var mannsloten ved garnfiske for fem-årsperioden 1949—1953 kr. 1 640 og for snurpenotfiske kr. 3 100. De store snurperne ga høyere lotter enn de små. Tallene for farkostens driftsoverskott tyder imidlertid på at de små snurperne har gitt en noe høyere forrenting enn de store.

Undersøkelsen for lofotfisket viser for bruksartene line, juksa og not om lag samme lotter som i 1953. Lottene for garnfiske, som hadde holdt seg noenlunde oppe i 1953, var imidlertid betydelig lavere i siste sesong. Arbeidsinntekten pr. mann pr. uke for garnfiske gikk ned til kr. 71. For juksa var den omtrent det samme, nemlig kr. 73, mens den lå betydelig høyere for line- og notfiske med henholdsvis kr. 155 og kr. 175.

Selfangst.

Etter de foreløpige oppgaver som foreligger for selfangsten i 1954 deltok det 66 fartøyer med en besetning på 1 173 mann. Dette representerer en oppgang i forhold til 1953, da det deltok 59 fartøyer med en besetning på 1 002 mann. Det ble innklart fangst fra 84 turer i 1954, det samme antall som året før. I 1952 ble det innklart fangst fra 97 og i 1951 fra 146 turer.

Det er i alt fanget om lag 259 000 dyr i 1954. Dette er betydelig mer enn i 1953 da fangsten var om lag 195 000 dyr. I 1952 var fangsten vel 260 000 dyr. Av grønlandssel ble det fanget et forholdsvis stort antall gammel-sel, mens fangsten av hårfaste kvitunger (whitecoat) var liten. Det ble derimot fanget et meget stort antall unge dyr av klappmyss (blueback).

Det har vært utvidd fredning av selen i 1954. For fangsten i Vesterisen var det således fastsatt både begynnelses- og avslutningsdato og dessuten var det bare tillatt å foreta en fangsttur. I Grønlandsstredet var det bare tillatt å fange klappmyss i tiden 1. juni til 10. juli. Hvalross var også i 1954 totalfredet.

Prisene på selfangstproduktene har vist seg å være temmelig ustabile. I 1951 var prisene ganske høye, men de falt sterkt i 1952. I 1953 var det en viss bedring i prisene, og oppgangen fortsatte i 1954.

Tabell 47. Utbytte av selfangsten.

	1953	1954*
Antall fartøyer	59	66
Innklarerte fangstturer	84	84
Fangst:		
Dyr i alt stk.	195 236	259 103
Herav:		
Grønlandssel stk.	160 260	169 030
Klappmyss »	32 451	86 706
Storkobbe »	1 750	3 095
Snadd »	485	125
Isbjørn »	290	147
Spekk tonn	3 458	5 239
Innklaringsverdi 1000 kr.	8 547	14 077

Verdien av selfangsten er ved innklaring oppgitt til 14,1 millioner kroner. I 1953 var innklaringsverdien 8,5 millioner, i 1952 10,1 millioner og i 1951 27,2 millioner kroner.

Hvalfangst.

Den norske hvalfangstflåten besto ved utgangen av 1954 av de samme 9 flytende kokerier på 132 000 bruttotonn som ved utgangen av foregående år. Hvalbåtflåten var derimot redusert med 11 enheter og utgjorde ved utgangen av 1954 i alt 133 båter på tilsammen 65 000 bruttotonn.

Med den sterke utbedring av fangstapparatet i etterkrigsårene har kokeriflåten og særlig hvalbåtflåten nå en ganske annen effektivitet enn før krigen. Størstedelen av hvalbåtene er nye eller forholdsvis nye med en gjennomsnittsstørrelse på ca. 500 bruttotonn og en gjennomsnittlig maskinstyrke på ca. 1 900 i.h.k. Til sammenlikning nevnes at de 90 hvalbåter som norske ekspedisjoner nyttet i den pelagiske fangst i Antarktis-sesongen 1938/39 hadde en gjennomsnittlig størrelse på 276 bruttotonn og maskinkraft på ca. 1 100 i.h.k.

Norge deltok i Antarktis-sesongen 1953/54 med et større fangstmateriell enn i foregående sesong. Alle 9 flytende kokerier med tilsammen 100 hvalbåter var satt inn i den pelagiske fangst mot 7 flytende kokerier og 95 hvalbåter i 1952/53, da to flytende kokerier var i tankfart. Landstasjonen i Husvik Harbour på Sør-Georgia ble drevet med 7 hvalbåter som i foregående sesong.

Tallet på hvalbåter nyttet pr. flytende kokeri gikk sterkt ned i sesongen 1953/54. Etter forslag fra norsk side var det for denne

sesongen sluttet en avtale mellom de deltagende ekspedisjoner om en begrensnings i bruken av hvalbåter, for om mulig å oppnå en bedre økonomisk utnyttning av hvalbåtmateriellet. Bare den sovjet-russiske ekspedisjonen sto utenfor. I avtalen var hvalbåttallet fastsatt for hvert kokeri. De største kokerier skulle bruke maksimum 13 hvalbåter, de mellomstore 10 båter og flytende kokeri «Suderøy» 8. Etter dette var tallet på hvalbåter pr. norsk kokeri 11,1 i sesongen 1953/54 mot 13,6 i foregående sesong. Pr. utenlandsk kokeri var de tilsvarende tall henholdsvis 13,3 og 15,0. Siden hvalbåttallet var begrenset, var det fortrinnsvis de mest effektive båter som ble brukt.

I sesongen 1953/54 var det sysselsatt i alt 4 590 nordmenn på norske ekspedisjoner og 2 650 nordmenn på utenlandske ekspedisjoner. I foregående sesong var de tilsvarende tall henholdsvis 4 046 og 2 741. Alt i alt var det 12 591 mann på hvalfangst i Antarktis i sesongen 1953/54, og av disse var 7 240 eller 57,5 prosent nordmenn. Som det vil ses av tabell 48 gikk prosenten for nordmennene sterkt ned i etterkrigssesongene 1948/49—1952/53 og var i 1952/53 nede i 53,0.

Tabell 48. Sysselsettingen på hvalfangst-ekspedisjonene.

Sesong	Nordmenn	Utlendinger	I alt	Nordmenn i pct. av alle
1932/33	4 700	—	4 700	100,0
1937/38	7 615	3 612	11 227	67,8
1946/47	4 506	2 460	6 966	64,7
1947/48	5 994	2 703	8 697	68,9
1948/49	6 926	3 240	10 166	68,1
1949/50	7 230	4 961	12 191	59,3
1950/51	7 489	5 593	13 082	57,2
1951/52	7 934	6 271	14 205	55,9
1952/53	6 787	6 012	12 799	53,0
1953/54	7 240	5 351	12 591	57,5

I de første etterkrigssesongene utgjorde nordmennene mellom 65 og 69 prosent eller omtrent samme prosent som i sesongen 1937/38.

I alle etterkrigssesongene har det i henhold til den Internasjonale Hvalfangstkonvensjons bestemmelser vært gjennomført en begrensnings av fangsttiden for den pelagiske bardehvalfangsten og dessuten en begrensnings av totalfangsten. Maksimalfangsten var i sesongene til og med 1952/53 satt til 16 000 blåhvalenheter. Som 1 blåhvalenhet regnes 1 blåhval eller 2 finnhval eller 2½ knølhval eller 6 seiqual.

Etter vedtak på den Internasjonale Hvalfangstkommisjons møte i London 1953 ble maksimumskvoten for 1953/54 satt ned til 15 500 blåhvalenheter. Av andre endrede bestemmelser som gjaldt for sesongen 1953/54, nevnes at fangsten for blåhval først skulle begynne fra 16. januar og at knølhvalfangsten bare skulle finne sted i dagene 1.—4. februar. I hver av de 4 foregående sesongene var det tillatt å fange maksimum 1 250 knølhval. Ellers var fangsttiden, som i de 2 foregående sesonger, fra og med 2. januar og inntil det tillatte antall blåhvalenheter var nådd, dog ikke lenger enn til 7. april.

Fangstknoten på 16 000 blåhvalenheter ble i sesongene siden 1946/47 nådd på stadig kortere tid. Under den sterke konkurransen som oppsto om den størst mulige andel av fangstknoten ble fangstapparatet utvidd og forbedret langt mer enn nødvendig for å oppnå de 16 000 blåhvalenheter innen den fastsatte periode. I sesongen 1947/48, den første hvor maksimumskvoten ble nådd og fangsten av-

blåst før den offisielle avslutningsdag, var fangsttiden 115 dager. I de følgende sesonger gikk den sterkt ned og var i 1951/52, da fangstmateriellet og mannskapsstyrken var størst, helt nede i 64 dager. I neste sesong, 1952/53, ble fangsttiden en god del lenger, nemlig 74 dager, vesentlig som følge av at det var satt inn et mindre fangstapparat. I siste sesong 1953/54 ble fangsttiden 76 dager. I denne sesongen var fangstknoten på 15 500 blåhvalenheter og det deltok 1 ekspedisjon mer enn i foregående sesong. På den annen side ble det, etter foran nevnte avtale om begrensning av hvalbåtallet, nyttet bare 206 hvalbåter mot 230 sesongen før.

Tabell 49 viser fangsten av de forskjellige bardehvaler som tilsammen har gitt den tillatte fangstknote i blåhvalenheter i de enkelte etterkrigssesongene. Knølhvalen og seiwhalen har, som en ser, vært av liten betydning. Pelagisk fangst av knølhval i Antarktis var forbudt i de første etterkrigssesongene og fra og med 1949/50 har den vært sterkt begrenset.

Tabell 49. Pelagisk fangst av bardehval, etter art.

Sesong	Blåhval	Finnhval	Knølhval	Seihval	Fanget hval i alt ¹
1932/33	18 624	4 441	159	—	23 331
1938/39	13 849	19 477	883	3	36 681
1946/47	8 865	12 877	² 1	2	23 043
1947/48	6 862	18 999	² 2	12	28 369
1948/49	7 399	17 201	² 13	16	28 494
1949/50	6 168	18 061	2 117	101	29 017
1950/51	6 966	17 474	1 630	367	31 180
1951/52	5 124	20 520	1 546	32	32 575
1952/53	3 866	21 197	954	123	28 325
1953/54	2 684	24 971	594	251	31 200

¹) Herunder er også tatt med spermhval.

²) Pelagisk fangst av knølhval i Antarktis forbudt i de første etterkrigssesongene.

Det er de to viktigste bardehvalartene, blåhvalen og finnhvalen, fangsten i etterkrigsårene vesentlig har vært basert på, og av disse er det bare finnhvalen som har holdt stand og endog har måttet tåle en stadig sterkere beskatning etter hvert som blåhvalen har sviktet. Blåhvalfangsten har gått sterkt ned i etterkrigssesongene. Størst var nedgangen i sesongene 1949/50—1952/53. Nedgangen fra 3 866 fanget blåhval i 1952/53 til 2 684 i siste sesong skyldes dog vesentlig den beskyttelse blåhvalen fikk i denne sesongen ved at fangsttiden ble satt 14 dager kortere enn for finnhval og seiwhal. Fangsttiden for blåhval begynte da som nevnt 16. januar.

Blåhvalfangsten i sesongen 1953/54 var den laveste som har forekommet i noen pelagisk fangstsesong, krigstiden unntatt, og i seson-

gen 1954/55 vil den sannsynligvis bli enda lavere på grunn av den ytterligere beskyttelse blåhvalen skal ha i denne sesongen. I de nærmeste sesongene framover vil finnhvalen antakelig komme til å bli nesten alene om å skaffe fangstknotens blåhvalenheter. Avgjørende for fangstresultatet vil det da være om finnhvalbestanden fortsatt vil kunne tåle en så høy beskatning som den nåværende.

Foruten Norge drev Storbritannia, Nederland, Sør-Afrika-Sambandet, Japan, Sovjet-Samveldet og Argentina fangst i Antarktis i sesongen 1953/54. Tilsammen ble det nytt et fangstmateriell på 17 flytende kokerier med 206 hvalbåter og 3 landstasjoner med 21 hvalbåter.

Tabell 50. Samlet fangstutbytte og anvendt materiell.

Sesong og land	Hval fanget	Olje-produksjon	Landstasjoner	Kokerier	Fangstbåter
		fat			
1953—54:					
Norge	14 928	1 027 807	1	9	107
Storbritannia	7 620	537 700	1	3	47
Nederland . . .	1 711	97 596	—	1	12
Japan	4 218	252 677	—	2	26
Sovj.-Samv.	3 068	171 824	—	1	15
Sør-Afrika-Sambandet	2 226	147 250	—	1	13
Argentina . . .	1 083	53 478	1	—	7
I alt	34 854	2 288 332	3	17	227
1952—53:					
Norge	11 240	813 979	1	7	102
Storbritannia ¹	9 424	641 467	1	4	69
Nederland . . .	1 575	103 710	—	1	12
Japan	2 645	207 335	—	2	30
Sovj.-Samv.	2 726	155 269	—	1	15
Panama	2 365	164 150	—	1	16
Argentina . . .	678	32 187	1	—	7
I alt	30 653	2 118 097	3	16	251

¹ Herunder er tatt med Sør-Afrika-Sambandet.

Norge deltok denne gang med 2 flytende kokerier mer enn i forrige sesong, mens de andre land hadde et kokeri mindre, idet den panamaiske ekspedisjon med flytende kokeri «Olympic Challenger» ikke var med i sesongen 1953/54. Av hvalbåter ble det i 1953/54 nytt 24 mindre enn i foregående sesong på grunn av den foran omtalte avtalen om begrensning av hvalbåtallet.

Det samlede fangstutbytte i Antarktis i sesongen 1953/54 var noe høyere enn i foregående sesong. I alt ble det fanget 34 854 hval og produsert 2 288 332 fat olje, eller 4 200 hval og 170 200 fat olje mer enn i foregående sesong. Stigningen skyldes for en del den store fangsten fra Sør-Georgia i sesongen 1953/54. Fangstresultatet for de 3 landstasjonene ble på grunn av særlig gunstige fangstforhold det største en har hatt etter krigen. Det ble her fanget ca. 1 300 flere hval og produsert 65 000 fat olje mer enn i foregående sesong. Spermhvalfangsten i Antarktis var også noe større i siste sesong enn i foregående, nemlig 2 878 spermhval med oljeutbytte 144 518 fat mot 2 332 spermhval med oljeutbytte 120 527 fat i 1952/53.

Gjennomsnittlig oljeutbytte pr. beregnet blåhvalenhet har i de siste 5 sesongene vært:

Sesong 1949/50	118,6	fat
» 1950/51	117,3	»
» 1951/52	129,4	»
» 1952/53	128,0	»
» 1953/54	128,6	»

Det høye oljeutbytte pr. beregnet blåhvalenhet i sesongene siden 1950/51 skyldes delvis forskyvningen av fangsttiden, som har ført til at man har fått med noe mer av den fete hval på slutten av sesongen.

For de norske ekspedisjonene ble fangstutbyttet i sesongen 1953/54 atskillig større enn i foregående sesong. De fanget 14 928 hval og produserte 1 027 807 fat hval- og spermolje, mot i foregående sesong 11 240 hval og 813 979 fat hval- og spermolje. I begge sesongene er her tatt med fangstutbyttet fra landstasjonen i Husvik Harbour på Sør-Georgia. Dette var i sesongen 1953/54 1 296 hval og 64 722 fat olje, mot i foregående sesong 859 hval og 46 019 fat olje.

Spermoljeproduksjonen var i sesongen 1953/54 35 252 fat mot 29 806 fat i foregående sesong. Holder en spermoljen utenfor, ble hvaloljeproduksjonen i sesongen 1953/54 992 555 fat mot 784 173 fat sesongen 1952/53.

Av den norske hvaloljeproduksjonen i sesongen 1953/54 og i foregående sesong 1952/53 ble følgende kvanta levert til Norge og til utlandet:

	1952—53	1953—54
	Long ton	Long ton
Norge	22 698	48 439
Vest-Tyskland	19 568	53 244
Storbritannia	47 378	15 546
Sverige	4 958	14 402
Danmark	9 930	12 082
Frankrike	8 609	8 572
Nederland	13 128	7 681
Belgia	4 743	5 203
Saar	199	—
I alt	131 211	165 169

Norges andel i totalfangsten var atskillig høyere i sesongen 1953/54 enn i foregående sesong. Av tallet på fanget hval i alt og av den samlede oljeproduksjon falt således på Norge henholdsvis 43 prosent og 46 prosent mot i foregående sesong henholdsvis 37 og 38 prosent. På Storbritannia og Sør-Afrika-Sambandet falt i 1953/54 henholdsvis 28 prosent og 30 prosent.

Av Norges hvaloljeproduksjon i sesongen 1953/54 ble 106 000 long ton solgt til £ 67.10 pr. ton, mens resten ble solgt til £ 70 og £ 71 pr. ton. Gjennomsnittsprisen ble £ 68.9.1 pr. ton mot gjennomsnittlig £ 71.17.1 i foregående

sesong 1952/53 og £ 82.10.0 i sesongen 1951/52. Verdiutbyttet av hvaloljen i sesongen 1953/54 ble 227 mill. kr. Det tilsvarende verdiutbytte for foregående sesong var 188,1 mill. kr.

Spermoljen fra sesongen 1953/54 ble solgt til en gjennomsnittspris av £ 61.10.4 pr. long ton, og verdiutbyttet ble 7,3 mill. kr. I foregående sesong var verdien av spermoljeproduksjonen 5,3 mill. kr. Verdien av biproduktene er foreløpig anslått til ca. 8 mill. kr. Det ble i alt framstilt ca. 6 400 long ton biprodukter i denne sesongen, mot ca. 3 300 long ton i sesongen 1952/53. Biproduktene i 1953/54 fordelte seg slik:

Kjøttmjøl	5 489	long ton
Lever	74	» »
Leverolje	88	» »
Hvalkjøtt	65	» »
Flytende førstoffer	711	» »

og en del hvalhypofyser etc.

Den samlede verdi av den norske produksjon av hvalolje, spermolje og biprodukter i Antarktis i sesongen 1953/54 utgjorde etter dette ca. 242 mill. kr. I foregående sesong var verdiutbyttet i alt 198 mill. kr., og i sesongen 1951/52 i alt 311 mill. kr.

Lønninger utbetalt til nordmenn på utenlandske ekspedisjoner i Antarktis i sesongen 1953/54 er beregnet til 28,1 mill. kr.

I den pelagiske bardehvalfangsten i inneværende Antarktis-sesong, 1954/55, deltar 2 ekspedisjoner mer enn i foregående sesong. Det panamaiske selskap med flytende kokeri «Olympic Challenger» har igjen opptatt fangsten, og japanerne opererer denne gang med 3 flytende kokerier mot 2 i forrige sesong. Ellers drives fangsten av de samme land og med de samme kokerier som forrige gang. I alt nyttes 19 flytende kokerier med tilsammen 233 hvalbåter mot 17 kokerier med 206 hvalbåter i sesongen 1953/54. Norge nytter 101 hvalbåter mot 100 i sesongen 1953/54. Avtalen fra forrige sesong om begrensning av hvalbåttallet er fornyet for inneværende sesong.

Etter vedtak på Hvalfangstkommissjonens møte i Tokio juli 1954 er den pelagiske fangstperioden av samme lengde som i forrige sesong, men den er skjøvet ytterligere 5 dager fram og gjelder fra og med 7. januar til og med 12. april. Fangst av blåhval er dog ikke tillatt før fra og med 21. januar. Knølhvalfangsten skal som i foregående sesong bare finne sted i dagene 1.—4. februar.

På Sør-Georgia drives fangsten i inneværende sesong fra de samme 3 landstasjoner og med tilsammen 21 hvalbåter som i hver av

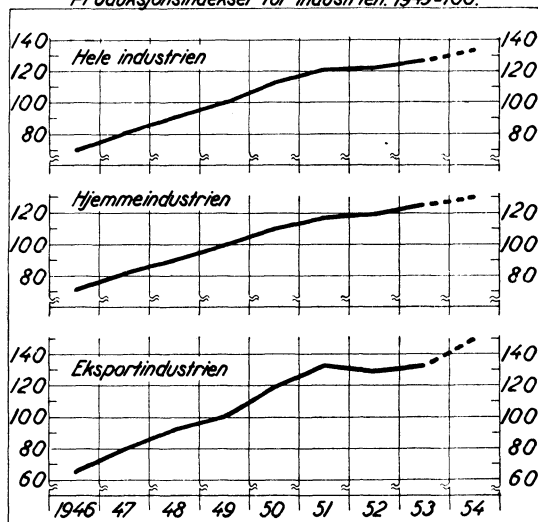
de syv foregående sesonger. Fangsten begynte 1. oktober 1954 og gjelder i 6 måneder. Den beregnede norske produksjonen av hvalolje er forhåndssolgt til priser som ligger betydelig over prisene fra forrige sesong. Det er truffet avtale om salg av i alt 150 000 tonn til et samlet beløp av 230 millioner kroner.

Gravedrift, industri og kraftforsyning.

Produksjonen i industrien har økt sterkt fra 1953 til 1954. I gjennomsnitt for månedene januar—oktober gikk indekstallet for den månedlige produksjonsindeks opp om lag 6 prosent fra 126 i 1953 til 134 i 1954. Den månedlige produksjonsindeks gir imidlertid ikke alltid et helt pålitelig uttrykk for endringene i produksjonsvolumet. For jern- og metallindustrien, som har mer enn $\frac{1}{5}$ av industriens samlede produksjon, beregnes indekstallet på grunnlag av timeverksoppgaver. I den utstrekning produksjonen pr. timeverk stiger vil derfor indekstallet for denne bransjen ligge for lavt. Det har også vist seg i årene etter krigen at stigningen i den årlige produksjonsindeks, som beregnes på grunnlag av et større materiale, har vært sterkere enn stigningen i månedsindeksen. Det er rimelig å anta at det samme vil vise seg å bli tilfelle for 1954.

På den andre siden er det uvisst om produksjonen i de 2 siste månedene av året vil ligge like høyt over foregående års produksjon som tidligere. Alt i alt kan vi likevel regne med at den samlede industriproduksjonen i 1954 vil være minst 6 prosent høyere enn i 1953.

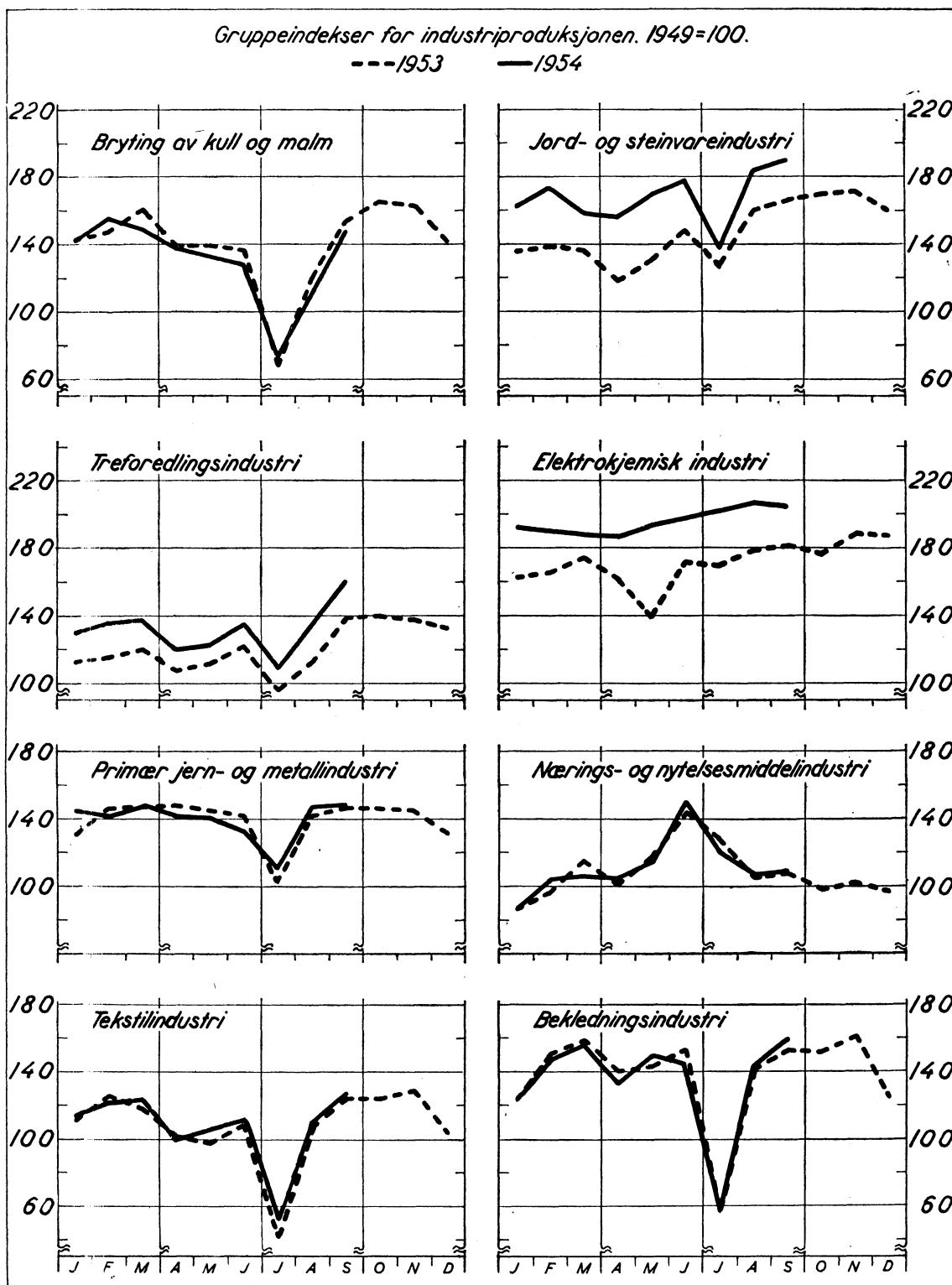
Produksjonsindekser for industrien, 1949=100.

En vesentlig årsak til denne sterke produksjonsøkningen er at etterspørselen etter industriens produkter har økt sterkt på flere vik-

tige felter. Dertil kommer det rike sildefiske i 1954, som har gitt en særlig stor produksjonsoppgang i fiskeforedlingsindustrien. Ser vi på de kvartalsvise endringer i indekstallene, finner vi at produksjonen i 1954 lå sterkest

over produksjonen i 1953 i første kvartal. Setter en det gjennomsnittlige indekstall for tilsvarende kvartal i foregående år lik 100, var indekstallet for første kvartal 1954 107,9. Denne sterke oppgangen skyldes for en stor

del økingen i sildoljeproduksjonen. For annet kvartal var indekstallet beregnet på samme måte 105,3, og i tredje kvartal var det 105,5. Når indekstallet sett i relasjon til indekstallet i samme kvartal foregående år lå lavere i annet og tredje enn i første kvartal, henger det sammen med produksjonsøkningen i disse kvartaler i 1953. Det er således ikke produksjonen i 1954 som har vist noen synkende tendens. Produksjonen i 1953 viste en stigende tendens gjennom året, og vi kan derfor ikke uten videre regne med at produksjonen i siste kvartal 1954 vil ligge like høyt over produksjonen i 1953 som gjennomsnittet av de tre første kvartaler.

Stigningen i produksjonen har vært særlig sterk innen eksportindustrien. Også her var det særlig produksjonen i første kvartal 1954 som lå høyt over tilsvarende kvartal i 1953. Kvartalsvise indekstall beregnet på samme måte som ovenfor var for denne gruppen 118,8 i første kvartal, 112,2 for annet og 107,2 for tredje kvartal. Av de enkelte bransjene var det særlig sildoljefabrikken, treforedlingsindustrien og karbidfabrikkene som viste oppgang i produksjonen i 1954. Ved ferrolegeringsverkene og malmgruvene har produksjonen vært lavere enn i 1953.

Innen hjemmeindustrien gikk produksjonen i 1954 opp med om lag 4 prosent fra 1953. Produksjonen har i hele året ligget meget jamt over foregående års produksjon. Setter en produksjonen i de enkelte kvartaler i 1953 lik 100, var den i første kvartal 1954 103,4, i annet kvartal 103,0 og i tredje kvartal 104,9. I denne industrigruppen steg produksjonen sterkest ved sprengstoffabrikken, farge- og fernissfabrikkene, superfosfatfabrikkene og i jord- og steinvarerindustrien. Sterkest nedgang i produksjonen var det ved kullgruvene og meieriene. Innen hjemmeindustrien var produksjonsøkningen noenlunde jamt fordelt på konsumvare- og investeringsvareindustri. Produksjonen gikk for disse gruppene opp med henholdsvis 4,4 og 3,3 prosent fra 1953 til 1954.

Produksjonsutstyret i industrien har også i 1954 vært gjenstand for sterk utbygging. Dette har gitt seg utslag i en øking i importen av maskiner, som er nærmere omtalt i avsnittet om vareomsetningen med utlandet. Et iøynefallende trekk ved utbyggingen av industrien i etterkrigsårene er at den særlig har vært konsentrert om kraftverkene og de store elektrisitetsforbrukende industrier som kjemisk industri, primær jern- og metallindustri og treforedlingsindustrien.

Tilgangen på importerte råstoffer har vært meget god. Av innenlandske råstoffer var tilgangen på tømmer om lag den samme som i

1953. Vintersildfisket var i 1954 rekordartet stort, mens derimot brislingfisket var dårligere enn foregående år.

Tabell 51. Månedlig produksjonsindeks.
Gjennomsnitt av de månedlige indekstall.
1949 = 100.

	Jan.— okt. 1952	Jan.— okt. 1953	Jan.— okt. 1954
Hele industrien	121	126	134
Bryting av kull og malm	116	137	133
Nærings- og nytelses- middelindustri i alt ..	108	110	110
Av dette: Hermetikk- fabrikker	72	69	67
Tekstilindustri	102	106	109
Bekledningsindustri i alt	118	137	138
Av dette: Skotøy- fabrikker	76	104	110
Trevare- og møbelindustri	105	116	117
Treforedlingsindustri i alt	114	117	134
Av dette: Papirfabrik- ker	99	105	121
Kjemisk industri i alt ..	158	156	191
Av dette: Elektrokje- misk industri	173	168	196
Jord- og steinvarerindustri	141	146	170
Primær jern- og metall- industri	133	140	142
Annen jern- og metall- industri	124	124	124
Andre industrier	103	117	117
Gass- og elektrisitetsverk	119	122	138
Eksportindustri	129	133	150
Hjemmeindustri i alt ...	118	124	128
Av dette: Konsumvare- industri	114	121	126
» » Investerings- vareindustri.	124	127	131

Tabell 52. Prosentvis stigning i den månedlige produksjonsindeks.

	Hele indu- strien	Eks- port- indu- strien	Hjem- me- indu- strien
1952 til 1953	4,3	3,8	4,5
1953 til 1954*	6,3	12,6	3,9
1. kv. 1952 til 1. kv. 1953	0,4	÷ 4,8	2,7
2. kv. 1952 til 2. kv. 1953	4,5	1,2	5,7
3. kv. 1952 til 3. kv. 1953	7,7	13,2	5,6
4. kv. 1952 til 4. kv. 1953	5,0	8,8	3,6
1. kv. 1953 til 1. kv. 1954	7,9	18,8	3,4
2. kv. 1953 til 2. kv. 1954	5,3	12,2	3,0
3. kv. 1953 til 3. kv. 1954	5,5	7,2	4,9

Sysse settingen i industrien har i hele 1954 ligget høyere enn i 1953, og ved utgangen av september var den 3,2 prosent høyere enn på tilsvarende tid i 1953. En rekke bransjer har imidlertid hatt store vansker med å skaffe seg tilstrekkelig faglært arbeidskraft. Utviklingen av sysselsettingen er ellers nærmere omtalt foran.

Produksjonsutviklingen i de enkelte industri- grener.¹⁾

Ved kullgruvene på Svalbard gikk produksjonen ned fra 426 000 tonn i 1953 til om lag 330 000 tonn i 1954. Det har i året bare vært drift ved anlegget i Longyearbyen.

Produksjonen ved bergverkene under ett viste en liten nedgang fra 1953 til 1954. I gjennomsnitt for de første 10 månedene av året var produksjonsindeksen 144 i 1954 mot 148 i 1953. Det er særlig nedgangen i produksjonen av jernmalm som er årsak til at indekstallet har vært lavere. I alt regner en med en produksjon i 1954 på om lag 1,2 mill. tonn jernmalm og titanjernstein mot 1,3 mill. tonn i 1953. I de 10 første månedene av året utgjorde eksporten av malm 821 000 tonn mot 847 000 tonn i 1953.

Produksjonen av svovelkis økte en del fra 1953 til 1954 og vil antakelig utgjøre om lag 775 000 tonn mot 723 000 tonn foregående år.

For de øvrige bergverksprodukter var det en liten øking i produksjonen av koppermalm og kopperkonsentrat, mens produksjonen av sink- og blykonsentrat gikk noe ned.

Nærings- og nytelsesmiddelindustrien under ett viste ingen endringer i produksjonsvolumet fra 1953 til 1954. Det gjennomsnittlige indekstall for månedene januar—oktober var 110 i begge år.

Mjølkefabrikkenes produksjon var om lag 30 prosent mindre enn i 1953. Årsaken til produksjonsnedgangen var svikt i mjølketilførslene. I løpet av 1954 ble det eksportert små kvanta av produksjonen i 1953, men ellers har bedriftene stort sett bare kunnet levere på hjemmemarkedet.

Ved hermetikfabrikkene regner en stort sett med uforandret produksjon fra 1953 til 1954. Etterspørselen har imidlertid økt en del etter at noen av de viktigste importland i løpet av 1953 lempet på importrestriksjonene. Storbritannia satte fiskehermetikk på friliste fra årsskiftet 1953/54, og noe tidligere hadde Australsambandet økt importkvoten fra 20 til 90 prosent av importen i fiskalåret 1950/51. Også andre land som Sør-Afrika-Sambandet og Øst-Tyskland har økt sin import av fiskehermetikk fra Norge. Ekspor-

ten til U.S.A., som er den viktigste avtakeren av norsk fiskehermetikk, har holdt seg godt oppe. I alt ble det i 1954 eksportert over 50 prosent mer fiskehermetikk enn i 1953. Det er særlig eksporten av røykt småsild som har økt.

Brislingpakkingen lå i 1954 noe under det en regner som et normalårs pakking, og langt lavere enn i 1953. Årsaken til produksjonsnedgangen er svikten i brislingfangsten. Til utgangen av november var det i alt pakket om lag 420 000 kasser mot om lag 640 000 kasser til samme tid i fjor. Som kippers ble det i 1954 pakket om lag 112 000 hl vintersild. Dette er et litt større kvantum enn i 1953, men ligger 40 pct. lavere enn pakkingen i 1951 og 1952. Pakkingen av småsild økte en del i 1954. Til utgangen av november var det i 1954 pakket om lag 473 000 kasser mot 313 000 kasser til samme tid i 1953.

Produksjonen ved møllene økte en del fra 1953. Grunnlaget for produksjonsøkningen var delvis en lavere import av hvetemjøl.

Kjeksfabrikkenes produksjon økte sterkt fra 1953 til 1954. Oppgangen i produksjonen skyldtes økt etterspørsel på hjemmemarkedet. Eksporten av kjeks er ubetydelig.

Ved sjokolade- og dropsfabrikkene økte produksjonen på grunn av stigning i etterspørselen med vel 5 pct. fra 1953 til 1954, men lå fortsatt under produksjonen i 1952.

Margarinfabrikkene har hatt om lag 7 prosent større produksjon i 1954 enn året før. En regner med at produksjonen av margarin i 1954 vil utgjøre om lag 85 000 tonn mot noe over 80 000 tonn foregående år. Produksjonsøkningen må ses i sammenheng med svikten i meierienes leveranser av smør de første månedene av året og med den økte grensehandelen.

Ved bryggeriene var det en liten nedgang i produksjonen fra 1953 til 1954. Dette skyldes for en del at eksporten av øl var vesentlig mindre enn i 1953.

Ved tobakksfabrikkene var det ingen nevneverdig endring i produksjonen i 1954.

Innen tekstilindustrien sett under ett fant det også i 1954 sted en liten øking i produksjonen. I gjennomsnitt for månedene januar—oktober 1954 var indekstallet 109 mot 106 i samme tidsrom 1953. Utviklingen har imidlertid vært ujamn innen de forskjellige bransjene. Ullvarefabrikkenes produksjon var om lag 5 prosent mindre i 1954 enn året før, mens produksjonen ved bomullsvarefabrikkene (inklusive rayon- og rayonvarefabrikkene) var nesten 15 prosent større. Ved trikotasje- og tekstilfabrikkene var det bare ubetydelige

¹⁾ I tabellverket side *11 og *12 er det gitt oppgaver over produksjonen av visse viktige varer.

endringer i produksjonsvolumet i 1954. I de senere årene har det vært en relativ tilbakegang i produksjonen ved ullvarefabrikkene i forhold til bomullsvare- og rayonvarefabrikkene.

Tekstilindustrien har stort sett greid å hevde seg i konkurransen med utenlandske produkter, men enkelte bedrifter er fortsatt noe hemmet av mangel på arbeidskraft.

For bekledningsindustrien under ett var det små endringer i produksjonen fra 1953 til 1954. I gjennomsnitt for månedene januar—oktober 1954 var indekstallet 138 mot 137 i gjennomsnitt for de samme månedene i 1953. Produksjonen ved skofabrikkene økte med om lag 6 prosent i forhold til foregående år, og en regner med at produksjonen i 1954 vil bli større enn i noe tidligere år. Etterspørselen etter skotøy har vært meget god i 1954. Ved konfeksjonsfabrikkene gikk produksjonen litt ned i 1954, mens en ellers i årene etter krigen har hatt en jamn øking i produksjonen i denne bransjen.

Produksjonen ved sagbrukene og høvleriene lå høyt også i 1954. Bedriftene har ikke hatt vansker med å dekke det innenlandske behov, men eksporten var noe mindre enn i 1953.

Også ved møbel- og innredningsfabrikkene gikk produksjonen noe opp, men stigningen var mindre enn fra 1952 til 1953. Avsetningsforholdene har vært gode også i 1954.

Sett under ett gikk produksjonen i treforedlingsindustrien opp med om lag 15 prosent fra 1953 til 1954. I gjennomsnitt for årets 10 første måneder var indekstallet 134 i 1954 mot 117 i 1953. Den økte etterspørsel etter bransjens produkter fra høsten 1953 har holdt seg også i 1954, slik at det stort sett bare har vært kapasiteten og råstofftilgangen som har bestemt produksjonens høyde. Kapasiteten har i de senere år økt på grunn av omfattende moderniseringsarbeider, og råstofftilgangen har vært god i 1954. Produksjonen i 1954 har derfor vært langt høyere enn i noe tidligere år. Det fant også sted en viss prisoppgang på eksportmarkedet.

Ved tresliperiene økte produksjonen med om lag 20 prosent fra 1953 til 1954. I alt regner en med en produksjon på om lag 635 000 tonn hvit tremasse (tørr beregnet) mot 527 000 tonn i 1953. Eksporten av tremasse utgjorde i tidsrommet januar—oktober 1954 327 000 tonn til en verdi av 153,9 mill. kr. mot 247 000 tonn og 123,0 mill. kr. i samme tidsrom 1953.

Også cellulosefabrikkene har hatt stigende produksjon fra 1953 til 1954, men

oppgangen har vært forholdsvis svakere enn ved tresliperiene. I alt regner en med en produksjon på om lag 590 000 tonn i 1954 mot 544 000 tonn i 1953. Eksporten av cellulose i tidsrommet januar—oktober 1954 utgjorde 238 000 tonn til en verdi av 266,9 mill. kr. mot 248 000 tonn og 257,0 mill. kr. i samme periode 1953.

Ved papir- og pappfabrikkene regner en med at produksjonen vil øke til om lag 560 000 tonn papir, papp og kartong i 1954. I 1953 var produksjonen 490 000 tonn. Eksporten av papir og papp i tidsrommet januar—oktober 1954 var 291 000 tonn til en verdi av 369,5 mill. kr. Tilsvarende tall for 1953 var 255 000 tonn og 292,1 mill. kr. Produksjonsøkningen i 1954 er således vesentlig gått til økt eksport.

Wallboardfabrikkene har økt produksjonen med om lag 10 prosent fra 1953 til 1954. I alt regner en med en produksjon på om lag 93 000 tonn i 1954 mot 85 000 tonn i 1953.

Innen grafisk industri økte produksjonen noe fra 1953 til 1954. Bedriftene har særlig mot slutten av året vært noe bedre i stand til å dekke den høye etterspørselen enn tidligere. Det har fortsatt vært vanskelig for bedriftene å skaffe seg tilstrekkelig faglært arbeidskraft, og av den grunn har det vært noe nytttet maskinkapasitet.

Produksjonen ved garveriene var om lag den samme i 1954 som foregående år og ligger fortsatt betydelig lavere enn i 1951 til tross for økt produksjon ved skotøyfabrikkene.

Innen kjemisk og elektrokjemisk industri gikk gjennomsnittet av den månedlige produksjonsindeks opp fra 156 i tidsrommet januar—oktober 1953 til 191 i samme periode 1954. Produksjonen av kvelstoffprodukter har økt sterkt i året. I tidsrommet januar—oktober 1954 ble det ved Norsk Hydro's anlegg produsert 166 300 tonn beregnet rent kvelstoff mot 144 500 i samme tidsrom 1953. I alt regner en med en årsproduksjon i 1954 på noe over 200 000 tonn kvelstoff mot 176 500 tonn i 1953. Produksjonsoppgangen i forhold til 1953 skyldes dels økt produksjonskapasitet etter at Norsk Hydro er gått over til å nytte mer effektive elektrolysører og dels at produksjonen i 1953 ble noe redusert på grunn av kraftmangel. I 1954 har kraftsituasjonen vært meget tilfredsstillende. Eksporten av kalksalpeter økte sterkt i 1954. I tidsrommet januar—oktober utgjorde den 783 139 tonn mot 704 772 tonn i samme periode 1953.

Også produksjonen av karbid økte sterkt i 1954. I de 10 første månedene av året ble det

produsert 34 700 tonn mot 18 400 tonn i samme tidsrom 1953. Her er ikke tatt med den karbid som ble nyttet til framstilling av cyanamid. Denne produksjon gikk ned i 1954. I januar—oktober 1954 ble det produsert 12 600 tonn mot 23 500 tonn i samme tidsrom 1953. Av superfosfat ble det i 1954 produsert om lag 120 000 tonn, mens produksjonen i 1953 ikke var mer enn 82 000 tonn. Også produksjonen av cellulul har økt en del fra 1953 til 1954.

Sildoljefabrikkenes har hatt en langt større produksjon i 1954 enn året før. I alt regner en med en produksjon på om lag 92 000 tonn sildolje og 220 000 tonn sildmjøl. De tilsvarende tall for 1953 var 58 000 tonn olje og 145 000 tonn mjøl. Årsaken til den sterke stigningen i produksjonen ligger i årets rekordartede sildefiske. Som en følge av produksjonsoppgangen økte eksporten av sildmjøl i 1954. I tidsrommet januar—oktober ble det eksportert 160 000 tonn sildmjøl til en verdi av 161 mill. kr. Tilsvarende tall for 1953 var 89 900 tonn og 81 mill. kr.

Ved olje- og fettraffineriene gikk produksjonen opp med om lag 8 prosent fra 1953 til 1954. Økingen i produksjonen var sterkere for raffineriene enn for oljemøllene. Avsetningsforholdene var noe bedre enn i 1953. Eksporten av herdet spise fett gikk således for tidsrommet januar—oktober opp fra 46 984 tonn til en verdi av 94,8 mill. kr. i 1953 til 55 354 tonn og 110,8 mill. kr. i 1954.

Såpefabrikkenes produksjon viste fortsatt stigning og økte med mer enn 10 prosent fra 1953 til 1954.

Også maling- og lakkfabrikkene hadde fortsatt stigning i produksjonen fra 1953 til 1954. Oppgangen var på nesten 20 prosent og henger dels sammen med det høye byggevolumet, dels med at de nye malingstyper synes å ha ført til økt etterspørsel.

For jord- og steinvarerindustrien under ett gikk produksjonsindeksen opp fra 146 i tidsrommet januar—oktober 1953 til 170 i samme periode 1954.

Av de enkelte bransjer viste teglverkenes omtrent samme produksjon som i 1953. Produksjonskapasiteten er økt noe på grunn av moderniseringer, men produksjonen har vært hemmet av det dårlige været i sommer-sesongen.

Produksjonen ved glassverkene økte sterkt i 1954. Det var særlig produksjonen av flasker som økte. Etterspørselen etter glassvarer har tatt seg litt opp. Ved porselens- og fajansefabrikkene steg produksjonen med om lag 10 prosent etter å ha gått litt ned fra 1952 til 1953. Det er særlig pro-

duksjonen av sanitærporselen og teknisk porselen som har gått opp.

Sementfabrikkene hadde en liten oppgang i produksjonen fra 1953 til 1954, og i alt regner en med en produksjon i 1954 på om lag 780 000 tonn sement mot 767 000 tonn i 1953. Bedriftene er fremdeles ikke i stand til å dekke den innenlandske etterspørselen, og det har også i år vært importert store kvanta sement.

I primær jern- og metallindustri sett under ett var produksjonen omtrent uforandret fra 1953 til 1954. Prisene, som gikk litt ned i 1953, har i 1954 stort sett vært stabile. Etterspørselen har vært tilfredsstillende i 1954 med unntak for ferrolegeringer, der særlig etterspørselen fra U.S.A. har sviktet.

Produksjonen av rujern var om lag 57 000 tonn mot 55 000 tonn i 1953. For ferrosilicium gikk produksjonen ned fra 94 000 tonn (45 % Si) i 1953 til om lag 90 000 tonn i 1954. Nedgangen var imidlertid enda sterkere for andre ferrolegeringer. For disse kan en bare regne med en produksjon på om lag 85 000 tonn i 1954 mot 120 000 tonn foregående år. Avsetningsforholdene for ferrolegeringer har vært vanskelige, og de oppnådde eksportpriser har ligget vesentlig lavere enn i 1953. Produksjonen av aluminium har økt en del fra 1953. I alt regner en med en årsproduksjon på om lag 63 000 tonn i 1954 mot 55 600 tonn i 1953. Økingen skyldes at det nye verket på Sundalsøra i årets løp kom i drift med en tredjedel av sin kapasitet. Både for kopper, nikkel og sink var det også oppgang i produksjonen i 1954. For de to siste produkters vedkommende var oppgangen på om lag 10 prosent. For svovel ser det derimot ut til at det vil bli en liten svikt i produksjonen i forhold til 1953.

I jern- og metallindustrien ellers er det vanskelig å gi noe mål for produksjonsvolumet i 1954. Den månedlige produksjonsindeks bygger bare på oppgaver over utførte timeverk ved et utvalg av vesentlig større bedrifter. I gjennomsnitt for tidsrommet januar—oktober var indekstallet uforandret 124 fra 1953 til 1954. Det er imidlertid sannsynlig at produksjonen har økt fra 1953 til 1954. For det første synes det som om produksjonsindeksen viser litt for lave tall på grunn av utvalgets sammensetning. Dertil kommer at den er en ren timeverksindeks, og i den utstrekning produksjonen pr. timeverk øker, vil indeksen ikke registrere dette. Alt i alt må en derfor regne med at produksjonen økte med et par prosent fra 1953 til 1954. De aller fleste bransjene har også i 1954 opprettholdt en høy produksjon,

og avsetningsforholdene har vært gode. Ved skipsverftene økte den leverte tonnasje fra 113 000 br. reg. tonn i 1953 til 129 000 br. reg. tonn i 1954. Verftene har stort sett en tilstrekkelig ordreservert til å kunne opprettholde en jamn og høy produksjon. Spesielt gjelder dette for de verft som kan bygge store skip. Også tilgangen på reparasjonsarbeider har vært god i året. Innen den elektrotekniske industri har det på enkelte felter funnet sted en relativt sterk oppgang i produksjonen i 1954. Spesielt regner en med at produksjonen av kjøleskap økte sterkt fra 1953.

Tilgangen på materialer har vært god også i 1954. Det har imidlertid fortsatt vært vanskelig for bedriftene å skaffe tilstrekkelig faglært arbeidskraft.

Ved gassverkene gikk produksjonen noe ned fra 1953 til 1954. I alt regner en med en produksjon på 48 mill. m³ gass i 1954 mot 49 mill. m³ i 1953.

Elektrisitetsverker.

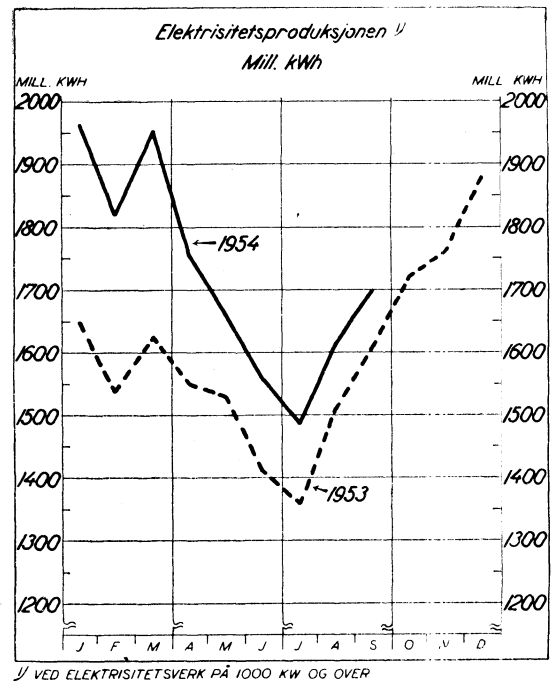
Elektrisitetsproduksjonen ved verker på 1 000 kW og over vil sannsynligvis bli om lag 21 300 mill. kWh i 1954. Dette er en øking på vel 2 100 mill. kWh fra 1953, eller ca. 11 prosent. Stigningen skyldes dels økt produksjonskapasitet ved at nye verker er kommet i gang og eldre verker utvidd, og dels bedre vannforhold enn i 1953.

Tabell 53. *Elektrisitetsproduksjonen ved verker på 1 000 kW og over.*

O m r å d e	Januar–september mill. kWh		Stig- ning pct.
	1954	1953	
Østlandet	8 897	8 079	10,1
Sørlandet	951	885	7,5
Vestlandet	3 683	3 215	14,6
Trøndelag	800	733	9,1
Nord-Norge	1 183	873	35,5
	15 514	13 785	12,5

I de tre første kvartaler 1954 økte produksjonen på Østlandet med om lag 800 mill. kWh eller 10 prosent i forhold til samme tidsrom i 1953. Den overveiende del av økingen skyldes vannforholdene, som var gode i 1954, mens de i 1953 var dårlige i begynnelsen av året. Også på Vestlandet var det stor produksjonsøking, nemlig nesten 500 mill. kWh i de tre første kvartaler av året. Stigningen skyldes nesten utelukkende økt kapasitet, idet vannfor-

holdene var omtrent som i 1953. På Sørlandet og i Trøndelag var det også den økte kapasitet

som var årsak til stigningen, idet vannforholdene, særlig i Trøndelag, var dårlige. I Nord-Norge, som hadde den relativt sterkeste stigning, nemlig 35,5 prosent, skyldes stigningen for det meste at vannforholdene var meget bedre enn i 1953.

Tabell 54. *Reguleringsmagasinenes energibeholdning pr. 30. sept. Mill. kWh.*

	Østlands- området	Landet ellers	I alt
1950	4 402	3 274	7 676
1951	4 572	2 641	7 213
1952	4 080	2 985	7 065
1953	4 486	3 501	7 987
1954	4 923	3 487	8 410

Ved utgangen av september 1954 var vannfyllingen i magasinene på Østlandet gunstig, idet magasinene var fylt til 91 prosent av kapasiteten. Helt fra januar av var beholdningene større enn på samme tid i 1953, til dels betydelig større. For landet ellers var beholdningene ved utgangen av september derimot noe mindre enn i 1953. Særlig dårlig var vannfyllingen i Trøndelag, hvor magasinene bare var 65 prosent fylt.

Ved utgangen av oktober 1954 var tilsiget stort sett normalt når unntas Trøndelag, der tilsiget var dårlig.

Den utbygde vannkraft (årgangskraft) som ved utgangen av 1953 var kommet opp i 2,37 mill. kW, regner en med vil øke med 130 000 kW i 1954. Av denne økingen faller 39 000 kW på Aura, 23 000 kW på Skjerka, 16 000 kW på Fosse (Bergenshalvøen), 10 000 kW på Skafså, 9 000 kW på Lyse, 5 000 kW på Tessa og 4 300 kW på Niingen. I ti-årsperioden 1945—54 er det gjennomsnittlig utbygd om lag 102 000 kW pr. år, eller om lag 6 ganger så mye som gjennomsnittlig pr. år i fem-årsperioden 1935—39.

Bygge- og anleggsvirksomhet.

Bygge- og anleggsvirksomheten har hatt en større gjennomsnittlig sysselsetting i de tre første kvartaler i 1954 enn i de samme kvartaler i 1953. Særlig var det stor aktivitetsøkning fra første kvartal 1953 til første kvartal 1954. I annet og tredje kvartal har sysselsettingen derimot bare ligget litt høyere enn i de samme kvartaler i 1953. I byggevirksomheten var det riktignok betydelig større sysselsetting også i disse kvartalene, men dette ble til en viss grad oppveid av en nedgang i anleggsvirksomheten i forhold til året før.

Tabell 55. *Sysselsatte syketrygdpliktige bygge- og anleggsarbeidere. Kvartalstall i % av tallet for tilsvarende kvartal året før.¹*

	Bygg	Anlegg	Sum
1952 1. kvartal ..	106,6	105,6	106,1
2. » ..	106,5	107,4	106,9
3. » ..	105,9	109,3	107,5
4. » ..	104,9	107,9	106,2
1953 1. kvartal ..	105,5	108,6	106,9
2. » ..	109,6	115,1	112,1
3. » ..	110,5	109,4	109,9
4. » ..	113,0	108,9	111,2
1954 1. kvartal ..	112,0	112,7	112,3
2. » ..	107,0	99,3	103,4
3. » ..	105,1	96,2	101,0

¹ Tallene er korrigert for endringer som skyldes oppheving av inntektsgrensen for de trygdepliktige.

På samme måte som i tidligere år har det fra det offentliges side også i 1954 vært satt i gang visse tiltak for å utjamne sesongsvingningene i sysselsettingen ved bygg og anlegg. De er nærmere omtalt i oversikten over sysselsettingen foran. Sysselsettingstallene viser at sesongvekslingene i anleggsvirksomheten har vært atskillig mindre i 1954 enn året før. Også for byggevirksomheten har en søkt å jamne ut sesongsvingningene i sysselsettingen. I

Tabell 56. *Tilgangen av enkelte byggematerialer.¹*

	1952	1953	3 første kvartaler av 1953	3 første kvartaler av 1954
Trelast, stds.	410 000	355 000	..	² 320 000
Murstein, 1000 stk.	101 800	115 000	97 000	90 000
Sement, tonn	744 500	911 000	682 000	700 000
Armeringsstål, tonn	69 000	75 000	52 000	50 000
Trefiberplater, tonn	55 300	63 000	45 000	48 000
Spiker og stift, tonn	14 700	13 000	9 000	10 000
Vindusglass, tonn	14 300	14 000	9 500	10 000

¹ Norsk produksjon pluss import minus eksport etter oppgaver fra Boligdirektoratet. ² Gjelder hele året.

tidsrommet 1. august til 1. desember har det i 1954 vært adgang til å sette i gang bygging både av eneboliger i byene, og av boliger som overstiger den fastsatte arealgrense. Forutsetningen er imidlertid at byggene kan holdes mest mulig kontinuert i gang i vinterhalvåret. Tilsvarende bestemmelse gjaldt også for vinterhalvåret 1953—54. Tidsrommet for igangsetting av disse «vinterboligene» gjaldt da fra 1. september til 31. desember. Boligdirektoratet har også en spesiell vinterkvote for igangsetting av andre bygg enn bo-

liger, og det regnes med at det vil bli gitt byggeløyve på denne vinterkvoten for minst 90 000 m² golvflate.

Tilgangen på byggematerialer har stort sett vært uforandret fra 1953 til 1954. Rasjoneeringsordningen for murstein og sement gjelder fremdeles. I de tre første kvartaler av 1954 var det en svikt i tilgangen på murstein sammenliknet med de samme kvartaler året før på 7 mill. stein eller vel 7 pct. Tilførslene av sement var i samme tidsrom 18 000 tonn eller om lag 3 pct. høyere enn året før. Det

er nå planlagt betydelige utvidelser av produksjonskapasiteten i sementindustrien, men de vil ikke gi seg utslag i økt produksjon før i 1956.

Oppgavene over tilgangen på trelast er mangelfulle, men det er sannsynlig at den har vært noe mindre i 1954 enn i 1953.

Det har praktisk talt ikke vært noen begrensning i utstedelser av byggeløyver for boliger fra de lokale byggenemnders side i 1954. Husbanken og Bustadbanken har imidlertid skåret ned sine lån med bortimot 30 pct., og dette har ført til en nedgang i igangsettingen av nye boligbygg.

Tabell 57. Byggeløye gitt i 1953 og 1954.
1 000 m² flate.

	1953	3 første kv. 1953	3 første kv. 1954
Boliger	12 915	12 277	12 010
Industribygg	401	311	310
Landbruksbygg..	425	401	366
Leiligheter, antall	39 763	31 509	26 527

¹ Arealet av leiligheter i andre bygg enn boligbygg er tatt med.

I de tre første kvartaler av 1954 er det gitt byggeløye for 26 500 leiligheter med en samlet golvflate på 2,0 mill. m². Denne innvilgningssmasse er om lag like stor som i de tre første kvartaler i 1952, men representerer en nedgang på 5 000 leiligheter med en golvflate på 0,3 mill. m² i forhold til samme tidsrom 1953. I hele 1953 ble det innvilget byggeløyver for en samlet boligflate på 2,9 mill. m². For 1954 regner Boligdirektoratet med at innvilgningene neppe vil komme opp i 2,6 mill. m² boligflate slik som forutsatt i nasjonalbudsjettet. For industribygg og landbruksbygg under ett var det også en viss nedgang i byggeløyvene i de tre første kvartaler 1954 sammenliknet med samme tidsrom året før.

Tabell 58. Bygg under arbeid ved utgangen av hvert kvartal. (Boligdirektoratets tall).

	Boligbygg Golvfl. 1000 m ²	Andre bygg ¹ Golvfl. 1000 m ²	I alt ¹ Golvfl. 1000 m ²
1952 3. kvartal..	2 169	1 454	3 623
4. » ..	1 948	1 356	3 304
1953 1. kvartal..	1 793	1 429	3 222
2. » ..	2 132	1 755	3 887
3. » ..	2 442	1 697	4 139
4. » ..	2 225	1 694	3 919
1954 1. kvartal..	1 911	1 684	3 595
2. » ..	1 850	1 808	3 658
3. » ..	2 220	1 847	4 067

¹ Grunnflate for landbruksbygg.

Igangsettingen av boligbygg i de tre første kvartaler av 1954 har vært atskillig mindre enn i de samme kvartaler i 1953. I månedene januar—september 1954 ble det nemlig bare satt i gang bygging av leiligheter med en samlet golvflate på 1 633 000 m², mens tallet i 1953 var 2 108 000 m². Det har således vært en nedgang på hele 22,5 pct., og den faller vesentlig på annet kvartal. Det ble da bare satt i gang bygging av en boligflate på 469 000 m² i 1954 mot 895 000 m² i samme kvartal 1953. I tredje kvartal derimot var igangsettingen noe høyere enn i 1953, idet det ble påbegynt bygging av leiligheter med en samlet golvflate på 914 000 m², mot 873 000 m² et år tidligere.

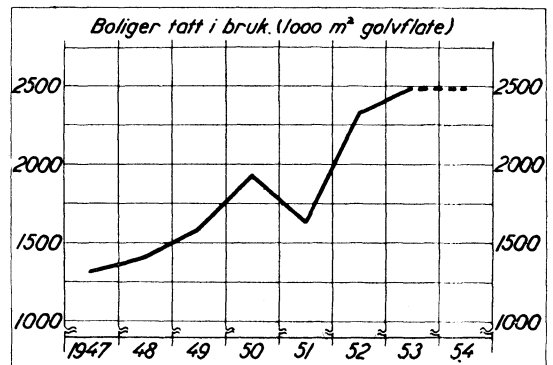
Golvarealene for bygg under arbeid har vist en del nedgang fra 1953 til 1954 for leiligheter, men er gått opp for andre bygg. Nedgangen for leiligheter under arbeid gjorde seg bare gjeldende i annet og tredje kvartal; i første kvartal 1954 var det på grunn av den store igangsettingen i 1953, et større golvareal under bygging enn året før.

Tabell 59. Bygg tatt i bruk.
(Boligdirektoratets tall).

	Boligbygg Golvfl. 1000 m ²	Andre bygg Golvfl. ¹ 1000 m ²	I alt Golvfl. ¹ 1000 m ²
1953 1. kvartal..	490	173	663
2. » ..	553	212	765
3. » ..	559	399	958
4. » ..	886	358	1 244
1954 1. kvartal..	565	261	826
2. » ..	529	304	833
3. » ..	544	432	976

¹ Grunnflate for landbruksbygg.

I de tre første kvartaler av 1954 er det — også som følge av det store antall påbegynte bygg året før — tatt i bruk 23 100 leiligheter mot 22 600 leiligheter i samme tidsrom 1953.

Fra og med 1946 til og med tredje kvartal 1954 er det ifølge Boligdirektoratets statistikk bygd ferdig i alt 190 600 nye leiligheter med en samlet bruttogolvflate på 14,9 mill. m². Av dette faller 78 900 leiligheter med 6,8 mill. m² golvflate på fem-årsperioden 1946—50. Nesten 60 prosent av de leiligheter som er bygd etter krigen er således fullført i de ikke fullt fire årene etter 1950.

Tallene for bygg under arbeid viser at det må ha vært en del nedgang i omfanget av ny-

bygningsarbeidene fra 1953 til 1954. Etter sysselsettingsstatistikken har det imidlertid jamt over vært sysselsatt flere personer i byggevirksomhet i 1954 enn i 1953. Da det ikke er rimelig hverken å regne med noen nedgang i arbeidsproduktiviteten eller noen vesentlig øking i arbeidsmengden pr. kvadratmeter golvflate, må økingen i sysselsettingen trolig skyldes en betydelig utvidelse av reparasjons- og vedlikeholdsarbeidene.

Tabell 60. *Sysselsatte pliktig syketrygdede anleggsarbeidere.¹*

	Kommunal og fylkeskommunal	Statlig	Privat	I alt
1953 1. kvartal	18 511	19 647	5 234	43 392
2. »	21 724	24 651	6 369	52 744
3. »	23 113	27 831	7 584	58 528
4. »	22 621	24 129	6 865	53 615
1954 1. kvartal	20 415	22 773	5 695	48 883
2. »	21 500	23 713	7 171	52 384
3. »	22 764	24 981	8 569	56 314

¹ Kvartalsvise gjennomsnitt av tallene ved utgangen av hver måned.

For anleggsvirksomheten har en ikke noen kvantitative oppgaver over produksjonens omfang slik som for byggevirksomheten. Her må en derfor nøye seg med å dømme om utviklingstendensene på grunnlag av Arbeidsdirektoratets oppgaver over sysselsettingen.

I 1954 var sysselsettingen ved de forskjellige slags anlegg atskillig større enn i 1953, for årets første kvartal. I annet og tredje

kvartal derimot var det færre sysselsatte i 1954 enn i 1953. Dette forhold gjorde seg gjeldende både for statens sivile anlegg og for andre sivile offentlige anlegg. For private anlegg derimot var det en viss øking i sysselsettingen fra 1953 til 1954 i alle tre kvartalene. Den private anleggsvirksomhet spiller imidlertid liten rolle i forhold til den anleggsvirksomhet som drives av det offentlige.

Tabell 61. *Sysselsettingen ved statens sivile anlegg.¹*

	Veivesenet	Norges Statsbaner	Telegrafverket	Vassdrags- og elektr.vesenet	Havnevesenet	Diverse anlegg	I alt
1953 1. kvartal	6 948	1 763	2 930	2 517	92	965	15 215
2. »	8 617	1 945	3 090	2 605	569	1 151	17 977
3. »	8 738	2 020	3 350	2 611	708	1 158	18 585
4. »	8 017	1 788	3 360	2 255	620	1 015	17 055
1954 1. kvartal	9 248	1 669	3 120	1 754	344	815	16 950
2. »	8 288	1 741	3 235	1 935	652	1 071	16 922
3. »	7 631	1 835	3 345	2 080	642	1 007	16 540

¹ Kvartalsvise gjennomsnitt av tallene ved utgangen av hver måned.

Ved statens sivile anlegg var det i første kvartal 1954 en sterk øking sammenliknet med samme kvartal 1953 for anlegg og vedlikehold av veier. I annet kvartal var sysselsettingen ved slike arbeider noe mindre enn i 1953, og fra annet til tredje kvartal var det en nedgang i sysselsettingen på 6—700 mann

i 1954, mens det i 1953 var en oppgang på vel 100 mann.

Ved telegrafverkets anlegg var virksomheten høyere enn i 1953 i årets to første kvartaler, og av samme omfang i tredje kvartal. For anleggsvirksomheten ved Norges Statsbaner og særlig ved Vassdrags- og elektrisi-

tetsvesenet har det derimot vært en betydelig nedgang i sysselsettingen.

Ved den militære anleggsvirksomhet økte sysselsettingen sterkt fra 1952 til 1953, og oppgangen fortsatte i 1954, men i et betydelig svakere tempo enn året før. I gjennomsnitt for årets tre første kvartaler lå sysselsettingen om lag 20 pct. høyere enn i 1953. Den tilsvarende stigning fra 1952 til 1953 var vel 50 pct.

Skipsfart.

Handelsflåten.

Handelsflåten har hatt en sterk vekst i 1954. Flåten, som ved begynnelsen av året var på 6 636 000 bruttotonn, hadde i de 10 første månedene av året en netto-tilgang på 399 000 bruttotonn og var dermed pr. 1. november nådd opp i over 7 millioner bruttotonn, nøyaktig 7 035 000 bruttotonn. Herunder er tatt med alle registreringspliktige skip, dvs. på over 25 bruttotonn (inklusive fiske- og fangstskip).

Netto-tilgangen i de 10 første månedene av 1954 på 399 000 bruttotonn, hvorav tanktonnasje 336 000 bruttotonn, var større enn den årlige netto-tilgang i hvert av de foregående år tilbake til 1949. Av den samlede tonnasje pr. 1. november 1954 var 3 886 000 bruttotonn eller 55 prosent tanktonnasje.

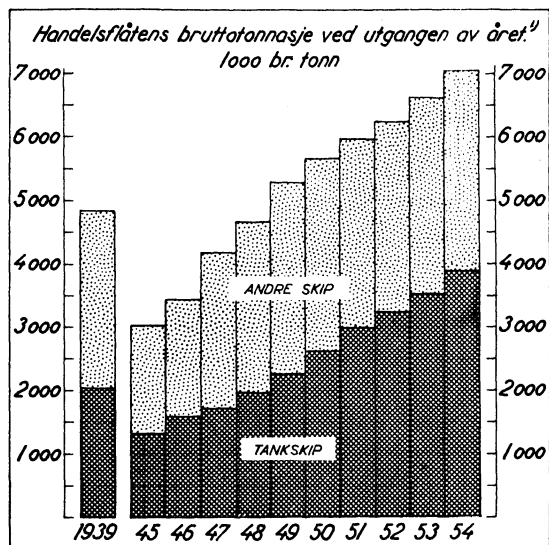
Tilgangen til flåten i de 10 første månedene av 1954 var, som tabell 62 viser, på i alt 170 skip på tilsammen 626 000 bruttotonn. Regnet etter tonnasjen besto størstedelen av denne tilgangen av nybygde skip innført fra utlandet, i alt 57 på tilsammen 488 000 bruttotonn. 85 skip på tilsammen 123 000 bruttotonn var nybygginger levert fra norske verksteder, mens bare 28 skip på tilsammen 14 390 bruttotonn var eldre skip innført fra utlandet.

De innførte nybygde skipene fordelte seg slik etter type og innførselsland:

Fra land:	Tankskip		Tørrelastskip	
	Skip	Br.tonn	Skip	Br.tonn
Sverige	15	181 381	7	33 101
Storbritannia .	12	127 454	4	25 791
Vest-Tyskland	5	47 625	7	14 374
Nederland . . .	1	16 567	3	18 822
Belgia	1	12 826	—	—
Danmark	1	8 762	—	—
Hong Kong . .	—	—	1	1 702
I alt	35	394 615	22	93 790

Tilgangen av norskbygde skip i de 10 første måneder av 1954 — på tilsammen 123 000

bruttotonn — var større enn i noe år tidligere. Sammenliknet med oppgavene for de nærmest foregående år etter tabell 63, var tilgangen av norskbygd tonnasje i hele 1953 116 000 bruttotonn, i hele 1952 106 000 bruttotonn og i hele 1951 75 000 bruttotonn. Størstedelen av skipene bygd i Norge i de 10 første måneder av 1954 var dog ganske små, idet 64 stykker på tilsammen 6 800 bruttotonn var på under 500 bruttotonn. Resten av de norskbygde skipene fordelte seg med 6 på tilsammen 12 700 bruttotonn i gruppen 500—2 499 tonn og 15 på

tilsammen 104 000 bruttotonn i gruppen over 2 500 tonn. Skipene i den siste gruppen var 9 store tørrelastskip på tilsammen 40 400 bruttotonn og 6 store tankskip på tilsammen 63 300 bruttotonn. Et av tankskipene var på 20 400 bruttotonn. Gjennomsnittsstørrelsen av de norskbygde skip på over 100 bruttotonn i de 10 første måneder av 1954 var 2 940 bruttotonn, mens de innførte nybygginger på over 100 bruttotonn i samme tidsrom var på gjennomsnittlig 8 570 bruttotonn. For norske og innførte nybygde skip på over 100 bruttotonn i hele 1953 var gjennomsnittsstørrelsen henholdsvis 2 310 og 6 780 bruttotonn.

Tilgangen av eldre skip innført fra utlandet i de 10 første måneder av 1954 utgjorde, som nevnt, bare 14 390 bruttotonn, mot 43 000 bruttotonn i året 1953. De innførte eldre skip i 1954 var vesentlig små skip — 25 av samtlige 28 var på under 500 bruttotonn. Av de 3 større var 1 dampskip på 1 793 bruttotonn (bygd 1943) innført fra Irland, 1 dampskip på 2 902 bruttotonn (bygd 1942) fra Storbritannia og 1 dampskip på 4 898 bruttotonn (bygd 1901) fra Island.

Tabell 62. Tilgang og avgang i handelsflåten i månedene januar—oktober 1954.

	I alt ¹		100—499 br.tonn		500—2499 br.tonn		2500 br.t. og over	
	Skip	Br.tonn	Skip	Br.tonn	Skip	Br.tonn	Skip	Br.tonn
Flåten 1. januar 1954	5 791	6 635 793	1 111	239 968	449	590 147	755	5 645 608
Tilgang jan.—okt.:								
Nybygg i utlandet	57	488 405	6	2 272	3	5 347	48	480 786
Eldre skip kjøpt fra utlandet..	28	14 390	20	4 386	1	1 793	2	7 800
Nybygg i Norge	85	123 233	20	4 205	6	12 712	15	103 714
Tilgang i alt ..	170	626 028	46	10 863	10	19 852	65	592 300
Avgang jan.—okt.:								
Skip solgt til utlandet	45	222 768	5	1 758	9	13 212	31	207 798
Forlis, kondemn. etc.	21	5 374	7	1 874	2	2 895	—	—
Avgang i alt ..	66	228 142	12	3 632	11	16 107	31	207 798
Annen tilgang og avgang, netto	30	1 335	2	316	—	—	—	—
Netto tilgang i alt	134	399 221	36	7 547	÷1	3 745	34	384 502
Flåten 1. november 1954	5 925	7 035 014	1 147	247 515	448	593 892	789	6 030 110

¹ Inklusive størrelsesgruppen 25—99 br.tonn, som ikke er nevnt særskilt.

Avgangen fra handelsflåten i de 10 første måneder av 1954 var i alt 66 skip på tilsammen 228 000 bruttotonn. Etter tonnasje utgjorde salget av eldre skip til utlandet omtrent hele denne avgangen. Det ble i alt solgt 45 eldre skip på tilsammen 223 000 bruttotonn, hvorav 16 tankskip på 130 000 bruttotonn og 29 tørrlastskip på 93 000 bruttotonn. Til sammenlikning nevnes at salget av eldre norske skip til utlandet i hele 1953 var 53 skip på tilsammen 156 000 bruttotonn. Av tankskipene som ble solgt til utlandet i de 10 første månedene av 1954 var det ett ganske lite på 454 bruttotonn, mens de andre 15 var store tankskip på gjennomsnittlig 8 700 bruttotonn og med en gjennomsnittsalder av 18 år. Av tørrlastskipene solgt

til utlandet var bare 4 av størrelse under 500 bruttotonn, 9 var på mellom 500 og 2 500 bruttotonn og 16 var store skip på gjennomsnittlig 4 900 bruttotonn. 6 av de sistnevnte store tørrlastskip var fra 1 til 6 år gamle, mens de andre 10 hadde en gjennomsnittsalder på 21 år.

Ved forlis og kondemnering gikk det fra i de 10 første månedene av 1954 21 tørrlastskip på tilsammen 5 400 bruttotonn. 15 av disse, som gikk fra ved forlis, var ganske små. Av de andre, som ble hogd opp, var de 2 største eldre småskip på mellom 500 og 2 500 bruttotonn.

Tilgangen, avgangen og nettoøkningen i flåten i de 10 første måneder av 1954 er i tabell 63 sammenliknet med de tilsvarende årlige tall for de foregående år tilbake til 1949.

Tabell 63. Tilgangen og avgangen i flåten 1949—1954. 1 000 bruttotonn.

Ar	Tilgang i alt	Nybygd i Norge	Nybygd i utl.	Eldre skip fra utl.	Avgang i alt	Forlist, kondemnert	Solgt utl.	Nettoøkning i alt	Herav tankskip
1949.....	729	64	541	93	116	31	60	613	304
1950.....	629	65	557	5	231	42	189	381	359
1951.....	718	75	613	25	430	25	405	294	359
1952.....	505	106	346	38	238	22	216	274	255
1953.....	561	116	400	43	175	19	156	386	305
1954, jan.—okt. ...	627	123	489	14	228	5	223	399	336

Skipene i størrelsesgruppen 500—2 499 bruttotonn, som vanligvis regnes som «småskip», hadde i de 10 første måneder av 1954 en nettoøking på 3 740 bruttotonn. Prosentvis var denne atskillig mindre enn nettoøkningen i de andre størrelsesgruppene. Med de vanskelige driftsforhold småskipene, og særlig de eldste av dem, har hatt etter krigen, har det i de senere år vært solgt til utlandet eller hogd opp et betydelig antall eldre småskip. På den annen side har tilgangen til småskipsflåten vesentlig bestått av nye og moderne skip bygd i Norge eller innført fra utlandet, og gjennomgående av større enheter enn de som har gått fra. Tilgangen har imidlertid ikke vært tilstrekkelig til å kompensere avgangen i 5-året 1950—1954. Oppstillingen nedenfor viser tilgangen, avgangen og nettoøkningen innen småskipsgruppen i årene fra og med 1950. Fiske- og fangstskip er holdt utenfor.

Ar	Tilgang		Avgang		Netto-tilgang eller avgang Br.tonn
	Skip	Br.tonn	Skip	Br.tonn	
1950.....	37	45 570	41	59 350	÷ 13 780
1951.....	21	38 690	44	46 910	÷ 8 220
1952.....	22	36 910	34	38 120	÷ 1 210
1953.....	23	37 540	25	33 630	+ 3 910
1954, jan.— okt.	10	19 850	11	16 110	+ 3 740

Selv om småskipsflåten er gått en del tilbake i de senere år, både når det gjelder tallet på skipene og tonnasjen, er dens effektivitet nå sikkert større enn tidligere.

Den samlede tilgang og avgang i handelsflåten i de 10 første måneder av 1954 fordelte seg slik på de forskjellige typer av skip (skip over 100 bruttotonn):

	Tilgang		Avgang	
	Skip	Br.tonn	Skip	Br.tonn
Motor tørrlastskip	68	125 920	17	35 480
Damp tørrlastskip	9	31 120	21	61 770
Motor tankskip ..	40	420 840	9	73 790
Damp tankskip ..	6	45 450	7	56 500
Tilsammen	123	623 330	54	227 540

Av den samlede tonnasjetilgang i de 10 første månedene av 1954 var 75 prosent tanktonnasje. Handelsflåtens alderssammensetning har bedret seg sterkt i de senere år. Med den store tilgang på nye skip og samtidig avgang av eldre skip har det foregått en sterk forskyvnning fra de høyere aldersgrupper til de lavere. Særlig er den laveste gruppen, under 5 år, blitt godt besatt. Etter tabell 64 var prosenten for tonnasjen under 5 år gammel oppe i 44 i 1952 mot 17 i

1946 og 25 i 1939. I 1953, som er det siste år en har oppgave for, gikk dog prosenten for denne gruppen ned til 42.

Tabell 64. Flåtens aldersfordeling etter bruttotonnasjen ved utgangen av året. Prosent.

	1939	1946	1951	1952	1953
Under 5 år ...	25	17	42	44	42
5—9 år.....	21	21	19	19	19
10—14 år.....	18	10	12	10	13
15—19 år.....	15	22	5	8	8
20—29 år.....	14	19	13	11	10
30 og over ...	7	11	9	8	8
I alt	100	100	100	100	100

Den overårige del av flåten, dvs. skip på 20 år og over, har gått jamt ned i etterkrigsårene. I 1946 utgjorde denne del 30 prosent av tonnasjen mot i 1950 24 prosent og i 1953 18 prosent. Stigningen i gruppen 10—14 år i 1953 skyldes overgangen til denne gruppen av de gjenværende amerikanske krigsbygde skip som ble innkjøpt i 1946 og 1947. Særskilt for tankskipsflåten (inkludert i tabell 64) var i 1953 55 prosent av tonnasjen under 5 år og 11 prosent over 20 år, mot i foregående år henholdsvis 56 prosent og 12 prosent.

Kontraheringen av nye skip har tatt seg opp igjen i 1954 etter den sterke nedgang i foregående år, da nettokontraheringen utgjorde bare ca. 20 000 bruttotonn. Etter oppgaver fra skipsfartsavdelingen i Industri-, håndverk- og skipsfartsdepartementet ble det i tiden 1. januar—22. november 1954 gitt lisenser for kontrahering av i alt 78 skip på tilsammen 582 000 dødvtonn ved utenlandske verksteder. Med fradrag av kansellerte kontrakter for 10 skip på 90 000 dødvtonn var nettokontraheringen 68 skip på tilsammen 492 000 dødvtonn eller ca. 320 000 bruttotonn. I 1953 var nettokontraheringen ved utenlandske verksteder ÷ 37 000 bruttotonn og i 1952 759 000 bruttotonn.

Ved norske verksteder ble det i tiden 1. januar—22. november 1954 kontrahert i alt 19 skip på 59 000 dødvtonn, hvorved den samlede kontrahering (netto) i dette tidsrommet utgjorde 87 skip på tilsammen 551 000 dødvtonn eller ca. 360 000 bruttotonn. Av de 87 kontraherte skip var 80 på tilsammen 409 000 dødvtonn tørrlastskip og 7 på tilsammen 142 000 dødvtonn tankskip.

Kontraheringen av tørrlastskip vær særlig stor i månedene oktober og november, da mulighetene for kontrahering av denne type skip var forholdsvis gunstige. I disse 2 månedene alene ble det kontrahert 35 tørrlastskip på tilsammen

280 000 dødv.tonn ved utenlandske verksteder. Størstedelen av denne tonnasje representerte store tørrlastskip på 10 000—12 000 dødv.tonn.

De samlede norske nybyggingskontrakter pr. 1. november 1954 var på i alt 1 934 000 bruttotonn, hvorav ved utenlandske verksteder 1 423 000 bruttotonn og ved norske verksteder 511 000 bruttotonn. Fordelingen av denne tonnasje etter byggeland og sannsynlig leveringsår framgår av tabell 65.

Tabell 65. Nybyggingskontrakter pr. 1. november 1954, etter byggeland og sannsynlig leveringsår. 1 000 bruttotonn.

Land	1955	1956	1957	1958	I alt	Her-av tank
Belgia	13	4	—	—	17	13
Danmark ...	19	20	—	—	39	12
Frankrike ...	2	—	—	—	2	—
Nederland... Storbri-	5	21	51	12	89	72
tannia	243	122	68	—	433	291
Sverige	284	251	179	6	720	557
Vest-Tyskl... Sum utland..	88	35	—	—	123	48
Norge	654	453	298	18	1 423	993
I alt	177	148	83	81	511	393
I alt	831	601	381	99	1 934	1 386

¹ Herunder er tatt med 22 000 bruttotonn for levering fra norske verksteder i 1959 og senere.

Beskjeftigelsen.

En oversikt utarbeidd av Fraktkontrollen i Norges Rederforbund (øverste neste spalte), viser hvordan handelsflåten tonnasje var plasert innen de forskjellige fartsgrupper pr. 1. november 1954, sammenliknet med foregående år. Oversikten gjelder bare skip på over 500 dødvekttonn, eller ca. 350 bruttotonn, og er gitt særskilt for tørrlastskip, herunder frukt- og passasjerskip, og for tankskip. Fiske- og fangstskip er holdt utenfor.

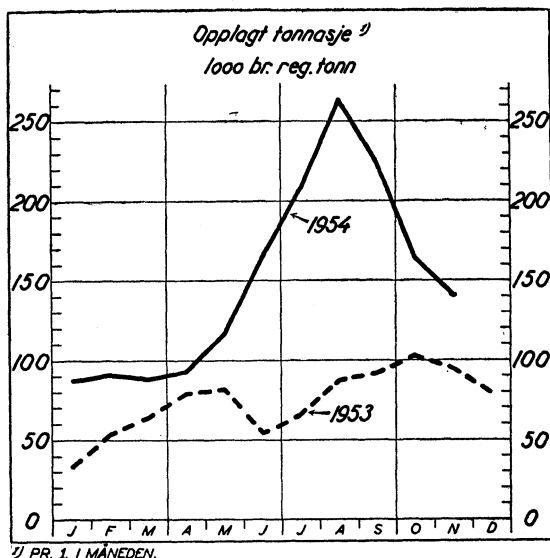
Skip som går på konsekutive reisecepartier av mer enn 3—4 måneders varighet, er tatt med i gruppen «konsekutive reiser». Hvis varigheten er kortere, er de regnet med under «løsfart».

Det har ikke vært noen vesentlig endring i beskjeftigelsen for tørrlastskipene i 1954. Regnet etter tonnasje gikk 51 prosent av dem i linjefart og rutfart pr. 1. november 1954, mot 52 prosent 1. november foregående år. På tidscerteparti og konsekutive reiser var beskjeftiget 29 prosent, mot 28 prosent i foregående år og i løsfart 18 prosent i begge år.

	Pr. 1. nov. 1953	Pr. 1. nov. 1954
	Br.tonn	Br.tonn
Tørrlastskip:		
I løsfart	455 000	490 000
I linjefart	1 315 000	1 350 000
På tidscerteparti og konsekutive reiser ...	700 000	770 000
I opplag eller under re- parasjon	50 000	55 000
I alt ca.	2 520 000	2 665 000

Tankskip:		
I løsfart	290 000	660 000
På tidscerteparti.....	2 435 000	2 550 000
På konsekutive reiser...	570 000	360 000
I opplag eller under re- parasjon	65 000	160 000
I alt ca.	3 360 000	3 730 000

For tankskipene var det i 1954 en sterk overgang til løsfart. Pr. 1. november 1954 utgjorde tonnasje i løsfartgruppen 660 000 bruttotonn eller 17,7 prosent av den samlede tanktonnasje, mot 8,6 prosent 1. november 1953 og 6,5 prosent 1. november 1951. I årene 1949—1951 var det imidlertid en sterk nedgang i andelen for tanktonnasje i løsfart, nemlig fra 18 prosent i august 1948. Den tidsbefraktede tanktonnasje økte med vel 100 000 bruttotonn i 1954, men dens prosentvise andel gikk ned fra 72,5 prosent pr. 1. november 1953 til 68,4 prosent pr. 1. november 1954. Tanktonnasje i opplag eller under reparasjon økte med nesten 100 000 bruttotonn.

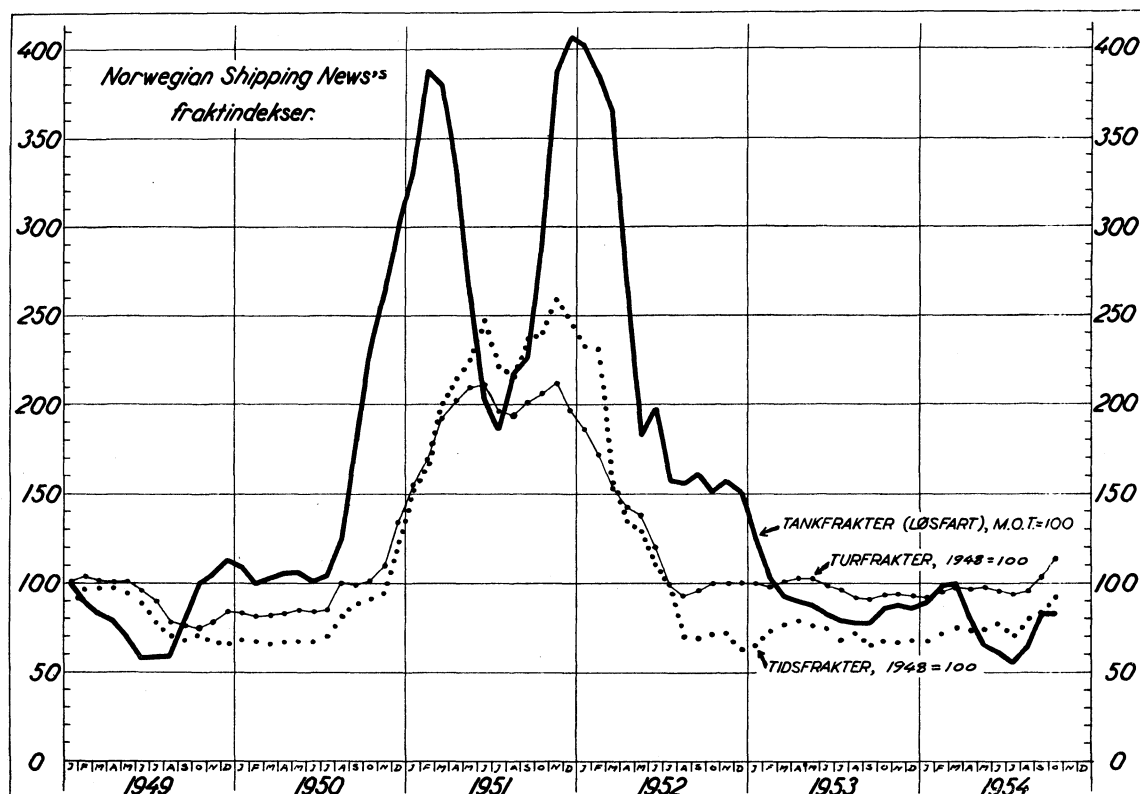
Fraktmarkedet.

Fraktmarkedet for store tørrlastskip holdt seg bemerkelsesverdig stabilt fra sommeren 1952 og fram til sommeren 1954. Norwegian Shipping News' turfraktindeks med basis juli—desember 1947 = 100 varierte i denne perioden mellom maksimum 93,5 poeng og minimum 82,5 poeng. Dette er under halvparten av toppnivået 192 poeng i november 1951. Turfrakt-ratene i denne stabile perioden var høye nok til å holde praktisk talt hele trampflåten i aktivitet, men ga neppe noen fortjeneste av betydning, selv ikke for moderne skip med økonomisk framdriftsmaskineri. For gamle og uøkonomiske fartøyer ga de gjeldende rater neppe mer enn dekning for de rene driftsutgifter. Amerikanske skip, som har betydelig større driftsutgifter enn europeiske, hadde ingen muligheter for å konkurrere til de rater som ble betalt i det frie marked.

For små og middels store trampskip var fraktmarkedet i denne perioden meget vanskelig. Norske småskip hadde særlig vanskelig for å greie seg i konkurransen, først og fremst fordi

driftsutgiftene er uforholdsmessig høye sammenliknet med driftsutgiftene for utenlandske skip, noe som særlig skyldes bemanningsskalaen, som krever trevaktssystem for skip helt ned til 500 bruttoton. Det har derfor i de siste par årene vært opplagt et ganske stort antall småskip i norske havner. Etter hvert er det også blitt solgt til utlandet ikke så få små skip, slik at den norske småskipsflåten nå er mindre enn før.

Fra august 1954 er det intrådt en avgjort endring i fraktmarkedet for tørrlastskip, særlig for store trampfartøyer men også for mindre skip. Etterspørselen etter tonnasje er økt, fordi det er blitt større fart i kullskipningene fra Sambandsstatene til Europa, og dessuten fordi det har vært stor etterspørsel etter tonnasje bl. a. til kornskipninger. Kull og korn er som kjent de varer som krever mest tonnasje i verdenshandelen. Det har også vært en avgjort øking i etterspørselen etter tonnasje for andre varetransporter, særlig da av råvarer som malm, kjemikalier og skrapjern. Som følge av den økte etterspørsel etter tonnasje oppsto det en viss knapphet, som førte til oppgang i fraktraten for en rekke trades.

En av de faktorer som utløste fraktstigningen var den britiske etterspørsel etter tonnasje for transport av kull fra Sambandsstatene til Storbritannia. Da disse skipningene begynte nokså uventet i august, ble det betalt i frakt 36 sh.

pr. tonn fra Hampton Roads til U.K. vestkyst. For transporter til Rotterdam/Amsterdam var ratene mellom 32 og 33 sh. pr. tonn. I september steg ratene til 42 sh. 6 d. for frakter til Storbritannia, og 37 sh. 7 ½ d. for frakter til Rotter-

dam/Amsterdam. I oktober var det en ytterligere oppgang. Mot slutten av måneden ble det betalt 49 sh. pr. tonn til Storbritannia, og mellom 40 og 41 sh. til Rotterdam/Amsterdam. I november ble det notert rater til Storbritannia på 52 sh. 6 d. og til Rotterdam/Amsterdam 46 sh. På disse tre månedene har det derfor vært en oppgang på mellom 40 og 50 prosent i kullratene.

Oppgangen på andre fraktmarkeder har ikke vært så sterk som for de typisk sesongbetonte kullfrakter, men alt i alt gikk turfraktindeksen opp fra 87,1 poeng i august til 102,8 poeng i oktober, og den nådde i november 111,7 poeng. Det er en oppgang i løpet av 4 måneder på 28 prosent.

Tidsfraktene varierer stort sett i takt med fraktene for enkeltreiser. Norwegian Shipping News' indeks for tidscertepartirater, viser en oppgang fra 76,8 poeng i august til 107,2 poeng i november. For linjeskipene har det vært få og små endringer i konferanseratene, men lasttilgangen er økt, noe som skulle gi bedre inntekter i årets siste måneder.

For tankskip i løsfart har stillingen i år vært meget vanskelig. Ratene lå i mesteparten av 1953 på et forholdsvis lavt nivå, men inntektene var likevel store nok til at de aller fleste tankskip kunne holdes i fart. Vinteren 1954 var det en liten sesongmessig oppgang, slik at tankratene for mars måned gjennomsnittlig lå på 99,6 prosent av M.O.T.-ratene, det høyeste tall siden februar 1953. I løpet av våren og sommeren falt imidlertid turfraktene for tankskip ned til 60,6 prosent av M.O.T.-ratene i juni og til 55,9 prosent i juli. Det er uten sammenlikning de laveste rater som er notert for tankskip i løsfart i etterkrigstiden. Årsaken til sammenbrottet på tankmarkedet var en plutselig innskrenking i etterspørselen for tonnasje for enkelte turer. Hadde denne nedgangen kommet over en litt lengre periode, ville den ha ført til en jamn stigning i opplegg av skip ettersom fartøyene hadde gjort seg ferdig med sine reiser. Nedgangen kom imidlertid meget plutselig, og på det tidspunkt var en rekke tankskip avsluttet på vei til oljefeltene. Disse skipene hadde da valget mellom å gå i ballast tilbake til europeisk havn for opplegg, eller å gå fram til oljehavnene og ta last til de rater som ble budt. Så lenge det fantes tankskip i denne meget uheldige posisjon, holdt ratene seg lave. Etter hvert som disse og andre skip gjorde seg ferdig med sine reiser, ble de lagt opp, og oppleggene steg hurtig i løpet av sommeren. I Norge var det 1. august opplagt 33 tankskip på 226 600 bruttotonn eller 342 000 dødv.tonn. For hele verden regner en med et opplegg sommeren 1954 på over 3,5 mill. dødv.tonn.

Tankmarkedet ble igjen noe mer normalt i

september og oktober med rater som lå omtrent på nivå som ratene i de tilsvarende måneder i 1953, men atskillig under de frakter som ble betalt i begynnelsen av året.

De store svingningene i tankfraktene for enkeltturer berører bare en forholdsvis liten del av verdensflåten. Ser en på gjennomsnittsfraktene for hele tankflåten, viser de bare små endringer fra måned til måned. En beregning foretatt av en komité av Londontankmejlere, viste at det veidde gjennomsnitt av alle tankfrakter den 1. april 1954 lå på Scale pluss 14,4 prosent. Scale-ratene er normalrater som omtrentlig svarer til M.O.T.-ratene. I juli viste gjennomsnittsberegninger at ratene var sunket til Scale pluss 4,7 prosent som følge av nedgangen i turratene. I oktober var gjennomsnittsratene Scale pluss 7,9 prosent.

Som disse beregninger viser, ligger gjennomsnittsfraktene for alle tankskip fortsatt betydelig over ratene for turfrakter.

Den norske handelsflåtes nettofraktinntekter i utenriksfart var i 1953 i alt ca. 1 722 mill. kr. For 1954 regner en med at nettofraktinntektene vil bli noe høyere, nemlig ca. 1 750 mill. kr.

Annen samferdsel.

Etter Arbeidsdirektoratets beregning har tallet på sysselsatte i annen samferdsel enn skipsfart økt fra ca. 82 100 i vintersesongen 1953/54 til ca. 83 500 i vintersesongen 1954/55. Fordeelingen av arbeidsstyrken på de forskjellige grener av samferdselen er vist i tabell 66.

Tabell 66. *Sysselsetting i vintersesongen.*

	1953/54	1954/55
Jernbaner, sporveier, forstadsbaner	27 300	27 400
Biltransport	26 300	27 200
Telekommunikasjoner, etc.	19 500	19 800
Sivil luftfart	1 500	1 600
Dampskipsekspedisjon, laste- og lossearbeid, etc.	7 500	7 500
I alt	82 100	83 500

Jernbanetrafikk.

Elektrifiseringen av jernbanene fortsatte i 1954, og den 2. juli ble banestrekningen Bergen-Voss åpnet for elektrisk drift. I alt er nå 1 230 km eller 28 pct. av N.S.B.'s samlede linjelengde elektrifisert. For tiden pågår elektrifiseringsarbeid på strekningen Egersund—Stavanger, som ventes ferdig i 1956, og på Vestfoldbanen, som ventes ferdig i 1957.

Arbeidet som pågår for å rasjonalisere driften ved jernbanene har i de senere årene gitt seg uttrykk i at sammensetningen av trekraften er blitt betydelig endret. I driftsåret 1953/54 fikk Norges Statsbaner således en nettotilvekst

på 8 elektriske lokomotiver, 6 elektriske motorvogner og 6 bensin- og diesel-motorvogner, mens tallet på damplokomotiver ble redusert med 13. Forskyvningene blir enda tydeligere, når en ser på utviklingen i løpet av de siste årene.

Tabell 67. N.S.B.'s bestand av lokomotiver og motorvogner.

Tidspunkt	Elektr. lok.	Elektr. motorv.	Diesel- og bensin-motorv.	Diesellok.	Damplok.
30. juni 1950.....	72	41	86	1	486
» 1951.....	77	51	85	1	481
» 1952.....	86	58	86	1	479
» 1953.....	95	58	89	1	464
» 1954.....	103	64	95	1	451

Personvognparken for normalt spor fikk i driftsåret 1953/54 en tilvekst på 4 spisevogner, 7 kombinerte tredjeklasses sittevogner og konduktørvogner og 3 andre boggivogner. Når en tar hensyn også til avgangen av enkelte vogn typer, var nettotilveksten 6 vogner av kategoriene person-, post- og konduktørvogner. Pr. 30. juni 1954 var det i alt 1 208 slike vogner. Godsvognparken for normalt spor økte i driftsåret 1953/54 med netto 4 vogner og besto av i alt 12 464 vogner pr. 30. juni 1954.

Etter hvert som jernbanenettet blir elektrifisert, og trafikken i stadig større utstrekning blir avvirket med elektrisk drivkraft, spiller dampdriften en stadig mindre rolle enn før. Diesel- og bensindriften er foreløpig av underordnet be-

tydning, men den har økt noe de siste årene. Det ble ovenfor nevnt at 28 prosent av N.S.B.'s samlede linjelengde nå er åpnet for elektrisk drift. Da det i første rekke er de tette trafikkerte banestrekninger som blir elektrifisert, spiller imidlertid den elektriske driften en betydelig større rolle for trafikken enn dette tallet gir uttrykk for. Målt i togkilometer gikk 45 prosent av trafikken i driftsåret 1953/54 med elektrisk drivkraft, og målt i vognakselkilometer var tallet 49 prosent. Tilsvarende tall for driftsåret 1949/50 var henholdsvis 37 prosent og 39 prosent. Utviklingen fra år til år av de forskjellige trekrafttypers relative betydning framgår av tabell 68.

Tabell 68. Jernbanetrafikken prosentvis fordelt etter trekraftens art. (Norges Statsbaner.)

Driftsår	Elektrisk	Diesel og bensin	Damp	Sum
Trafikktogetkilometer.				
1949/50	37	11	52	100
1950/51	38	11	51	100
1951/52	41	12	47	100
1952/53	41	13	46	100
1953/54	45	15	40	100
Vognakselkilometer i trafikktoget.				
1949/50	39	1	60	100
1950/51	40	1	59	100
1951/52	45	1	54	100
1952/53	44	1	55	100
1953/54	49	1	50	100

Persontrafikken med jernbane, målt i antall reiser, gikk ubetydelig ned fra driftsåret 1952/53 til driftsåret 1953/54. Målt i personkilometer var det imidlertid en stigning på om lag to prosent. Godstrafikken ekskl. malmtrafikken

på Ofotbanen viste samtidig en stigning på om lag 1 ½ prosent målt i tonn transportert og nesten 5 prosent målt i tonnkilometer, mens derimot mengden av malm transportert med Ofotbanen gikk ned med vel 1 ½ prosent.

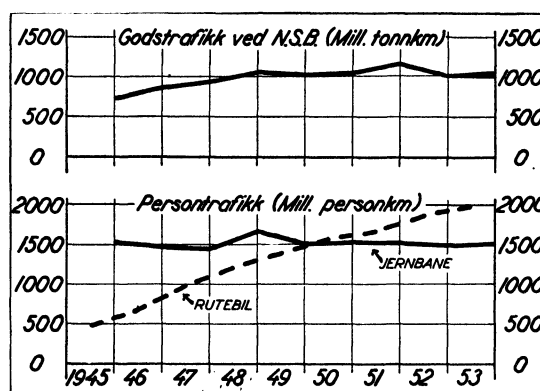
Tabell 69. *Jernbanetrafikken. (Norges Statsbaner.)*

Driftsår	Persontrafikk		Godstrafikk			
			Ekskl. malm på Ofofbanen		Inkl. malm på Ofofbanen	
	Antall reiser (1000)	Person-km (Mill.)	Tonn (1000)	Tonn-km (Mill.)	Tonn (1000)	Tonn-km (Mill.)
1949/50	38 098	1 505	5 748	1 058	13 485	1 367
1950/51	38 321	1 519	5 832	1 065	13 763	1 382
1951/52	38 848	1 539	6 528	1 186	14 926	1 522
1952/53	39 374	1 504	5 428	1 015	14 097	1 362
1953/54	39 154	1 534	5 509	1 063	13 865	1 397

Tallene i tabell 69 er alle hentet fra Statsbanenes «Månedstatistikk for tjenestebruk» og er i stor utstrekning foreløpige. De endelige tall, som foreligger bare for de første årene som er tatt med, har som regel et litt annet omfang enn de foreløpige. For å få seriene sammenliknbare fra år til år og samtidig tallene så aktuelle som mulig, har en derfor i tabellen ikke tatt hensyn til de endelige tallene.

De økonomiske resultater av jernbanedriften er vist i tabell 70. Inntekten av persontrafikken var 149,7 mill. kr. i driftsåret 1953/54 eller om lag 2 ½ prosent høyere enn i driftsåret 1952/53. Derimot gikk inntekten av godstrafikken i samme tidsrom ned med om lag 1 ½ prosent og utgjorde 198,4 mill. kr. i driftsåret 1953/54. De samlede inntekter ved jernbanedriften var 367,4 mill. kr. i 1953/54 eller praktisk talt uforandret fra året før. I samme tidsrom steg imidlertid utgiftene ved jernbanedriften fra 438,9

mill. kr. til 453,8 mill. kr. eller med om lag 3 ½ prosent, slik at driftsunderskottet økte fra 72,4 mill. kr. til 86,4 mill. kr. Av utgiftsøkningen falt 12,5 mill. kr. eller mer enn 80 prosent på avsetning til fornyelsesfond.

Tabell 70. *Økonomiske resultater av jernbanedriften. (Norges Statsbaner.)*

	Inntekter ved jernbanedriften. (Mill. kr.)				Utgifter ved jernbanedriften (Mill. kr.)	Underskott ved jernbanedriften (Mill. kr.)
	Persontrafikk	Godstrafikk	Reisegods, post og annet	I alt		
1949/50	130,2	135,2	16,6	282,0	316,5	34,5
1950/51	132,1	157,9	16,3	306,3	352,5	46,2
1951/52	141,9	183,9	19,2	345,0	397,7	52,7
1952/53	146,0	201,5	19,0	366,5	438,9	72,4
1953/54	149,7	198,4	19,3	367,4	453,8	86,4

Landeveistransport.

Den 30. juni 1954 var lengden av de offentlige veier i Norge (utenom byene) 46 810 km, hvorav 22 585 km hovedveier (riks- og fylkesveier) og 23 705 km bygdeveier. Lengden av veier og gater i byene var samtidig vel 2 600 km. I løpet av siste år økte veinettet utenom byene med 183 km hovedveier og 337 km bygdeveier, tilsammen 520 km. Dette er om lag 60 km mer enn den øking som fant sted året før.

Lengden av veier med fast dekke øker ikke i samme tempo som veilengden i alt. I 1953

var økingen således 150 km og året før 156 km. Pr. 1. oktober 1953 hadde i alt 2 451 km av de offentlige veiene utenom byene fast dekke. Av dette gjaldt 2 127 km hovedveier og 324 km bygdeveier. Det er vel 5 prosent av veiene i alt som har fast dekke, mens tilsvarende tall for hovedveiene særskilt er knapt 10 prosent.

Ved utgangen av 1953 var det registrert i alt 172 814 sivile motorvogner, 37 797 motorsykler og 8 985 tilhengere her i landet. Sammenliknet med bestanden et år før betyr dette en øking på henholdsvis 13 prosent, 23 prosent og 14 prosent. Blant de enkelte grupper av motor-

vogner, viser spesialmotorvognene den største øking med 25 prosent. Denne gruppen omfatter hovedsakelig registrerte traktorer og motortraller. Men også bestanden av personbiler og godsbiler i egentransport fikk en relativt stor tilvekst

i 1953. Økingen var henholdsvis 16 prosent og 12 prosent. For de øvrige grupper av biler, som alle er konsesjons- eller bevillingspliktige, var tilveksten forholdsvis beskjedent. Tallet på leiebiler gikk til og med ned med en prosent.

Tabell 71. Bestanden av sivile motorkjøretøyer og tilhengere.

	³¹ / ₁₂ 1950	³¹ / ₁₂ 1951	³¹ / ₁₂ 1952	³¹ / ₁₂ 1953	Prosentvis øking 1952—53
Personvogner:					
Busser og turbiler	3 797	3 998	4 207	4 269	1,5
Drosjer o. l.	4 642	4 816	4 983	5 200	4,4
Personbiler	60 111	64 401	73 349	85 256	16,2
Godsvogner (varebiler, lastebiler og kombinerte biler):					
Rutebiler	1 523	1 651	1 687	1 732	2,7
Leiebiler	46 106	10 185	10 235	10 143	÷0,9
Biler i egentransport					
Spesial-motorvogner	3 609	4 612	5 901	7 376	25,0
Motorvogner i alt.....	119 788	133 899	153 134	172 814	12,9
Motorsykler	24 930	27 017	30 658	37 797	23,3
Tilhengere	5 861	6 764	7 879	8 985	14,0

I 1954 har tilveksten til bil- og motorsykkel-parken fortsatt. Registreringstall foreligger ikke ennå, men importstatistikken viser at det ble importert mange flere motorkjøretøyer til landet i de tre første kvartaler av 1954 enn i tilsvarende periode 1953. I januar—september 1954 var således tallet på innførte motorsykler 5 964

eller hele 90 prosent høyere enn i januar—september 1953. For personbiler var innførselen 12 244. Det er en oppgang på 3 336 eller 37 prosent. Tallet på innførte andre motorvogner, vesentlig lastebiler, gikk derimot ned med 7 prosent og utgjorde 5 393 i januar—september 1954.

Tabell 72. Innførsel av motorkjøretøyer.

	Januar—september		Prosentvis øking 1953—54
	1953	1954	
Personbiler, kompl., nye	7 141	9 610	34,6
—»— brukte	1 767	2 634	49,1
—»— i alt	8 908	12 244	37,4
Motorsykler og sidevogner, nye	3 148	5 964	89,5
Andre nye motorvogner, kompl. og lastebilunderstell med førerhus.....	5 825	5 393	÷ 7,4
Understell til personbiler	21	24	14,3
—»— busser	223	301	35,0
—»— andre motorvogner.....	158	107	÷ 32,3

Når importen av personbiler og motorsykler viser så sterk øking fra 1953 til 1954, skyldes det for en stor del at den innenlandske omsetning av motorkjøretøyer fra Sovjet-Samveldet, Øst-Tyskland, Tsjekkoslovakia, Ungarn og Israel ble frigitt i slutten av juni 1954. Det kan nevnes at det i månedene januar—september

1954 ble importert i alt 2 757 nye personbiler fra de øst-europeiske land, mens tilsvarende tall for 1953 var 1 257. Av det samlede antall importerte nye personbiler i de tre første kvartaler av 1954 utgjorde de øst-europeiske bilene 29 prosent mot 18 prosent i tilsvarende periode året før. Importen av vest-europeiske person-

og varebiler på switch-basis kom i gang så sent at den ikke har spilt noen større rolle for importtallene for januar—september 1954.

Et interessant og viktig trekk ved utviklingen på landeveistransportens område er dieseldrift-

tens stadig økende betydning. I tabell 73 har en, for de bilgrupper hvor andelen av dieseldrevne biler i dag utgjør minst 5 prosent, satt opp en oversikt over utviklingen fra 1950 til 1953.

Tabell 73. Prosentvis andel av dieseldrevne biler.

	31/12 1950	31/12 1951	31/12 1952	31/12 1953
Busser (ekskl. turbiler)	25,5	29,3	35,2	42,0
Kombinerte rutevogner	6,0	7,4	14,5	22,4
Lastebiler i alt	3,7	4,7	6,4	8,7
Herav: rutevogner	12,0	17,0	21,2	29,9
» leievogner	3,7	6,1	11,3	16,5
» i egentransport	3,4	3,6	4,1	5,3
Tankbiler	5,1	5,1	7,5	9,6

Dieseldriften gjør seg i første rekke gjeldende for rutevogner, både i person- og godstrafikk, men også av leievognene er en forholdsvis stor del dieseldrevet. Overgangen til dieseldrift av drosjebiler er så vidt begynt, men den skjer i meget raskt tempo. Mens det bare var en dieseldreven drosje ved utgangen av 1951, var tallet steget til 89 et år senere og til 138 ved utgangen av 1953. Ved siden av tunge vogner er det særlig vogner med mye kjøring som har fordel av dieseldrift, idet veiavgiften for dieselvogner utliknes med et fast årlig beløp, mens den ellers tas inn i form av bensinavgift.

Tabell 74. Rutebiltrafikken (i og utenfor rute).

Ar	Persontrafikk		Godstrafikk	
	Antall reiser (1000)	Person-km (Mill.)	Tonn (1000)	Tonn-km (Mill.)
1950..	172 713	1 589.1	2 031	46.8
1951..	181 620	1 687.6	1 879	48.7
1952..	192 441	1 847.4	2 064	54.9
1953..	201 667	1 946.6	2 316	60.6

Økingen i rutebiltrafikken fortsatte i 1953. Sammenliknet med 1952 steg persontrafikken målt i antall reisende med 4,8 prosent og målt

i personkilometer med 5,4 prosent. Godstrafikken med rutebilene økte i sterkere grad enn persontrafikken. Stigningen var her 12,2 prosent når tonn transportert legges til grunn for beregningen, mens tonnkilometer-tallet steg med 10,5 prosent.

Persontrafikken (i og utenfor rute) med rutebilene er nå mye større enn trafikken med jernbanene. Rutebilene fraktet i 1953 vel 200 millioner reisende eller om lag fem ganger så mange som jernbanene (N.S.B.). Da reisene med rutebil gjennomsnittlig er betydelig kortere enn med jernbane, er forskjellen mellom de to transportmidler ikke så stor når en sammenlikner personkilometer-tallene. Likevel ligger rutebilene her med sine nesten 1 950 mill. personkilometer i 1953 om lag 30 prosent over jernbanene.

For godstrafikken betyr jernbanene derimot betydelig mer enn rutebilene. I 1953 ble det transportert 2,3 mill. tonn gods med rutebilene, eller mellom 40 og 50 prosent av den godsmengde som ble transportert med jernbanene (N.S.B. ekskl. malmtransporten på Ofotbanen). Transportdistansene er gjennomgående mye kortere med rutebil enn med jernbane, slik at godstransporten med rutebil målt i tonnkilometer bare utgjorde 6 prosent av tilsvarende tall for jernbanene i 1953. For rutebilene var det absolutte tall vel 60 mill. tonnkilometer i 1953.

Tabell 75. Økonomiske resultater av rutebildriften.

Ar	Inntekter (Mill. kr.)				Utgifter i alt (Mill. kr.)	Underskott (Mill. kr.)
	Persontrafikk	Godstrafikk	Post og annet	I alt		
1950.....	131,7	29,4	6,4	167,5	173,6	6,1
1951.....	143,5	32,3	7,6	183,4	190,6	7,2
1952.....	163,7	38,5	10,6	212,8	219,4	6,6
1953.....	174,5	42,7	12,8	230,1	235,4	5,3

De økonomiske resultater av rutebildriften er vist i tabell 75. De samlede inntekter var 230,1 mill. kr. i 1953 eller vel 8 prosent større enn året før. Av inntektene falt 174,5 mill. kr. på persontrafikken og 42,7 mill. kr. på godstrafikken, mens andre inntekter utgjorde 12,8 mill. kr. De samlede utgifter i 1953 var 235,4 mill. kr. eller vel 7 prosent høyere enn i 1952. Rutebildriftens samlede underskott, når statstilskott til driften ikke er regnet med, falt samtidig med 1,3 mill. kr. fra 6,6 mill. kr. i 1952 til 5,3 mill. kr. i 1953. Av underskottet i 1953 gjaldt 3,8 mill. kr. eller mer enn 70 prosent Oslo Sporveiers rutebildrift. I 1952 utgjorde tilsvarende tall for Oslo Sporveier knapt 60 prosent og i 1951 og 1950 om lag 50 prosent. Rutebilselskapene mottok i statstilskott til driften 3,3 mill. kr. i 1953. Det er 10 prosent mer enn året før og betydelig høyere enn i 1950 og 1951.

Det foreligger ennå ingen oppgaver over rutebiltrafikken i 1954, men alt tyder på at utviklingen har fortsatt i samme spor som i årene fram til og med 1953.

Innenlandsk sjøfart.

Transportkapasiteten for hurtigruten på Nord-Norge økte med 14 prosent fra 1952 til 1953. Tallet på passasjerer steg med 10 prosent og utgjorde 477 335 i 1953. Antall passasjerkilometer i 1953 var 159,5 mill. mot 145,3 mill. året før. Den gjennomsnittlige reiselengde holdt seg imidlertid konstant i samme tidsrom og var 334 km også i 1953.

Vel halvparten av trafikkøkingen skyldes antakelig økt turisttrafikk til Nord-Norge. Av den samlede trafikkøking falt nemlig over halvparten på sommermånedene juni, juli og august.

Passasjerfraktene innbrakte 21,6 mill. kr. i 1953. Dette er 11 prosent mer enn i 1952.

I 1953 utgjorde stykkgodstransporten nordover 47 489 tonn og sørover 9 601 tonn eller henholdsvis 3 prosent mindre og 21 prosent mer enn året før.

Transporten av post nordover økte med 15 prosent fra 1952 til 1953, mens ferskfisktransporten sørover gikk ned med 22 prosent i samme tidsrom. I 1953 var postmengden 33 038 m³ og vekten av ferskfisken 40 503 tonn.

Statistikken for 1954 foreligger ikke ennå, men det er grunn til å tro at passasjertrafikken fortsatt har økt. Foreløpige oppgaver over passasjertrafikken sørover i månedene januar—september 1954 viser en stigning på 6 prosent sammenliknet med samme tidsrom i 1953.

Flytrafikk.

Ved utgangen av 1953 var det i Norge innregistrert i alt 115 motorfly og 32 glidere. Dette er henholdsvis en nedgang på 10 og en oppgang på 3 siden utgangen av 1952.

I 1953 ble det fløyet i alt 11,2 mill. flykilometer i norsk ruteflyging (inklusive Norges andel i SAS) og utført et transportarbeid på i alt 260,0 mill. passasjerkilometer og 8,8 mill. tonnkilometer ved transport av gods og post.

I månedene januar—juli 1954 ble det i alt fløyet en distanse på 6,4 mill. flykilometer. Dette er en nedgang på 1,4 prosent fra samme tidsrom i 1953. I de første sju månedene av 1954 ble det i alt utført et transportarbeid på 145,7 mill. passasjerkilometer og 4,4 mill. tonnkilometer. Begge disse tall er lavere enn de tilsvarende tall i 1953, og nedgangen er henholdsvis 0,4 prosent og 15 prosent. Nedgangen i den norske flytrafikken skyldes at Braathens rute på Østen falt bort fra 1. mars 1954.

Oppgaver for januar—september 1954 viser at det i dette tidsrom reiste et langt større antall passasjerer med norske og utenlandske fly fra norske flyplasser enn i samme periode i 1953. Tallet for 1954 var 93 918 passasjerer eller 24 prosent mer enn året før. Av det totale antall passasjerer fra norske flyplasser i januar—september 1954 reiste 56 655 eller om lag 60 prosent til flyplasser i utlandet.

Reiseliv.

I 1953 kom det i alt 689 296 utenlandske reisende til Norge. Dette er det høyeste tallet som inntil da var registrert. I 1954 vil imidlertid tallet på ankomne utlendinger ligge enda meget høyere. Oppgavene for de tre første kvartaler i 1954 viser at det kom 724 479 utlendinger til landet i denne periode mot 625 940 i samme tidsrom i 1953.

Tabell 76. Innreiste utlendinger.¹

	Januar—september		Prosentvis øking 1953—54
	1953	1954	
Svensker	436 515	506 155	16,0
Dansker	62 179	67 226	8,1
Finner	25 725	24 475	÷4,9
Briter	33 465	41 737	24,7
Vest-tyskere	6 756	13 614	101,5
Franskmenn	8 746	9 036	3,3
Andre europeere	17 077	18 044	5,7
Nord-amerikanere	29 924	34 788	16,3
Andre	5 553	9 404	69,3
I alt	625 940	724 479	15,7
Av disse kommet med:			
Bil osv. landeveien	399 879	481 150	20,3
Jernbane	120 550	125 340	4,0
Båt	81 598	91 027	11,6
Fly	23 913	26 962	12,8

¹ Ekskl. utlendinger som oppholdt seg i Norge mindre enn et døgn.

Tallene viser stigning for de fleste nasjonalitetens vedkommende. Stigningen er relativt størst for vest-tyskere (102 pct.), østerrikere (35 pct.), sveitsere (27 pct.), briter (25 pct.) og italiere (22 pct.). Den kraftige oppgangen i tallet på vest-tyske reisende må ses i sammenheng med at visumtvangen ble opphevet fra 1. juni 1954. Av de utlendingene som kom til landet i januar—september 1954 var om lag 70 prosent svenske, 9 prosent danske, 6 prosent briter og 5 prosent nord-amerikanere.

I januar—september 1954 kom 66 prosent av de utenlandske reisende til Norge med bil eller annet transportmiddel landeveien, mens 17 prosent kom med jernbane, 13 prosent med båt og 4 prosent med fly.

I månedene januar—september 1954 kom det 81 534 utenlandske motorkjøretøyer til landet over grensetollstasjonene i Sønna fjellske grensetolldistrikt. Det tilsvarende tall for 1953 var 60 637 motorkjøretøyer. Svenske motorkjøretøyer som passerte inn og ut samme dag over samme tollstasjon er ikke tatt med i disse tallene. Av slike en-dagsbesøk var det 102 004 i de tre første kvartaler av 1954 mot 53 852 i samme tidsrom året før. Av de innpasserte motorkjøretøyer (ekskl. svenske en-dagskjøretøyer) i 1954 var 69 578 personbiler, 8 109 motorsykler, 2 065 busser og 1 782 lastebiler. I alt 86 prosent av motorkjøretøyene var svenske og 6 prosent var danske.

Tabell 77. *Innpasserte utenlandske motorkjøretøyer¹⁾ i Sønna fjellske grensetolldistrikt (januar—september).*

Registreringsland	Personbiler		Motorsykler		Busser		Lastebiler		Motor- kjøretøyer i alt	
	1953	1954	1953	1954	1953	1954	1953	1954	1953	1954
Sverige	43 418	59 798	5 917	6 879	1 666	1 946	1 742	1 591	52 743	70 214
Danmark	2 373	3 503	552	1 015	79	73	164	178	3 168	4 769
Finnland	373	311	34	21	6	3	—	—	413	335
Storbritannia og Nord-Irl.	740	1 125	39	35	9	11	—	—	788	1 171
Vest-Tyskland	602	1 500	15	79	1	4	—	4	618	1 587
Frankrike	872	1 002	18	32	8	7	—	—	898	1 041
Andre europeiske land..	1 217	1 382	57	45	15	21	1	9	1 290	1 457
Nord-Amerika	621	833	7	1	—	—	—	—	628	834
Andre land	88	124	3	2	—	—	—	—	91	126
I alt	50 304	69 578	6 642	8 109	1 784	2 065	1 907	1 782	60 637	81 534

¹⁾ Ekskl. svenske motorkjøretøyer som passerte inn og ut samme dag over samme tollstasjon.

Hotellbesøket var i vintersesongen (februar—april) 1954 større enn i samme tidsrom 1953. Den gjennomsnittlige beleggsprosent i vintersesongen 1954 var 56,8 på turist- og høgfjellshotellene 66,1 på byhotellene og 45,2 på landhotellene. De tilsvarende tall for vintersesongen 1953 var henholdsvis 50,1, 65,6 og 40,6. For turist- og høgfjellshotellenes og byhotellenes vedkommende var også sommersesongen (juni—august) 1954 bedre enn samme sesong året før. Beleggsprosenten var henholdsvis 67,0 og 95,8 for sommersesongen 1954 under ett mot 65,3 og 94,0 året før. Landhotellene hadde imidlertid en dårligere sommersesong i 1954 enn i 1953. Den gjennomsnittlige beleggsprosent i juni, juli og august 1954 var 58,5 mot 62,2 i 1953. Tallet på gjestedøgn vinteren 1954 var for alle tre kategorier av hoteller i alt 982 000 og sommeren 1954 i alt 1 551 000. Av belegget utgjorde utlendingene henholdsvis 22 og 39 prosent i de to sesonger mot 21 og 38 prosent i de samme sesonger året før.

Postverket.

I driftsåret 1953/54 gikk postverket med et overskott på 4,7 mill. kr. Dette er 4,4 mill. kr. mer enn foregående år, og det er det største overskott en har hatt siden driftsåret 1949/50.

Det foreligger ennå ingen oppgaver om mengden av vanlig portopliktig brevpost og liknende sendinger i 1954. Av bokførte sendinger ble det registrert 8 476 tusen (ekskl. giroendinger) fra postkontorene i månedene januar—august 1954. Dette er 172 tusen flere sendinger enn i samme tidsrom i 1953.

Telegrafverket.

I 1953 gikk Telegrafverket med et underskott på 2,6 mill. kr. Dette er 4,1 prosent mindre enn i 1952.

Det ser imidlertid ut som om underskottet vil øke kraftig i 1954, da tallene for de første 8 månedene av året viser et underskott på 4,0 mill. kr. mot 2,7 mill. kr. i samme tidsrom året før.

Økingen i rikstelefontrafikken fortsatte i 1954, og tallet på samtaler var 29,3 mill. i månedene januar—august under ett, mot 27,7 mill. i samme tidsrom i 1953. Telegramtrafikken viste imidler-

tid fortsatt nedgang, idet tallet på ekspederte telegrammer falt fra 4,0 mill. i de første 8 måneder av 1953 til 3,9 mill. i tilsvarende periode i 1954.

Inntekter og inntektsnytting.

Inntekter.

De private inntektene i 1954 har steget over 1953-nivået for nesten alle grupper vi har inntektsstatistikk for. Oppgangen henger sammen med produksjonsstigningen, høyere priser og oppregulering av lønningene. I det følgende skal vi først gi en oversikt over de samlede private inntekter og deres fordeling. Dernest vil utviklingen av lønningene og årets tariffoppgjør bli gjennomgått mer detaljert, og til slutt vil utviklingen av den private disponible inntekt bli drøftet som overgang til avsnittet «Privat konsum».

Privat inntekt.

Den samlede private inntekt har steget år for år siden krigen. I tabell 78 er det gitt en oversikt over utviklingen fra og med 1950. Tabellen viser hvordan man på grunnlag av nettonasjonalproduktet kommer fram til størrelsen «privat inntekt av arbeid og kapital». Det vil gå fram av oppstillingen at det her dreier seg om private personers og bedrifters ervervede inntekter og ikke om deres disponible inntekt (dvs. inntekt etter netto overføringer til det offentlige og til utlandet).

Tabell 78. Privat inntekt av arbeid og kapital. Mill. kr.

	1939	1950	1951	1952*	1953*	1954*
Netto nasjonalprodukt	5 349	13 758	17 314	18 815	18 845	20 195
÷ indirekte skatter	398	1 832	2 403	2 804	2 653	2 752
+ subsidier	81	1 020	1 039	1 099	1 059	1 041
Faktorinntekt	5 032	12 946	15 950	17 110	17 251	18 484
÷ Offentlig og utlendingers nettoinntekt av kapital	30	146	98	52	39	34
Privat inntekt av arbeid og kapital	5 002	12 800	15 852	17 058	17 212	18 450
Av dette:						
Lønn ¹	2 490	6 942	7 911	9 036	9 665	10 334
Selvstendiges inntekt av jordbruk, skogbruk, fiske og liberale erverv	543	1 668	2 005	2 214	2 147	2 267
Andre private inntekter	1 969	4 190	5 936	5 808	5 400	5 849
Prosentfordeling av privat inntekt, av arbeid og kapital:						
Lønn ¹	49,8	54,2	49,9	53,0	56,2	56,0
Selvstendiges inntekt av jordbruk, skogbruk, fiske og liberale erverv	10,9	13,0	12,7	13,0	12,5	12,3
Andre private inntekter	39,3	32,8	37,4	34,0	31,3	31,7

¹ Foruten kontraktmessig kontant- og naturallønn omfatter posten også arbeidsgivers bidrag til trygdepremier og andre ytelser til beste for lønnstakerne.

Inntektsstigningen var særlig sterk fra 1950 til 1951. Det skyldtes i overveiende grad prisstigningen med de ledsagende lønnsrevisjoner og de store inntekter i eksportnæringene. Den samlede private inntekt gikk opp med over 3 milliarder kroner, hvorav mindre enn 1 mil-

liard var økte lønninger. Over 1.8 milliarder av inntektsstigningen falt på posten «andre private inntekter».

Mens både lønn og de inntekter for selvstendige som er skilt ut i tabell 78 i overveiende grad tilfaller privatpersoner, omfatter posten

«andre private inntekter» dels personlige ervervsinntekter (blant annet for selvstendige i industri, byggevirksomhet, varehandel og transport) og dels selskapsinntekter. Dessuten er det inkludert en del renteinntekter, aksjeutbytter og inntekt av boliger. Det er grunn til å tro at selskapsinntektene spiller en relativt stor rolle, og at det særlig er dem som forklarer de forholdsvis store endringer i denne posten fra år til år.

Både i 1952 og i 1953 gikk «andre private inntekter» ned, mens det var relativt sterk stigning i lønningene. Særlig steg de fra 1951 til 1952. Prisoppgangen og de høye fortjenester i 1951 førte til betydelige lønnstillegg, for en del ved såkalt lønnsgradning, men mest ved tillegg til tariffsatsene under tariffoppgjøret i 1952. Da tariffene ble revidert i løpet av året, slo tilleggene ut med full styrke først i 1953. Fra 1953 til 1954 har den private inntekt steget med bortimot 1.3 milliarder kroner eller vel 7 prosent. Den prosentvise økingen har vært omtrent like sterk for de tre gruppene som det er gitt tall for i tabell 78, slik at fordelingsandelene er lite forandret.

En følge av den ulike utviklingen i de enkelte gruppers inntekter var at lønnsandelen (lønn i prosent av privat inntekt i alt) fra et relativt høyt nivå i 1950 gikk sterkt ned i 1951 og så steg igjen til 1953, da den lå 2 poeng høyere enn i 1950. Det er vanlig at lønnsandelen stiger i år med liten produksjonsøkning, mens den har en tendens til å synke i perioder med prisstigning og raskt økende produksjon. Nedgangen i lønnsandelen fra 1953 til 1954 etter de foreløpige beregninger er mot denne bakgrunn heller mindre enn en kanskje skulle vente.

Når lønnsandelen har holdt seg oppe, henger det imidlertid til dels sammen med at tallet på lønsmottakere har økt om lag 2½ prosent fra 1953 til 1954, mens tallet på selvstendige trolig har gått en del ned. Lønnsinntekten for den

enkelte lønsmottaker har steget med gjennomsnittlig om lag 5 prosent.

Stigningen i antallet av lønsmottakere i forhold til yrkesbefolkningen har vi imidlertid ikke tilstrekkelig materiale til å klarlegge med den nøyaktighet som er ønskelig. Etter Arbeidsdirektoratets beregninger over den samlede yrkesbefolkning skulle andelen av lønsmottakere ha gått opp fra 66.0 prosent av hele yrkesbefolkningen i 1950 til 67.6 prosent i 1954 (beregnet etter sysselsettingen i juni). Etter dette skulle det meste av stigningen i lønnsandelen fra 1950 til 1954 kunne forklares ved oppgangen i tallet på lønsmottakere i forhold til yrkesbefolkningen ellers. For de øvrige gruppene har vi ikke materiale til å anslå den gjennomsnittlige inntektsøkningen pr. person. I gruppen «andre private inntekter» spiller som nevnt inntektene til private selskaper en stor rolle, og disse kan ikke uten videre tilregnes en bestemt gruppe av personer.

Inntektene til de grupper av selvstendig ervervende som det kan gis særskilte oppgaver for, er vist i tabell 79. Etter disse oppgavene er inntektene for selvstendige i jordbruket gått relativt sterkt opp de to siste årene. Det henger i første rekke sammen med stigende priser på produktene og med relativt gode avlinger. I skogbruket derimot har inntektene på grunn av lavere priser og en relativt sterk nedgang i tømmeravvirkingen vært betydelig lavere enn i 1952, og de har endog ligget en del under 1951-nivået. I fisket har inntektene i de to siste årene vært relativt lave sammenliknet med inntektene i 1951 og 1952. Det har imidlertid vært store geografiske forskjeller i inntektsutviklingen for fiskerne i 1954. Deltakerne i sildefisket på Vestlandet har hatt høyere inntekt enn noen gang tidligere, mens fiskerne i Nord-Norge har hatt relativt lave inntekter av fisket på grunn av det feilslåtte Lofot-fisket.

Tabell 79. *Selvstendiges inntekt¹ i enkelte erverv. Mill. kr.*

	1939	1950	1951	1952	1953	1954
Jordbruk	250	866	893	921	1 063	1 163
Skogbruk	58	186	371	518	350	334
Fiske	85	264	379	370	320	345
Jordbruk, skogbruk og fiske i alt	393	1 316	1 643	1 809	1 733	1 842
Liberale erverv og personlig tjenesteyting	150	352	362	405	414	425
Sum ...	543	1 668	2 005	2 214	2 147	2 267

¹ Faktorinntekt i næringene minus lønn og gjeldsrenter.

De inntektstall som er gitt her, gjelder inntekt som tilfaller selvstendige ved virksomhet i de næringer som er nevnt. Det er ikke tatt hensyn til inntekter som disse inntektstakere kan ha av annen virksomhet, f. eks. ved kortere eller lengre deltaking i anleggsarbeid. Tallene gjenspeiler derfor ikke inntektsutviklingen for bestemte grupper av personer. Da kombinasjonene jordbruk—skogbruk og jordbruk—fiske er ganske sterkt utbredt, kan vi imidlertid ved å slå sammen de tre gruppene få et visst inntrykk av inntektsutviklingen for selvstendige i «bygdenæringene». Denne inntektssummen steg sterkt i de to første årene etter 1950, men gikk noe ned i 1953 og lå i 1954 etter de foreløpige beregninger å dømme ikke vesentlig over 1952-nivået. Det er imidlertid grunn til å tro at tallet på inntektstakere i de næringene det her gjelder er gått en del ned i de senere årene, eller at de har hatt en stigende andel av sine personlige inntekter ved lønt arbeid i andre næringer. En beregning av forskyvningene her lar seg imidlertid vanskelig gjennomføre.

Når det gjelder selvstendige i liberale erverv

og i personlig tjenesteyting, er det trolig forholdsvis sjelden at de har inntekt av virksomhet i andre yrker. Tallene i tabell 79 skulle derfor gi et noenlunde riktig bilde av inntektsutviklingen i disse gruppene.

Lønnsutviklingen.

Det statistiske grunnlag for en sammenlikning av lønnsforholdene i forskjellige grupper er på mange måter lite tilfredsstillende. I tabell 80 er det likevel gitt en oversikt over lønnsutviklingen for en del grupper av lønnstakere fra 1949 til og med 1953. Ved sammenlikninger mellom gruppene må en være varsom fordi det statistiske materialet er ulikeartet. Hovedtendensen i utviklingen skulle likevel gå fram av tallene.

Fra 1949 til og med 1951 fikk de fleste gruppene en lønnsøkning på ca. 20 prosent. Økingen var relativt minst for akademisk utdannet arbeidskraft i statstjenesten (byråsjefer og sekretærer), og for arbeidere i privat bygge- og anleggsvirksomhet. Størst prosentvis lønnsøkning hadde skogsarbeiderne og kvinnene i industrien.

Tabell 80. Gjennomsnittsførtjenesten for en del viktige grupper av lønsmottakere.

	Absolutte tall — kroner				Relative tall 1949 = 100		
	1949	1951	1952	1953	1951	1952	1953
M e n n :							
Jordbruk, tjenestegutter, driftsåret, ¹ pr. år	2 783	3 347	3 679	3 773	120	132	136
Jordbruk, dagarb., egen kost, sommer pr. dag	18,42	22,15	24,28	25,23	120	132	137
Skogsarbeidere, egen kost, vinter . . pr. dag	19,63	24,80	26,66	27,77	126	136	141
Industri, voksne arbeidere pr. time	3,04	3,67	4,09	4,28	121	135	141
Privat bygge- og anleggsvirksomhet, voksne arbeidere ³ pr. time	3,97	4,61	5,18	5,38	116	130	136
Sjøfart, matros i utenriksfart ^{1,4} . . . pr. mnd.	651	766	859	862	118	132	132
Privat landtransport, sjåførere, lagerarbeidere og liknende pr. time	2,82	3,37	3,72	3,94	120	132	140
Statstjenestemenn, byråsjefer pr. år	14 120	16 132	18 208	18 900	114	129	134
Statstjenestemenn, sekretær I og II ⁵ pr. år	8 460	9 640	11 285	11 650	114	133	138
K v i n n e r :							
Jordbruk, tjenestejenter, driftsåret . . pr. år	1 678	2 041	2 251	2 334	122	134	139
Jordbruk, dagarbeidere, egen kost, sommer pr. dag	12,39	15,08	16,40	17,31	122	132	140
Industri, voksne arbeidere ² pr. time	1,98	2,49	2,82	2,93	126	142	148
Statstjenestemenn, telegraf- og telefonassistenter pr. år	6 180	7 410	8 380	8 615	120	136	139
Statstjenestemenn, assistenter I og II ⁵ pr. år	5 780	6 920	7 830	7 950	120	135	138
Hushjelp i byer ¹ pr. år	1 740	2 100	2 220	2 424	121	128	139

¹ Til dette kommer kost og losji.

² Etter oppgaver fra et utvalg av organiserte og uorganiserte bedrifter.

³ Bedrifter i N.A.F.

⁴ November måned.

⁵ Statens lønnsregulativ. Gjennomsnitt av lønnsklassenes begynner- og toppsatser, Bruttolønn.

I 1952 og 1953 var stigningen i lønningene gjennomgående noe mindre, enn årene før. For de fleste gruppene var den på mellom 12 og 17 prosent. Oppgangen i dette tidsrommet skyldtes for den alt vesentlige del lønnsoppjøret i 1952. De nye satsene ble gjort gjeldende bare for deler av året 1952, og tilleggene ble først i 1953 registrert fullt ut i årsgjennomsnittene.

For første halvår 1954 har en fortjenestetall for arbeidere i industri, privat bygge- og anleggsvirksomhet og privat landtransport. (Se tabell 81). Disse tall viser øking fra første halvår 1953 til første halvår 1954 på fra 4 til 6 prosent. Lønnsøkningen i industrien og i privat landtransport skyldes først og fremst lønnsoppjøret for vårfagene 1954.

Tabell 81. Gjennomsnittlig timefortjeneste i industri og privat bygge- og anleggsvirksomhet.

	1953 1. halvår	1954 1. halvår	Øking fra 1. halvår 1953 til 1. halvår 1954
Øre			
Absolute tall i kroner.			
Voksne menn i privat bygge- og anleggsvirksomhet	5,16	5,49	33
Voksne menn i industrien	4,25	4,45	20
Voksne kvinner i industrien	2,92	3,03	11
Voksne menn i privat landtransport	3,96	4,13	17
Prosent			
Relative tall 1949 = 100 :			
Voksne menn i privat bygge- og anleggsvirksomhet	130	138	6
Voksne menn i industrien	140	146	5
Voksne kvinner i industrien	148	153	4
Voksne menn i privat landtransport	140	146	4

I 1953 ble så godt som alle tariffavtaler prologert. Noen tariffmessig øking av lønningene av betydning fant derfor ikke sted. I møte i representantskapet for Arbeidernes faglige landsorganisasjon 26. november 1953 ble retningslinjene for tariffoppjøret i 1954 trukket opp. Vedtaket på møtet gikk ut på at forbundene ikke burde gå til oppsigelse av gjeldende avtaler i den hensikt å gjennomføre generelle lønnsøkninger innen alle tariffområder. Videre het det i vedtaket:

«Representantskapet er imidlertid klar over at det innenfor tariffområdene er saker som forbundene ønsker å få løst ved en tariffrevisjon. Det gjelder blant annet spørsmål om lønn under sykdom som skyldes arbeidsulykker, lønn for bevegelige helgedager, forkortelse av arbeidstiden for yrker som nå har mer enn 48 timer pr. uke og utjamning av lønnskilnader mellom kvinner og menn. Hertil kommer så at enkelte yrker eller bransjer ligger lavt i forhold til det alminnelige lønnsnivå. Representantskapet finner det rimelig at det for disse grupper bør søkes gjennomført en høyning av lønningene.

På bakgrunn av foranstående stilles de enkelte forbund fritt til å avgjøre om de vil si opp gjeldende tariffavtaler.»

Alle avtaler med utløp 31. mars 1954, med unntak av avtalene for arbeidere i murerfaget

og i gruvene, ble sagt opp innen fristens utløp. Etter at forhandlingene var kommet i gang, vedtok sekretariatet i Landsorganisasjonen den 5. april å søke opptatt forhandlinger med Norsk Arbeidsgiverforening om løsning av de sosiale spørsmål som er omtalt i det ovenfor gjengitte avsnitt fra Representantskapets vedtak av 26. november 1953. Den 9. april erklærte N.A.F. seg villig til å delta i slike forhandlinger under forutsetning av at de omfattet et samlet tariffoppjør for vårfagene. Forhandlingene varte fra 19. april til 12. mai og omfattet ca. 170 000 lønnstakere. Hovedpunktene i det forslaget som ble sendt ut til avstemning og siden vedtatt, var følgende:

1. Godtgjørelse for bevegelige helgedager for time-, dag- og akkordarbeidere etter følgende satser (feriegodtgjørelse inkludert).

Voksne menn	kr. 25,00 pr. dag
Voksne kvinner	» 20,00 » »
Unge arbeidere og lærlinger	» 10,00 » »

Denne godtgjørelse gis til arbeidere som har vært i uavbrutt arbeid i samme bedrift i minst 3 måneder forut for vedkommende helgedag. I de tilfellene hvor det erfaringsmessig har vist seg vanskelig for arbeiderne å oppnå 3 måneders sammenhengende tje-

neste hos samme arbeidsgiver, skal betalingen skje ved en oppsparingsordning regnet etter 8 øre timen for voksne menn, 6 øre for voksne kvinner og 4 øre for unge arbeidere og lærlinger.

2. Godtgjørelse for fravær som skyldes bedriftsulykker.

Godtgjørelsens størrelse er gjort avhengig av i hvilken av syketrygdens inntektsklasser arbeideren står i. En kan regne med en gjennomsnittlig godtgjørelse på kr. 10,00 pr. dag for voksne menn og kr. 9,00 pr. dag for voksne kvinner. Retten til godtgjørelse er begrenset til i alt 3 måneder pr. ulykke og betales bare til skadde med minst 1 måneds forutgående sammenhengende ansettelse ved bedriften.

3. Indeksbestemmelse.

I alle overenskomster som kommer inn under avtalen og som har 2 års tariffer, gjelder følgende bestemmelse om indeksregulering: «Hvis Statistisk Sentralbyrås indekstall for leveomkostninger enten pr. 15. mars eller pr. 15. september 1955 viser stigning eller fall på 7 poeng eller mer i forhold til indekstallet pr. 15. mars 1954 (139), kan Arbeidernes faglige landsorganisasjon i tilfelle av stigning og Norsk Arbeidsgiverforening i tilfelle av fall kreve opptatt forhandlinger om regulering av lønningene (minstelønnsatser, personlige lønninger og faste akkordatser) og i tilfelle på hvilken måte. Reguleringskravet er maksimalt begrenset til en regulering som svarer til den prosentvise endring i leveomkostningsindeksen. Avtalen forutsettes gjort gjeldende også for høstfagene, men ikke for innenriks sjøfart. For vårfagene trer bestemmelsene om godtgjørelse for bevegelige helgedager i kraft 15. mai og bestemmelsene om godtgjørelse for fravær som skyldes bedriftsulykker fra 4. juli 1954».

Parallelt med forhandlingen mellom hovedorganisasjonene om betaling for bevegelige helgedager, lønn under sykdom som skyldes bedriftsulykker m. v., ble det forhandlet om særkrav fra forbund som kommer inn under vårfagene. Når en unntar de grafiske fag, ble de fleste ukelønnsatser hevet. Det skyldes at de ukelønte stort sett representerer de lavest lønte arbeidere. De fleste mannlige arbeidere på ukelønn har fått en lønnsøking på kr. 8,00 pr. uke. Også en del av timelønssatsene ble økt, og de timelønte arbeidere fikk et gjennomsnittlig tillegg på om lag 10 øre pr. time. I enkelte grupper var tillegget større, i andre noe mindre. Lønnstilleggene for ukelønte kvinnelige arbeidere er gjennomgående mindre enn for

menn. For de fleste gruppene ligger det mellom kr. 3,50 og kr. 6,00 pr. uke.

De aller fleste akkordsatsene er uforandret. En del akkordsatser i tekstilindustrien og akkordsatsene for kvinner i hermetikkindustrien ble imidlertid hevet. Det samme gjelder noen akkordsatser i landtransporten og i bygningsfagene.

Godtgjørelsen for bevegelige helgedager betyr en gjennomsnittlig lønnsøking på 1,5 prosent pr. år for voksne menn og kvinner i industrien under ett, regnet på grunnlag av den gjennomsnittlige timefortjenesten i første kvartal 1954. Det forutsettes da at alle arbeidere, unntatt ukelønte som tidligere hadde betalt for helgedagene, kommer inn under ordningen. For time-, dag- og akkordarbeiderne utgjør betalingen for bevegelige helgedager 1,9 prosent av den gjennomsnittlige timefortjenesten i første kvartal for voksne menn og 2,2 prosent for voksne kvinner i industrien.

Tilleggene for de lavest lønte gruppene, vesentlig ukelønte, varierer sterkt, og det er vanskelig å beregne nøyaktig den prosentvise øking for disse gruppene. Grovt regnet skulle disse tilleggene utgjøre 4—5 prosent for dem som har fått tillegg. De samlede lønnstillegg for arbeiderne i de industrigruppene som kommer inn under våroppgjøret er beregnet til gjennomsnittlig om lag 3 prosent.

I det følgende gis en oversikt over tariffrevisjonene i 1954 for enkelte større fag innenfor det private næringsliv og revisjonen av lønnsavtalene for statens og kommunenes tjenestemenn.

Ved frivillig lønnsnemnd ble den ledende sats i tariffavtalen for jordbruket hevet med 20 øre pr. time fra 15. april 1954. I sjø- og landtransporten avsa Lønnsnemnda kjennelse 30. april 1954. Ukelønningene for voksne menn i landtransporten ble hevet med kr. 8,00 pr. uke, timelønningene med 17 øre pr. time. I timelønssatsene er godtgjørelse for bevegelige helgedager inkludert. I sjøtransporten ble en del av akkordsatsene hevet.

For jern- og metallindustrien ble tariffene revidert ved direkte forhandlinger mellom partene. Lagerarbeidere, kjørere, bil- og kjørermedhjelpere fikk minstelønssatsene etter ett års ansettelse hevet med kr. 24,08 pr. uke, sjåførene med kr. 23,08. For voksne kvinner ble minstelønssatsene hevet med kr. 0,10 pr. time. Akkordsatsene ble ikke forandret.

Tariffoppjøret for arbeiderne i tekstilindustrien ble ordnet ved forhandling. Det ble gitt tillegg på fra 6 til 10 øre pr. time for voksne menn og fra 4 til 7 øre pr. time for voksne kvinner. Ukelønte fikk tillegg på fra kr. 8,00 til kr. 16,62 pr. uke. Satsen etter 6 måneder

ble byttet ut med en ny sats etter 1 år som ligger kr. 19,28 høyere pr. uke enn den tidligere 6 måneders sats. Det ble dessuten foretatt reguleringer av akkordsatsene.

I papirindustrien ble lønsspørsmålet avgjort ved Lønnsnemndas kjennelse 26. august 1954. Det ble gitt tillegg til minstelønnsatsene for dagarbeidere på 10 øre pr. time og et ansiennitetstillegg på 10 øre pr. time etter 4 år. Ettermiddag- og nattskift-tilleggene ble forhøyet med 10 øre pr. time. Dessuten fikk fagarbeiderne 10 øre i tillegg pr. time. Akkordsatsene ble uforandret.

I bygningsfagene ble dyrtidstillegget innregulert i akkordsatsene. Det ble dessuten gitt en del tillegg til akkordsatsene. Innreguleringen av dyrtidstillegget er foretatt med prosenter som varierer fra fag til fag alt etter den fortjeneste akkordsatsene har gitt. Om denne innreguleringen vil få noen lønsmessig betydning, er vanskelig å si.

Tariffoppgjøret for innenriksfarten medførte en lønnsøkning på ca. 2 prosent for de fleste stillingsgruppene. For utenriksfarten var oppgjøret ennå ikke ordnet ved utgangen av desember 1954.

Tariffoppgjøret for handels- og kontorfunksjonærer ved bedrifter som er tilsluttet Norsk Arbeidsgiverforening resulterte i en heving av 7- og 8-års-satsene med kr. 35,00 pr. måned for menn og kvinner. Dessuten ble 3 ½ års-satsen for kvinner hevet med kr. 20,00 pr. måned. Avtalen utløper 31. mars 1955.

For handels- og kontorfunksjonærene ved bedrifter tilsluttet Handelens Arbeidsgiverforening ble tariffoppgjøret ordnet ved megling. Det ble gitt tillegg på alle satser med samme beløp for menn og kvinner. Syv-års-satsen ble hevet med kr. 55,00 pr. måned og åtte-års-satsen med kr. 60,00. I tillegg ble det opprettet en ti-årssats som ligger kr. 85,00 over den tidligere åtte-årssats. Tariffene er to-årige med bestemmelse om indeksregulering. Basis-tallet er 145, mens det for de gruppene som kommer inn under avtalen mellom N.A.F. og Landsorganisasjonen er 139.

Lønnsregulativet for statens tjenestemenn ble revidert pr. 1. juli 1954. Det ble innført et nytt alderstillegg etter 8 år for alle lønnsklasser til og med klasse 15. Fra lønnsklasse 16 og over, som ikke har alderstillegg, ble det gitt et tilsvarende tillegg til grunnlønnen. For tjenestemenn til og med lønnsklasse 7 som var ansatt før 1. juli 1954, ble halve alderstillegget gitt etter 4 år.

Tariffrevisjonen i kommunene var på det nærmeste ferdig ved månedsskiftet november/desember. Revisjonen har i store trekk ført til en heving av timelønningene med fra 18 til 25 øre på toppsatsene, og av regulativlønningene

med fra kr. 300,00 pr. år for de laveste grupper til kr. 1 300 pr. år for de høyest betalte grupper. I enkelte kommuner hvor lønningene ligger lavt, er tilleggene større. Dessuten har enkelte stillinger eller grupper av stillinger fått en ny plassering i regulativet som gir større lønnsøkning.

Ved utgangen av tredje kvartal hadde i alt 337 454 arbeidere og funksjonærer utenom statens tjenestemenn fått sine tariffer revidert. For i alt 261 620 av disse fant revisjonen sted ved forhandling og for 34 718 etter megling, mens 34 674 fikk revisjonen avgjort ved lønnsnemnd og 6 442 ved frivillig voldgift.

Lønnsoppgjøret i 1954 har ikke ført til omfattende konflikter. Den største konflikten i året var den ulovlige streik ved Torp Brug, som omfattet 470 arbeidere og varte i 5 måneder. Den hadde ingen sammenheng med tariffrevisjonen. I alt gikk det ved denne konflikten tapt nesten 45 500 arbeidsdager eller mer enn tre fjerdedeler av det samlede antall tapte arbeidsdager inntil 20. november. I samband med revisjonen av tariffene for SAS's tekniske personale på Fornebu oppsto en konflikt som førte til tap av bortimot 10 000 arbeidsdager.

I tabell 82 er det gitt en oversikt over konfliktene fra og med 1950.

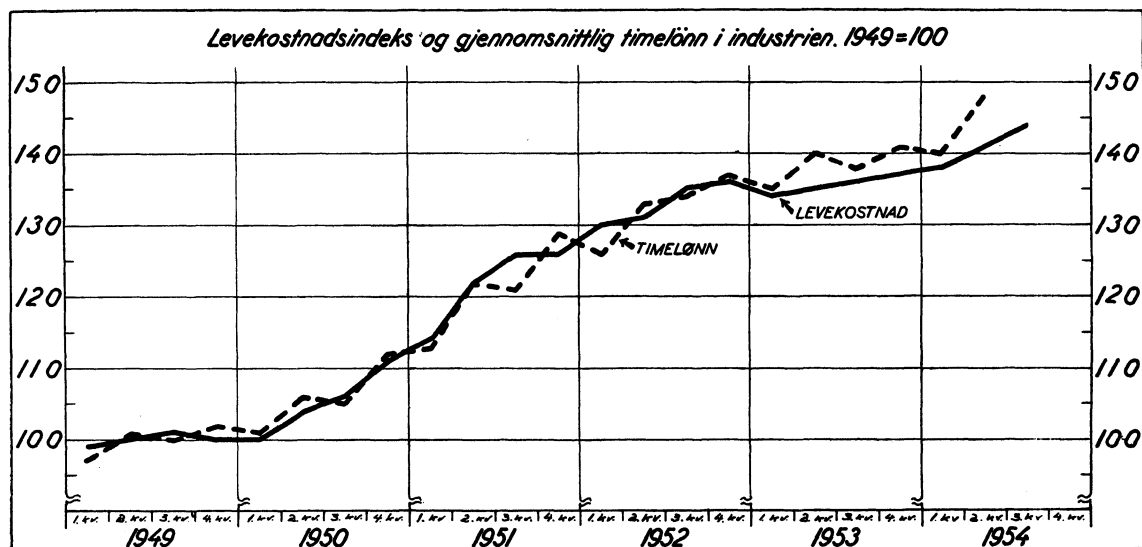
Tabell 82. *Arbeidskonflikter.*

	Konflikter	Arbeidere	Tapte arbeidsdager
1950	30	4 399	42 000
1951	28	4 255	36 000
1952	40	6 399	124 000
1953	45	4 917	41 000
1954, 1/1—20/11	13	1 095	59 000

Lærerstreiken i Oslo er ikke tatt med i tabellen.

Lønninger og levekostnader.

For å finne hvordan lønsmottakernes kjøpeevne har utviklet seg, må vi deflatere lønnsstigningen med en indeks for prisstigningen. For lønsmottakerfamilier med barn vil Byråets levekostnadsindeks trolig gi et forholdsvis bra uttrykk for stigningen i prisene. Levekostnadsindeksen gir imidlertid neppe uttrykk for den prisstigning enslige lønsmottakere står overfor. Det foreligger ingen spesielle prisindekser for disse grupper, men i forbindelse med nasjonalregnskapet beregnes en konsumprisindeks som er basert på sammensetningen av det totale forbruk i riket.

I tabell 83 er det gitt to serier for deflaterte lønninger. Den første viser utviklingen av gjennomsnittlig timefortjeneste for voksne mannlige industriarbeidere etter lønnsstatistikken sammenliknet med levekostnadsindeksen, og den

annen viser gjennomsnittlig lønnsinntekt etter nasjonalregnskapet (lønn i alt etter tabell 78 dividert med antall lønsmottakere etter Arbeidsdirektoratets oppgaver) sammenliknet med nasjonalregnskapets konsumprisindeks.

Tabell 83. Lønninger og levekostnader. Relative tall 1949 = 100.

	Levekostnadsindeks (1)	Konsumprisindeks (2)	Gjennomsnittlig timefortjeneste i industri (3)	Gjennomsnittlig lønn pr. sysselsatt, alle næringer (4)	Priskorrigert timefortjeneste i industri (5) = (3) : (1)	Priskorrigert gjennomsnittslønn i alt (6) = (4) : (2)
1950	105	108	106	106	101	98
1951	122	122	121	119	99	98
1952	133	130	135	136	102	105
1953	136	132	141	144	104	109
1954	142	136	148	151	104	111

Hverken den gjennomsnittlige timefortjeneste eller gjennomsnittslønnen er rene lønsserier, idet begge påvirkes av endringer i fordelingen av de sysselsatte på høyere og lavere betalt arbeid. Det gjelder selvsagt for gjennomsnittslønnen pr. sysselsatt i høyere grad enn for timefortjenesten i industrien. Forskjellen i de to seriene er likevel ikke særlig stor. Når de priskorrigerte serier avviker så sterkt som tabellen viser, kommer det også i stor utstrekning av at det er nyttet forskjellige prisindekser ved deflateringen.

Disponibel inntekt.

Foran er behandlet de private inntekter av arbeid og kapital, det vil si de private ervervs-

inntekter. For flere formål er det imidlertid av større interesse å kjenne den disponible inntekt de private sitter igjen med etter at det til ervervsinntektene er gjort tillegg for stønader fra det offentlige og utlandet og fradrag for direkte skatter til det offentlige og stønader til utlandet. Den disponible inntekt kan nyttes til konsum eller ta form av kapitaltilvekst. En oversikt over den privat disponible inntekt og dens fordeling er gitt i tabell 84. Tabellen viser blant annet at den privat disponible inntekt har steget noe sterkere fra 1953 til 1954 enn de private ervervsinntekter. Stigningen i de to serier er henholdsvis 8.3 og 7.2 prosent.

For analyse av etterspørselsforholdene er det av særlig interesse å kjenne de personlig disponible inntekter, da disse har avgjørende

Tabell 84. *Privat disponibel inntekt.*

	1939	1950	1951	1952*	1953*	1954*
	Mill. kr.					
Privat inntekt av arbeid og kapital	5 002	12 800	15 852	17 058	17 212	18 450
+ Stønader fra det offentlige	218	733	847	994	1 117	1 204
+ Stønader fra utlandet (netto)	÷ 1	20	16	17	26	25
Bruttoinntekt	5 219	13 553	16 715	18 069	18 355	19 679
÷ Direkte skatter o. l.	639	2 490	2 762	3 115	3 345	3 418
Privat disponibel inntekt	4 580	11 063	13 953	14 954	15 010	16 261
Privat konsum	4 131	10 275	11 581	12 834	13 451	14 250
Privat kapitaltilvekst	449	788	2 372	2 120	1 559	2 011

innflytelse på utviklingen av det private konsumet. Det foreligger ikke tilstrekkelig statistisk grunnmateriale til at en i nasjonalregnskapet kan skille mellom de personlig disponible inntekter og den del av de private inntekter som faller på bedriftene, dvs. bedriftenes fondsopplegg. For å gi et tilnærmet bilde av hvordan disse to serier har utviklet seg, kan det imidlertid gjøres følgende grove kalkyle:

Lønnsinntektene og selvstendige i jordbruk, skogbruk, fiske, liberale erverv og personlig tjenesteyting utgjør ca. 90 prosent av ervervsbefolkningen. Disse gruppers inntekt av virksomhet i de nevnte erverv er gitt i tabell 78.

Vi kan, rent anslagsvis, sette de personlige inn-

tekter til de resterende 10 prosent av yrkesbefolkningen og personlig formuesinntekt etc. for hele befolkningen til i alt 25 prosent av inntektene for de ovennevnte gruppene. Vi får da et tall for de personlige ervervsinntekter. Legger vi til stønader fra det offentlige (som i sin helhet regnes å tilfalle personer) og personlige gaver etc. fra utlandet, og gjør fradrag for personlige skatter, får vi tall for de personlig disponible inntekter som skulle gi iallfall et grovt inntrykk av utviklingen. Stønader fra det offentlige og utlandet er gitt i tabell 84, og personlige skatter er funnet ved rent anslagsvis å beregne personlige skatter utliknet på inntekter under kr. 30 000. Disse tall er gitt i tabell 85.

Tabell 85. *Utviklingen av personlig disponibel inntekt.*

	1951	1952	1953	1954
	Mill. kr.			
1. Lønnsinntekter	7 911	9 036	9 665	10 334
2. Selvstendiges inntekter av jordbruk, skogbruk, fiske og liberale erverv	2 005	2 214	2 147	2 267
3. Andre personlige inntekter ¹	2 479	2 813	2 953	3 150
4. Personlig ervervsinntekt i alt	12 395	14 063	14 765	15 751
5. Stønader fra det offentlige og utlandet (netto)	863	1 011	1 143	1 229
6. Personlig bruttoinntekt	13 258	15 074	15 908	16 980
7. Personlige skatter o. l. ²	1 512	1 739	1 935	2 040
8. Personlig disponibel inntekt ³	11 746	13 335	13 973	14 940

¹ Rent anslagsvis satt til 25 pct. av summen av postene 1 og 2.

² Personlige inntektsskatter på antatt inntekt under kr. 30 000.

³ Tallene kan ikke nyttes som uttrykk for det absolutte nivå av de personlig disponible inntekter. De tar i første rekke sikte på å vise endringenes retning og størrelsesorden.

De tall vi på denne måten har funnet for den personlig disponible inntekt, viser en stigning fra 1951 til 1952 på 13,5 pct., fra 1952 til 1953 på 5

pct. og fra 1953 til 1954 på 7 pct. Tallene er alt for usikre til at man ved sammenlikning med det private konsum kan slutte noe om nivået av

den personlige sparing. Den utvikling serien viser, faller imidlertid i grove trekk sammen med utviklingen av de private konsumutgifter. Disse steg nemlig etter de foreløpige beregninger med 11 pct. fra 1951 til 1952, med 5 pct. fra 1952 til 1953 og med 6 pct. fra 1953 til 1954.

I prinsippet skulle forholdet mellom disse to rekker av stigningsprosenten kunne tas som uttrykk for at den personlige sparing steg både fra 1951 til 1952 og, om enn noe mindre, fra 1953 til 1954. Utslagene er imidlertid så vidt små at beregningsresultatene ikke kan tas som bevis for denne påstand. Når det derimot gjelder bedriftene, peker tallene for privat disponibel inntekt i alt og for personlig disponibel inntekt temmelig klart i retning av at deres fondsopplegg (sparing) må ha falt sterkt fra 1951 til 1952 og fra 1952 til 1953. Fra 1953 til 1954 har det trolig vært en forholdsvis sterk oppgang i bedriftenes fondsopplegg.

Privat konsum.

De foreløpige nasjonalregnskaper som ble satt opp i begynnelsen av 1954 viste en årlig volumstigning i det private konsumet siden 1951 på om lag 1 prosent. Denne stigning bygde på beregningsmåter og forutsetninger som hver for seg kunne være rimelige nok, men utviklingen i enkelte andre serier tydet likevel på at stigningen kanskje var blitt noe undervurdert. Ved de nasjonalregnskapsoppstillinger som ble gjort i slutten av 1954, ble det på en rekke felter nyttet nye beregningsprinsipper for konsumutviklingen. Ifølge disse siste oppstillinger steg det private konsumet, regnet i mengde, med vel 3 prosent pr. år mellom 1951 og 1954. Stigningen i denne periode var sterkest fra 1951 til 1952 og svakest fra 1952 til 1953. Konsumstigningen fra 1953 til 1954 er foreløpig beregnet til 3,3 prosent.

Tabell 86. *Privat konsum regnet i faste priser.*¹

	I alt	Pr. inn- bygger
1946.....	100	100
1947.....	110	109
1948.....	112	109
1949.....	119	115
1950.....	123	118
1951.....	123	117
1952.....	129	121
1953.....	132	123
1954.....	136	126

¹ For årene 1946—51 basert på 1938-priser, for årene 1951—54 på 1950-priser.

I den første etterkrigsperiode, inntil prisstigningen i 1951, økte det private konsumet at-

skillig sterkere. Den gjennomsnittlige årlige veksten var da ca. 6 prosent. Stigningstakten gjennom de tre siste år er også noe lavere enn i siste halvdel av 1930-årene. Til gjengjeld har det offentlige konsumet steget forholdsvis sterkt siden 1951. Summen av privat og offentlig konsum har i perioden 1951—1954 steget i omtrent samme takt som gjennomsnittlig for siste halvdel av 1930-årene, nemlig med rundt 4 prosent pr. år. Den sterke stigning i det offentlige konsumet siden 1951 kan i det alt vesentlige (beregningmessig 85 prosent) tilskrives økt bruk av varer og tjenester for forsvaret. Om forsvarsutgiftene hadde vært holdt på samme nivå som i 1951, ville det således vært mulig å oppnå en vekst i det private konsumet på om lag 4 prosent pr. år, i stedet for som nå ca. 3 prosent.

Regnet i prosent av bruttonasjonalproduktet falt det private konsumet fra 62 prosent i 1950 til 56 prosent i 1951. I de to påfølgende år steg andelen igjen til 58 prosent. I 1954 var andelen vel 57 prosent. Sammenliknet med forholdene før krigen er dette meget lave tall. I slutten av 1930-årene var således konsumet i Norge ca. 65 prosent av bruttonasjonalproduktet. Ved en slik sammenlikning må det imidlertid tas i betraktning at prisstigningen for konsumet har vært vesentlig svakere enn for de øvrige komponenter av nasjonalproduktet, blant annet som følge av subsidiepolitikken og prisreguleringen. Dette forhold gir, sett isolert, en nedgang i konsumraten. Det viser seg at om konsumet og bruttonasjonalproduktet i de siste år verdiberegnes etter prisforholdene i 1938, blir konsumandelen 62—63 prosent. Dette innebærer at det reelt sett har vært mindre nedgang fra 1930-årene til i dag i den prosentdel av nasjonalproduktet, som nyttes til privat konsum, enn tallene regnet i løpende priser gir inntrykk av.

Også sammenliknet med andre land er den norske konsumraten lav. Med unntak av Holland og Vest-Tyskland har konsumraten i de fleste vest-europeiske land og i Nord-Amerika i de siste år ligget mellom 62 og 70 prosent. Ved sammenlikninger denne vei må det imidlertid tas i betraktning at de norske — og for øvrig også danske og svenske — tall for bruttonasjonalproduktet er uforholdsmessig høye i forhold til andre lands tall, fordi reparasjoner og vedlikehold er regnet med i bruttoinvesteringen. Dette fører isolert sett til at konsumet regnet i prosent av bruttonasjonalproduktet blir lavt for Norge. Ved de forsøk på å skaffe sammenliknbare nasjonalregnskapstall for medlemslandene som OEEC har gjort, er den norske konsumandel av denne grunn blitt hevet med ca. 3 poeng.

Den mengdemessige konsumstigning gjennom de siste år har totalt sett i liten grad vært be-

grenset av mangel på varer. De avgjørende faktorer har vært utviklingen av de personlig disponible inntekter og av prisene. I det foregående avsnitt er veksten i de personlig disponible inntekter mellom 1951 og 1952 beregnet til 13,5 prosent, mellom 1952 og 1953 til 5 prosent og mellom 1953 og 1954 til 7 prosent. De foreløpige nasjonalregnskaper viser temmelig nær samme utvikling for de private konsumutgifter. Fra 1951 til 1952 steg disse med 11 prosent og mellom de etterfølgende år med henholdsvis 5 og 6 prosent.

Når en for å finne mengdeutviklingen av konsumet søker å korrigere de løpende konsumutgifter for prisstigningen, viser det seg at levekostnadsindeksen ikke er helt tilfredsstillende som korrigeringsfaktor. Prisstigningen gjennom de siste år har vært svært ujamn for de forskjellige grupper av varer og tjenester, og da sammensetningen av det totale konsum i riket er temmelig forskjellig fra det konsum levekostnadsindeksen bygger på, vil sammenveiningen av prisindeksene for de enkelte grupper med levekostnadsindeksens mengdegrunnlag og med nasjonalregnskapets oppgaver for konsumet gi ulike totalindekser. I nasjonalregnskapet har en deflatert konsumutgiftene ved, så langt råd er, å nytte mengdetall for de konsumposter hvor slike tall kan skaffes (f. eks. kjøtt, mjølk og sydfrukt). For de resterende deler av konsumet har en nyttet spesielt konstruerte delprisindekser bygd på levekostnadsindeksens grunnmateriale. I tabell 87 er stilt ved siden av hverandre den årlige stigning i levekostnadsindeksen og den beregnede prisstigning for det totale konsum i riket.

Tabell 87. Årlig stigning i levekostnadsindeks og nasjonalregnskapets konsumprisindeks.

	Leve- kostnads- indeks	Nasjonal- regnskapets konsum- prisindeks
1950—51.....	16,2 pct.	15,1 pct.
1951—52.....	9,0 »	6,4 »
1952—53.....	2,3 »	2,0 »
1953—54.....	4,0 »	2,5 »
I alt 1950—54.....	34,5 pct.	28,1 pct.

Forskjellen mellom de to serier for prisstigningen fra 1953 til 1954 skyldes for en stor del at matvarene, som hadde en prisstigning på 8 prosent etter delindeksen for matvarer i levekostnadsindeksen, veier med 39 prosent i levekostnadsindeksen mot bare 28 prosent i det totale konsum. Drikkevarer, tobakksvarer og bekledningsvarer derimot, som ikke steg i pris

fra 1953 til 1954, veier 21 prosent i levekostnadsindeksen og 26 prosent i det totale konsum. Dessuten kan det spille en viss rolle at levekostnadsindeksen er veid med faste mengdetall, mens de mengdetall som nyttes i nasjonalregnskapets konsumprisindeks blir endret fra år til år med endringene i sammensetningen av det samlede konsum.

I tabellverket (side *2) er det gitt detaljerte tall for det private konsumet. Det framgår av disse tall, og også av tabell 88 i dette avsnittet, at stigningen i konsumutgiftene i de siste år langt fra fordeler seg jamt på de ulike vare- og tjenestegrupper. Det er to hovedgrunner for dette. Den første er at prisstigningen i høy grad har vært konsentrert til forholdsvis få områder. De høyere priser har nok i noen grad bremset etterspørselen etter de varer og tjenester som har steget sterkest i pris, men konsumentenes totalutgifter til kjøp av dem er likevel steget betydelig. Den annen årsak til den ujamne utvikling er at det i de siste år har vært ført en langt mer liberal importpolitikk enn tidligere. Mens det i 1951 var betydelig etterspørselsoverskott overfor bl. a. sukker, kaffe, sydfrukt og diverse varige konsumgoder, har det i de siste årene vært en forholdsvis stor import av disse varene. Dette har ført til sterk øking i de tilsvarende konsumutgifter.

Konsumentenes inntektsstigning gjennom de siste år har imidlertid vært langt større enn nødvendig for å dekke de økte utgifter på grunn av prisstigningen og for å absorbere den økte tilgang av varer som tidligere ikke var å få kjøpt. Det har vært plass for øking i de konsumerte mengder av nesten alle varer og tjenester. Konsumet av sjokoladevarer og brennevin har likevel gått noe ned. Det er imidlertid sannsynlig at nedgangen i konsumet av disse varer i første rekke henger sammen med den økte tilgang på sydfrukt og sukker.

Tabell 88 viser hvordan konsumentene fordelte sine utgifter mellom ulike vare- og tjenestegrupper i 1951, og hvordan utgiftsstigningen fra år til år siden den gang er blitt fordelt. Med den grove varegruppering som er nyttet, blir mange av de forskyvninger som har funnet sted, delvis skjult. Således dekker endringen i den totale matvareandel over en forholdsvis langt sterkere oppgang i utgiftene til kjøp av frukt og en forholdsvis langt sterkere nedgang i utgiftene til sjokolade.

Det framgår tydelig av tabellen at den sterke prisstigningen for matvarer siste år har ført til at konsumentene har måttet nytte en uvanlig stor del av sin inntektsøkning til slike varer. Det framgår også tydelig hvordan den beskjedne prisstigning på tobakk og drikkevarer har ført til at disse utgiftsgrupper har lagt beslag på en meget liten del av konsumentenes inntektsstigning.

Tabell 88. *Fordeling av konsumet på utgiftsgrupper. Prosent.*

	Fordeling av konsum- utgifter i alt 1951	Fordeling av utgiftsstigning fra år til år		
		1951/52	1952/53	1953/54
Matvarer	28	36	27	39
Tobakk og drikkevarer	8	8	÷ 1	4
Bolig, lys og brensel	10	8	10	12
Utstyr m. v., leid hjelp	10	10	18	3
Klær og skotøy	18	15	2	10
Reiser, transportmidler	6	13	10	9
Andre utgifter	20	10	34	23
Spesifisert konsum i alt	100	100	100	100

Mens levekostnadsindeksen totalt sett steg 16 prosent fra 1951 til 1954, steg matvareprisene 24 prosent og prisene for tobakk og drikkevarer med 4 prosent.

Den bedring i levekårene som mengdetallene for det samlede konsum gir uttrykk for, har som nevnt gitt seg særlig sterkt utslag for enkelte spesielle varer som tidligere var gjenstand for hard importregulering. Resten av stigningen fordeles seg forholdsvis jamt på de øvrige konsumgrupper. Reelt sett har sammensetningen av konsumet etter grupper av varer og tjenester holdt seg mer stabil enn sammensetningen av de løpende konsumutgifter. Mens det samlede spesifiserte konsum volummessig steg 10 prosent fra 1951 til 1954, steg f. eks. matvarekonsumet 7 prosent, konsumet av tobakk og drikkevarer 5 prosent og bekledningskonsumet 11 prosent. Av de hovedgrupper konsumet inndeles i, har det vært størst volumstigning for boligjenestene og utgiftene til reiser og transportmidler.

Tallet på boliger har i de siste år økt nær 4 prosent pr. år. Av flere grunner er imidlertid tjenesteytingen fra boligmassen økt noe sterkere. For det første må en regne med at de nye boliger representerer en betydelig høyere standard enn gjennomsnittet av de gamle boliger, slik at tjenesteytingen fra dem er mer verd enn tjenesteytingen fra de gamle boliger. For det annet foretas det hvert år omfattende utbygging og moderniseringer av de gamle boliger, slik at tjenesteytingen fra disse reelt sett stiger. Endelig har det foregått en omfattende bygging av hytter, garasjer o. l. i de siste år. Sammenlagt regnes det i nasjonalregnskapet med en årlig stigning i konsumet av boligjenester på 6—7 prosent.

Bruken av offentlige befordringsmidler har i det siste år økt forholdsvis langsomt, men det har til gjengjeld vært sterk stigning i utgiftene til anskaffelse og drift av egne befordringsmidler. Tallene for import av personbiler og motorsykler framgår av tabell 89. For hele utgiftsgruppen «reiser og bruk av egne befordrings-

midler» har det i de siste år vært en gjennomsnittlig årlig konsumstigning på 7—8 prosent.

Tabell 89 gir detaljerte konsumoppgaver for varer og tjenester som en har relativt pålitelig statistikk for. Bortsett fra matvarene gjelder tallene stort sett den samlede tilgang til innenlandsk bruk (produksjon + import ÷ eksport) i de enkelte år, uten hensyn til lagerendringer og til at de nevnte varer delvis også kjøpes for andre formål enn konsum.

Det er ovenfor vist hvordan konsumentene har fordelt sine inntekter mellom ulike vare- og tjenestegrupper. For enkelte formål kan det ha vel så stor interesse å undersøke hvilke leverandørsektorer konsumentenes utgifter er rettet mot, og spesielt hvordan utgiftsøkningen fra år til år fordeles seg på de ulike leverandørsektorer. Særlig interesse har denne problemstilling overfor importvarene, idet kjennskap til hvor mye importen vil øke som følge av en viss inntektsstigning, vil ha betydning for den økonomiske politikken. På grunn av alle de kompliserte leveranser av råstoffer og hjelpestoffer mellom næringene er det ikke mulig å besvare slike spørsmål tilfredsstillende på det nåværende tidspunkt. For likevel å gi en viss illustrasjon av forholdet har en i tabell 90 vist hvordan konsumutgiftene (spesifisert konsum + konsumutgifter i utlandet) i 1951 og utgiftsøkningen mellom hvert av de følgende år har tilfalt ulike leverandørsektorer.

Det går fram av tabellen at konsumutgiftene siden 1951 i større grad enn tidligere har vært rettet mot utenlandske varer. Det negative tall i tabell 90 for jordbruk etc. for stigningen fra 1952 til 1953 henger sammen dels med at produksjonen av mange jordbruksprodukter i 1953 var lav, og dels med at prisene for meieriprodukter ble satt ned i januar 1953 på grunn av økte subsidier. De høye tall for handelssektorens andel av konsumøkningen mellom 1951 og 1952 og mellom 1952 og 1953 henger bl. a. sammen med

Tabell 89. Konsum av enkelte varer og tjenester.

		1950	1951	1952	1953	1954*
Matvarer.						
Mjølke	mill. l	675	654	635	649	654
Fløte, omregnet til helmjølk	»	153	158	141	145	142
Smør	mill kg	14,3	14,4	14,0	13,6	13,1
Ost	»	25,2	27,0	28,4	26,4	27,0
Kjøtt og flesk	»	114,5	103,2	109,2	106,3	109,0
Egg	»	23,8	23,3	21,6	23,0	24,5
Margarin	»	61,0	67,0	70,6	72,5	74,0
Sukker	»	59,4	61,8	78,0	98,0	101,0
Kaffe	»	13,0	13,2	14,3	16,3	15,2
Importert frukt	»	16,9	18,7	31,4	63,4	54,5
Norsk frukt	»	87,1	62,6	69,1	46,7	90,0
Tørket frukt, nøtter	»	3,4	3,9	13,2	11,1	14,6
Nytelsesmidler.						
Spisesjokolade	»	7,7	7,3	5,9	4,6	4,9
Kokesjokolade	»	1,4	1,9	3,8	2,9	2,7
Sukkervarer	»	5,2	4,8	5,0	4,0	4,5
Alkoholrie drikkevarer	mill. l	37,2	34,6	38,0	40,6	42,0
Alkoholholdig øl	»	59,2	63,3	65,5	67,2	68,0
Vin	»	3,1	3,6	3,9	3,9	4,0
Brennevin	»	9,8	8,5	8,7	8,4	9,1
Sigarer	mill. stk.	18	13	14	16	18
Sigaretter	»	1 160	1 142	1 204	1 254	1 275
Røyketobakk, skrå, snus	tonn	3 197	3 495	3 425	3 434	3 450
Bekledningsvarer.						
Støvler og støvletter	1 000 par	557	448	463	449	417
Sko	»	3 912	3 840	2 722	3 479	3 675
Tøfler	»	584	527	461	616	642
Hatter, luer	mill. kroner i 1950-priser	33	38	47	41	..
Yttertøy, menn	»	36	43	56	62	58
Dresser, jakker, benklær	»	145	132	138	154	182
Skjorter	»	37	40	50	56	54
Yttertøy, kvinner	»	46	60	97	113	116
Kjoler, drakter etc.	»	56	53	69	86	114
Undertøy, nattøy av stoff	»	18	23	37	44	..
Strømper og sokker	»	86	111	81	116	120
Andre trøktasjevarer	»	132	129	91	123	..
Varig utstyr for hjemmet.						
Støvsugere	1 000 stk.	10	12	28	41	48
Symaskiner	»	22	17	32	33	25
Kjøleskap	»	1	3	5	23	32
Vaskemaskiner	»	2	11	52	61	81
Aluminiumskokekar	»	1 004	1 028	1 101	1 035	..
Vannvarmere med kolbe	»	36	32	32	41	40
Magasinkomfyrer	»	23	26	16	12	10
Platekomfyrer	»	32	48	56	57	60
Møbler	mill. kr. i 1950-priser	218	220	214	229	246
Sølvvarer	tonn	42	37	38	48	..
Armbånds- og lommeur	1 000 stk.	43	50	129	136	127
Båndopptakere	»	-	1	4	6	7
Radiogrammofoner	»	2	7	10	10	12
Andre radiomottakere	»	90	93	92	86	82
Paraplyer, parasoller	»	67	66	103	112	..

Tabell 89 (forts.)

	1950	1951	1952	1953	1954*
Transportmidler, reiser.					
Sykler 1000 stk.	75	82	83	78	..
Motorsykler	—	—	1	4	7
Personbiler	2	5	11	11	15
Jernbanereiser mill. p. km	1 520	1 519	1 536	1 498	1 575
Bussreiser	1 589	1 688	1 847	1 971	..
Innenl. ruteflyging	7	9	9	16	25
Hotellbesøk, nordmenn 1000	1 153	1 203	1 333	1 338	1 430

forhøyelsen av omsetningsavgiften og opphevingen av prissubsidiene til sukker og kaffe. Det høye tall for andre tjenesteytende sektors andel siste år kan også i det vesentlige tilskrives prisforhøyelser.

Om oppstillingen i tabell 90 hadde vært basert på faste priser, slik at en fikk fram endringene i leverandørsektorenes reelle andel av konsumet, ville trolig importandelene ha vært enda høyere. Byrået har ikke utført slike beregninger, men det synes klart at prisene på innenlandske varer

har steget sterkere enn prisene på innførte konsumvarer. Mens prisindeksen for det totale konsum steg 11 prosent fra 1951 til 1954, falt importprisindeksen (eksklusive skip) med om lag 10 prosent. Selv om fallet i importprisindeksen først og fremst gjelder råvarer, tyder tallene på at de norske leverandørsektors andel av konsumøkningen siden 1951 ville bli vesentlig mindre og den utenlandske andel tilsvarende høyere om alle leveranser hadde vært regnet i faste priser.

Tabell 90. Fordeling av de private konsumutgifter på leverandørsektorer. Prosent.

	Fordeling av konsumutgifter i alt 1951	Fordeling av utgiftsstigning fra år til år		
		1951/52	1952/53	1953/54
Leverandørsektor:				
Utland ¹	11	14	25	17
Jordbruk, skogbruk, fiske og tilknyttet foredlingsvirksomhet	14	12	÷ 7	17
Annen industri, bergverk, kraftforsyning.	36	24	19	20
Handel (bruttohandelsavanse inkl. transport på alt varekonsum)	18	32	45	17
Annen tjenesteyting	21	18	18	29
I alt	100	100	100	100

¹ Cif. verdi importerte ferdigvarer pluss nordmenns konsumutgifter i utlandet.

Investering.

I forhold til bruttonasjonalproduktet ligger det norske bruttoinvesteringsnivået ekstraordinært høyt. Det gjelder både når vi sammenlikner med andre land og med forholdene i Norge før krigen. Ved sammenlikninger med førkrigstiden må det imidlertid tas hensyn til den sterke prisstigning på investeringsobjekter under og etter krigen. Den reelle andel som investeringene utgjør av nasjonalproduktet, avviker ikke så mye fra forholdet før krigen som andelen regnet på grunnlag av tallene i løpende priser. Dette momentet har betydning når investeringsraten nyttes som uttrykk for utbyggingstakten i næringslivet.

Er en interessert i å studere de problemer som investeringsnivået skaper for vår indre og ytre økonomi, er det derimot investeringsraten regnet på grunnlag av tallene i løpende priser som har størst interesse. En høy investeringsrate innebærer at den totale spareraten må ligge tilsvarende høyt, hvis vi skal unngå underskott på driftsbalansen overfor utlandet. Hvis de beløp som private under de eksisterende inntektsforhold er villige til å spare med tillegg av sparingen på offentlige hender (muliggjort ved overskott på budsjettene) ikke strekker til, og hvis kapitalimport støter på vansker, vil resultatet bli en anstrengt ytre økonomi og mangel på balanse i den indre. Dette gjelder enten den høye investeringsrate skyldes at

investeringens volumet er høyt, eller at investeringsobjektene har steget i pris.

Gjennom mengderestriksjoner av forskjellig art kan presset på den ytre og indre økonomi i større eller mindre utstrekning hindres i å slå ut i betalingsvansker og prisstigning. En privat sparerate svarende til det investeringsnivå vi har hatt i etterkrigstiden kan imidlertid vanskelig tenkes i en relativt fri økonomi, hvis den ikke har en meget ujamn inntektsfordeling. Det er også grenser for hvor høy den offentlige sparing kan holdes. Det høye investeringsnivået har derfor naturlig nok resultert både i underskott på betalingsbalansen overfor utlandet, og i knapphet på arbeidskraft og prisstigningstendenser i den indre økonomi. For å redusere presset på vår ytre og indre økonomi har regjeringen i flere år tatt sikte på å begrense investeringen.

Den direkte mengderegulering av investeringsvirksomheten er imidlertid blitt stadig mindre

omfattende. Det er nå ingen direkte regulering av etterspørselen etter norskproduserte maskiner og transportmateriell, og importen av de fleste typer investeringsvarer er fri. Byggevirksomheten er ennå under kontroll, men i praksis blir de fleste søknader om byggeløyve innvilget. For å bremse på investeringsetterspørselen satte Regjeringen siste år i verk enkelte mer indirekte virkende vedtak. Viktigste var den delvise opphevingen av tollfritakelsen for maskiner (se avsnittet om utenrikshandelen), begrensningen av statsbankenes utlånsvirksomhet, og de store offentlige låneopptak hos private kredittinstitutter med sikte på å redusere deres muligheter for kredittgivning til private. De foreløpige nasjonalregnskapstall tyder på at disse tiltak ennå ikke har ført til noen nedgang i det totale investeringsnivået. Det er imidlertid mulig at virkningene vil slå ut i totaltallene i året som kommer.

Tabell 91. *Bruttoinvestering i fast kapital.*

	1950	1951	1952	1953	1954
Regnet i løpende priser, mill. kr.	5 565	6 254	7 430	8 230	8 859
Regnet i 1950-priser, mill. kr.	5 565	5 608	5 882	6 293	6 710
I prosent av bruttonasjonalproduktet:					
Regnet i løpende priser	33,4	30,2	32,6	35,6	35,6
Regnet i 1950-priser	33,4	32,5	33,2	34,7	35,6

Regnet i løpende priser synes det som om investeringene fra 1953 til 1954 steg omtrent i samme takt som nasjonalproduktet. Da imidlertid prisstigningen var svakere for investeringsobjekter enn for de øvrige komponenter av nasjonalproduktet, steg investeringene reelt sett, så langt en kan dømme etter de foreløpige beregninger, også siste år sterkere enn nasjonalproduktet.

Selv om investeringsutgiftene totalt sett er høye, er de imidlertid åpenbart utilstrekkelige på flere områder. Det synes som om de økte private og offentlige inntekter fører til særlig sterk stigning i behovet for slike varig tjenesteytende goder som boliger, telefonanlegg, sykehus, vannverk og liknende. Den sterke stigning i bilholdet har skapt et stort behov for bedre veier, gater og broer, og den utstrakte boligbygging omkring de gamle byområder reiser krav om nye kommunikasjonslinjer. De fleste investeringer av denne type vil ikke gi resultater i form av rask og umiddelbar produksjonsøkning. De kan i så måte snarere sidestilles med varige konsumgoder enn med varige produksjonsmidler. Men når det gjelder de krav som stilles til sparingen, og de konsekvenser disse investeringer

vil ha for våre ytre og indre balanseproblemer, står de helt i klasse med andre former for investering. For å begrense det totale investeringsomfang har myndighetene i tidligere år holdt særlig sterkt igjen overfor denne slags investeringer, og det er fremdeles store udekkede behov. Selv om de direkte produksjonsfremmende investeringer går ned i tiden framover, vil det derfor kunne bli vanskelig å redusere de samlede investeringer.

Det er neppe mulig å gi noe statistisk uttrykk for de faktorer som bestemmer de næringsdrivendes etterspørsel etter investeringsobjekter. En kan peke på en rekke forhold som trolig har stimulert investeringsetterspørselen særlig sterkt i etterkrigstiden, som f. eks. den stadige prisstigning, den høye likviditet, den lave rente, de høye skattesatser kombinert med adgangen til avskrivning, og de offentlige investeringsstilskott. Men hvor sterkt hver enkelt av disse faktorer virker, er det uråd å si noe om. For vurdering av den aktuelle situasjon er det imidlertid tilstrekkelig å konstatere at investeringsetterspørselen totalt sett er mer enn stor nok til å absorbere de ressurser som er disponible

for framstilling av investeringsobjekter. Siden 1951 har den store investeringssetterspørsel ført til stadig større produksjon og import av kapitalvarer. Tabell 92 viser hvordan de samlede utgifter

til investering i fast kapital fordelte seg på leverandørsektorer i 1951 og den tilsvarende fordeling av økingen i investeringsutgiftene fra år til år i tiden etterpå.

Tabell 92. *Investeringsutgiftene fordelt etter leverandørsektor. Prosent.*

	Utgifter i alt 1951	Utgiftsøkning fra år til år		
		1951/52	1952/53	1953/54
Utland (bare ferdigvarer) ¹	25	21	43	67
Norsk industri.....	20	13	14	—
Bygge- og anleggsvirksomhet.....	48	58	40	26
Andre næringer ÷ korreksjonspost.....	7	8	3	7
	100	100	100	100

¹ Salg av skip til utlandet er trukket fra.

«Andre næringer» i tabell 92 omfatter de investeringsarbeider som bedriftene i de ulike sektorer utfører ved bruk av egen arbeidskraft, handels- og transportmarginer (inklusive toll) på kapitalvarer, og tjenesteyting fra tekniske konsulenter etc. I samme post er gjort fradrag for kapitalutstyr som kjøpes av det offentlige og derfor ikke regnes som investering.

Mest bemerkelsesverdig i tabell 92 er den sterke stigning i de siste år i den andel av investering

ringutgiftene som er rettet mot utenlandske varer. Leveransene av investeringsvarer fra den norske industrien steg ikke nevneverdig regnet i verdi fra 1953 til 1954, og i forhold til de foregående år fikk også bygge- og anleggsvirksomheten en liten andel av de økte investeringsutgifter. Som vist i tabell 93 skyldes de skiftende andeler stort sett ulik utviklingstakt i de reelle leveranser fra de spesifiserte leverandørgrupper.

Tabell 93. *Indekser for import og produksjon av kapitalvarer.*

	1951	1952	1953	1954
Import, volumindeks skip og andre kapitalgjenstander.....	100	108	115	139
Kapitalvareindustri, produksjonsindeks	100	104	107	110
Bygge- og anleggsvirksomhet, samlet sysselsetting.....	100	104	111	115

Importtallene i tabellene 92 og 93 gjelder bare ferdige kapitalvarer levert fra utland. De viser således ikke det samlede krav som investeringsvirksomheten setter til importen. For å belyse dette måtte en også trekke inn i bildet

importen av stål, spesialdeler, sement og andre råstoffer for den norske kapitalvareproduksjon. Den vesentligste del av utlandets bidrag til vår investeringsvirksomhet dekkes imidlertid av tallene for importerte ferdigvarer.

Tabell 94. *Import av investeringsvarer (cif-priser) i prosent av bruttoinvestering i forskjellige typer av fast kapital.*

	1950	1951	1952	1953
Skip ¹	74	62	60	64
Andre transportmidler.....	22	37	35	33
Maskiner, redskap, inventar.....	37	37	44	44
Fast kapital i alt, ekskl. bygg og anlegg.....	53	48	49	52
Fast kapital i alt.....	27	25	24	26

¹ Salg av skip til utlandet er trukket fra.

I tabell 94 er det gitt mer detaljerte tall for den utenlandske andel i de siste år av de samlede investeringer i forskjellige typer kapitalutstyr. Som utenlandsk andel er her regnet importverdi ved norsk grense (cif). Blant annet på grunn av endret prisgrunnlag stemmer ikke tallene med dem som er gitt i «Økonomisk utsyn for 1953».

Tilgangen på nye skip kan svinge temmelig

sterkt fra år til annet, men utviklingen over noe lengre sikt har gått tydelig i retning av relativt mindre importandel. Leveransene fra norske verft er økt i jamt tempo fra 65 000 bruttotonn i 1950 til ca. 130 000 siste år.

Foran er det vist hvordan investeringene fordeles seg på leverandørsektorer. Tabell 95 viser hvem som har foretatt investeringene.

Tabell 95. *Bruttoinvestering i fast kapital fordelt på næring. Prosent.*

	1951	1952	1953	1954
Jordbruk	6,4	6,4	5,9	5,8
Fiske	2,4	2,4	2,0	2,4
Hvalfangst	1,9	0,9	0,7	0,7
Gruvedrift og industri	18,1	18,6	17,5	16,4
Bygge- og anleggsvirksomhet	1,4	1,4	1,3	1,6
Kraftforsyning	7,2	6,9	6,6	6,1
Forretningsbygg	3,2	3,4	3,8	4,4
Boliger	18,4	19,8	18,9	17,3
Sjøtransport	20,1	18,8	22,2	24,4
Annen samferdsel	8,2	8,5	7,9	7,4
Andre næringer	4,4	4,4	3,9	3,6
Offentlig konsumkapital	8,3	8,5	9,3	9,9
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0

Som det går fram av tabell 95, har det i de senere år ikke vært vesentlige forskyvninger i de enkelte næringers andel av den samlede investering. Det har vært en viss stigning i andelen for blant annet forretningsbygg, sjøtransport og offentlig konsumkapital, mens investeringene i industri, kraftforsyning, boliger og annen samferdsel har gått noe ned i forhold til de samlede investeringer.

Jordbrukets investeringer i nye landbruksbygg har steget noe de siste år. Tallene for grunnflate under bygging var høsten 1953 3 prosent høyere enn et år tidligere, og høsten 1954 var tallet 10 prosent høyere enn høsten 1953. Det ble imidlertid i 1954 gitt langt færre byggeøyver enn i 1953, slik at omfanget av disse investeringene trolig vil gå ned i kommende år. Mekaniseringen av jordbruket har fortsatt. I 1952 ble det importert 4 900 traktorer, i 1953 5 100, og for 1954 vil tallet trolig ligge over 6 000.

Innen i n d u s t r i e n ble første utbyggingsstrinn av Sunndal Verk avsluttet i 1954, og første utbyggingsstrinn for Jernverket er også kommet nær fullføring. Totalt sett var verdien av industriens investering i 1954 om lag den samme som i 1953, mens den fra 1952 til 1953 økte med 4 prosent. Utviklingen har imidlertid vært nokså forskjellig for de enkelte industrigrener. Det er først og fremst de store investere-

ringer ved Jernverket og Sunndal Verk som har trukket tallene oppover de siste årene. Fra 1952 til 1953, som er det siste år en har detaljerte tall for, sank til og med investeringen i alle industrier utenom primær jern- og metallindustri med nær 8 prosent, mens investeringen i denne industrien økte med 66 prosent.

Tabell 96, som viser bruttoinvesteringen i de enkelte industrigrener til 1953, bygger på de investeringsoppgaver bedriftene selv gir i forbindelse med den årlige produksjonsstatistikk. Totaltallet er mindre enn det tilsvarende tall i nasjonalregnskapet, bl. a. fordi de innsendte investeringsoppgaver ikke omfatter småbedriftene.

Det ble i 1954 ikke gitt samtykke til igangsetting av flere nye industribygg enn i 1953. For enkelte industrigrener ble det imidlertid søkt om byggeøyver til utvidelser og nye prosjekter i langt større utstrekning enn året før.

Den sterke utbygging av elektrisitetsforsyningen har fortsatt i 1954, og verdien av de utførte investeringsarbeider har trolig vært om lag den samme som året før.

Investeringen i handelsflåten har vært meget stor i 1954 sammenliknet med de to foregående år. I avsnittet om skipsfart foran er det gitt en detaljert oversikt over tilveksten i flåten og over kontraheringene for framtidig levering.

Statistikken over endringene i lagerholdet er meget mangelfull. Nasjonalregnskapets tall blir stort sett beregnet residualt som avvik mellom selvstendig beregnede tilgangs- og forbrukstall. For årene fra 1946 til 1950, da lagrene trolig var nådd noenlunde opp i førkrignivå, er det i nasjonalregnskapet regnet med et gjennomsnittlig årlig lageropplegg på 400 millioner kroner (regnet i løpende priser). Prisstigning og frykt for vareknapphet som følge av Korea-krigen førte til et særlig stort lageropplegg i 1951 (750 mill. kr.). En del av disse ekstraordinært store lager ble avvirket igjen i 1952, men da det samtidig var til dels

betydelige lageropplegg av eksportvarer på grunn av salgsvansker, viser beregningene totalt sett en viss lagerøkning også for 1952. I 1953 derimot tyder de oppgaver man har på at det også totalt sett fant sted en reduksjon av lagrene. Nedgangen er rent foreløpig beregnet til 150 millioner kroner. Også for 1954 er det sannsynlig at det har vært en viss reduksjon av lagerholdet.

For landet som helhet må investeringen finansieres ved privat og offentlig kapitaltilvekst (sparing) og ved gaver og lån fra utlandet. Tall for disse størrelsene i prosent av nettoinvesteringen er gjengitt i tabell 98.

Tabell 98. Investering og sparing.

	1938	1950	1951	1952	1953	1954
Bruttoinvestering..... Mill. kr.	1 473	5 640	7 004	7 680	8 080	8 809
÷ Kapitalslit..... » »	863	2 889	3 392	3 967	4 291	4 610
Nettoinvestering..... Mill. kr.	610	2 751	3 612	3 713	3 789	4 199
Privat..... Pct.	80	75	79	74	68	70
Offentlig..... »	20	25	21	26	32	30
Dekket ved:						
Privat kapitaltilvekst..... »	86	29	66	57	41	48
Offentlig kapitaltilvekst (ekskl. gaver fra utlandet)..... »	28	40	40	41	32	25
Gaver fra utlandet (netto)..... »	—	38	10	2	2	1
Lån fra utlandet (netto)..... »	÷ 14	÷ 7	÷ 16	—	25	26
I alt.....	100	100	100	100	100	100

Tabellen illustrerer tydelig de store forskyvninger vi har hatt i måten investeringen dekkes på. Den private kapitaltilvekst (sparing) har i hele etterkrigstiden dekket en langt mindre andel av nettoinvesteringen enn før krigen, mens den offentlige andel i alle år bortsett fra 1954 har vært høyere. Mens vi i andre halvdel av 1930-årene hadde en innenlandsk kapitaltilvekst som var større enn investeringen, har vi i hele etterkrigstiden med unntak av 1951 mottatt et nettobidrag fra utlandet til finansiering av investeringen, tidligere i form av gaver og i de to siste årene i form av betydelige lån.

Den private kapitaltilveksten har variert sterkt, med lave tall for 1950 og 1953 og høye tall for 1951 og 1952. Det er sannsynlig at disse endringer i det vesentlige kan føres tilbake til bedriftenes fondsopplegg. I avsnittet «Inntekter og inntektsnytting» er det sagt noe mer om sparingen.

Den offentlige kapitaltilveksten (ekskl. gaver fra utlandet) har falt sterkt de siste årene. I 1954 var den ifølge de foreløpige beregninger

ikke tilstrekkelig til å dekke nettoinvesteringen i offentlig konsumkapital og offentlige bedrifter.

Tallene i tabell 98 viser sammenhengen mellom den samlede investering og sparing i samfunnet. For mange formål vil det imidlertid være av større verdi å få tall for hvordan næringslivet konkret sett skaffer midler til gjennomføring av sine investeringer. Av særlig interesse ville det være å få tall for hvor stor del av investeringene som dekkes ved bedriftenes egne fondsopplegg, og hva som skaffes til veie ved ulike former for låneopptak og aksjetegning. Det finnes ingen direkte statistikk for dette. I tabell 99 har en imidlertid stilt sammen de tall som finnes for kjente utlån til private og tallene for private nettoinvesteringer.

Differansen mellom tallene for privat nettoinvestering og kjent gjeldsøkning i tabell 99 dekkes dels ved annen gjeldsøkning, f. eks. kreditter mellom bedriftene, og dels ved bedriftenes egen sparing. Tall fra finansstatistikken er imidlertid neppe helt sammenliknbare med nasjonalregnskapstallene. Prosenttallene i tabell 99 kan av

disse grunner ikke tas som uttrykk for det absolute forhold mellom fremmedkapital og egenkapital ved finansieringen av det private

næringslivs investeringer. En oversikt over bevegelsen i de enkelte næringssektorerens lån er gitt i avsnittet om penge- og kredittmarkedet.

Tabell 99. *Kjent nettoøking av næringslivets gjeld. Mill. kr.*

	1950	1951	1952	1953
Lån i aksje- og sparebanker	838	773	591	448
Lån i offentlige banker	424	409	459	532
Lån i kredittforeninger	79	67	100	133
Privat gjeld til utlandet ¹	÷ 20	130	÷ 10	190
Privat ihendehaverobligasjonsgjeld ¹	84	51	115	97
Pantelån i livsforsikringsselskap	68	72	92	54
Innbetalt aksjekapital ¹	100	145	98	173
Kjent gjeldsøking	1 573	1 647	1 445	1 627
Privat nettoinvestering	2 064	2 863	2 737	2 565
Kjent gjeldsøking i prosent av privat nettoinvestering	76	58	53	63

¹ Eksklusive banker og forsikring.

Priser og finanser.

Priser og levekostnader.

Det har i 1954 vært store svingninger i prisene på enkelte råvarer på verdensmarkedet, men prisvariasjonene har gått i begge retninger, og prisenivået som helhet må nærmest sies å ha vært stabilt. Prisene på innførte varer har gjennomgående ligget noe lavere enn i 1953. Det innenlandske engrosprisenivået har likevel gått svakt opp, og levekostnadene har steget betydelig.

Innførselsprisene.

Etter den sterke prisstigningen som ble utløst av Korea-krigen, begynte råvare-prisene på verdensmarkedet å gå ned i annet halvår 1951. Både i 1952 og i 1953 var tendensen stort sett fallende. Siden 1952 har også engrosprisenivået falt i enkelte land som leverer en stor del av de norske innførselsvarene, mens det i andre av våre leverandørland har holdt seg omtrent uforandret.

Prisfallet i utlandet påvirket de norske innførselsprisene fra begynnelsen av 1952 og framkalte et fall i disse fra annet halvår 1951 til annet halvår 1953 etter indeksen for innførselsprisene (utenom skip) på 13 prosent. Fra tredje kvartal 1953 til tredje kvartal 1954 har det vært en mer moderat nedgang i denne indeksen.

Tabell 101 viser endringene i de gjennomsnittlige innførselsprisene for enkelte viktige varer. Det går fram av tabellen at det har vært et betydelig prisfall for korn og sukker i begge de to siste årene. Bomullsprisene gikk sterkt ned i 1953, men har siden steget litt, mens ullprisene, som gikk opp i 1952, har falt en del i

Tabell 100. *Indeks for innførselspriser (uten skip). (1949 = 100.)*

1951.	1. kvartal	123
	2. »	135
	3. »	137
	4. »	145
1952.	1. kvartal	139
	2. »	141
	3. »	134
	4. »	130
1953.	1. kvartal	133
	2. »	128
	3. »	121
	4. »	125
1954.	1. kvartal	122
	2. »	122
	3. »	118

det siste året. Av de varene som er med i tabellen, er det bare kaffen som har steget sterkt i pris i 1954.

Fra oktober 1953 fant det etter den amerikanske Moody's råvareindeks sted en viss oppgang i de internasjonale råvareprisene som varte til april—mai 1954. Senere har denne indeksen falt igjen, slik at den i tredje kvartal lå på samme nivå som året før. Den engelske råvareindeksen, Reuter's, har derimot variert meget lite siden sommeren 1953 (se oversikten over verdensøkonomi, avsnittet «Råvaremarkedene»). Hvis utviklingen av disse indeksene kan tjene som pekepinn for utviklingen av de norske innførselsprisene, skulle vi kunne vente et relativt stabilt prisenivå for våre innførselsvarer i første del av 1954.

Tabell 101. Gjennomsnittlige innførselspriser etter handelsstatistikken (kr. pr. kg).

	1939	1949	1952 3. kvartal	1953 3. kvartal	1954 3. kvartal	Prosentvis endring	
						3. kv. 1952— 3.kv.1953	3. kv. 1953— 3.kv.1954
Hvete	0,12	0,54	0,68	0,64	0,52	÷ 5,9	÷ 18,8
Rug	0,10	0,43	0,75	0,58	0,39	÷ 22,7	÷ 32,8
Mais	0,12	0,41	¹ 0,66	¹ 0,54	0,52	÷ 18,2	÷ 3,8
Sukker, farin	0,22	0,86	1,02	0,85	0,73	÷ 16,7	÷ 14,1
Kaffe, ra	0,87	2,83	8,32	8,89	13,58	6,9	52,8
Rå tobakk, usauset m/stilk....	2,49	7,42	10,10	10,84	10,50	7,3	÷ 3,1
Kopra	0,22	1,34	1,13	1,69	1,40	50,9	÷ 17,2
Superfosfat	0,05	0,23	0,50	0,38	..	÷ 24,0	..
Ull, uvasket	3,59	10,07	19,91	22,89	21,02	15,0	÷ 8,2
Rå bomull	0,92	4,42	7,26	5,71	5,88	÷ 21,3	2,9
Ullgarn ufarget	6,01	21,96	34,30	37,19	34,11	8,4	÷ 8,3
Bomullsgarn, ubleikt	2,14	10,20	13,36	11,49	12,29	÷ 14,0	6,5
Steinkull	0,03	0,09	0,13	0,12	0,12	÷ 7,7	-

¹) 2. kvartal.

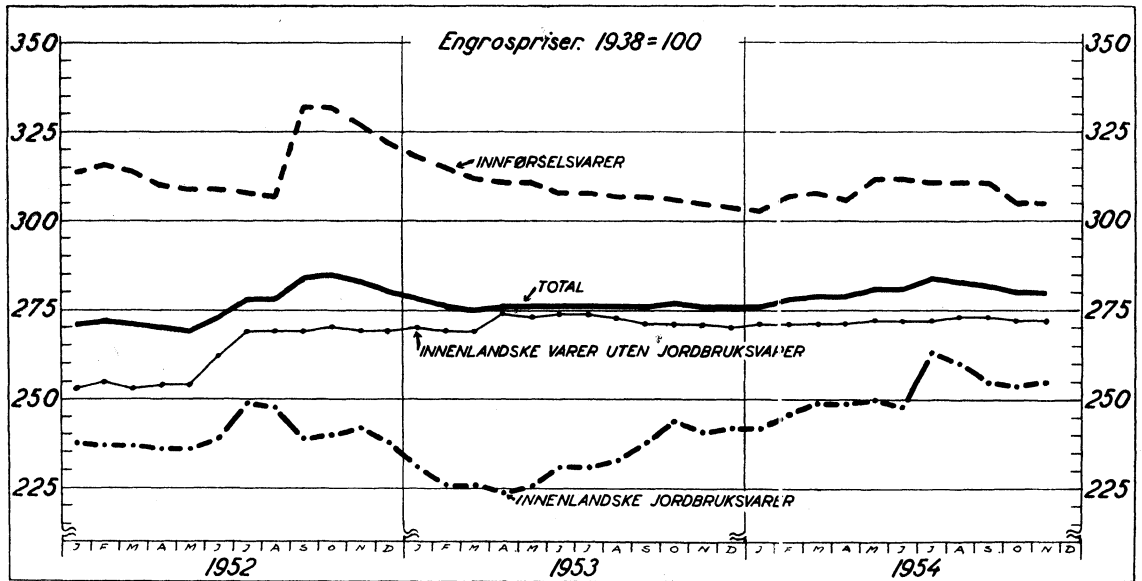
Engrosprisene.

Utviklingen av prisene på innførte varer kan vi også til en viss grad følge på grunnlag av en spesialindeks for engrosprisene på innførselsvarer. Den bygger imidlertid ikke på rene innførselspriser, idet toll og forskjellige innenlandske kostnader kommer i tillegg og eventuelle pristilskott til fradrag.

Engrosprisenivået for innførselsvarer har, når vi ser bort fra endringer som skyldes prispolitiske inngrep (i første rekke opphevingen av subsidiene for sukker og kaffe høsten 1952) vist den samme nedadgående tendens som innførselsprisene gjennom 1952 og 1953 (se tabell 102). I de siste månedene av 1953 og fram til oktober 1954, har også denne serien bare vist mindre endringer.

Tabell 102. Indekstall for engrospriser. (1938 = 100).

	General- indeks	Inn- førsels- varer	Innenlandske varer		
			I alt	Jord- bruks- varer i alt	Andre innen- landske varer
1949 august	186	213	171	169	172
1950 mars	188	221	170	164	174
1952 1. kvartal	271	315	248	237	254
2. »	270	309	249	237	257
3. »	280	316	260	245	269
4. »	283	327	259	240	269
1953 1. kvartal	276	315	255	228	269
2. »	276	310	257	227	274
3. »	276	307	259	234	273
4. »	276	305	261	242	271
1954 1. kvartal	278	306	262	246	271
2. »	280	310	264	249	272
3. »	283	311	268	259	273
Oktober	280	305	266	254	272
Prosentvis endring:					
Mars 1950—oktober 1954	48,9	38,0	56,5	54,9	56,3
Oktober 1953—oktober 1954	1,1	÷ 0,3	1,9	4,1	0,4

Totalindeksen for engrosprisene har fra oktober 1953 til oktober 1954 bare steget med litt over 1 prosent. Den har imidlertid tidligere i året vært en del høyere enn i oktober, mens den i 1953 var meget stabil gjennom hele året. I oktober i fjor lå indeksen på 277 (1938 = 100). Den steg i løpet av våren til 284 i juli, men falt så igjen til 280 i oktober. Den relativt svake variasjon i totalindeksen dekker imidlertid over betydelige motsatte bevegelser i enkelte av delindeksene (se tabell 103).

Den sterkeste prisstigningen siden oktober i fjor har funnet sted i gruppen kolonialvarer. Denne gruppen omfatter bare et lite antall varer, og de voldsomme svingningene i kaffeprisen har derfor slått sterkt ut i gruppeindeksen. Variasjonene i verdensmarkedets pris på kaffe har virket inn på de norske engrosprisene med relativt liten tidsforskyvning og har trukket indeksen betydelig oppover enda sukkerprisen, som nevnt foran, har gått ned.

Utenom kolonialvarene er det jordbruksva-

Tabell 103. Engrosprisindekser for enkelte varegrupper. (1938 = 100.)

	Jordbruksvarer			Kolonialvarer	Førstoffer og gjødning	Industrivarer		
	I alt	Animalske	Vegetabiliske			I alt	Råvarer og halvfabrikata	Hel-fabrikata
1949, august.....	169	174	157	106	14,7	201	238	171
1950, mars.....	164	169	153	104	14,7	207	242	178
1952: 1. kvartal.....	237	254	197	160	250	294	366	233
2. ».....	237	253	199	161	250	292	364	233
3. ».....	245	266	196	220	246	299	370	240
4. ».....	242	262	189	326	245	297	367	239
1953: 1. kvartal.....	228	243	192	305	24,7	292	358	237
2. ».....	227	243	188	302	24,7	292	355	240
3. ».....	234	253	188	298	24,8	291	352	240
4. ».....	242	265	188	307	24,5	288	347	239
1954: 1. kvartal.....	246	265	200	331	24,6	286	344	239
2. ».....	249	267	206	366	24,6	287	343	239
3. ».....	259	287	193	378	24,1	287	343	240
Oktober.....	254	281	190	342	24,0	286	343	239
Prosentvis endring:								
Mars 1950—oktober 1954.....	54,9	66,3	24,2	228,8	63,8	38,2	41,7	34,3
Oktober 1953—oktober 1954.....	4,1	4,9	2,2	14,8	÷ 2,1	÷ 1,0	÷ 1,7	-

rene — særlig husdyrproduktene — som har steget i pris siden oktober 1953. Råvarer og halvfabrikata for industrien har, sett under ett, hatt omtrent uforandret prisnivå, men enkelte råvarer, som jern og stål, har vært solgt til betydelig lavere priser enn høsten 1953.

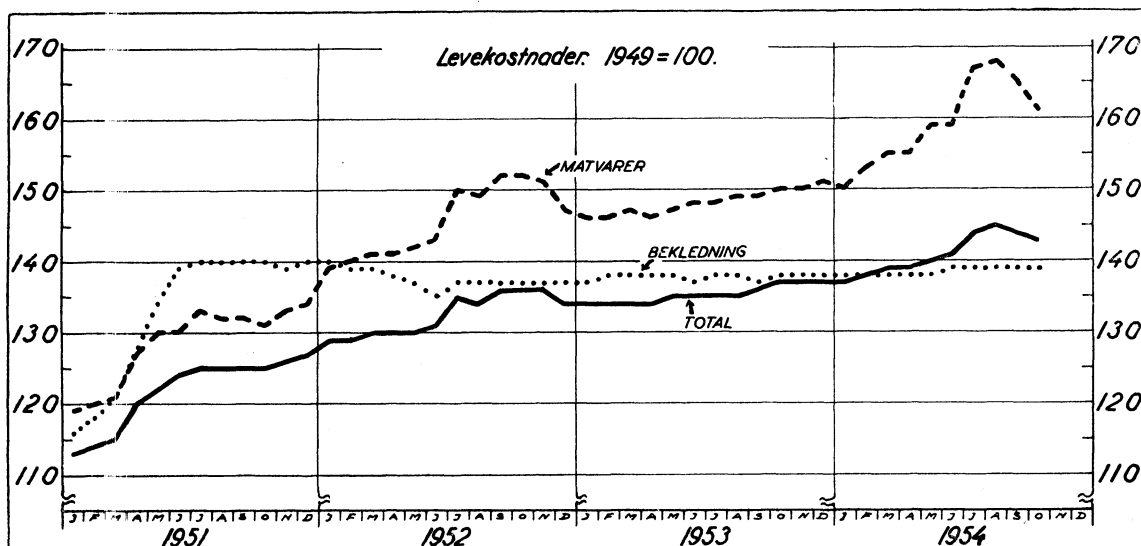
Levekostnadene.

Fra og med 1950 har vi her i landet hatt en sterk stigning i levekostnadene. Den var sterkest i 1950 og 1951, da indekstallet for levekostnadene gikk opp med 11 prosent det før-

ste og 13 prosent det andre året. Stigningen skyldtes i første rekke avviklingen av en rekke subsidieordninger og en sterk oppgang i importprisene. Levekostnadene fortsatte å stige også i 1952, men i et atskillig langsommere tempo. Oppgangen i indeksen dette året dreide seg om 4—5 prosent. I 1953 var det ingen nevneverdig stigning i levekostnadene, idet indekstallet i gjennomsnitt for fjerde kvartal lå på praktisk talt samme nivå som et år tidligere (se tabell 104). I 1954 har det imidlertid igjen vært en betydelig oppgang.

Tabell 104. *Indeksall for levekostnader. (1949 = 100).*

	Matvarer	Drikkevarer og tobakk	Brensel	Gass og elektrisitet	Klesvarer	Husleie	Andre varer og tjenester	Total
1952 1. kvartal	140	122	137	104	139	104	120	130
2. »	142	123	139	105	137	106	122	121
3. »	150	124	149	105	137	106	125	135
4. »	150	124	150	105	137	106	127	136
1953 1. kvartal	146	124	149	105	138	107	128	134
2. »	147	124	149	105	138	108	128	135
3. »	149	124	146	105	138	108	128	136
4. »	150	124	145	106	138	108	131	137
1954 1. kvartal	153	123	146	106	138	109	131	138
2. »	158	123	146	107	138	111	131	141
3. »	167	123	147	109	139	117	132	145
Oktober ...	161	123	148	114	139	117	133	143
Prosentvis endr.:								
3. kvartal 1953—								
3. kvartal 1954	12,1	÷ 0,8	0,7	3,8	0,7	8,3	3,1	6,6
Oktober 1953—								
oktober 1954..	7,3	÷ 0,8	2,1	7,5	0,7	8,3	1,5	4,4

Indekstallet for de samlede levekostnader gikk opp med om lag 6 prosent fra tredje kvartal 1953 til tredje kvartal 1954. Denne stigningen falt så å si i sin helhet på de tre kvartalene i 1954. Stigningen har vært sterkest for matvarenes vedkommende. Delindeksen for matvarer steg med om lag 12 prosent fra tredje kvartal 1953 til tredje kvartal 1954. I oktober gikk indeksen ned igjen, i første rekke på grunn av fall i kaffeprisen. Sammenlikner vi indekstallet for matvareprisene i oktober 1953 og 1954, blir stigningen bare vel 7 prosent. Det virker her også inn at fleskeprisene har gått noe ned fra mars til oktober, mens de steg sterkt høsten 1953.

Nest etter delindeksen for matvarer har stigningen vært sterkest i husleie indeksen, som gikk opp med 8 prosent fra tredje kvartal 1953 til samme kvartal i 1954. Den sterke stigningen henger i første rekke sammen med endringen i reguleringen av husleiene i hus bygd før 1930 fra og med juli, som er omtalt nedenfor i avsnittet om prispolitikken. Delindeksen for gass og elektrisitet har steget noe mindre enn husleieindeksen.

Ved siden av de forhold som er nevnt her,

har økingen av premiene til syketrygden i oktober 1953 vært av betydning for oppgangen i levekostnadene. Det er i første rekke denne posten som forklarer stigningen på 3 prosent i indekstallet for gruppen «andre varer og tjenester» fra tredje kvartal 1953 til tredje kvartal 1954. Oppreguleringen av trygdepremiene i begynnelsen av oktober 1953 representerer imidlertid ikke en ren prisstigning, idet den til en viss grad motsvares av en utvidelse av trygdens ytelser.

Praktisk tal: alle matvaregruppene som det utarbeides særskilte indekser for, har gjennomgått en betydelig prisstigning fra oktober 1953 til oktober 1954 (se tabell 105). Bare flesk lå lavere i pris enn et år tidligere, men hadde til og med august ligget betydelig høyere enn i 1953. Gruppen mjøl, gryn m. v. har hatt et omtrent uforandret prisnivå, enda innførselsprisene er gått sterkt ned de siste årene. Prisnedgangen ute har ført til at pristilskottene er blitt mindre, idet det har vært holdt faste utsalgspriser innenlands. Samtidig er innkjøpsprisene for norskavlet korn satt en del opp i 1954.

Den sterkeste prosentvise stigningen har fun-

Tabell 105. *Prisindeks for matvarer (1949 = 100).*

	Kjøtt og kjøttvarer	Flesk	Fisk og fiskevarer	Mjøl, smør, ost, egg	Poteter, grønnsaker, frukt og bær	Mjøl, gryn m. v.	Brød, andre bakervarer	Kolonialvarer	Andre matvarer
1952: 1. kvartal.....	164	179	131	132	126	120	136	164	140
2. »	166	180	135	133	134	120	136	164	141
3. »	182	179	139	142	133	122	140	194	151
4. »	173	177	142	140	122	123	140	236	152
1953: 1. kvartal.....	178	174	142	127	124	125	140	226	149
2. »	179	169	142	127	125	127	140	231	154
3. »	182	194	142	131	121	127	140	228	156
4. »	189	226	143	128	118	127	141	228	161
1954: 1. kvartal.....	200	220	143	125	120	127	144	247	169
2. »	206	209	146	126	130	128	144	271	175
3. »	214	208	149	141	133	128	154	281	181
Oktober.....	210	203	152	140	122	128	154	258	178
Prosentvis endring:									
3. kvartal 1953—									
3. kvartal 1954....	17,6	7,2	4,9	7,6	9,9	0,8	10,0	23,2	16,0
September 1953—september 1954.....	12,3	÷ 14,7	6,3	7,7	4,3	0,8	10,0	13,2	11,9

net sted for gruppen kolonialvarer. Indekstallet for denne gruppen var, vesentlig som følge av oppgangen i kaffeprisen, 13 prosent over nivået i oktober 1953. For tredje kvartal var den hele 23 prosent høyere enn

året før. Prisindeksen for kjøtt og kjøttvarer i oktober var gått opp med vel 12 prosent i forhold til samme måned i 1953. Av de spesifiserte matvaregruppene var det ved siden av flesk og mjøl, gryn, m. v. bare p o -

teter, frukt og grønnsaker som hadde en prisstigning på mindre enn 5 prosent. At denne gruppen steg så vidt lite, skyldtes i første rekke den rike frukthøsten i 1954, som førte til at prisen på epler ble om lag 30 prosent lavere enn i 1953.

For stigningen i de samlede levekostnadene er det imidlertid ikke bare den prosentvise stigningen i gruppeindeksene som har betydning, men også vedkommende varegruppes andel av forbruksutgiftene til «indeksfamilien». Stigningen i delindeksen for kolonialvarer har således ikke ført til et like sterkt utslag i totalindeksen som den prosentvis noe svakere stigningen i delindeksen for kjøtt og kjøttvarer. I artikkelen «Økonomiske utviklingstendenser høsten 1954» i Statistiske meldinger nr. 10, 1954, ble det gitt en oversikt over hvordan økingen i levekostnadene fra august 1953 til august 1954 på 9,2 indekspoeng fordeler seg på utgiftsgrupper. Den viser at temmelig nøyaktig tre fjerdedeler av stigningen skyldtes oppgangen i matvareprisene, og bortimot halvparten falt på jordbruksvarene. Økingen i premiene til sykestrygden og i husleienivået utgjorde henholdsvis 0,8 og 0,9 indekspoeng.

På grunn av de betydelige endringer i enkelte priser siden september, gir en fordeling på utgiftsgrupper av indeksstigningen fra oktober 1953 til oktober 1954 et noe annet bilde. Stigningen i indeksen i dette tidsrommet har vært 6 poeng, og den fordeler seg slik på de enkelte varegrupper:

	Indeks- poeng
Kjøtt.....	1,3
Flesk.....	÷ 0,4
Mjølke, smør, ost og egg.....	1,1
Poteter, grønnsaker, frukt og bær.....	0,3
<hr/>	
Jordbruksvarer i alt.....	2,3
Fisk.....	0,2
Brød og brødvarer.....	0,5
Kolonialvarer.....	0,8
Matvare ellers.....	0,3
<hr/>	
Matvare i alt.....	4,1
Gass og elektrisitet.....	0,2
Bekledning.....	0,3
Husleie.....	0,9
Andre utgifter.....	0,5
<hr/>	
I alt.....	6,0

Denne oppstillingen viser at temmelig nøyaktig to tredjedeler av stigningen i levekostnadene faller på matvarene og derav noe over en tredjedel på jordbruksvarene. Etter nedgangen i kaffeprisen faller mindre enn ett indekspoeng på gruppen kolonialvarer.

Oppreguleringen av trygdepremiene ble foretatt i begynnelsen av oktober 1953 og kommer derfor ikke med i den perioden som oversikten gjelder.

Mens detaljprisene etter levekostnadsindeksen har steget forholdsvis sterkt det siste året, har den konsumprisindeks som beregnes på grunnlag av nasjonalregnskapets oppgaver over konsumet i løpende og faste priser vist betydelig svakere stigning. Denne indeksen er nærmere omtalt i avsnittet «Privat konsum».

Prispolitikk og prisregulering.

Prispolitikken i 1954 har vært preget av en vidtgående avvikling av reguleringsinngrep og overgang til friere prisfastsettelse. På en rekke sentrale områder har imidlertid de offentlige inngrep i prisfastsettelsen fortsatt vært avgjørende, og staten har også i 1954 betalt ut betydelige beløp til nedsetting av prisene på enkelte varer.

De spesielle prisbestemmelsene er i de siste årene blitt opphevet på en rekke områder. Da loven av 26. juni 1953 «Om kontroll og regulering av priser, utbytte og konkurranseforhold» («Prisloven») trådte i kraft fra 1. januar 1954, ble de alminnelige prisforskrifter og et stort antall av de gjenværende spesielle reguleringsbestemmelser opphevet. I løpet av 1954 har det funnet sted en ytterligere avvikling av reguleringene.

De alminnelige prisforskrifter var bestemmende for prisfastsettelsen på de fleste områder, hvor det ikke var gjennomført spesielle reguleringer. De gikk blant annet ut på at produsenter ikke kunne beregne høyere pris og handlende ikke større fortjeneste enn pr. 17. september 1949 uten først å ha innhentet prismyndighetenes samtykke. Ved deres opphevelse ble det innført midlertidige prisstoppbestemmelser for en del bygningartikler som ikke var prisregulert ved spesielle bestemmelser, og for kurprisene ved offentlige sykehus. For byggeartiklene fryktet man at den store etterspørsel kunne føre til prisstigninger. For sykehusenes vedkommende måtte det ventes at underskottene ville bli søkt redusert ved en heving av prisene. Dette ville ha ført til en økt belastning for trygdekassene, slik at det igjen kunne blitt nødvendig å heve premiene til sykestrygden.

Ved opphevingen av de alminnelige prisforskrifter og av de spesielle reguleringene på en rekke områder, er prisfastsettelsen i det vesentlige overlatt til de næringsdrivende selv, uten annen begrensning enn den som følger av prislovens alminnelige bestemmelser. En del varer og tjenester er imidlertid fremdeles underlagt spesielle reguleringsbestemmelser. Som det vil gå fram av oversikten i det følgende gjelder dette i første rekke varer der prisen er ned-

skrevet ved pristilskott og varer som er gjenstand for prisutjamning. Men det er også opprettholdt reguleringer for en del viktigere varer og tjenester som det er ekstraordinær knapphet på, eller som det av andre grunner må fryktes vil stige i pris ved en opphevelse av reguleringene.

Det ytes fremdeles tilskott til nedsetting av prisene på en rekke varer. De utbetalte subsidier over statsregnskapet (kapitel 1166) var litt høyere i regnskapsåret 1953/54 enn året før, mens det av Prisdirektoratets fond ble betalt ut betydelig mindre tilskott (se tabell 106).

Tabell 106. Utbetalte subsidier over statsregnskapet (kap. 1166) og Prisdirektoratets fond. Mill. kr.

	1949/50	1952/53	1953/54
Kunstgjødsel	¹ 56	34	40
Kraftfôr og fettstoffer	144	² 80	69
Brødmjøl	102	138	120
Mjølke og mjølkeprodukter	181	205	254
Kjøtt og flesk	114	5	5
Sukker og kaffe	94	—	—
Ved	16	12	5
Tekstilråvarer og fiskeredskap ³	75	1	—
Annet	—	1	2
I alt, statsregnskapets kapitel 1166	782	475	495
Prisdirektoratets fond	69	192	101
I alt	851	667	596

¹ Også AIV-væske. ² Bare kraftfôr. ³ Tilskott er i 1952/53 og 1953/54 ytt over Prisdirektoratets fond

I oppstillingen nedenfor er det gitt en oversikt over detaljpriser og pristilskott for en del subsidierte forbruksvarer. Tallene er beregnet på grunnlag av utbetalingene over statsregnskapets kapitel 1066 og prisreguleringsfond som administreres av Prisdirektoratet i første halvår 1954. I subsidiene for jordbruksvarer er det her ikke regnet med tilskottene til kraftfôr og kunstgjødsel. For tilskott som varierer med årstiden er det regnet med gjennomsnitt for året.

	Detaljpris, kr. pr. kg.	Tilskott i kr. pr. kg uten omsetningsavgift.
Mjølke, nysilt på flasker (liter)	0,50	0,31
Fløte, 35 pct. (liter)	5,96	1,67
Meierismør	7,98	2,68
Geitmysost, G. 35 ..	6,14	1,53
Gaudaost, F. 45 ..	6,01	1,46
Margarin	2,51	0,43
Rugmjøl, finsiktet	0,72	0,29
Hvetemjøl, finsiktet	0,74	0,30
Havregryn	0,97	0,63
Husholdningsbrød .	0,92	0,22
Hveteloff	1,25	0,23

Det var for det tidsrom beregningen gjelder ikke gjennomført noen større endringer i disse tilskottene siden 1953. Endringene dreier seg i alle tilfellene bare om noen få øre.

For at pristilskottene på forbruksvarer skal virke etter hensikten, er det fastsatt maksimalpriser eller andre særskilte reguleringsbestemmelser for de fleste subsidierte varer.

Av jordbruksproduktene er det i første rekke mjølke og mjølkeprodukter som er gjenstand for subsidiering og prisregulering. Prisene på disse varene ble etter avtale mellom representanter for staten på den ene siden og Norges Bondelag og Norges Bondes og Småbrukarlag på den andre siden satt opp fra 1. juli 1954 etter å ha vært uforandret i halvannet år. Det gjennomsnittlige pristilskottet til produsentene ble etter den nye avtalen opprettholdt omtrent uforandret. Grunntilskottet varierer med årstiden for å motvirke den sterke sesongkonsentrasjon i leveransene. Det er høyest i månedene september til januar, da det går opp i 17 øre pr. liter mjølke, mens det i mai og juni bare er 11 øre. I tillegg til dette utbetales det et fast tilskott som ble innført ved forrige prisjustering i desember 1952 på 10 øre pr. liter for mjølke til konsum. Dessuten ytes en del spesielle tilskott.

Hevingen av utsalgsprisen for helmjølke fra 1. juli var på 8 øre pr. liter, hvorav 1 øre representerer økt avanse til detaljistene. Også for smør og ost ga de nye maksimalprisbestemmelser adgang til en øking av avansene.

Prisene på margarin blir nedskrevet gjennom en subsidiering av råstoffene. Det har

her ikke funnet sted noen endringer i de gjeldende prisbestemmelser i 1954, men detaljprisen har i stor utstrekning ligget under den gjeldende maksimalpris.

Heller ikke for mjøl og gryn, som nest etter mjølken er den sterkeste subsidierte varegruppe, har det funnet sted noen nevneverdige endringer i prisbestemmelsene. For brød derimot ble det fastsatt nye maksimalpriser i juni av hensyn til den lønnsøking som hadde funnet sted i bakerfaget under tariffrevisjonen. Prisene ble gjennomgående hevet med 4—6 prosent. De nye prisbestemmelsene ble innskrenket til bare å gjelde brød, og alt finere bakverk er nå unntatt fra prisregulering.

Etter avtale mellom staten og Norges Råfisklag i februar 1954 ble reguleringen av lagets minstepriser for fisk fra fisker delvis opphevet. Råfisklaget forpliktet seg til ikke å heve minsteprisene bortsett fra enkelte priser som ble uttrykkelig nevnt i avtalen. Samtidig ble det imidlertid gitt nye detaljerte forskrifter om utbetaling av pristilskott til fiskekjøpere og om maksimalpriser ved omsetningen av fisk innenlands. Disse tilskottsbestemmelsene gjelder i det vesentlige tilførselen av fisk fra Nord-Norge til Østlandsområdet.

Ved siden av de direkte tilskottene til senking av prisene på forbruksvarer, opprettholdes også pristilskott og prisregulering på enkelte produksjonsmidler. Indirekte kan dette virke til å holde nede prisene på forbruksvarer. På kraftfôr og kunstgjødsel utbetales det betydelige subsidier. I tilskottsordningen for kunstgjødsel er det gjennomført visse endringer i 1954.

Subsidieordningen for fiskeredskap ble lagt om i mars i år. Pristilskottene har de siste årene vært utbetalt fra de to prisreguleringsfond for fisk og sild. Sildefiskernes organisasjoner fant det ikke lenger tilrådelig å nytte midler fra prisreguleringsfondet for sild til nedsetting av redskapsprisene, men representantene for fiskerne i de nordlige fylker ønsket fortsatt subsidiering av prisene på redskap gjennom prisreguleringsfondet for fisk. Tilskottsordningen er derfor lagt om slik at det nå bare betales tilskott til nedsetting av prisene på redskap som vesentlig nyttes i torskefisket.

For en del av de varer som tas hjem under felles import med prisutjamning mellom de enkelte partier fastsettes fremdeles maksimalpriser. For sukker gjelder imidlertid maksimalprisene fra 1. oktober 1954 bare engrosomsetningen, og for kaffe ble maksimalprisbestemmelsene for salg både fra grossist og fra detaljist opphevet i slutten av september 1954. For begge varene var detaljprisene da gjennomgående lavere enn den gjeldende maksimalpris.

Viktigere varer og tjenester som det ennå

kan herske en særlig knapphet på er også underlagt prisregulering. Til denne gruppen hører blant annet byggematerialer og byggearbeider. Det ble i 1954 gitt nye prisbestemmelser for byggefagene, der det ble tatt hensyn til endringer i lønstariffene under vårens tariffoppgjør. Ellers fulgte bestemmelsene stort sett de samme retningslinjer som tidligere.

Husleiene i bygg fra før krigen har i hele etterkrigstiden ved spesielle prisbestemmelser vært holdt nede på det nivå som gjaldt 8. april 1940 med fradrag av 10 prosent. Leiene i nyere bygg har i stor utstrekning vært avhengig av godkjenning fra de lokale prismyndigheter. Forskriftene om husleie ble 25. juni 1954 avløst av «Midlertidig lov om regulering av leie for husrom m. v.», som for en stor del av bygningsmassen prolongerer husleiestoppen av 1940. For hus oppført før 1930 gir imidlertid loven adgang til uten godkjenning å forhøye leiene med $\frac{1}{9}$, slik at leienedsettelsen på 10 prosent i 1940 nå er opphevet for denne delen av boligmassen. Dermed er forskjellen i husleiene mellom førkrigs- og etterkrigsbygg blitt noe redusert. Ved de nye prisbestemmelser for fast eiendom (ved kgl. res. av 15. oktober) er en rekke eiendommer unntatt fra bestemmelsene om pristakst, og for de øvrige er takstgrunnlaget endret. Tidligere har prisforholdene før 8. april 1940 vært lagt til grunn for takseringen, mens grunnlaget etter de nye bestemmelser skal være «rimelig markedsverdi for eiendommen».

For å hindre unødvendig sterk prisstigning ved forbigående knapphet på enkelte varer, har prismyndighetene også opprettholdt avansereguleringer for kjøtt, kjøttvarer og flesk og for importert frukt og grønnsaker. Importen av frukt og grønnsaker er fortsatt underlagt regulering, og tilgangen vil ikke til enhver tid være tilstrekkelig til å dekke behovet. Når det gjelder norske hagebruksprodukter (og poteter), er derimot avansereguleringen sløyfet som et ledd i avviklingen av de spesielle reguleringsbestemmelser. Prisene til produsent for disse varene, så vel som for kjøtt og flesk, har i de siste årene ikke vært underlagt noen maksimalprisregulering.

På en del av de områder hvor det er gjennomført konkurranseregulering eller hvor noen få store bedrifter behersker markedet, gjelder det også fortsatt prisregulering. Av forbruksvarene i denne gruppen er øl og tobakk de viktigste. Prisene på mineralolje, bensin og en rekke andre produksjonsmidler er også regulert på grunn av markedsforholdene. Det har imidlertid ikke funnet sted noen vesentlig endring i prisbestemmelsene på disse områdene i 1954.

For transportytelser (leiebil-, dro-sjebil- og rutebiltrafikk), som er avhengig av offentlig bevilling, er også prisreguleringen opprettholdt i 1954 uten nevneverdige endringer.

Den aktuelle prissituasjon.

Som nevnt foran kan vi trolig regne med et forholdsvis stabilt prisnivå for innførte varer i den nærmeste tiden. I 1954 har imidlertid levekostnadene steget trass i at prisene på innførte varer i de to siste årene har gått ned. Vi har hatt en innenlandsk prisstigning som stort sett er uten parallell i utlandet, selv om det synes å være et visst press oppover på levekostnadene også i en rekke andre land.

Den norske prisstigningen kan føres tilbake til en rekke forhold. Det er vanskelig å avgjøre hvilken kvantitativ betydning de enkelte faktorer har, men de viktigste synes å være følgende:

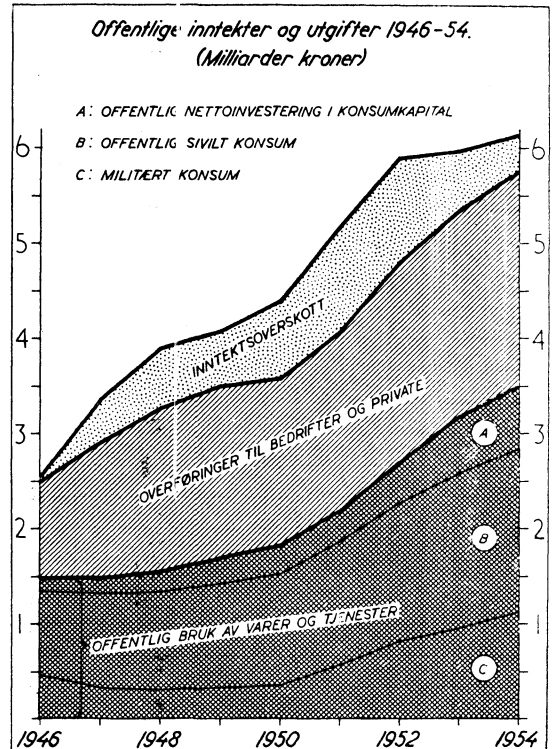
1. Økte lønnskostnader og muligens også økte fortjenester i næringer, som anvender innførte råstoffer, har gjort at nedgangen i innførselsprisene har fått liten innvirkning på det innenlandske prisnivået.
2. Jordbrukets inntekter er søkt hevet gjennom en oppregulering av de kontrollerte jordbruksprisene.
3. Et høyt inntektsnivå har ført til høy etterspørsel og stigende priser blant annet for jordbruksprodukter som ikke er underlagt regulering — i første rekke kjøtt.
4. Det har i 1954 vært gjennomført visse prisforhøyelser på enkelte områder, der prisene i lengre tid har vært holdt nede ved offentlig regulering. Det gjelder først og fremst husleiene og prisene på elektrisk strøm.

Den videre utvikling av levekostnadene er usikker. Vi har i 1954 hatt en viss lønnsøkning, som kan føre til ytterligere prisoppgang både gjennom sine kostnadsvirkninger og ved virkningene på etterspørselen, blant annet etter høyverdige matvarer.

Offentlige finanser.

Den offentlige finanspolitikk er ett av de midler det offentlige kan nytte for å fremme sine økonomiske formål. Ethvert finanspolitisk tiltak, enten det vedrører utgifts- eller inntektsiden, endrer de betingelser den private sektor skal tilpasse seg under. De offentlige skatteinntekter vil således i alminnelighet redusere den private etterspørsel etter varer og tjenester, mens offentlige inntektsoverføringer til private vil øke etterspørselen. Det offentliges kjøp av varer og tjenester representerer et tillegg til den

samlede private etterspørsel. Forskjellen mellom de etterspørselsreducerende innbetalinger til det offentlige og de utbetalinger som direkte eller gjennom mottakernes disposisjoner virker til å øke etterspørselen — hva vi kan kalle det offentlige inntektsoverskott — kan tas som grovt uttrykk for hvor sterkt kontraktivt finanspolitikken virker.

Diagrammet gir et samlet overblikk over de offentlige finanser (staten, trygdene og kommunene) i perioden 1946—1953. Totalarealet på figuren representerer det offentliges inntekter eksklusive nettostønadene fra utlandet. Dette svarer stort sett til det vi foran har kalt «etterspørselsreducerende innbetalinger til det offentlige». Det rutete og det skraverte bånd representerer på tilsvarende måte det offentliges utgifter til henholdsvis varer og tjenester og stønader til bedrifter og private. Differansen (det prikkete areal) utgjør det offentliges inntektsoverskott. Figuren bygger på løpende oppgaver, og oppsvulmingen av tallene er stort sett en følge av prisutviklingen i perioden.

Som en vil se, har det offentlige i hele etterkrigsperioden hatt et til dels betydelig inntektsoverskott. Skatteinntektene har fram til 1952 holdt følge med de inntektsøkende utbetalinger og hele tiden ligget godt over disse. Dette gjelder også etter at stigningen i forsvarsutgiftene (felt c i det nederste skraverte areal) satte inn i 1950.

Fra omkring 1952 av har imidlertid utviklingen klart tatt en annen retning enn tidligere. Mens alle hovedkomponenter på utgiftssiden har fortsatt å stige, er veksten i skatteinntektene på det nærmeste stanset opp. Det offentlige inntektsoverskott har som følge av dette gått sterkt ned. Nedgangen blir særlig sterk når den ses i relasjon til den samtidige oppgang i nasjonalproduktet. Mens inntektsoverskottet i 1951 utgjorde 1 100 millioner kroner eller om lag 5,3 prosent av nasjonalproduktet, kan det i 1954 etter de oppgaver som nå foreligger neppe antas å komme høyere enn 400 millioner kroner, svarende til 1,6 prosent av nasjonalproduktet.

I de siste 2—3 årene må den etterspørselsreducerende virkning av den offentlige finanspolitikken således ha avtatt sterkt. Endringen er av en slik størrelsesorden at den sikkert har øvd en ganske vesentlig innflytelse på det økonomiske forløp i perioden. Det er neppe tvilsomt at vi her har å gjøre med en av de faktorer som må trekkes inn for å forklare at den totale etterspørsel i disse årene har vært så vidt høy som tilfellet er.

I denne korte oppsummeringen er det ikke tatt hensyn til de virkninger som variasjoner i investeringen i offentlige bedrifter kan ha hatt. Disse har gått en del opp siden 1951, men ikke så mye at det endrer hovedlinjene i utviklingen. Også ellers har oversikten bare pekt på enkelte hovedtrekk i bildet. I de følgende avsnitt vil statens og kommunenes finanspolitikk i de siste år bli gjennomgått i større detalj. Det går fram av denne oversikten at endringene i den offentlige finanspolitikken siden 1952 praktisk talt i sin helhet kan tilskrives statens disposisjoner. Kommunenes budsjettpolitikk har i 1953 og 1954 stort sett fulgt mønsteret fra tidligere år.

Statens finanser.

Den oversikt som er gitt i det følgende for «Statens finanser», omfatter ikke bare inn- og utbetalinger over statens budsjettregnskap. Statens forskotts- og depositakonti, krigsskadetrygdene, statsregnskapets, Kirkedepartementets og Prisdirektoratets fond samt de sosiale trygder er også tatt med. For denne statens finansforvaltning i videre forstand er det i tabell 107 gitt en oversikt over inntekter og utgifter etter art. Tallene for 1953 og særlig for 1954 må betraktes som foreløpige.

Det mest fremtredende trekk ved utviklingen i de senere årene er at en stadig større del av inntektene har vært nyttet til kjøp av varer og tjenester, slik at tilveksten i statens nettofordringer har gått ned fra år til år.

U t g i f t e n e . Posten «Bruk av varer og tjenester til sivile konsumformål» steg med 8 prosent fra 1953 til 1954. Dette skyldtes i første

rekke lønns- og prisstigning, men det har også funnet sted en mindre øking i volumet av varer og tjenester som er kjøpt. Videre økte bruttoinvesteringen i konsumkapital. Statens samlede kjøp av varer og tjenester til sivile formål har således gått opp det siste året, men økingen er forholdsvis mindre enn foregående år.

Forsvarssektorens utgifter viser en sterkere stigning. Det forsvarsmessige konsum (utenom leveransene under Det militære hjelpeprogram, og fratrukket netto-tilskottet under infrastrukturprogrammet) har gått opp fra 814 millioner kroner i 1952 til 959 millioner i 1953 og 1 092 millioner kroner etter de foreløpige oppgaver for 1954. Tallene omfatter både de løpende utgifter til forsvaret og utgiftene til militære bygge- og anleggsarbeider.

Den prosentvise stigning i forsvarsutgiftene er en god del større enn stigningen i statens kjøp av varer og tjenester til sivile formål. For 1954 regner en at forsvarets konsum vil utgjøre nesten 55 prosent av statens samlede kjøp av varer og tjenester. Forsvarskonsumet i prosent av bruttonasjonalproduktet viser følgende utvikling:

1938	1947-50	1951	1952	1953	1954
0,9	2,3	2,8	3,6	4,1	4,5

Forsvarsutgiftene har således lagt beslag på en stadig stigende del av den samlede tilgangen av varer og tjenester. Prosentandelen er imidlertid lavere enn i mange andre vest-europeiske land.

Inntektsoverføringene til private og kommuner har utgjort om lag like stor del av statens samlede utgifter i 1953 og 1954, henholdsvis 44 og 46 prosent.

Pristilskottene over Prisdirektoratets fond er gått ned i de siste år, mens på den annen side utbetalingene av tilskott over budsjettregnskapet er økt noe. Alt i alt er statens utbetaling av subsidier ikke gått vesentlig ned. Subsidiepolitikken er omtalt nærmere i avsnittet «Priser og levekostnader».

De sosiale trygder økte sine utbetalinger av stønader til private. Størstedelen av økingen faller på sykestrygden, blant annet fordi sykepengene ble satt opp og enkelte andre ytelser betydelig utvidd høsten 1953. Utbetalingene av alderstrygd og barnetrygd går ikke inn i denne post, da de utbetales gjennom kommunene. Statens bidrag til disse trygdene er i tabell 107 tatt med under posten «Overføringer til kommunene», som har steget betydelig de siste årene.

I n n t e k t e n e . Statens samlede inntekter var omtrent like store i 1954 som i 1953. Skattene, som utgjør det vesentligste av inntektene, var på rundt regnet 3,8 milliarder kroner begge

Tabell 107. Nasjonaløkonomisk gruppering av statens inntekter og utgifter.¹ Mill. kr.

	1952					1953					1954				
	Bud- sjett- regn- ska- pet	And- re stats- regn- ska- per	Pris- dir. fond	So- siale tryg- der	I alt	Bud- sjett- regn- ska- pet	And- re stats- regn- ska- per	Pris- dir. fond	So- siale tryg- der	I alt	Bud- sjett- regn- ska- pet	And- re stats- regn- ska- per	Pris- dir. fond	So- siale tryg- der	I alt
Inntekter:															
Renter (vesentlig av kapital i statens bedrifter)	54	20	-	19	93	67	22	1	22	112	81	22	1	23	127
Aksjeutbytte og overskott på forretningsdrift.....	÷ 25	2	-	-	÷ 23	÷ 44	1	-	-	÷ 43	÷ 43	1	-	-	÷ 42
Direkte skatter	1 136	89	-	-	1 225	1 141	52	-	-	1 193	1 071	44	-	-	1 115
Indirekte skatter	2 455	20	290	-	2 765	2 493	17	103	-	2 613	2 634	16	62	-	2 712
Trygdepremier	-	-	-	373	373	-	-	-	426	426	-	-	-	475	475
Overføringer fra kommuner	154	31	-	53	238	171	35	-	66	272	198	40	-	67	305
Stønader fra utlandet	20	90	-	-	110	30	87	-	-	117	31	67	-	-	98
	3 794	252	290	445	4 781	3 858	214	104	514	4 690	3 972	190	63	565	4 790
Utgifter:															
Nettorealinvestering i sivil konsumkapital.....	109	8	-	-	117	152	14	-	-	166	173	18	-	-	191
Beregnet kapitalslit på konsumkapital	86	4	-	-	90	87	4	-	-	91	88	4	-	-	92
Bruk av varer og tjenester til sivile konsumformål ..	497	4	1	25	527	555	7	1	26	589	602	8	1	28	639
Bruk av varer og tjenester til forsvarsformål	814	-	-	-	814	959	-	-	-	959	1 092	-	-	-	1 092
Renteutgifter (vesentlig av statsgjelden)	148	3	1	-	152	156	2	1	-	159	175	2	-	-	177
Subsidier ²	724	31	312	-	1 067	856	22	149	-	1 027	889	24	96	-	1 009
Andre overføringer til private.....	45	3	-	404	452	39	4	-	478	521	37	4	-	514	555
Overføringer til kommuner	421	43	-	-	464	483	61	-	-	544	533	77	-	-	610
Stønader til utlandet.....	18	5	-	-	23	25	9	-	-	34	25	9	-	-	34
Korreksjon: Netto overføringer avgitt til (+) eller mot- tatt fra (÷) andre statssektorer	+ 87	÷ 29	÷ 3	÷ 55	0	+ 7	+ 60	÷ 8	÷ 59	0	+ 46	+ 40	÷ 24	÷ 62	0
Saldo: Netto fordringsøking ³	845	180	÷ 21	71	1 075	539	31	÷ 39	69	600	312	4	÷ 10	85	391
Herav kapitalutlegg ved statens anlegg og be- drifter	248	-	-	-	248	294	-	-	-	294	269	-	-	-	275
	3 794	252	290	445	4 781	3 858	214	104	514	4 690	3 972	190	63	565	4 790

¹ Agioposteringer er utelatt.² Herunder også kapitaltilskott til private, som nedskrivningsbidrag til boliger o. l.³ Inklusive nettokjøp av fast eiendom.

år. I tabell 108 er det gitt en oversikt over statens skatteinntekter fordelt på de viktigste skatte-typer. Forholdet mellom inntektene av de for-

skjellige skatter har ikke endret seg særlig fra 1953 til 1954, og de samlede inntekter er öm-trent uforandret.

Tabell 108. *De statlige skatteinntekter. Mill. kr.*

	1950	1951	1952	1953	1954
Skatter og andre ytelser fra private, i alt	2 834	3 513	3 990	3 806	3 827
Direkte skatter	1 040	1 148	1 225	1 193	1 115
Formues- og inntektsskatter (inkl. renteskatt)	830	963	1 089	1 099	1 031
Arveavgift	15	18	16	17	17
Bøter og inndragninger	21	24	18	9	7
Krigsskadeavgift og verneskatt	45	28	3	-	-
Engangsskatt på formuesstigning	91	81	60	24	15
Andre direkte skatter	38	34	39	44	45
Indirekte skatter	1 794	2 365	2 765	2 613	2 712
Toll	177	201	330	310	365
Alminnelig omsetningsavgift	498	799	1 061	1 143	1 251
Spesielle omsetnings- og produksjonsavgifter	977	1 013	1 076	1 059	1 040
Eksportavgifter o. l.	92	319	283	87	43
Krigsskadeutlikning på bygninger og løsøre	40	23	3	1	-
Andre indirekte skatter	10	10	12	13	13

Siden 1952, da statens skatteinntekt var på det høyeste, har de direkte skattene gått ned med 110 millioner kroner. De indirekte skattene som gikk betydelig ned fra 1952 til 1953 (først og fremst på grunn av fall i eksportavgiftene) har steget igjen i 1954. Av de samlede skatter har disse siden 1950 utgjort følgende prosentdel:

1950	1951	1952	1953	1954
63,3	67,3	69,2	68,7	70,9

Bortsett fra 1953 har andelen stadig vært stigende. Nedgangen i eksportavgiftene siden 1951 er mer enn oppveid av øking i andre indirekte skatter, særlig i den alminnelige omsetningsavgift. I 1954 innbrakte denne mer enn alle direkte skatter tilsammen. Satsen har vært uforandret (10 prosent av salg til forbruker) siden 1951, og stigningen skyldes oppgang både i den omsatte varemengde og i prisene.

De inntektsskatter som ble innbetalt i 1954, er utliknet på inntekter opptjent i 1952 og 1953. For skatteåret 1953/54 ble det gjennomført en vidtgående endring i statsskattevedtaket for personlige skattytere og denne førte til store skattelettelser. Blant annet falt statsskatten bort for inntektstakere med relativt lave inntekter i forhold til forsørgelsesbyrde. Samtidig ble det gjennomført store tekniske forenklinger i den delen av stats-

skattevedtaket som gjaldt for skattepliktige personer. Således ble det gjennomført en felles skattetabell (grunntabell) for alle skatteklasser, og skattelettelsene for forsørgelsesplikt ble gitt ved fradrag i den skatt som ble beregnet på grunnlag av hele den antatte inntekt. Etter denne ordningen blir skattelettelsen ved klassefradrag like stor på alle inntektstrinn.

Videre ble reglene for skatt på formue endret slik at det ble gitt et skattefritt fradrag i formuer på kr. 15 000 i skatteklasse 1 og kr. 25 000 i høyere klasser. (For ikke-personlige skattytere er, som tidligere, formuer under kr. 5 000 skattefrie.)

De nye skattereglene førte til at antatt inntekt etter statsskattelikningen gikk ned med 19 prosent fra inntektsåret 1951 til 1952. Tallet på statsskattytere gikk ned med hele 30 prosent fra budsjettåret 1952/53 til 1953/54. De innbetalte beløp både av fondsskatt og selskapsskatt var også mindre i 1953/54 enn i 1952/53. Dette skyldes en nedgang i de antatte inntekter fra 1951 til 1952, mens skattesatsene var uforandret.

Skattevedtaket av 1953/54 ble fornyet for 1954/55 uten særlige forandringer.

Etter de avskrivningsregler som nå gjelder har en i alminnelighet ikke høve til overprisavskrivninger for driftsmidler som er bestilt etter 20. oktober 1950. På den annen side er det gitt høve til å avsette et begrenset beløp

til investeringsfond. Loven begrenser også adgangen til fradrag i skattelikningen for reparasjons- og vedlikeholdsarbeider.

Mens staten hadde omtrent samme inntekter i 1954 som i 1953, økte som før nevnt utgiftene særlig til varer og tjenester. Nettoøkningen i statens fordringskapital gikk følgelig ned og utgjorde bare ca. 8 prosent av de samlede statsinntekter i 1954 mot 13 prosent i 1953 og 22 prosent i 1952. Av nettofordringsøkingen på 391 millioner kroner i 1954 ble imidlertid 275 millioner nyttet som kapitalutgifter ved statens egne anlegg og bedrifter (statsbanene, statens kraftverker og reguleringsanlegg osv.). Videre er det betalt avdrag på den faste innenlandske statsgjeld på om lag 215 millioner kroner, og over statens konto for lån til statsbankene ble det i 1954 lånt ut 570 millioner. På den andre siden har staten opptatt innenlandske lån for vel 570 millioner kroner, hvorav 530 millioner er innbetalt i 1954. Disse tall skulle tyde på at det har vært en likviditetsøkning i de øvrige norske sektorer i 1954 på om lag 140 millioner kroner som følge av statens disposisjoner. Det må understrekes at en er kommet fram til dette tallet ved å ta utgangspunkt i nettofordringsøkingen, som framkommer ved den nasjonaløkonomiske gruppering av statens inntekter og utgifter etter statsregnskapet (tabell 107). På grunn av en rekke regnskapsmessige forhold vil en med utgangspunkt i et kontantregnskap for staten komme til et noe annet resultat. Det er imidlertid ikke mulig å redegjøre nærmere for forskjellen her.

Virkningene av statens finanspolitikk på de private inntekter kan ikke klarlegges bare på grunnlag av statens regnskaper. Ulike typer av finanspolitiske tiltak fører til ulike reaksjoner hos bedrifter og de private forbrukere. Det er grunn til å tro at f. eks. engangsskatten og krigsskadeavgiften i mindre grad enn andre skatter har virket til å redusere den private etterspørsel, idet mange skattytere har betraktet disse skattene som formuesreduksjoner. På den andre siden virker nok den ordinære inntekts- og formuesskatt på personlige skattytere til å redusere etterspørselen etter konsumvarer med størstedelen av sitt beløp.

Som et grovt mål for i hvilken grad statsforvaltningens utgifter og inntekter under ett har økt eller minsket den samlede etterspørsel i samfunnet, kan vi likevel nytte statens nettofordringsøking korrigert for nettokjøp av fast eiendom og transaksjoner med utlandet. Denne størrelsen, som viser statens netto inntektsoverskott overfor andre innenlandske sektorer, har i de siste to årene gått ned til en fjerdepart, nemlig fra vel 1 milliard kroner i

1952 og 536 millioner i 1953 til 333 millioner etter de foreløpige oppgaver for 1954.

Hvis vi også tar med kapitalutgiftene for statens forretningsdrift, vil resultatet fremdeles være at staten i 1952 og 1953 hadde betydelig større inntekter enn utgifter. I 1954 får vi etter den foreløpige oversikt bare et forholdsvis beskjedent inntektsoverskott på 64 millioner kroner regnet på denne måten.

På side *14 i tabellverket er det tatt med en detaljert oppstilling over «statens utgifter og inntekter». Den omfatter imidlertid bare budsjettregnskapet og statsregnskapets fond. For budsjett-terminen 1953/54 ble budsjettregnskapet alene gjort opp med et overskott på driftsregnskapet på 259 millioner kroner og et underskott på totalregnskapet på 293 millioner. I den form budsjettet 1954/55 ble vedtatt av Stortinget, er driftsbudsjettet gjort opp med et overskott på 226 millioner kroner og totalbudsjettet med balanse.

Den utenlandske statsgjelden ble i budsjettåret 1953/54 avbetalt med 55 millioner kroner og den innenlandske med 202 millioner. Samtidig opptok staten nye innenlandske lån for 106 millioner kroner. Det ble opptatt utenlandske lån for 138 millioner kroner i Sverige, og av et lån i Den internasjonale gjenreisningsbanken var det pr. 30. juni 1954 hevet vel 71 millioner. På det amerikanske lånet til utbygging av aluminiumsverket på Sunndalsøra ble det trukket for noe over 44 millioner kroner. Til sammen ble det således opptatt faste utenlandske lån for 254 millioner kroner. Gjeldens størrelse og sammensetning ved utgangen av budsjettåret går fram av tabell 109.

Tabell 109. Statens lånegjeld.¹ Mill. kr.

	Opp- tatt uten- lands	Opptatt innenlands			I alt
		Faste lån	Stats- kasse veksler	Andre midler- tidige lån	
31/12-51	1 174	3 269	86	344	4 873
30/6-52	1 199	3 053	150	472	4 874
31/12-52	1 213	3 060	381	547	5 201
30/6-53	1 222	2 954	442	756	5 374
31/12-53	1 310	2 859	446	902	5 517
30/6-54	1 421	2 753	396	908	5 478

¹ Omfatter ikke gjeldsbevis til Den internasjonale bank og Det internasjonale pengefond.

Kommunenes finanser.

Kommunenes samlede utgifter og inntekter gruppert etter art finnes i tabell 110. Tallene for budsjettåret 1950/51 og 1951/52 er satt opp på grunnlag av kommunenes regnskaper. For 1952/

53 bygger tallene på en foreløpig gjennomgåing av regnskapene og vil senere bli korrigeret. Oppgavene for 1953/54 og 1954/55 bygger på kommunebudsjettene. Erfaringsmessig vet en at kommunene ved oppstillingen av budsjettene

gjærne undervurderer skatteinntektene. Likeledes unnlater enkelte kommuner å føre kapitalbudsjett, selv om de venter å få kapitalinntekter og kapitalutgifter i året. Disse forhold er det tatt hensyn til ved oppstilling av tabell 110,

Tabell 110. *Nasjonaløkonomisk gruppering av kommunenes inntekter og utgifter. Mill. kr.*

	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54	1954/55
Inntekter:					
Løpende inntekter i alt	2 086	2 278	2 706	2 990	3 169
Salg av varer og tjenester	193	191	211	223	237
Renteinntekter	7	9	10	11	8
Aksjeutbytte og overskott på forretningsdrift	18	14	13	28	28
Utliknede skatter og avgifter	1 347	1 466	1 770	1 900	2 029
Overføringer fra staten og sosiale trygder	365	433	494	593	627
Overføringer fra fylket og andre kommuner	145	151	190	215	221
Overføringer fra private	11	14	18	20	19
Fordringsnedgang i alt	76	61	83	101	104
Salg av verdipapirer, mottatte avdrag	10	8	12	15	10
Låneopptak	66	53	71	86	94
Bruttoinntekter i alt	2 162	2 339	2 789	3 091	3 273
Utgifter:					
Nettokjøp av fast eiendom	21	÷ 25	20	24	23
Nettorealinvestering i alt	206	272	323	394	486
Nybygg og nyanlegg	196	252	309	400	489
Reparasjoner og vedlikehold	122	132	158	144	153
÷ beregnet kapitalslit på konsumkapitalen	112	112	144	150	156
Løpende utgifter i alt	1 789	1 947	2 249	2 457	2 678
Bruk av varer og tjenester til konsumformål	812	850	973	1 057	1 143
Beregnet kapitalslit på konsumkapitalen	112	112	144	150	156
Renteutgifter	9	9	10	11	12
Overføringer til staten og sosiale trygder	223	222	256	284	325
Overføringer til fylket og andre kommuner	147	154	195	220	230
Overføringer til kommunale bedrifter	20	26	21	35	36
Overføringer til private	434	538	610	645	716
Skattesvikt	32	36	40	55	60
Fordringsøking i alt	146	145	197	216	86
Nedbetaling av gjeld	47	132	74	77	63
Kjøp av verdipapirer, yting av lån	10	10	12	14	15
Øking av kontantbeholdninger og bankinnskott	89	3	111	125	8
Bruttoutgifter i alt	2 162	2 339	2 789	3 091	3 273

slik at enkelte av tallene for 1953/54 og 1954/55 er forhøyd i forhold til de kommunale budsjettanslag. Tabellen omfatter kommunenes drifts- og kapitalregnskaper, mens inntekts-givende kommunale bedrifter med særregnskap er holdt utenfor.

Kommunal- og arbeidsdepartementet har i de siste år oppfordret kommunene til å begrense sin investeringsvirksomhet, særlig i sommerhalvåret. Kommunene er i stedet anbefalt i størst mulig utstrekning å føre opp avsetninger på budsjettene, slik at finansieringen er i orden når forholdene igjen ligger til rette for gjennomføring av tiltakene. Bruttoinvesteringen i kommunal konsumkapital (offentlige arbeider, skoler, sykehus m. v.) har likevel vist en stadig stigning, og i budsjettåret 1954/55 er det regnet med at de vil komme opp i 642 millioner kroner, som er om lag 18 prosent mer enn i 1953/54. Selv om stigningen for en del skyldes pris- og lønnsøking, har det også vært en sterk stigning i investeringsvolumet.

Også kommunenes utgifter ved kjøp av varer og tjenester til konsumformål har steget betydelig i de senere årene. Om lag to tredjeparter av det kommunale konsum utgjøres av lønnsutbetalinger til kommunenes egne tjenestemenn ved skole, administrasjon m. v. Oppgaver fra Arbeidsdirektoratet viser at sysselsettingen ved denne virksomhet ikke har gått noe større opp. Stigningen i utgiftene må derfor antas vesentlig å skyldes øking i lønningene.

I 1954/55 er det regnet med en stigning fra foregående budsjettår på 71 millioner kroner i tilskottene til private. Det er særlig de økte utbetalinger under de sosiale trygdeordninger som har bidratt til denne stigning. Foruten de spesielle kommunale trygder, kommer alders- og barnetrygden med her med hele sitt beløp. Disse trygdene blir i det vesentlige finansiert over statsbudsjettet, og statens utbetalinger er ført til inntekt for kommunene i tabell 5 under posten «overføringer fra staten og sosiale trygder».

Kommunenes løpende inntekter ventes å stige med om lag 6 prosent fra 1953/54 til 1954/55. Skattene er kommunenes viktigste inntektskilde. De utgjør rundt regnet 65 prosent av de løpende inntekter. I tabell 111 har en satt opp hovedtall for den kommunale skattelikning for 1940/41 og for de senere år¹.

Antatt inntekt og samlede skatter har stadig økt i de senere år. Fra inntektsåret 1950 til

1951 var det en særlig sterk stigning i antatt inntekt, hele 22 prosent. Samtidig gikk summen av samlede skatter opp med nesten 25 prosent. I inntektsåret 1952 (budsjettåret 1953/54) var den antatte inntekt 11 768 millioner kroner. Det er en øking på om lag 9 prosent fra året før. Etter Byråets foreløpige oppgaver over likningen for inntektsåret 1953 (budsjettåret 1954/55) er det regnet med at den antatte inntekt vil stige 5—6 prosent i forhold til året før.

Tabell 111. Hovedtall for den kommunale skattelikning.

Budsjett- år	Antatt inntekt ¹	Samlede skatter	Gj.sn. skattøre av skattbar inntekt	Gj.sn. skattøre av antatt inntekt
	Mill. kr.	Mill. kr.		
1940/41	3 087	439,0	16,32	11,23
1947/48	5 478	839,0	17,53	12,89
1948/49	6 521	1 017,1	17,37	13,28
1949/50	7 328	1 148,5	17,29	13,23
1950/51	7 972	1 246,4	17,35	13,22
1951/52	8 824	1 392,6	17,37	13,37
1952/53	10 760	1 736,1	17,27	13,83
1953/54	11 768	1 850,2	17,15	13,50

¹ Antatt inntekt 1953/54 gjelder kalenderåret 1952.

Fra budsjettåret 1952/53 til 1953/54 gikk den gjennomsnittlige skattøre av skattbar inntekt noe ned. I landkommunene fant det sted en fortsatt konsentrasjon om bruken av de middels høye skattørene. Mens det i 1952/53 var 45 prosent av landkommunene som nyttet skattørene 16,5, 17 og 17,5, nyttet 52 prosent disse skattørene i 1953/54. Gjennomsnittlig skattøre av antatt inntekt sank også, nemlig fra 13,83 i 1952/53 til 13,50 i 1953/54.

Ved lov av 19. desember 1952 er det vedtatt nye reduksjonstabeller, som er tatt i bruk ved den kommunale skattelikning for 1953/54. Tallet på tabeller er satt ned fra 9 til 7, idet de to minst gunstige tabeller er tatt bort. Samtidig er det skattefrie fradraget satt opp i de andre tabellene. Det ble hevet sterkest i de høyeste skatteklassene.

Ved lov av 12. juni 1953 er det fastsatt nye regler for utlikning av tillegsskatten til kommunene. Det skattefrie fradraget og skatteprosentene skal være ens for alle kommuner. Den skattbare inntekt beregnes etter den gunstigste reduksjonstabell som det er adgang til å nytte ved den vanlige inntektslikning. På skattbar inntekt som overstiger kr. 20 000, betales tillegsskatt som stiger med inntektens størrelse fra 3 til 5 prosent av den ordinære inntekts-

¹ Det er ikke fullt samsvar mellom tallene for samlede skatter i tabell 110 og i tabell 111. Tabell 110 viser nemlig i motsetning til skattestatistikken de endelig utliknede beløp etter klagebehandlingen. Videre inngår avgifter, sjømannsskatt og etterliknet kommuneskatt, mens renteskatten er regnet som tilskott fra staten.

skatten til kommunen. Videre er tabellen ordnet slik at en unngår at inntekter som ligger på grensen mellom to progresjonstrinn får urimelig høy marginalskatt. Alt i alt førte disse endringer til at den utliknede tilleggsskatt gikk ned med ca. 11 millioner fra 1952/53 til 1953/54, til i alt 46 millioner kroner.

Overføringene fra staten og sosiale trygder har stadig steget i de senere år. De viktigste poster er her overføringer i samband med de trygdestønader som kommunene betaler ut, og tilskott til skolevesen og veiarbeider. Tilskottene fra skattefordelingsfondet til vanskeligstilte kommuner er økt betraktelig fra 1953/54. I tillegg til de midler som skattefordelingsfondet tidligere har hatt til disposisjon, har Stortinget siden 1952/53 gitt bevilgning til skatteutjamning på statsbudsjettet. De totale tilskottene til kommunene for 1953/54 utgjorde 61 millioner kroner mot 12,7 millioner i 1951/52 og 16 millioner i 1952/53. I 1954/55 er det stilt ca. 68 millioner kroner til rådighet for skatteutjamning.

Kommunenes samlede utgifter og inntekter ventes å ligge om lag 50 prosent høyere i 1954/55 enn i 1950/51. Kommunenes løpende utgifter økte ikke så sterkt som de løpende inntekter fra budsjettåret 1950/51 til 1953/54. Det førte til at kommunene kunne nytte en forholdsvis større del av sine løpende inntekter til realinvestering eller til å bedre sin fordringsstatus. Summen av nettokjøp av fast eiendom, netto realinvestering og netto fordringsøking — det vil si kommunenes samlede sparing — steg fra 297 millioner kroner i 1950/51 til 533 millioner i 1953/54. I 1954/55 ventes det at de løpende utgifter vil øke noe mer enn de løpende inntekter, men en regner likevel med at det vil bli en samlet sparing på om lag 490 millioner kroner. Netto realinvestering og nettokjøp av fast eiendom vil trolig stige med over 90 millioner kroner, til 509 millioner i alt i 1954/55. Som følge av den høye investering blir det ikke rom for noen oppgang i kommunenes fordringskapital. Tvert imot vil det, etter de tall som er referert for sparing og nettoinvestering i motsetning til de foregående år finne sted en netto fordringsnedgang for kommunene under ett i 1954/55 på om lag 20 millioner kroner.

Det foreligger ennå ikke oppgaver for kommunegjelden i 1954. Etter Byråets telling av kommunenes finansielle aktiva og passiva steg kommunenes samlede gjeld med 113 millioner kroner i løpet av budsjettåret 1952/53 og kom dermed opp i 1 781 millioner pr. 30. juni 1953. Herav utgjorde lånegjelden 1 508 millioner og forvaltningsgjelden 273 millioner kroner. Av den totale lånegjelden var 954 millioner tatt opp til elektrisitetsvesenet. Økingen i lånegjelden i bud-

sjetåret 1952/53 var på 103 millioner kroner, og av dette var 85 millioner lån til utbygging av elektrisitetsverker m. v. Kommunenes beholdninger av kontanter, bankinnskott og verdipapirer var 1 331 millioner kroner pr. 30. juni 1953, og dette representerer en stigning på 121 millioner fra foregående år¹).

Kommunenes samlede garantiansvar steg i budsjettåret 1952/53 med 257 millioner kroner, fra 824 millioner pr. 30. juni 1952 til 1 081 millioner pr. 30. juni 1953. Av det sistnevnte beløp utgjorde 631 millioner kroner ansvar overfor Husbanken og 155 millioner kroner overfor Småbruk- og Bustadbanken. Stigningen i disse to postene var på henholdsvis 145 millioner og 23 millioner kroner. Kommunenes garantiansvar for kommunale og felleskommunale elektrisitetsverker er ikke tatt med i de tall som er gjengitt ovenfor, da disse bedrifters gjeld er ført opp sammen med kommunenes øvrige gjeld.

Tabell 112. Samlede inntekter og utgifter ved de kommunale og felleskommunale bedrifter med særregnskap. Mill kr.

	1949/ 50	1950/ 51	1951/ 52
Inntekter			
Tilskott og refusjoner ...	31	56	74
Andre løpende inntekter	436	462	536
Bruk av tilgodehavender, låneopptak m. v.	269	295	322
Bruttoinntekter i alt...	736	813	932
Utgifter			
Tilskott og refusjoner..	51	49	68
Varer og tjenester:			
Løpende utgifter	249	265	304
Bruttoinvestering.	259	314	369
Øking av tilgodehaven- der m. v.	177	185	191
Bruttoutgifter i alt	736	813	932

Statistikken for de kommunale bedrifter med særregnskap er ikke ført lenger fram enn til 1951/52. En har likevel i tabell 112 gitt et sammendrag av regnskapene for årene fra 1949/50 til 1951/52.

¹ Da bedrifter med særregnskap ikke er tatt med i tabell 110, vil ikke de endringer som går fram av denne tabellen i kommunenes fordringskapital, stemme med endringene etter ovennevnte telling.

Penge- og kredittmarkedet.

Oversikt.

Utviklingen på penge- og kredittmarkedet i 1954 har vært preget av en fortsatt kredittutvidelse både for statsbankene, det private bankvesen og andre kredittyttere. Finansieringen av statsbankenes virksomhet har, som i 1953, vært et hovedproblem i den offentlige kredittpolitikken. Den er for størstedelen blitt ordnet ved at staten har tatt opp lån hos de private banker og forsikringsselskapene og stilt dem til rådighet for statsbankene.

Norges Banks diskonto har vært uforandret $2\frac{1}{2}$ prosent siden januar 1946. Bankenes utlånsrenter har imidlertid siden 1950 vært en del høyere enn i de første etterkrigsårene. I 1953 fant det sted en viss rentestigning for de private bankers utlån, idet flere banker gikk over til å nytte høyere satser enn tidligere. For vekslere ble diskontoen på $2\frac{1}{2}$ og 3 prosent på det nærmeste forlatt av aksjebankene, og det fant sted en konsentrasjon om $3\frac{1}{2}$ og 4 prosent-satsene. For vekselobligasjoner og pantelån har det også vært en forskyvning oppover. Rentenivået synes imidlertid ikke å ha gjennomgått større endringer i 1954. Forrentningen av innskott på sparevilkår og 6 måneders oppsigelse har i de senere årene vært uforandret på henholdsvis $1\frac{1}{2}$ og 2 prosent.

I de første årene etter frigjøringen lå renten på langsiktige obligasjonslån meget lavt. I årene 1946—49 foretok staten og statsbankene betydelige emisjoner til en rente av $1\frac{3}{4}$ — $2\frac{1}{2}$ prosent alt etter lånenes varighet. På grunn av den likviditetstilstrømming som fant sted i denne perioden, først og fremst som følge av de store importoverskott, ble det fra 1950 av ikke lenger mulig å få lån til disse rentesatsene. Kursene på obligasjoner i lavrente-lånen sank, hvilket er ensbetydende med at den effektive renten gikk opp. For et $2\frac{1}{2}$ prosents statslån av 1946 var den i 1952 og 1953 ved uttrekning 3,35–3,42 prosent, og ved oppkjøp 3,01–3,06 prosent. I 1954 har den gått noe ned. I begynnelsen av november var den henholdsvis 3,26 og 2,95 prosent. Lånets gjenstående løpetid er 22 år.

Myndighetene har i første rekke av hensyn til boligbyggingen og husleienivået i nybygg, ønsket en uforandret utlånsrente i statsbankene. Det har derfor ikke vært mulig for disse å skaffe seg midler ved det som til 1950 var den vanlige framgangsmåten, nemlig utstedelse av langsiktige obligasjonslån. Siden 1950 har derfor statsbankene praktisk talt ikke tatt opp nye lån i markedet. Statsbankenes samlede ihendehaverobligasjonsgjeld ved midten av 1950 var om lag 1 340 millioner kroner, og ved midten av 1954 var den bare ubetydelig høyere, nemlig 1 375 millioner kroner.

I disse fire årene har statsbankene måttet få det meste av midlene til sin utlånsvirksomhet fra staten. Statsbankenes gjeld til statskassen steg fra et ubetydelig beløp på 12 millioner kroner ved midten av 1950 til om lag 1 500 millioner ved midten av 1954. Den er altså nå større enn deres samlede obligasjonsgjeld.

Statens finansiering av statsbankene har foregått på to måter. I perioden fra 1950 til utgangen av 1953 ble lånene ytt direkte av statskassen. I 1951 og 1952 hadde staten store inntektsoverskott, slik at denne finansieringen ikke førte til noen likviditetsøkning hos publikum. I 1953 ble imidlertid inntektsoverskottet betydelig redusert, og tilskottet til statsbankene førte til en netto nedgang i statens likvide fordringer. For å unngå en for sterk stigning i likviditeten hos bankene og publikum har statsbankenes finansiering i 1954 i det vesentlige vært ordnet ved at staten har tatt opp lån direkte hos bankene og forsikringsselskapene. De første lån på tilsammen 200 millioner kroner ble tatt opp 1. februar 1954 etter forhandlinger i desember 1953. I mai og juni ble det også lånt 200 millioner. Ved forhandlinger høsten 1954 ble det oppnådd enighet om nye lån på i alt 171 millioner kroner.

Utlånene fra de private kredittinstitusjoner har steget betydelig i det siste året trass i statens store låneopptak. For aksje- og sparebankene under ett har de samlede utlån i de første ti måneder av 1954 gått opp med bortimot 685 millioner kroner og beholdningene av ihendehaverobligasjoner med 117 millioner. «Andre fordringer» er etter bankstatistikken økt med praktisk talt 120 millioner kroner, vesentlig som følge av en oppgang i tilgodehavender i utenlandsk valuta. Denne posten ligger vanligvis svært lavt ved årsskiftet, og oppgangen representerer ikke noen reell forskyvning i bankenes disposisjoner. Tilsammen har disse postene gått opp med vel 920 millioner kroner. Samtidig har innskottene fra publikum med tillegg av annen gjeld (bl. a. bankremisser) gått opp med over 770 millioner. For å dekke differansen har bankene blant annet redusert sine beholdninger av sterkt likvide midler (kasse, folio i Norges Bank og statskasseveksler) med bortimot 100 millioner kroner. Dette innebærer, sett i sammenheng med oppgangen i innskottene, en relativt sterk likviditetstilstrømming for bankvesenet.

Bankenes likviditet er avgjørende for deres utlånsevne og spiller derved en viktig rolle for utviklingen av den private investering. Bankenes likviditetssituasjon avhenger ikke bare av beholdningene av sterkt likvide midler, men bevegelsen i denne størrelsen viser tydelig i hvilken retning utviklingen har gått.

En tilstramming av likviditeten har også vært tilskrevet fra myndighetenes side som et ledd i arbeidet for å bringe ned bedriftenes investering. Tilstrammingen har imidlertid ikke gått så langt at det har vært nødvendig for bankene å foreta rediskonteringer av vekslere i Norges Bank. Det er derfor ennå for tidlig å si om strammingen vil ha den tilskittede virkning på utlånsbevegelsen i nær framtid. Vanligvis kan nemlig en forholdsvis liten reduksjon av bankenes likviditetskrav gi grunnlag for en betydelig øking i utlånsmassen.

Siden juni 1952 har myndighetene hatt adgang til å fastsette at bankene skal holde en del av sine midler som innskottsreserve på folio i Norges Bank. Innskottsreserven skal fastsettes til en viss prosentdel av bankenes folioinnskott og a vista forpliktelser i mellomregning med andre banker. Maksimalsatsen er 25 prosent. Adgangen til å pålegge bankene å holde innskottsreserve har hittil ikke vært nyttet, men Finansdepartementet har i høst tatt initiativ til å få fastsatt satser for slike reserver.

Utlånene.

De samlede utlån fra bankene og andre långivere har gått sterkt opp de siste årene. Dette går fram av tabell 113 hvor det er gitt tall for de totale utlån delt på långivere hvert halvår fra utgangen av 1952. For en del grupper av långivere er oppgavene ført fram til utgangen av tredje kvartal 1954, men drøftingen i det følgende vil bli basert på oversikten pr. 30. juni. Om lag halvparten av utlånsmassen regnet brutto (dvs. inklusive lån finansinstitusjonene imellom) faller på de private aksje- og sparebanker, mens statsbankene svarer for en femtedel. Også kredittforeninger og forsikringsselskaper har gitt betydelige lån til publikum, mens statens utlån vesentlig er til statsbankene. Postgiroens og Postsparebankens samlede utlån er vesentlig kontolån til statskassen.

Når de lån som er gitt mellom de forskjellige långivere innbyrdes trekkes ut, får vi fram de samlede utlån til næringslivet og privat-

Tabell 113. Kjente utlån fordelt etter långivere: (eksklusive lån til utlandet og interne lån i de enkelte sektorer).

	31/12-52	30/6-53	31/12-53	30/6-54	30/9-54
	Mill. kr.				
1. Norges Bank	58	60	74	62	50
2. Private aksje- og sparebanker	6 994	7 468	7 472	7 955	8 090
3. Postgiro- og Postsparebanken	165	245	285	346	363
4. Statsbanker	2 749	2 981	3 282	3 544	3 679
5. Kredittforeninger m. v.	978	996	1 108	1 167	1 172
6. Forsikringsselskaper m. v.	1 167	1 209	1 269	1 332	..
7. Statskassen	1 080	1 392	1 708	1 951	..
8. Offentlige fond	461	561	611	636	..
9. Sosiale trygder	226	238	263	257	..
10. Kommuner	379	400	420	438	..
	14 257	15 550	16 492	17 688	..
÷ Herav innbyrdes lån mellom sektorene 1—10	1 902	2 257	2 647	2 991	..
Til andre låntakere	12 355	13 293	13 845	14 697	..

personer (statsforetak og kommunale bedrifter medregnet). I første halvår 1953 var det en øking på nesten 950 millioner kroner i disse utlånene, i annet halvår på 550 millioner og i første halvår 1954 på 850 millioner kroner.

Ser vi på forskyvnningene i de enkelte poster fra juni 1953 til juni 1954, ser vi at statsbankene har hatt den største utlånsøkningen i dette tidsrommet. Deres samlede utlån gikk opp med om lag 560 millioner kroner, som så å si i sin helhet er gått til næringslivet og private. Over 70 prosent av

de nye kreditter i statsbankene er nyttet til investering i boligbygg. Statskassens utlån gikk opp med temmelig nøyaktig samme beløp i tidsrommet. Den nære overensstemmelse er imidlertid til en viss grad en tilfældighet, idet staten ikke bare har gitt lån til statsbankene, men også til enkelte statsforetak (bl. a. Jernverket og Ardal og Sunndal verk), mens statsbankene har skaffet seg noen midler til utlån ved salg av obligasjoner og på andre måter.

Utvildelsen i det private bankvesens

utlån var i den samme perioden vel 480 millioner kroner. I dette beløpet er bare de ordinære utlån med, mens kjøp av ihendehaverobligasjoner er holdt utenfor. Beløpet omfatter således ikke de foran omtalte lån fra bankene til staten for finansiering av statsbankenes virksomhet. Tilsammen utgjorde økingen av bankenes utlån til andre långivere vel 120 millioner kroner, mens resten av bankenes utlånsøking, nesten 360 millioner, representerer en øking i kreditten til næringslivet og private.

Utlånene fra forsikringsselskapene og kredittforeningene har til-

sammen gått opp med nesten 300 millioner kroner når forsikringsselskapenes tegning i nye statslån holdes utenfor. Utlånsøkingen er i det alt vesentlige gått til investering i næringslivet og i boligbygg. Om lag 40 prosent av utlånsøkingen faller på boligbyggingen.

Det vil her føre for langt å gi en mer detaljert oversikt over fordelingen av de forskjellige kredittinstitusjonenes utlån til de enkelte næringer. I tabell 114 er imidlertid de samlede utlån til næringslivet og private, som vi kom fram til i tabell 113, fordelt på låntakergrupper.

Tabell 114. Kjente utlån til næringsliv og private. Fordelt etter låntakere.

	31/12-52	30/6-53	31/12-53	30/6-54
	Mill. kr.			
Næringsliv og private:				
Jordbruk og skogbruk	1 191	1 253	1 297	1 342
Fiske-, sel- og småhvalfangst	222	236	255	243
Hvalfangst	2	2	2	3
Industri og bergverk	2 163	2 350	2 460	2 599
Bygge- og anleggsvirksomhet	347	269	180	190
Kraft- og vannforsyning	811	882	1 000	1 068
Varehandel	1 180	1 263	1 255	1 338
Finansieringsvirksomhet, ekskl. banker, forsikring m. v.	50	50	54	57
Boliger og forretningsbygg	4 628	5 173	5 431	5 823
Sjøfart	908	932	988	1 036
Land- og lufttransport	228	241	254	288
Offentlig og privat tjenesteyting	275	287	302	319
Private forbrukslån	330	340	352	375
Annen næringsvirksomhet	20	15	15	16
Total	12 355	13 293	13 845	14 697

De samlede utlån steg etter tabellens oppgaver fra juni 1953 til juni 1954 med nokså nøyaktig 1,4 milliarder kroner. Av denne økingen falt nokså nær halvparten, nemlig 650 millioner kroner, på utlån til forretningsbygg og boliger. Industriens lån gikk opp med om lag 250 millioner kroner og lånene til kraft- og vannforsyning med 190 millioner. Disse tre gruppene tilsammen har således lagt beslag på nesten 80 prosent av kredittøkningen. Dernest har skipsfarten økt sine lån med 100 millioner kroner, og jordbruket og skogbruket har fått nye kreditter for 90 millioner. Kreditten til varehandelen er derimot bare utvidd med 75 millioner kroner eller knapt 6 prosent av dens lån pr. 30. juni 1953. Dette svarer nokså nøyaktig til den prosentvise oppgang i verdien av detaljomsetningen fra de første tre kvartaler i 1953 til det samme tidsrom i 1954.

Nedgangen i utlånene til bygge- og anleggsvirksomheten etter tabellen kan føres tilbake til endringer i grupperingen, og er således ikke reell. Posten omfattet tidligere også en del byggelån til private byggherrer, mens den fra 31. desember 1953 bare omfatter lån til entreprenører. Det antas imidlertid at begge disse typer av lån har gått noe ned.

Det må understrekes at tallene i tabell 114 ikke gir noen fullstendig oversikt over hvilke kreditter de enkelte næringsgrupper har motatt. Oppgavene omfatter bare de ordinære utlån, det vil i det vesentlige si pantelån, veksel-, vekselobligasjons- og gjeldsbrevlån samt kassekreditter og andre korte lån. For enkelte sektorer, som boliger og forretningsbygg og varehandel, dekkes det aller meste av kredittbehovet ved en eller flere av disse låneformene. Andre sektorer, som industri og

Tabell 115. Øking i kjente utlån til næringsliv og private i perioden 30/6-53—30/6-54. Mill. kr.

Debitorsektor Kreditorsektor	Jordbruk og skogbruk	Fiske-, sel- og småhvalfangst	Hvalfangst	Industri og bergverk	Bygge- og anleggsvirksomhet	Kraft- og vannforsyning	Varehandel	Finansieringsvirksomhet, ekskl. banker, forsikring m.v.	Boliger og forretningsbygg	Sjøfart	Land- og lufttransport	Offentlig og privat tjenesteyting	Private forbrukslån	Annen næringsvirksomhet	Sum utlån næringsliv og private
	1. Norges Bank	-	- 5	-	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
2. Aksje- og sparebanker ..	32	- 10	1	27	- 79	20	73	7	194	39	21	12	21	-	358
3. Postgiro- og Postsparebanken	-	-	-	13	-	15	-	-	1	9	-	-	-	-	38
4. Statsbanker	52	21	-	22	-	116	-	-	327	1	-	3	9	-	551
5. Kredittforeninger m v...	6	-	-	39	-	11	-	-	69	41	-	5	-	-	171
6. Forsikringsselskaper ...	- 1	-	-	43	-	5	-	-	48	9	- 2	8	5	1	116
7. Statskassen	-	1	-	81	-	-	-	-	2	1	6	2	-	-	93
8. Offentlige fond	-	-	-	17	-	-	-	-	2	-	18	2	-	-	39
9. Sosiale trygder	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	3
10. Kommuner	-	-	-	3	-	18	-	-	7	4	4	-	-	-	36
	89	7	1	249	- 79	186	75	7	650	104	47	32	35	1	1 404
Emisjon av obligasjoner ¹ ...	-	-	-	79	-	29	-	-	-	61	-	-	-	-	¹ 169
Emisjon av aksjer	-	-	-	105	-	-	11	-	5	8	-	-	-	11	140

¹ Ikke fratrukket avdrag.

kraftforsyning, kan derimot også skaffe seg midler ved utstedelse av ihendehaverobligasjoner. Vi skal senere gi en oversikt over nye emisjoner, som til en viss grad vil vise i hvilken utstrekning slike finansieringsformer har vært nyttet. For skipsfarten spiller også den ovenfor nevnte kreditt en mindre rolle, idet den både har opptatt betydelige obligasjonslån og i stor utstrekning finansiert nybygginger ved utenlandske kreditter.

For å gi en oversikt over hovedtrekkene i utlånsbevegelsen fra juni 1953 til juni 1954 er det i tabell 115 stilt sammen tall for de enkelte långivergruppers nettoutlåning til næringene. I denne tabellen er det også tatt med tall for emisjoner av private ihendehaverobligasjoner og av aksjer. Tallene for låneemisjoner viser ikke nettoøkingen i obligasjonsgjelden, idet det ikke er gjort fradrag for avbetaling av eldre gjeld.

Tabellen viser at nokså nøyaktig halvparten av de nye lånene til «boliger og forretnings-

bygg» er kommet fra statsbankene. Aksje- og sparebankene har skaffet 30 prosent av boliglånene, og forsikringsselskaper og kredittforeninger det meste av resten. Oppgangen i lånene til industrien har bare i liten grad kommet fra de private bankene. Staten har selv vært en stor långiver ved sine lån til statsbedriftene. Dens kredittgiving innskrenker seg ikke til statskassens utlån, idet lånene fra statsbankene, postgiro og postsparebanken og fra de offentlige fond (bl. a. Nord-Norgefondet) også er ledd i statens utlånsvirksomhet. Tilsammen utgjør disse postene 135 millioner kroner eller over halvparten av de samlede lån til industrien. Industrien har også skaffet seg midler ved emisjon av ihendehaverobligasjonslån for i alt nesten 80 millioner kroner og ved nye aksjeemisjoner for 105 millioner. Økingen i obligasjonsgjelden er imidlertid, som nevnt, et bruttobeløp, og en har ikke oversikt over hvor omfattende amortiseringen har vært i perioden.

Tabell 116. Norges Banks status.

	31. des. 1952	31. mars 1953	30. juni 1953	30. sept. 1953	31. des. 1953	31. mars 1954	30. juni 1954	30. sept. 1954
	Mill. kr.							
A k t i v a :								
Valuta og gull	962	957	916	1 003	903	928	1 082	998
Norske ihendehaverobligasjoner	45	44	43	43	¹ 127	32	30	26
Utlån	58	60	61	61	74	66	62	50
Okkupasjonskonto (netto)	5 546	5 546	5 546	5 546	5 546	5 546	5 546	5 546
Andre aktiva	52	53	60	54	49	46	62	94
I alt	6 663	6 660	6 626	6 707	6 699	6 618	6 782	6 714
P a s s i v a :								
Sedler og skillemynstsedler	2 916	2 775	2 865	2 897	3 128	2 953	3 078	3 100
Folioinnskott i alt	3 217	3 233	2 987	2 943	2 599	2 655	2 618	2 487
Norske banker	732	551	642	695	721	607	532	626
Statskassen	1 632	1 913	1 718	1 628	1 273	1 414	1 600	1 329
Reguleringskonto	27	29	31	31	35	37	37	37
Konto for lån til statsbankene	57	62	63	11	32	33	46	31
Motverdi av FOA-gaver og -lån	295	302	278	176	182	136	174	207
Motverdi av EPU-lån	71	71	71	71	71	71	71	71
Motverdi av IBRD-lån ...	—	—	—	—	—	—	71	179
Andre statskonti	1 182	1 449	1 275	1 339	953	1 137	1 201	804
Andre offentlige foliokonti.	703	634	496	529	519	550	424	471
Andre foliokonti	150	135	131	91	86	84	62	61
Valutagjeld	263	386	493	586	701	723	799	796
Andre passiva	267	266	281	281	271	287	287	331
I alt	6 663	6 660	6 626	6 707	6 699	6 618	6 782	6 714

¹ Herav norske statskasseveksler 93 mill. kr.

Lånene til kraftforsyningen har også i det alt vesentlige kommet fra offentlige institusjoner, i første rekke statsbankene, men en del lån er gitt av de private bankene og kredittforeningene, og en del midler er skaffet ved obligasjonslån.

Sjøfarten har skaffet seg innenlandske lån i det alt vesentlige fra det private kredittvesen og har dessuten tatt opp lån ved ihendehaverobligasjoner. I tillegg til dette kommer opplåningen på skip i utlandet, som er betydelig større enn de innenlandske låneopptak. Den kan for den perioden vi behandler her anslås til bortimot 350 millioner kroner.

Den sterke utlånsøkingen har vært et vilkår for opprettholdelsen av det høye investeringsnivået. I avsnittet «Investering» er det gitt en oversikt over nettoinvesteringen og den kjente årlige utlånsøkingen i de senere årene.

I den sektor hvor lånefinansieringen spiller den relativt største rollen, «forretningsbygg og boliger», er det lånetilsagnene som har avgjørende betydning for variasjonene i byggevolumet. Vi har her bare oversikt over lånetilsagn fra statsbankene (Husbanken og Småbruk- og Bustadbanken). I 1954 har det vært fastsatt grenser for tilsagnsbeløpene til disse bankene, og disse grenser lå betydelig lavere enn både tilsagnene og de faktiske utlån i 1953. Disse budsjetter har også vært overholdt. Nedskjæringen har ikke gitt seg større utslag i utlånsbeløpet for 1954, fordi de lån som er ordnet til nå vesentlig oppfyller tilsagn gitt i 1952 og 1953.

For bevegelsen i utlånene ellers spiller bankvesenets likviditet en avgjørende rolle. I det følgende vil likviditetsutviklingen bli drøftet på grunnlag av regnskapsoppgavene for Norges Bank og de private aksje- og sparebanker. Framstillingen kan for disse institusjoners vedkommende baseres på oppgaver over stillingen ved utgangen av tredje kvartal, mens vi i oversikten over utlånsbevegelsen foran ikke har kunnet gå lenger fram enn til utgangen av første halvår.

Norges Bank.

I tabell 116 er det gitt en oversikt over Norges Banks status ved utgangen av hvert kvartal siden 31. desember 1952. Det går fram av tabellen at det bare har vært forholdsvis små endringer i bankens aktiva i dette tidsrommet. De viktigste endringer har funnet sted på passivasiden, idet valutagjelden fra utgangen av desember 1952 til utgangen av september 1953 har økt med over 530 millioner kroner, mens folioinnskottene har gått ned med 730 millioner. Differansen viser seg i en øking i seddelomløpet med om lag 200 millioner kroner.

Ved en nærmere drøfting av bevegelsene i bankens status kan det være mest hensiktsmessig å se på utviklingen fra utgangen av tredje kvartal 1953 til samme tidsrom i 1954. Tendensene skulle da komme tydeligere fram, idet sesongbestemte endringer ikke vil virke inn på endringstallene. Nedenfor er det stilt opp et sammendrag av endringene i Norges Banks status i dette tidsrommet:

	Mill. kr
Nedgang i folioinnskott:	
1) Bankene	69
2) Statskassen	299
3) Andre offentlige institusjoner ..	58
4) Andre	30
	Sum 456
Nedgang i utlån og beholdning av ihendehaverobligasjoner	28
Nedgang i valutabeholdning og øking i valutagjeld	215
Andre poster	10
Øking i seddelomløpet	203
	Sum 456

Oppstillingen viser at det i løpet av perioden har vært trukket 456 millioner kroner på bankenes, statens og andres foliokonti. Ser vi bort fra enkelte mindre poster, er nedgangen dekket ved salg av valuta for 215 millioner kroner og ved en øking i seddelomløpet på vel 200 millioner.

Økingen i seddelsirkulasjonen gir imidlertid ikke uttrykk for en likviditetsøking i sektorene utenom Norges Bank (staten, bankene og «publikum»). Folioinnskottene representerer nemlig likvide midler i like høy grad som bankens sedler, og har gått ned med et betydelig større beløp enn økingen i seddelmengden. Den nedgang i likviditeten for de øvrige sektorer under ett, som har funnet sted, forklares omtrent i sin helhet ved netto-salget av valuta.

Mellom de øvrige sektorene innbyrdes har det imidlertid foregått likviditetsforskyvninger, som til en viss grad også går fram av regnskapet for Norges Bank. Det meste av nedgangen i innskottene faller nemlig på statens folio, og de beløp som er tatt ut må i det alt vesentlige være gått videre til andre sektorer. Bankenes kassebeholdning var bare ubetydelig høyere i september 1954 enn et år tidligere. Alt i alt har det således funnet sted en betydelig tilførsel av likvide midler til sektorene utenom staten og bankene, som gjerne sammenfattes under betegnelsen «publikum», det vil si til andre kredittinstitutter m. v.,

kommunene, næringslivet og private. Disse sektorenes likvide beholdninger består imidlertid ikke bare av sedler, men også av folioinnskott i bankene og innvilgede, men ikke utnyttede kassekreditter. Vi skal derfor komme tilbake til endringene i publikums likviditetsstilling etter å ha sett nærmere på de private bankenes stilling.

Private aksje- og sparebanker.

Bankene har økt sin virksomhet betydelig i 1954. Innskottene har gått opp, men utlånene og andre langsiktige plasseringer har steget med et større beløp, slik at beholdningene av sterkt likvide midler har gått ned (se tabell 117).

Tabell 117. *Private aksje- og sparebanker. Status.¹*

	31. des. 1952	31. mars 1953	30. juni 1953	30. sept. 1953	31. des. 1953	31. mars 1954	30. juni 1954	30. sept. 1954
	Mill. kr.							
Aktiva:								
1. Sterkt likvide midler i alt ..	1 387	1 240	1 332	1 432	1 379	1 289	1 198	1 288
a) I kasse, i Norges Bank og på postgiro	1 032	790	908	937	1 031	857	800	880
b) Statskasseveksler	355	450	424	495	348	432	398	408
2. Ihendehaverobligasjoner og aksjer	2 578	2 567	2 494	2 521	2 472	2 612	2 719	2 622
3. Utlån	7 050	7 380	7 515	7 577	7 496	7 740	7 986	8 110
4. Andre aktiva	1 737	1 840	1 974	2 095	1 828	1 978	2 258	2 290
I alt	12 752	13 027	13 315	13 625	13 175	13 619	14 161	14 310
Passiva:								
1. Innskott fra andre enn banker	9 816	10 294	10 456	10 599	10 169	10 780	11 075	11 146
a) Anfordring og termin ..	2 941	3 186	3 277	3 346	2 910	3 278	3 524	3 503
b) Tidsinnskott	6 875	7 108	7 179	7 253	7 259	7 502	7 551	7 643
2. Andre passiva	2 936	2 733	2 859	3 026	3 006	2 839	3 086	3 164
I alt	12 752	13 027	13 315	13 625	13 175	13 619	14 161	14 310

¹ Tallene for 1954 er foreløpige. Private aksje- og sparebankers innskott i andre private aksje- og sparebanker er trukket ut.

Nedenfor er det gitt en oversikt over forskyvningene fra september 1953 til september 1954 i de viktigste postene.

	Mill. kr.
Øking i innskott fra publikum:	
1) Anfordring og termin	157
2) Sparevilkår og oppsigelse	390
Øking i andre passiva	138
Nedgang i beholdning av sterkt likvide midler	144
	—
Sum	829
Øking i utlån	533
Øking i beholdning av ihendehaverobligasjoner og aksjer	101
Øking i andre aktiva	195
	—
Sum	829
	—

Oversikten viser at bankenes beholdninger av likvider gikk ned med over 140 millioner kroner, mens innskottene samtidig gikk sterkt opp. Dette har ført til en reduksjon av likviditetsprosenten regnet som forholdet mellom likvidbeholdningene og innskottene på anfordring og termin fra 42 prosent i september 1953 til 36 prosent et år senere for alle banker under ett.

En betydelig del av bankenes likviditetsreserve holdes i form av statskasseveksler. Disse gir, i motsetning til de øvrige likvide beholdninger, en viss renteinntekt. For de to vanligste typene, med 12 og 18 måneders løpetid, er renten henholdsvis 1 og 1½ prosent. Det utstedes også statskasseveksler med kortere løpetid og lavere rente. Finansdepartementet har for tiden fullmakt til å utstede statskasseveksler for inntil 650 millioner kroner, men det største beløp utestående i de siste årene har vært 495 millioner kroner i septem-

ber 1953. Senere har beløpet gått ned, og det var ved utgangen av september 1954 på 408 millioner. Adgangen til å kjøpe disse papirene har hittil vært forbeholdt bankene, men det har høsten 1954 vært arbeid med en ordning som vil åpne markedet for andre kjøpere.

Plaseringene i ihendehaverobligasjoner og aksjer har gått opp fra september 1953 til september 1954 med nokså nøyaktig 100 millioner kroner, hvorav det aller meste skyldes kjøp av statsobligasjoner. Bankene har i denne perioden tegnet for 240 millioner kroner i nye statslån, men da avgangen fra beholdningene ved salg og amortisasjon har vært betydelig, blir økingen i beholdningene av statsobligasjoner alene bare 66 millioner. Resten av oppgangen skyldes nettokjøp av statsgaranterte obligasjoner, fylkes- og kommuneobligasjoner og aksjer, mens beholdningen av «andre ihendehaverobligasjoner» har gått noe ned.

Bankenes utlån gikk opp med 533 millioner kroner i den samme tolv-måneders periode. Fordelingen på låntakergrupper av utlånsøkingen fram til 30. juni er behandlet foran (se tabell 115), og vi skal her bare se på fordelingen på lånetyper. Oppstillingen viser oppgangen i utlånene etter bankstatistikken.

	Samlet utlån 30/9-53	Endring 30/9-53 — 30/9-54	Samlet utlån 30/9-54
	Mill. kr.		
Pantelån	2 310	160	2 470
Veksler	546	27	573
Vekselobligasjoner og gjeldsbrev ...	1 475	168	1 643
Kassekreditt (utnyttet)	3 069	155	3 224
Statsbankenes lån .	177	23	200
	7 577	533	8 110

Av de større postene er det utlånene mot vekselobligasjoner og gjeldsbrev som har økt relativt sterkest, og kassekredittene relativt svakest.

Innskott fra publikum har gått opp med om lag 550 millioner kroner. Det har i perioden fra september 1953 til september 1954 ikke vært noen forskyvning i innskottsmassen mellom aksje- og sparebankene. Forholdet mellom kortsiktige innskott (folio og termin) og de mer langsiktige innskott

Tabell 118. Offentlige banker og kredittforeninger. Statusutdrag.

	31. des 1952	31. mars 1953	30. juni 1953	30. sept. 1953	31. des. 1953	31. mars 1954	30. juni 1954	30. sept. 1954
	Mill. kr.							
A k t i v a :								
Kassebeholdning og bankinnskott	84	79	86	98	126	104	84	90
Ihendehaverobligasjoner	30	32	32	33	32	32	32	34
Utlån	3 725	3 855	3 980	4 155	4 390	4 550	4 707	4 846
Tilgodehavender i statskassen ¹	80	83	86	94	94	95	95	95
P a s s i v a :								
Aksjekapital og fonds	377	377	385	398	413	415	419	454
Ihendehaverobligasjonsgjeld netto	2 189	2 234	2 224	2 282	2 340	2 383	2 399	2 395
Gjeld til staten	823	905	1 054	1 112	1 345	1 447	1 536	1 562
Gjeld til offentlige fond	274	276	280	285	288	293	295	298
Gjeld til banker	184	177	134	191	129	103	145	200

¹ Hovedsakelig den ikke innbetalte del av statstilskott til grunnfond m. v. i statsbankene.

(sparevilkår og 6 måneders oppsigelse) har også vært uforandret.

Statsbankene.

I 1954 har det vært gjennomført en tilstramming av statsbankenes utlånspolitikk. Deres utlån hadde til og med 1953 steget sterkt. For 1954 ble det fastsatt maksimale beløp for lånetilsagnene fra boligbankene og Fiskarbanken, og en øvre grense for utlånene

fra hver av de øvrige statsbankene. For Husbanken og Bustadbanken, som tilsammen står for nesten to tredjedeler av den samlede kredittgivning fra statsbankene, ble tilsagnsbudsjettet skåret ned med bortimot 30 prosent i forhold til utlånstallene for 1953. På grunn av den store tidsavstand fra tilsagn om lån blir gitt til den endelige utbetaling finner sted har utlånene i 1954 imidlertid ikke gått ned, men tvertimot vist en mindre øking.

I tabell 118 er det gitt et utdrag av status for statsbankene og kredittforeningene under ett kvartalsvis fra utgangen av 1952. Det viser at utlånene fra 30. juni 1953 til samme tidspunkt i 1954 gikk opp med nesten 730 millioner kroner. Beløpet er i det vesentlige skaffet til veie ved lån fra staten til statsbankene på vel 480 millioner kroner og ved salg av ihendehaverobligasjoner, vesentlig fra kredittforeningene, for 160 millioner.

Publikums likviditet.

Publikums beholdning av sedler økte fra september 1953 til september 1954 med om lag 190 millioner kroner. Ved siden av seddelbeholdningene må imidlertid også publikums innstående på postgiro samt på anfordring og termin i bankene regnes med til publikums likvide beholdninger. Dessuten er det naturlig å ta med den ikke utnyttede del av de kassekreditter som bankene har innvilget. Tabell 119 viser endringene i disse postene.

Tabell 119. *Publikums beholdninger av likvide midler. Mill. kr.*

	Beholdning 30/9-53	Endring 30/9-53 — 30/9-54	Beholdning 30/9-54
Seddelbeholdning hos publikum	2 696	191	2 887
Folioinnskott i Norges Bank	91	÷ 30	61
Innstående på postgiro Bankinnskott på anfordring og termin	1 091	241	1 332
Innvilget, ikke utnyttet kassekreditt	3 348	155	3 503
	1 496	189	1 685
Sum	8 722	746	9 468

Denne oppstillingen er ikke fullstendig, og tallene er ikke helt nøyaktige. Blant annet har en ikke tatt hensyn til endringer i statskassens seddelbeholdning og innstående på postgiro. Den skulle likevel gi et riktig inntrykk av de viktigste forskyvninger. Den viser at publikums samlede beholdninger av sterkt likvide midler er gått opp med mellom 8 og 9 prosent.

Det som først og fremst interesserer her, er likviditetssituasjonen til bedriftene og de private husholdninger. Da statistikken pr. 30. september ikke foreligger for alle finans-

institutter og offentlige institusjoner idet dette skrives, har også en del av disse måttet tas med under samlebetegnelsen «publikum». Det gjelder blant annet Postsparebanken, statsbankene, kredittforeningene, forsikrings-selskapene og kommunene. En skulle imidlertid kunne gå ut fra at det ikke har funnet sted så store endringer i de likvide beholdninger hos disse, at det får noen vesentlig innflytelse på forholdene. Kommunenes stilling representerer antakelig det største usikkerhetsmomentet her.

Om en vil søke å klarlegge virkningene av likviditetsøkningen hos bedriftene og de private konsumenter på de økonomiske forhold ellers, er det særlig to ting en må ta hensyn til. Det er for det første måten likviditetstilførselen har funnet sted på, og for det andre endringene i publikums disposisjoner som følge av at likviditeten er blitt større.

En likviditetstilførsel fra seddelbanken eller staten til de øvrige sektorer kan finne sted ved rent finansielle transaksjoner, slik at den får liten direkte virkning på de realøkonomiske forhold. En likviditetstilførsel kan imidlertid også finne sted ved det offentliges kjøp av varer og tjenester eller ved kredittytting til publikum som gir grunnlag for økt etterspørsel. Vi har ennå ikke tilstrekkelig materiale til å klarlegge strømningene av betalingsmidler mellom de forskjellige sektorer i 1954. Hovedtrekkene er imidlertid klare. Det er særlig to strømmer som har virket til å øke likviditeten hos publikum, nemlig statens utbetalinger og bankenes kredittgivning. På den andre siden har valutasalget fra Norges Bank hatt en likviditetsinndragende virkning. Statens økonomiske disposisjoner er behandlet i et eget avsnitt. Det går fram av de oppgaver som er gitt der at det for hele året 1954 har vært en nettotilførsel av likvider til andre sektorer på om lag 140 millioner kroner.

En del av statens utbetalinger, som avdragene på den innenlandske statsgjelden på i alt 215 millioner kroner, representerer rent finansielle transaksjoner som ikke umiddelbart påvirker etterspørselen etter varer og tjenester. De vil for en stor del bety en likviditetstilførsel til bankene og andre finansinstitusjoner. Heller ikke lånene til statsbankene på 570 millioner representerer i sin helhet et tilskott til etterspørselen. Statsbankenes utlån har i stor utstrekning form av en konvertering av byggelån. Den umiddelbare virkning av disse transaksjonene skulle således vesentlig være en likviditetstilførsel til bankene. For enkelte av statsbankene, hvorav den viktigste er Kommunalbanken, er utlånsøkningen imidlertid grunnlag for en direkte etterspørsel etter investeringsvarer.

På den andre siden har staten i 1954 etter de foreløpige regnskapene hatt et visst inntektsoverskott. Når kapitalutleggene ved statens forretningsdrift trekkes fra, beløper det seg til om lag 120 millioner kroner. Dessuten har staten tatt opp innenlandske lån for i alt 571 millioner kroner, hvorav 531 millioner er innbetalt ved årets utgang. Av dette beløpet var 350 millioner innbetalt av bankene.

Størrelsesordenen av de tall som er referert her synes å tyde på at en vesentlig del av publikums likviditetsøkning har funnet sted ved direkte transaksjoner med bankene. Den måten dette har foregått på, er i første rekke ved utlån, som for det meste gir grunnlag for etterspørsel etter varer og tjenester. Et unntak er her oppgangen i de ubenyttede kassekreditter.

Når det gjelder den andre siden av likviditetsøkningen — virkningen av de store beholdninger av likvide midler på publikums disposisjoner — er det også vanskelig å gi en tilfredsstillende oversikt. En rommelig likviditetssituasjon virker vanligvis til å øke etterspørselen etter varer og tjenester både fra bedriftene og private konsumenter. For å vurdere likviditetssituasjonen må en imidlertid ta hensyn til endringer i likviditetsbehovet som følge av endringer både i pengeverdien og i omsetningsvolumet.

De typer av likvider, som er tatt med i tabell 119, har relativt liten betydning for de private konsumenter. Bortsett fra seddelbeholdningen dreier det seg om likvider som vesentlig holdes av bedriftene. Under de nåværende forhold på pengemarkedet kan det imidlertid være rimelig å betrakte også publikums innskott i bankene på sparevilkår og enkelte andre midler som meget likvide. Fra utgangen av september 1953 til samme tid i 1954 økte summen av seddelomløp og innskott i bankene på sparevilkår med nokså nøyaktig 400 millioner kroner eller 5 prosent. Da disse midlene utgjør hovedparten av de private konsumenters mer likvide midler, skulle den prosentvise stigningen gi et noenlunde riktig inntrykk av endringen i deres likviditetssituasjon. Prisstigningen fra annet halvår 1953 til annet halvår 1954 har vært av omtrent samme størrelsesorden, og realverdien av de personlige beholdninger av likvide midler har således ikke endret seg nevneverdig. En viss usikkerhet kommer inn ved at vi mangler oversikt over hvor stor del av seddelmengden som holdes av andre enn private konsumenter. Det er imidlertid liten grunn til å tro at det har funnet sted noen større forskyvninger i disse forholdene.

Beholdningene av slike likvide midler som

vesentlig holdes av bedriftene (postgiro, folioinnskott og ubenyttet kassekreditt) har etter tabell 119 steget med mellom 500 og 600 millioner kroner, eller med 8—10 prosent, i det tidsrommet vi her behandler. Dette kan sammenholdes med stigningen i bruttonasjonalproduktet i løpende priser fra 1953 til 1954, som etter de foreløpige beregninger utgjør vel 7 prosent. På grunn av prisstigningen sommeren 1954 må imidlertid kassebehovet for omsetningsformål i annet halvår antakelig være steget noe mer enn dette siden annet halvår 1953. De midler som holdes likvide kan således ikke ha gått nevneverdig opp i forhold til det behov bedriftene har for likvider for løpende transaksjoner.

Obligasjonsmarkedet.

Obligasjonsmarkedet har i 1954 vært preget av statens låneopptak. I tabell 120 er det gitt en oversikt over den utestående ihendehaverobligasjonsgjeld ved utgangen av 1952 og 1953. Den viser statsgjeldens dominerende stilling. Pålydende av statskassens og statsbankenes utestående ihendehaverobligasjoner utgjorde ved utgangen av 1953 over 60 prosent av hele obligasjonsmassen. I tillegg til dette kommer at en vesentlig del av industriens obligasjonsgjeld faller på statsforetak. Det går også fram av tabellen at det i 1953 fant sted en viss nedgang i statens obligasjonsgjeld, mens statsbankenes var omtrent uforandret. Det var vesentlig kredittforeningene og industrien som økte obligasjonsgjelden.

I 1954 har det funnet sted en endring i disse forhold. Det foreligger ikke oppgaver over nettoforskyvningene, idet en ennå ikke har oversikt over amortiseringene, men tallene for emisjoner (se tabell 120, siste kolonne) viser at staten alene har solgt obligasjoner for vel 400 millioner kroner i årets tre første kvartaler. Legger vi til de lån som statsbankene og statsforetak i industrien har opptatt, kommer vi opp i et beløp på 494 millioner kroner, eller over 70 prosent av samtlige emisjoner i denne perioden. Som det ble nevnt tidligere i denne oversikten, har staten lagt ut sine lån etter forhandlinger med bankene og forsikringsselskapene, og disse har overtatt hele tegningen i de nye lån. Også det meste av de øvrige lån er opptatt hos bankene, og bare kredittforeningene har i nevneverdig utstrekning solgt obligasjoner direkte til publikum. I tabell 121 er det gitt en oversikt over emisjonene etter utsteder og hvem som har overtatt dem.

Tabell 120. *Ihendehaverobligasjoner på markedet pr. 31. desember 1952 og 31. desember 1953, og emisjoner 1. januar—30. september 1954.*

Debitorsektor	31. des. 1952			31. des. 1953			Emisjoner 1/1—30/9 1954
	Norske kroner	Utenl. valuta	I alt	Norske kroner	Utenl. valuta	I alt	
	Mill. kr.						
Statskassen	2 843	560	3 403	2 660	602	3 262	401
Kommuner	383	40	423	397	33	430	38
Statsbanker	1 218	70	1 288	1 218	64	1 282	51
Private aksjebank og sparebanker ...	44	—	44	45	—	45	—
Kredittforeninger	864	54	918	1 032	44	1 076	107
Bryting av kull, malm og mineraler	69	—	69	59	—	59	—
Industri	553	97	650	615	95	710	53
Kraft- og vannforsyning	312	58	370	318	54	372	41
Sjøfart (inkl. havnekasser)	¹ 57	—	57	² 135	—	135	—
Andre næringer	45	—	45	54	—	54	—
Sum	6 388	879	7 267	6 533	892	7 425	691

¹ Havnekasser 16,0 mill. kr.² Havnekasser 15,0 mill. kr.Tabell 121. *Emisjon av ihendehaverobligasjoner i de tre første kvartaler 1954.*

Utstedt av	Overtatt av	Aksje- banker	Spare- banker	Forsik- ringssel- skaper	Andre	Lagt ut på mar- kedet ¹	I alt
Statskassen		160,0	80,0	160,0	—	1,2	401,2
Statsforetak (industri)		39,0	3,0	—	—	—	42,0
Kommuner		30,4	4,0	3,1	—	—	37,5
Kommuneforetak (kraft- og vannforsy- ning)		22,6	7,4	10,5	0,7	—	41,2
Statsbanker		36,0	4,0	—	—	10,8	50,8
Kredittforeninger		25,0	—	—	—	81,8	106,8
Private foretak (industri)		11,0	—	—	—	—	11,0
I alt		324,0	98,4	173,6	0,7	93,8	690,5

¹ Omsatt gjennom fondsmeglere.

Bankenes tegning i de nye statslån og overtakelse av andre emisjoner har, som nevnt tidligere, ikke ført til en tilsvarende oppgang i deres beholdninger av obligasjoner, idet avgangen ved amortisasjon og salg har vært betydelig.

Ved kongelig resolusjon av 11. desember 1953 ble «Lov om regulering av renter og provisjon» («Renteloven») satt i kraft. I henhold til denne loven har Norges Bank ført kontroll med emisjoner av obligasjonslån. Bare noen få søknader har imidlertid vært avslått på grunn av lånebetingelsene eller lånets formål.

De største låneopptak i 1954 har, som nevnt, vært foretatt av staten etter forhandlinger

med bankene og livsforsikringsselskapene. Lånene fra bankene har en løpetid på fra 7 til 20 år med fra 2 til 3 prosent rente. Det største beløpet ble lånt til 2½ prosent for 10 år. Lånene hos livsforsikringsselskapene går over 40 år og forrentes med 3½ prosent. Alle statens emisjoner har funnet sted til pari kurs.

Ved de lån som er opptatt av andre låntakere enn staten har vilkårene vært strengere. Lånevilkårene varierer en del, men de typiske låneformer synes å være 10 års lån til 3 prosent og 20 års lån til 3½ prosent. Forrentningen ligger således gjennomgående ½ prosent høyere enn for tilsvarende lån til staten.

Som eksempler kan nevnes enkelte større emisjoner i 1954. Vinstra Kraftselskap opp-

tok 15. mars et lån på 20 millioner kroner med 3 prosent rente for 10 år, mens lånet til Norsk Skibs Hypotekbank A/S av 2. mai på 25 millioner ga 3½ prosent rente, men hadde samme løpetid. Begge disse lån ble lagt ut til pari kurs. Bergen kommune opptok 1. juni et lån på 15 millioner kroner over 10 år til 3 prosent rente. Av Oslo kommunes 3 prosent lån av 1953 med en løpetid på 18 år ble det i første halvår solgt obligasjoner for 12,5 millioner kroner. Fra lånebeløpet går det for dette lånet 4 prosent beredskapsprovisjon.

Av industriforetak har A/S Norsk Jern-

verk tatt opp 42 millioner kroner under sitt 3½ prosents lån av 1953 med 30 års løpetid til pari kurs. Dette lånet er garantert av staten. Akers Mekaniske Verksted har fått et lån på 10 millioner til 3½ prosent over 20 år, også til pari kurs.

En sammenlikning med tidligere emisjoner viser at lånevilkårene i 1954 har vært omtrent de samme som året før. Byråets indeks for obligasjonskursene har gått noe opp i 1954, men nyere låneserier synes å holde relativt stabile kurser.

Sluttord.

Et tilbakeblikk på året 1954 viser at Norge har hatt et nytt år med realøkonomisk framgang. Oppgangen i nasjonalproduktet er foreløpig beregnet til omkring 4 prosent. Dette tallet ligger uvesentlig under den gjennomsnittlige produksjonsøkning under oppgangskonjunktoren i slutten av 1930-årene. Den gang økte imidlertid sysselsettingen sterkere enn siste år. Aktivitetsøkningen siden 1953 har imidlertid ført til et større press på vår ytre og indre økonomi. Underskottet på betalingsbalansen har vært enda noe høyere enn i 1953, og levekostnadene har steget merkbart.

Fra et konjunktursynspunkt må 1954 for Norges vedkommende karakteriseres som et utpreget oppgangså. Den periode med forholdsvis svak vekst som fra slutten av 1951 avløste den sterke produksjonsøkning i de første etterkrigsår, ble brutt i løpet av 1953. Fra høsten dette år og gjennom hele 1954 har tendensen igjen vært tydelig oppadgående.

Arsakene til den sterke produksjonsframgangen i 1954 er å søke i en oppgang både i den innenlandske og den utenlandske etterspørsel etter varer og tjenester. Derved har næringslivet kunnet dra nytte av den sterke utbygging og rasjonalisering av produksjonsutstyret som har funnet sted. Men gunstige naturforhold har også virket med. Således la det uvanlig rike vintersildfisket grunnlaget for en rekordartet produksjon i sildoljeindustrien, og bidro vesentlig til den sterke øking i eksporten.

Den økte etterspørsel fra utlandet kan i hovedsaken føres tilbake til den alminnelige ekspansjon i Vest-Europa. Selv om eksportprisene i det store og hele har holdt seg ufor-

andret, har avsetningsforholdene vært gode for de fleste av våre eksportprodukter.

Oppgangen i den innenlandske etterspørsel ser særlig ut til å ha vært en virkning av den aktivitetsøkning som har fulgt med den større utenlandske etterspørsel, og av at statens finanspolitikk i de siste par år har vært mindre kontraktiv enn tidligere. Den offentlige etterspørsel etter varer og tjenester har steget merkbart fra 1953. Særlig har økingen i de militære utgifter vært betydelig.

Den høye aktivitet i eksportnæringene og i produksjonen for offentlige formål har økt de private inntekter i forhold til året før. Inntektsstigningen har slått ut både i større fondsopplegg i bedriftene og i høyere personlige inntekter. Da de offentlige skatteinntekter med fradrag for stønader til private har vært omtrent uforandret, og det neppe har vært vesentlige endringer i den personlige sparetrate, forklarer dette at også konsum- etterspørselen har steget.

Også de private investeringer har vært betydelig høyere i 1954 enn året før. Investeringsøkningen er sannsynligvis både en selvstendig årsak til den alminnelige etterspørselsøkning og et resultat av de faktorer som alt er nevnt.

Det internasjonale konjunkturbildet for 1954 byr på interessante motsetninger. Produksjonen i Europa har vært sterkt stigende, mens den i Sambandsstatene har ligget på et lavere nivå enn i 1953 og først mot årets utgang har vist tendenser til stigning.

Av de ledende industriland i Vest-Europa har både Storbritannia, Frankrike og Tyskland i 1954 hatt en industriproduksjon som ligger betydelig høyere enn i 1953. For

Tyskland er stigningen over 10 prosent, for de to andre land 6—8 prosent. Det synes også som ordretilgangen til industrien i årets siste måneder har vært ekstraordinært stor, slik at bedriftenes bestillinger for framtidig levering har økt. På enkelte viktige områder er varetilgangen nå knapp i forhold til etterspørselen.

Samhandelen mellom de vesteuropeiske land har gått opp i 1954 og deres eksport både til Øst-Europa og til oversjøiske land utenom Nord-Amerika har vist stigning.

Produksjonen i Vest-Europa er nå kommet så høyt at vi neppe kan vente en tilsvarende sterk stigning inneværende år som i 1954. I en rekke land er kapasitetsutnyttningen på de fleste områder meget høy, og av større industrigrupper er det bare tekstilindustrien som har en nevneverdig overskottskapasitet.

Arbeidsmarkedet i de fleste europeiske land har vært meget stramt i 1954. Selv i Tyskland, som på grunn av flyktingestrømmen har hatt en rommelig tilgang på arbeidskraft i hele etterkrigstiden, har det nå begynt å gjøre seg gjeldende mangel på fagarbeidere i enkelte yrker. I Storbritannia er arbeidsløysa uvanlig lav, og det samme er tilfelle for Nederland, Sverige og Norge.

Prisene i de europeiske land har gjennomgående vært stabile gjennom hele året, men med en svak tendens til stigning i levekostnadene. I de siste måneder av 1954 synes det som tendenser til prisoppgang er blitt noe mer alminnelige, og det har funnet sted prishevninger for enkelte viktigere varer. Blant annet er stålprisene satt en del opp. Det har imidlertid ikke skjedd noe som kan påvirke totalinntrykket av 1954 som et år med stor stabilitet i prisene. Prisutviklingen i Europa avhenger i stor utstrekning av råvareprisene, som hittil totalt sett har holdt seg forholdsvis stabile.

Mens produksjonen i S a m b a n d s s t a t e n e gjennom årets tre første kvartaler lå på et konstant nivå, noe lavere enn i 1953, har produksjonsstigningen i fjerde kvartal vært sterkere enn de rent sesongmessige forhold skulle tilsi. Blant annet har stålproduksjonen steget sterkt, og kapasitetsutnyttningen i denne viktige industrien var ved midten av desember kommet opp i over 80 prosent, mens den tidligere på året har vært nede i omkring 65 prosent. Oppgangen skyldes til dels automobilfabrikkenes kjøp i forbindelse med overgangen til nye modeller. Også på andre områder har det imidlertid vært produksjonsstigning, og det synes sannsynlig at stagnasjonen siden sommeren 1953 nå er avløst av en ny oppgangsperiode. En avgjørende grunn er at lagrene etter hvert er blitt brakt ned på et lavere nivå, slik at produsentene og de hand-

lende stort sett dekker avgangen ved nye innkjøp istedenfor å ta av lagrene.

Hvis produksjonsoppgangen i Sambandsstatene viser seg å være varig, må den ventes å få betydning for prisutviklingen på verdensmarkedet. En økt produksjon vil føre til større innkjøp av råvarer og muligens også av ferdigvarer fra andre land. Når denne etterspørsel kommer i tillegg til den allerede meget høye etterspørsel som gjør seg gjeldende, vil det være vanskelig å unngå en viss oppgang i prisene. Det synes imidlertid å være en alminnelig oppfatning i Sambandsstatene at produksjonsoppgangen vil bli forholdsvis beskjedne.

Trass i en viss svikt i eksporten til Sambandsstatene har Vest-Europas valutastilling bedret seg betydelig i 1954, og flere land har gjennomført en friere importpolitikk overfor dollarområdet. Reservene av gull og dollar steg meget sterkt i første halvdel av året. Både sterlingområdet og en rekke andre lands beholdninger av disse internasjonale likvider gikk opp. Siden juli har det imidlertid funnet sted en svak nedgang i de britiske beholdningene.

Oppgangen i dollarbeholdningene og den friere import fra dollarområdet er mulig gjort blant annet ved Sambandsstatenes utbetalinger til økonomisk og militær hjelp. Disse utbetalingene vil for Europas vedkommende gå ned i det kommende året, men samtidig ventes det at overføringene til andre verdensdeler vil bli utvidet.

Dollarproblemet setter ikke i dag noen skranke for en fortsatt vekst i den vest-europeiske produksjonen. De indre europeiske valutaproblemer kan derimot komme til å skape vansker. Flere land, deriblant Danmark og Norge, som har hatt en relativt bra tilgang på dollar, har samtidig hatt store underskott i samhandelen med de europeiske land, slik at deres gjeld til Den europeiske betalingsunionen er gått sterkt opp gjennom lengre tid.

Bruttonasjonalproduktet i Norge i 1954 er etter de foreløpige beregninger 24,8 milliarder kroner. Det er steget med 1,7 milliarder fra 1953. En del av oppgangen skyldes imidlertid at prisene er gått opp. Regnet i 1950-priser steg bruttonasjonalproduktet fra 18,1 til 18,8 milliarder kroner. Produksjonen har gått opp i nesten alle næringer det siste året, men først og fremst er det produksjonsøkningen i industrien som har trukket nasjonalproduktet oppover.

Tallet på sysselsatte lønsmottakere har steget med gjennomsnittlig vel 22 000 fra 1953 til 1954. Det er en stigning på 2,3 prosent.

Det hittil høyeste sysselsettingstall ble nådd i september, da det ved utgangen av måneden var beskjeftiget i alt nærmere 1 023 000 lønns-mottakere. Det var nesten 24 500 flere enn det høyeste tallet for 1953, som ble registrert i juli.

Oppgangen i tallet på sysselsatte lønns-mottakere har vært betydelig sterkere enn tilveksten i den arbeidsdyktige befolkningen. Den er mulig gjort blant annet ved at mange har gått over fra selvstendig virksomhet til lønt arbeid.

I gjennomsnitt for tredje kvartal steg tallet på sysselsatte industriarbeidere med 8 500 fra 1953 til 1954. Det er godt over tredjedelen av hele oppgangen i tallet på lønns-mottakere. I forhold til sysselsettingen i industrien i tredje kvartal 1953 er det en stigning på 2,6 prosent.

Bygge- og anleggsvirksomheten hadde i samme tidsrom en stigning i antall sysselsatte på bare 1 prosent, som er betydelig mindre enn årene før. I gjennomsnitt for hele året var det imidlertid en oppgang i sysselsettingen i denne næringen på over 4 prosent. Den offentlige anleggsvirksomheten i første del av året lå nemlig høyt som følge av mer omfattende tiltak for å motvirke vinterarbeidsløysa, mens virksomheten ved de offentlige anleggene har vært innskrenket senere på året for å frigjøre arbeidskraft. Den prosentvis sterkeste oppgangen i tallet på sysselsatte lønns-mottakere har i 1954 funnet sted i varehandelen, men også i forskjellige former for tjenesteytende virksomhet har stigningen vært forholdsvis sterk.

De næringene som har utvidd sysselsettingen har i stor utstrekning fått arbeidskraft ved overflytting fra andre næringer, i første rekke jordbruket. Etter Byråets siste undersøkelse har arbeidskraften i jordbruket fra juni 1952 til juni 1954 gått ned med om lag 35 000 personer. Det aller meste av nedgangen faller på brukere med ektefeller og på familiearbeidskraften ellers. Avgangen fra jordbruket i de siste to årene har således vært meget stor, og den har gått raskere enn i årene før 1952.

Totalt sett har produksjonen i jordbruket i 1954 vært om lag den samme som i 1953. Avlingene var noe lavere, mens produksjonen av husdyrprodukter var omtrent uforandret. Regnet i faste priser ligger jordbrukets produksjon nå omtrent på samme nivå som i slutten av 1930-årene.

I skogbruket var avvirkingen i sesongen 1953/54 om lag 7,5 millioner kubikkmeter. Det er noe mindre enn i sesongen før.

Det samlede mengdeutbyttet i fisket var høyere i 1954 enn noen gang tidligere. Den sterke oppgangen fra året før kom av rekord-

fangstene i vintersildfisket på ialt 11,7 millioner hektoliter. I torskfisket var resultatet derimot det dårligste på over 30 år med en totalfangst av skrei og loddetorsk på bare 84 500 tonn. På grunn av forskyvningen i fangstens sammensetning ble verdien av fangsten regnet i faste priser noe lavere enn i 1951 og 1952, men den var om lag 10 prosent høyere enn i 1953. Også i hvalfangsten gikk produksjonen opp i 1954, fordi Norge deltok med 9 flytende kokerier i Antarktis mot 7 året før. Fangsten kom derved opp i omtrent samme størrelse som i tidligere sesonger, med en produksjon av hvalolje på vel 165 000 longton.

Produksjonen i industrien har gått opp med vel 6 prosent fra 1953 til 1954. Produksjonsøkningen er et resultat både av bedre avsetningsforhold, økt råstofftilgang og utvidd produksjonskapasitet. Oppgangen i produksjonen har vært relativt sterk i eksportindustrien, som har hatt en produksjonsøkning på om lag 13 prosent. De to eksportindustrier som har hatt den sterkeste oppgangen i produksjonen, er treforedlingsindustrien og den kjemiske industrien. I treforedlingsindustrien bedret avsetningsforholdene seg betydelig fra høsten 1953, og de har i 1954 vært gode gjennom hele året. Produksjonsøkningen i den kjemiske industrien skyldes dels den store råstofftilgangen fra sildefisket, og dels utvidd kapasitet i den elektrokjemiske industrien. Produksjonsøkningen i hjemmemarkedsindustrien har vært i alt 4 prosent, men dette tallet er på grunn av svakheter ved den månedlige produksjonsindeks trolig noe for lavt.

Handelsflåten økte i 1954 med bortimot en halv million bruttotonn eller om lag 7 prosent. Av tilveksten var rundt regnet fire femtedeler tanktonnasje.

Den opplagte tonnasjen ved årets begynnelse var om lag 86 000 bruttotonn, hvorav 48 000 tonn var tankskip. Gjennom hele første halvår holdt fraktene seg på et omtrent uforandret nivå for tørrlastskip, mens tankfraktene sank sterkt. Som følge av den ugunstige utviklingen i tankfraktene steg tonnasjen av opplagte tankskip til 264 000 bruttotonn i begynnelsen av august. Den opplagte tonnasje av tørrlastskip var den samme som ved årets begynnelse. I løpet av høsten har fraktene bedret seg både for tørrlastskip og tankskip. Norwegian Shipping News' fraktindeks for tørrlastskip steg med 28 prosent fra august til november. Tankfraktene steg også utover høsten, og særlig i de siste uker av desember var det en sterk oppgang. Ved årsskiftet var praktisk talt alle opplagte skip igjen satt i fart.

På grunn av den ugunstige utvikling på

fraktmarkedet i første halvdel av 1954 har handelsflåtens valutainntekter trolig ligget på omtrent samme nivå som i 1953 trass i veksten i tonnasjen.

Verdien av vareutførselen utenom skip men medregnet hvalolje har gått opp med vel 12 prosent. Oppgangen skyldes nesten i sin helhet stigning i utførselsvolumet. Stigningen i eksporten har vært sterkest for de varegrupper som framstilles på grunnlag av sild. Bortimot 60 prosent av stigningen i utførselsverdien faller på slike produkter. Dessuten har utførselen av treforedlingsprodukter, særlig papir og papp, gått sterkt opp. Det har vært øking i den norske utførselen til nesten alle land som betyr noe som markeder for våre eksportvarer med unntak av Sambandsstatene. Utførselen dit har vært 20 prosent lavere enn i 1953. Stigningen har vært relativt sterkest for utførselen til Sovjet-Samveldet og enkelte andre øst-europeiske land, men for våre eksportinntekter betyr dette ikke så mye som den prosentvis svakere oppgangen i salget til Vest-Europa. Landene i Øst-Europa har imidlertid hatt stor betydning det siste året som avtakere for en stor del av rekord-produksjonen av sild og sildeprodukter.

Volumet av vareinnførselen utenom skip har steget med 12 prosent fra 1953 til 1954, men da prisene samtidig har gått noe ned, har verdien av innførselen bare gått opp med vel 5 prosent. Innførselen fra nesten alle europeiske land unntatt Storbritannia har økt, og stigningen har vært særlig sterk for innførselen fra Vest-Tyskland. Også fra Sambandsstatene har vi fått noe mer varer enn i 1953. Innførselsverdien for flere viktige forbruksvarer som korn og sukker har gått ned på grunn av lavere priser, men det har vært fortsatt sterk stigning i verdien av andre innførte forbruksvarer og av investeringsvarer, i første rekke maskiner og transportmidler. Det har særlig stor betydning for driftsbalansen at innførselsverdien for skip har gått opp med ikke mindre enn 400 millioner kroner, fra 900 millioner i 1953 til 1300 millioner i 1954.

Det samlede eksportvolumet av varer og tjenester har i 1954 vært vel 8 prosent høyere enn i 1953, mens eksportprisene i gjennomsnitt har vært ubetydelig høyere. Volumet av den samlede vare- og tjenesteimport har gått opp med nærmere 11 prosent, og importprisene har gått ned med gjennomsnittlig 1,5 prosent. Bytteforholdet overfor utlandet for hele eksporten og importen har således bedret seg med om lag 2 prosent. For vareomsetningen alene har bedringen i bytteforholdet — når inn- og utførsel av skip holdes uten-

for — vært betydelig større, nemlig om lag 6 prosent.

For hele 1954 har vi et underskott på driftsbalansen overfor utlandet, som blir noe høyere enn i 1953. Det er foreløpig anslått til 1,1 milliarder kroner, mens det i 1953 var noe under 1 milliard. Til delvis dekning av dette underskottet har staten i årets løp tatt opp faste lån i utlandet på 247 millioner. Det har dessuten vært en nettoopp-låning på skip på om lag 450 millioner kroner. Disse kapitaltilførselene har imidlertid ikke vært tilstrekkelige, og en stor del av importoverskottet er finansiert ved en øking i den kortsiktige gjelden til utlandet. Norges gjeld til Den europeiske betalingsunionen økte med 137 millioner kroner i 1954.

Prisnedgangen for innførte varer har ikke slått igjennom i det innenlandske prisnivået, blant annet fordi prisene på en rekke norske varer har gått betydelig opp. Levekostnadsindeksen steg fra januar til august med bortimot 6 prosent fra 137 til 145 poeng (1949 = 100). Siden har den igjen gått noe ned. Den sterke stigningen fram til august skyldtes først og fremst prisstigningen på jordbruksvarer og kaffe. I gjennomsnitt for hele året har levekostnadsindeksen ligget om lag 4 prosent over 1953-nivået. Etter den prisindeks for det samlede konsum som beregnes i forbindelse med nasjonalregnskapet har stigningen i forbruksvareprisene vært noe svakere, nemlig om lag 2½ prosent.

Det har i 1954 funnet sted en vidtgående avvikling av den offentlige prisreguleringen, som nå bare opprettholdes på spesielle områder.

Oppgangen i både produksjon og priser har økt de private ervervsinntekter med vel 1,2 milliarder kroner, eller 7 prosent fra 1953 til 1954. Av inntektsøkningen har om lag 55 prosent tilfalt lønsmottakerne og 45 prosent selvstendige og aksjeselskaper. Dette tilsvarende temmelig nær fordelingen av de samlede ervervsinntekter i 1953. Fordelingen av ervervsinntektene har derfor i grove trekk vært praktisk talt uendret fra 1953 til 1954. Regnet i kroner har også de disponible private inntekter, dvs. ervervsinntektene minus direkte skatter pluss stønader fra det offentlige, økt med vel 1,2 milliarder kroner fra 1953 til 1954, da differansen mellom skatter og stønader har vært uforandret. Regnet prosentvis har de disponible private inntekter steget 8 prosent. Fordelingen av disse har imidlertid forskjøvet seg noe til fordel for bedriftene. Mens innbetalingene av personlige skatter er økt med vel 100 millioner kroner fra 1953 til 1954, er skatter betalt av aksjeselskaper og større personlige bedrifter

gått noe ned på grunn av inntektssvikten fra 1952 til 1953. Ved vurderingen av disse tall må det også tas i betraktning at tallet på lønsmottakere er økt 2½ prosent siste år, mens tallet på selvstendige er gått noe ned.

Den gjennomsnittlige lønnsstigning pr. lønsmottaker utgjorde om lag 5 prosent. Bortsett fra de lavest betalte grupper ble det gitt relativt små lønnstillegg ved de omfattende tariffrevisjoner, som fant sted på vårparten. For store grupper av arbeidere ble det imidlertid ved vårens tariffoppgjør gjennomført godtgjørelse for bevegelige helligdager og for fravær som skyldes bedriftsulykker. For de grupper som fikk sine tariff-fer revidert på høstparten var tilleggene gjennomgående noe større. Videre har det også i 1954 funnet sted en viss lønns- og en overgang fra lavt til høyere lønte yrker.

Stigningen i lønnsinntektene har i 1954 lik- som året før vært noe sterkere enn stigningen i prisene på forbruksvarer. Det må således ha funnet sted en viss bedring i lønsmottakernes gjennomsnittlige realinntekt. Også de selvstendiges realinntekter er trolig gått opp. Grove beregninger synes å tyde på at de personlig disponible inntekter totalt sett har økt med 7 prosent, mens prisstigningen for konsumgoder etter de foreliggende indekser har vært 2½—4 prosent. Denne utvikling har gitt grunnlag for en stigning i det samlede private konsum på vel 3 prosent.

Oppgangen i konsumetterspørselen har mer enn før rettet seg mot importerte varer. Forbruket av innførte ferdigvarer og omfanget av utenlandsreiser har steget relativt sterkere enn det samlede konsum. De indirekte virkninger av konsumøkinger på innførselen av råstoffer og halvfabrikata har en ikke oversikt over, men de må også antas å være betydelige.

Økingen i underskottet på driftsbalansen det siste året må likevel først og fremst sees i sammenheng med det høye investeringsnivået. I volum har bruttoinvesteringen i fast kapital gått opp med nesten 7 prosent fra 1953 til 1954. En forholdsvis stor del av utgiftsøkningen til investering har i de senere årene rettet seg mot kapitalvarer fra utlandet. Det er særlig importen av skip som slår ut. Bruttoinvesteringen har i de siste årene svart til om lag 35 prosent av bruttonasjonalproduktet. Ved et så høyt investeringsnivå må det importeres betydelige mengder også av byggematerialer og kapitalvarer, som vi ved et lavere investeringsnivå vil være selvforsynt med. Dessuten har den innenlandske investeringsvareindustrien et forholdsvis stort importbehov for råstoff og halvfabrikata.

I 1954 har myndighetene av hensyn til betalingsbalansen søkt å begrense investeringen noe. Opphevelsen av den delvise tollfrihet for maskiner tok sikte på å ramme etterspørselen etter investeringsvarer fra utlandet, men maskinimporten har likevel gått noe opp. I første rekke for å frigjøre arbeidskraft for annen virksomhet ble byggevolumet søkt begrenset ved en nedskjæring av statsbankenes lånetilsagn med om lag 30 prosent. Tiltaket har i 1954 ikke ført til noen nedgang i byggevirksomheten, men arealet av igangsatte bygg har gått en del ned, og en skulle derfor vente resultater av denne politikken i 1955.

Myndighetene har også søkt å begrense investeringen ved pengepolitiske tiltak. Midlene til finansiering av statsbankenes virksomhet er i 1954 skaffet ved lån fra de private banker og forsikringsselskapene på i alt 570 millioner kroner. Trass i disse operasjoner har bankenes utlån til private økt med bortimot 700 millioner kroner, eller noe sterkere enn i 1953. Bankenes beholdninger av likvide midler har imidlertid gått betydelig ned i løpet av året. Da innskottene samtidig har økt sterkt, er bankvesenets likviditetsstilling ved slutten av året en god del strammere enn tidligere.

Nettoinvesteringen i fast kapital og vare- lager utgjorde i 1954 4,2 milliarder kroner. Dette representerer en tilvekst til landets real- kapital på 4—5 prosent. Da underskottet på betalingsbalansen utgjorde 1,1 milliarder kroner, økte nasjonalformuen med 3,1 milliarder kroner. Av denne kapitaltilveksten falt 2,0 milliarder kroner på private personer og bedrifter og 1,1 milliarder kroner på offentlige institusjoner.

Mangelen på balanse i vår utenriksøkonomi må forklares først og fremst som en følge av vårt usedvanlig høye investeringsnivå. Når den store investering ikke motsvares av en tilsvarende stor offentlig og privat sparing, må resultatet nødvendigvis vise seg i et importoverskott.

Men sett under en langsiktig synsvinkel har problemet også andre sider. Gjennom hele vår nyere historie har importen vist tendens til å stige noenlunde i takt med nasjonalproduktet. Det er ingen ting som tyder på at denne stigende tendens for importen skal stanse opp. Tvert om, for et land med ensidige naturressurser og et begrenset innenlandsk marked synes det helt naturlig at velstandsutviklingen går hånd i hånd med et økende internasjonalt varebytte, og at stigende produksjon og forbruk vil betinge en stigende import. Vårt problem på lang sikt

består derfor i å bygge ut vår eksportevne i et tilsvarende tempo, slik at det ikke oppstår varige valutavansker. Hvor raskt eksportøkningen må skje, vil avhenge av stignings-takten i nasjonalproduktet og den grad av selvforsyning næringslivet blir utbygd for. Skjer utbyggingen av eksportnæringene for sakte i forhold til veksten i næringslivet ellers, kan det bli nødvendig å føre en politikk som bremser en naturlig produksjonsøkning og i verste fall framkaller arbeidsløse.

Mot denne bakgrunn har utviklingen fra før krigen og fram til i dag krav på interesse. For all eksport av varer og tjenester tatt under et kan det regnes med en volumøkning siden 1938 på 38 prosent. Særlig når en tar i betraktning at eksporten i det første fredsår lå førti prosent under førkrignivået, viser dette at utbyggingstakten for eksportnæringene ikke har vært liten i de senere år. Økingen i nasjonalproduktet og importen siden før krigen har imidlertid vært enda større. Fra 1938 til 1954 har nasjonalproduktet steget med 56 prosent, og importen med om lag 57 prosent. En vesentlig del av importøkningen må ses som et tidsbestemt utslag av det høye investeringsnivået. På den andre siden blir det fortsatt opprettholdt importrestriksjoner for enkelte varer. Tolkningen av tallene må derfor bli noe usikker. Det kan se ut som om eksportnæringene trass i alle anstrengelser fremdeles er for svakt utbygd til å kunne tjene inn den valuta som trenges ved det inntektsnivå som landet nå har nådd opp på.

Det gjør ikke problemene lettere at forholdet mellom eksportpriser og importpriser siden før krigen ser ut til å ha endret seg til vår ugunst. Med reservasjon for den usikkerhet som knytter seg til sammenlikninger av denne art, viser tallene at bytteforholdet for varer og tjenester tatt under ett stort sett har variert mellom 89 og 93 i årene 1948—54 (gjennomsnitt 1935—39 = 100). Bare årene 1951 og 1952 skiller seg ut med indekser på henholdsvis 105 og 101. Betydningen av tallene illustreres best ved at hvert poeng stigning eller fall i bytteforholdet betyr nærmere hundre millioner kroner i gevinst eller tap på betalingsbalansen.

Av det som tidligere er sagt, går det fram at mulighetene for en tilfredsstillende løsning av vårt valutaproblem blant annet avhenger av hvor raskt vårt importbehov vil vise seg å øke med økende inntekt. Utviklingen siden 1951/52 — de to eneste etterkrigsår da driftsbalansen overfor utlandet ikke viste underskott — er fra dette synspunkt noe urovekkende. I de to årene fra 1952 til 1954 viser bruttonasjonalproduktet en volummessig stigning på vel 6

prosent. Stigningen i det samlede importvolumet var i samme tidsrom hele 17 prosent. Holdes importen av skip utenfor, får vi en importstigning på 12 prosent. Eksporten steg i disse to årene med 11 prosent.

Disse tallene kan tolkes på flere måter. Noe av importstigningen kan sikkert tilskrives den gradvise frigjøring av importen, men dette gir ikke hele forklaringen. Det mest nærliggende er da kanskje å ta den sterke stigning i importen som uttrykk for at presset i vår økonomi har vært stigende i de siste to år.

Men også en annen forklaring er mulig, nemlig at næringslivet ikke tilstrekkelig raskt har tilpasset seg de forskyvninger i etterspørselen, som har fulgt med den sterke øking i nasjonalproduktet. Den beskyttelse som importrestriksjonene har gitt, kan ha bidratt til dette. Dette innebærer i så fall at Norge nå er inne i en periode der ytterligere velstandsøkning medfører et usedvanlig sterkt behov for importerte varer.

Et studium av konsum og investeringsutviklingen i de senere år synes å bekrefte at den siste hypotesen kan ha noe for seg. Økingen i konsumentenes inntekter har slått særlig sterkt ut i etterspørsel etter utenlandske varer. Det kan være varer som i det hele tatt ikke produseres innenlands, eller som ikke produseres her i tilstrekkelige mengder, tilstrekkelig billig eller i kvaliteter som publikum ønsker. Ofte dreier det seg om mer luksuspregede artikler, som med den stigende levestandard er blitt tilgjengelige også for de mellomste og lavere inntektsgrupper, som for eksempel biler og motorsykler, støvsugere, symaskiner, barbermaskiner og andre elektriske artikler til hjemmene, golvtepper og finere klær og skotøy. — Også økingen av etterspørselen etter investeringsvarer har i de senere år særlig rettet seg mot importerte kapitalgjenstander.

Hvis det er riktig at Norge for tiden har en usedvanlig høy marginal importtilbøyelighet, må vi være forberedt på at selv en beskjeden årlig produksjonsøkning — under ellers uforandrede forhold — vil resultere i en rask øking av importen. Vårt valutaproblem kan i så fall vise seg å være langt mer fundamentalt og vanskeligere å løse enn vanligvis antatt.

Den økonomiske situasjon ved inngangen til 1955 er likevel relativt lys, men den byr også på usikre momenter.

Vest-Europa er inne i en oppgangskonjunktur som foreløpig ikke viser tegn til å slå om. Utviklingen i de siste måneder tyder på at

også Sambandsstatene vil komme med i oppgangen. Under disse forhold synes det nesten sikkert at Norge står foran et nytt år med produksjonsframgang. Av flere grunner er det imidlertid ikke forsvarlig å regne med at produksjonsøkningen i 1955 vil kunne bli like sterk som den var i 1954. En må regne med at vår betalingsstilling overfor utlandet og de indre pris- og lønnsforhold vil skape problemer også i året som kommer.

Det synes ved årsskiftet tvilsomt om eksportproduksjonen vil kunne øke særlig sterkt i året som kommer. En kan således ikke gå ut fra at fjorårets rike sildefiske vil gjenta seg, og utsiktene for vinterens tømmerdrift er heller ikke de beste. Samtidig vil formodentlig importen ved en stigende produksjon ha en tendens til å øke, med mindre det settes i verk tiltak for å påvirke den innenlandske etterspørsel etter importvarer. Til gjengjeld synes det som om den internasjonale prisutvikling inntil videre vil bli gunstig for Norge. De internasjonale prisindekser har den siste tid holdt seg stabile, og dette skulle etter tidligere erfaringer gi grunn til å vente stabile importpriser i første del av 1955. Samtidig har det på eksportsiden i den siste tid vært

notert en rekke prisforhøyelser, som etter hvert vil slå ut i høyere eksportpriser. Således er hvaloljen for sesongen 1954/55 forhåndssolgt til priser som ligger 10—11 prosent høyere enn forrige sesong, prisene på pelsdyrskinn ved november—desember-auksjonene lå 15—20 prosent og mer over prisene et år tidligere, og treforedlingsprodukter for levering i første kvartal 1955 blir solgt til priser som ligger bortimot 5 prosent over gjennomsnittsprisene i 1954. Den sterke oppgang i fraktratene gir grunn til å vente at også fraktinntektene for handelsflåten vil stige. Det er etter dette ikke urimelig å anta at bytteforholdet overfor utlandet vil kunne bli bedre i første halvår 1955 enn det har vært i 1954.

Prisutviklingen på litt lengre sikt er derimot vanskeligere å bedømme. En må gå ut fra at en alminnelig internasjonal konjunktur-oppgang før eller senere vil slå ut også i stigende importpriser. Skjer dette, vil det ikke bare kunne få konsekvenser for vårt bytteforhold overfor utlandet, men også gjøre den innenlandske pris- og lønnsituasjon mer komplisert.

Summary.

In review, 1954 appears as another year of prosperity and growth for the Norwegian economy. The upturn in economic activity that became apparent in the autumn of 1953 continued unabated. Thus, the period from late 1951 to the autumn of 1953 stands out as the only period of stagnation since the war. The increase in net national product is provisionally estimated at 4 per cent for 1954. This rate of increase is slightly below the average increase for the prosperous prewar period from 1934—1939. However, the increment in employment for last year was not as large as in the prewar period. This is due to a smaller pool of unemployed and to a smaller increase in the labour force as compared with the late 1930's.

The heightened activity during 1954 increased the pressures on certain parts of the Norwegian economy. Although wholesale prices remained relatively stable, the cost of living index increased appreciably. In its relationship with the rest of the world Norway showed an even greater deficit in its balance of payments than in 1953.

The growth in domestic production was in response to increases in both domestic and foreign demand for Norwegian goods and services. Favorable conditions of nature also contributed to the increase in output. For example, unusually large catches of winter herring supplied the raw material for an all time high in the output of the herring oil industry. This, in turn, was an important source of the increase in exports. The general level of demand for all industrial products enabled the Norwegian industries to utilize more efficiently their greatly increased and modernized plant.

Foreign demand has increased mainly as a consequence of the general expansion of economic activity in Western Europe. Prices of export goods have, by and large, remained stable. The increase in exports has been distributed over most of the commodities produced for the export market.

The increase in domestic demand seems to have been influenced mainly by increased exports and by a less contractive fiscal policy by the central government. Government purchases of goods and services were appreciably larger than in 1953. In particular, mili-

tary outlays have risen. These two types of demand contributed to a rise in the income flowing to the private sectors of the economy. These higher incomes appeared as increases in both undistributed corporate earnings and in personal income. Because of changes in the personal income tax law, net taxes — tax payments minus public contributions to individuals — remained approximately at 1953 levels despite the increment in personal income. This increase in income, after taxes, coupled with approximately a constant rate of personal saving resulted in an appreciable increase in consumer spending.

Domestic investment (excluding general government) also increased in relation to 1953. This increase in capital outlays was, in all probability, both a cause of, and a result of, the general increase in demand.

The gross national product of Norway for 1954 is provisionally estimated at 24 800 million Norwegian kroner. This is an increase of 1 700 millions over 1953, part of which, however, is due to the higher level of prices in 1954. In constant 1950 kroner, the gross national product rose from 18 100 million kroner in 1953 to a provisional estimate of 18 800 million kroner in 1954. Production increased in almost all sectors of the economy, but the increase in manufacturing activity was mainly responsible for the magnitude of the overall increase in the national product.

The number of employed salary and wage earners increased by 22 000 (average of end of month figures) or 2,3 per cent over 1953. September was the peak month when 1 230 000 salary and wage earners were reported. This peak was approximately 24 500 greater than in July 1953, the highest month in 1953. The increment in such employment was considerably greater than the net additions to the labour force. This level was made possible by shifts from own account to salary and wage earner employment.

From the third quarter of 1953 to the third quarter of 1954 the number of employees in manufacturing increased by 8 000 (average of end of month estimates) or a rise of 2,6 per cent. The increase in manufacturing accounted for about $\frac{1}{3}$ of the national increase in salary and wage earner employment. In the building and construction indu-

stry employment increased by only 1 per cent in the same period. This increase is considerably less than between the third quarter of 1952 and the third quarter of 1953. On an annual average basis, however, employment in this industry increased by 4 per cent between 1953 and 1954. This difference between the rates of change measured at different periods is due, in the main, to the efforts of the public authorities in counteracting seasonal variations in total employment. On the one hand, during the first months of the year employment in public construction was at a very high level in order to reduce the seasonal unemployment in some parts of the country. On the other hand, later in the year, employment on public works was curtailed in order to ease a growing tightness in the labour market. Again, from the third quarter 1953 to the third quarter 1954, the sharpest rate of increase in employment was in trade (wholesale and retail) and in the group «public administration, defense, and personal services» with rates of 5,8 and 5,7 per cent respectively.

The increase in employment in the sectors mentioned above and in some other lines involved interindustrial shifts, especially a movement away from the agricultural segment. According to the most recent survey the agricultural labour force decreased by 35 000 persons between June 1952 and June 1954. The main part of the transferring population was own account farmers and their families. The decrease in agricultural employment during the last two years has been considerable, and it has gone on at a higher rate than in the years preceding 1952.

Although agricultural employment decreased through 1954, production remained at approximately 1953 levels. Total crops were somewhat lower while dairy and livestock products remained at practically the same level. When valued in constant prices, agricultural production in 1954 showed little or no increase over the late 1930's. The volume of forestry products was somewhat lower in 1954 than in 1953. The volume of coniferous timber cut for sale in the 1953/1954 season was 7.5 million cubic meters as contrasted with 7.7 the previous season.

Norwegian fisheries set an all time high in the total quantity of fish landed. The great increase over 1953 is due to the record landings of herring with a total catch of winter herring of close to 1.1 million metric tons. The cod catch, on the other hand, was disappointing. The total quantity taken in coastal waters was only 85 000 tons, the poorest result in over thirty years. Because of the large share of herring in the total, the

value of landings in constant prices, was somewhat lower than in 1951 and 1952, but was about 10 per cent greater than in 1953. The output of whale oil also increased in 1954, as Norway now participated with 9 floating factories during the Antarctic season as against 7 in 1953. The total production of oil was slightly more than 165 000 long tons, about the same as in the years before 1953. The increase over 1953 was 34 000 long tons.

The volume of production in manufacturing increased by a little more than 6 per cent over 1953. This increase reflects the influence of increased domestic and foreign demand, more adequate supplies of raw materials, and the increase in productive capacity. The increase was most marked, approximately 13 per cent, in industries producing for the export trade. In the export industries the sharpest increase were in the pulp, paper and paper products industry and in the manufacture of chemicals and chemical products. Foreign demand for pulp and paper rose steadily in the last quarter of 1953 and continued at a high level throughout 1954. For chemicals, increased capacity in the production of electro-chemicals allowed for an increase in output to meet demand, and the record catch of herring yielded a greater supply of raw materials for the production of oil and meal.

Production in industries catering to domestic demand increased by only 4 per cent over 1953, according to the official index of production. However, owing to the technical difficulties of measurement in some home market industries, this index probably did not adequately reflect the total increase in output.

The Norwegian merchant marine received an additional half million gross tons in 1954, and by the end of the year was slightly above 7 million gross tons in all. Total tonnage increased by about 7 per cent over 1953, with about four fifths of the increase in tankers.

The tonnage of vessels laid up at the beginning of the year was 86 000 gross tons, of which about 60 per cent were tankers. During the first half of the year freight rates for dry cargo vessels remained unchanged, on a rather low level, while tanker rates declined considerably. As a consequence, the tonnage of tankers lying idle increased to 264 000 gross tons at the beginning of August. The tonnage of dry cargo vessels laid up then was the same as at the beginning of the year. Freight rates for both dry cargo and tankers improved considerably in the fall. According to the index published by the journal «Norwegian Shipping News», dry cargo rates rose 28 per cent from August to November. Tanker rates also improved. Especially the increase

in the last weeks of December was great, and rates went up to Scale plus 40. At the end of the year nearly all idle ships were again in operation.

By far the largest part of the Norwegian tanker fleet is sailing on a time charter basis, and the fall in freight rates affected less than one fifth of the fleet. This was, however, sufficient to prevent the earnings of Norwegian ships in foreign trade from increasing despite the increase in the fleet.

Earnings from commodity exports have gone up by nearly 13 per cent from 1953 to 1954. The rise can be attributed wholly to a rise in volume, since export prices remained at approximately the same level as in 1953. Close to 60 per cent of the increment in export value derives directly or indirectly from the record output of the herring fisheries. A large share is also contributed by the rise in exports of pulp and paper. Exports have increased to nearly all countries of any importance as markets for Norwegian goods, except the United States. Exports to the United States in 1954 were 20 per cent lower than the year before. The sharpest rate of increase has been in exports to the Soviet Union and some other countries in Eastern Europe. For total export earnings this rise is of lesser importance than the comparatively slower increase in sales to Western Europe. The Eastern European countries have, however, been of great importance in 1954 as outlets for the large production of herring and derived products.

The volume of commodity imports, exclusive of ships, increased by 12 per cent from 1953 to 1954. Prices have on the average been considerably lower, and the value of imports has risen by only 5 per cent. Imports have increased from nearly all European countries except the United Kingdom, but the increase has been particularly great for imports from the Federal Republic of Germany. Also, imports from the United States have been somewhat higher than in 1953. The value of imports of some important consumer goods, like grain and sugar, has decreased owing to lower prices. However, there has been a continued strong growth in the import value of most other consumer goods as well as of capital goods. Imports of both machinery and transportation equipment have increased considerably. The increment in the import value of ships of more than 40 per cent had important consequences for the Norwegian balance of international payments in 1954.

The total volume of exported goods and services has, in 1954, been over 8 per cent higher than in 1953, while export prices on the average were only insignificantly higher.

The volume of imports, inclusive of ships, has gone up approximately 11 per cent, and import prices have declined by 1.5 per cent. The Norwegian terms of trade have improved by about 2 per cent. In the external trade of goods only (exclusive of ships) the improvement in terms of trade has been considerably greater, viz. about 6 per cent.

The deficit on the international balance of goods and services in 1954 is likely to be somewhat higher than in 1953. It is according to preliminary estimates, 1 100 million kroner, as against a little under 1 000 millions in 1953. To strengthen the reserve of foreign exchange the Government has borrowed 247 million kroner abroad in 1954. Loans on ships have increased by about 450 million kroner. These capital imports have, however, been less than what is needed to cover the excess of imports over exports of goods and services, and short term credits abroad have gone up. The Norwegian debt to the European Payments Union increased by 170 million kroner in 1954. This is the net result of current drawings of 280 million kroner, and repayment on consolidated debt of 110 million kroner.

The decline in prices of imported goods has not resulted in a corresponding fall of the internal price level. The price decline in imported goods was offset by various factors, among which the rise in prices of home produced goods was of prime importance. The official cost of living index went up by 6 per cent between January and August, mainly because of price increases in agricultural products and coffee. It later declined somewhat, owing to the fall in coffee prices. The rise in the yearly average of the cost of living index from 1953 to 1954 has been about 4 per cent. This index is computed with quantities consumed by a sample of working-class households as weights. An alternative method of measurement which is more inclusive in coverage showed a smaller rise, namely 2,5 per cent. This alternative is based on the ratio of current and constant price estimates of total consumption as estimated in the national accounts.

During 1954 the scope of price control activities was greatly reduced. Price regulations are now maintained only for special commodities where the prices are still subsidized, or where special shortages or monopolistic conditions prevail.

Higher production and prices have led to an increase in privately earned income of a little more than 1 200 million kroner, or 7 per cent, from 1953 to 1954. Of this increase in income about 55 per cent have gone to salary and wage earners, while 45 per cent represent increased

income of joint stock companies, private employers and own account workers. This distribution of the increase in income corresponds closely to the distribution of earned incomes in 1953. The distributive shares have thus remained nearly unchanged. Also private disposable income, i. e. earned income less direct taxes plus transfers from Government, has increased by 1 200 million kroner from 1953 to 1954, as the difference between taxes and transfers has remained unchanged. Percentage-wise, disposable private income has increased by 8 per cent. Its distribution has, however, been changed somewhat in the favour of joint stock companies and other enterprises. While personal income taxes etc. paid in 1954 were 100 million kroner above those of 1953, taxes paid by joint stock companies and larger personal firms have declined somewhat owing to their rather low incomes in 1953. In considering the changes in income it should also be kept in mind that the number of salary and wage earners has gone up by 2.5 per cent, while the number of self-employed persons has declined.

Direct taxes have been somewhat lower in 1954 than in the preceding years. The state income tax for the fiscal year 1953/54 was substantially modified. By this reform taxpayers in lower income groups — about 30 per cent of the total number a year before — were exempted from income tax to the central government. No significant changes were made in the municipal income tax. On the other hand, indirect taxes, the most important being the general sales tax of 10 per cent, have gone up somewhat owing to the increase in total sales value. The indirect taxes to the central government in 1954 amounted to 2 700 million kroner, of which 1 250 derived from the general sales tax. The direct taxes paid to the central government were slightly above 1 000 million kroner, and to the municipalities 2 000 million kroner. The latter are not levying any indirect taxes of importance.

Average wages and salaries have increased by about 5 per cent in 1954. For workers outside the lowest wage groups the increases in wage rates have been rather small. For large groups of workers, however, the revision of wage tariffs in 1954 has established compensation for sickness owing to work accidents and payment for certain holidays. To some extent wages have «slid» upwards also in 1954, and there has been a transfer of workers from lower to better paid jobs.

The increase in wage income has been somewhat greater than the increase in the indices of consumer prices. A certain improvement in the real incomes of wage earners

has thus taken place. Also, the real income of self-employed persons has probably risen. Rough calculations indicate that the personal disposable income for all groups has increased by 7 per cent, while the rise in prices of consumer goods according to the two indices available has been 2.5—4 per cent. This development has made possible an increase in the total private consumption of a little more than 3 per cent.

The increase in consumer demand has resulted in a comparatively high increase in the import of consumption goods. A rather large share of the increased consumer expenditures has been for imported finished goods and for travel abroad. The effects of the increase in domestic production of consumer goods on imports of raw materials and semi-finished goods are not known, but they are probably quite significant.

The deficit on the balance of foreign payments for 1954 is also due to a very high level of investment. Gross investment during the last two years has been approximately 35 per cent of the gross national product. In constant prices gross investment in fixed capital has gone up by nearly 7 per cent from 1953 to 1954. A large share of the increase in expenditures for investment during the later years has been for capital goods from abroad. This is to a large extent due to heavy investments in the merchant marine. With the high level of investment now prevailing, imports have, however, been large also for building materials and certain types of capital goods, where domestic production under more normal conditions would be sufficient. In addition, the Norwegian manufacturing industries, producing capital goods, use a rather large share of imported raw materials and semi-finished goods.

In order to decrease the foreign deficit in 1954 the Government aimed at a reduction in domestic investment. Duty exemptions for some types of imported machinery were suspended at the beginning of the year in order to limit the demand for investment goods from abroad. Imports of machinery have, however, increased in spite of this measure. The Government had also aimed at reducing building activities by cutting down the volume of cheap credit through the state banks for housing loans. This measure had little effect on the level of building activities in 1954, but the number of housing starts has declined. A certain reduction in the volume of building activity may therefore be expected in 1955.

The Government had also attempted to limit private investment through a more restrained monetary policy. In order to check lending by

banks and other financial institutions the Government borrowed in all 570 million kroner from private banks and life insurance companies to cover the lending of state banks for home building and for other purposes. Despite this large-scale Government borrowing, bank loans have increased at about the same rate as in 1953. The ratio of liquid assets to liabilities of private banks has, however, declined considerably during 1954.

Net investment in fixed capital and change in stocks amounted to 4 200 million kroner in 1954. This represents an increase in the real capital of the country by roughly 4—5 per cent. As mentioned previously, the deficit on the balance of foreign payments amounted to 1 100 million kroner, hence the increase in national wealth was only 3 100 millions. This level offset savings of 2 000 million kroner by private persons and enterprises, including joint stock companies, and 1 100 million by Government.

The unusually high level of investments offers an immediate explanation to the big deficit in the Norwegian balance of payments. When a high rate of investment is not offset by correspondingly high public and private savings an import surplus must necessarily be the outcome.

Seen in a wider perspective, however, the problem may be more fundamental. Norway is a small country with a relatively onesided industrial structure. A condition for rapid growth of economic welfare in such a country, is an opportunity to benefit from the advantages of international trade. This implies both production and consumption structures characterized by extensive use of foreign commodities. As a consequence, imports will increase with rises in the level of income. A permanent shortage of foreign currencies can for this reason only be prevented through increases of production in the export industries. If expansion in these industries is not sufficient, policies may be necessary which may hold back the growth in national product and eventually even cause unemployment. This is the problem Norway is faced with in the long run.

The rate of expansion in export industries has been considerable in the last few years. The increase since 1938 in total volume of goods and services exported may be estimated at 38 per cent. This is a remarkable achievement, in view of the fact that exports in the first peace year were forty per cent below the pre-war level. However, increases in relation to the 1930's have been even higher in

national product and in imports. The national product in constant prices increased by 56 per cent from 1938 to 1954 and imports by about 57 per cent. Even if there had been no import restrictions, imports would probably have been lower with a lower rate of investment in this period. But, allowing for this, our export industries, in spite of all efforts to the contrary, may still need expansion in order to earn the foreign currency needed at the present level and composition of national income.

The problem is aggravated by a change to our disfavour which seems to have occurred in the relation between export and import prices as compared to pre-war levels. Measurement uncertainties reduce the conclusiveness of numerical comparisons in this field. However, available figures indicate that terms of trade for all goods and services together were between 89 and 93 in most of the years from 1948 to 1954 (average 1935—39 = 100). The years 1951 and 1952 alone stand out with figures of 105 and 101 respectively. The implications of these figures are indicated by the fact that a rise or fall of one point in the terms of trade means a gain or a loss of nearly one hundred million kroner in the balance of payments.

The preceding discussion indicates that the rate at which the need for import goods grows with an increasing national income will be decisive for our chances of solving the foreign currency problem. From this point of view the trend of developments since 1951/52, the only two post-war years with no balance of payments deficits, gives some cause for uneasiness. In the course of two years, from 1952 to 1954, gross national product in constant prices increased by 6 per cent. At the same time imports rose by as much as 17 per cent, or, if import of ships is excluded, by 12 per cent. Exports increased by 11 per cent during this period.

Several conclusions may be drawn from these figures. Part of the increase in imports may undoubtedly be ascribed to the gradual cessation of import controls. But this cannot be the whole explanation. The strong rise in imports is in all probability an effect also of growing pressures in the internal economy during the last two years.

An alternative interpretation may, however, be advanced. It is possible that domestic industries have not been sufficiently quick in adapting their production to changes in demand, which have followed the rapid increase in national product. Protection given them by import regulations may have contributed to this lack of adjustment. The impli-

cation of such an explanation is that Norway is at present in a period where further improvements in national welfare will imply unusually large needs for import goods.

A study of consumption and investment trends in late years indicate that this hypothesis of a high marginal propensity to import may be correct. Increases in consumer incomes have led to particularly sharp increases in demand for foreign commodities. Some of these commodities are not produced at all in this country or are produced only at relatively high prices; others are not produced in sufficient quantities, or not in the qualities demanded. A considerable number of them are luxury or semiluxury goods, which, with the rising standard of living have come within the reach of the medium and lower income groups. Examples are automobiles, motorcycles, vacuum cleaners, electric sewing machines, electric razors, and other electric household appliances, carpets, and finer types of clothing and footwear. The increased demand for investment goods has also, in late years, been strongly oriented towards imported capital goods.

If this hypothesis of a particularly high marginal propensity to import for Norway at present is correct, we must expect that even a moderate annual increase in production will cause large increases in imports. In that case, our balance of payments problem is much more fundamental, and will be more difficult to solve than is commonly realized.

The economic outlook at the beginning of 1955 is relatively bright. Western Europe is in the midst of a boom, which so far shows no tendencies to slacken. During the last few months there have also been indications that the United States is experiencing an economic upturn. Under these circumstances Norway faces, with near certainty, another year of increased production. For several reasons it would, however, be hazardous to count on the possibility for production increases of the same size as those experienced in 1954.

The same two economic problems which dominated 1954 will, in all probability prevail also in 1955, namely the deficit in foreign payments, and the stabilization of internal prices.

At the turn of the year it seems doubtful whether export production can increase appreciably in 1955. A repetition of herring catches as rich as last year's, cannot be counted on, and prospects for lumber cutting this winter are at present uncertain. As imports will probably show a tendency to increase with a rising domestic production, the measures checking the demand for imports may be decisive for the possibilities of reducing the import surplus.

Fortunately, international price movements look as if they will be favourable to Norway in the immediate future. International price indices have not changed in recent months. Previous experience indicates that this warrants expectations of stable import prices in the first half of 1955. In export prices a number of increases have been reported lately; thus, whale oil from the season 1954/55 has been presold at prices 10—11 per cent above those of last season, fur prices at the auctions in November—December were up 15—20 per cent from a year ago, and, finally, wood pulp- and paper products for delivery in the first quarter of 1955 have been sold at prices 5 per cent above 1954 averages. Sharp rises in ocean freight rates justify expectations of increasing freight earnings for the merchant marine. Altogether, it is therefore not unreasonable to expect terms of trade in the first half of 1955 to be better than they were in 1954.

Price developments a little further ahead are, however, more difficult to predict. General international prosperity will probably sooner or later result in increases in our imports prices. Such rises, if they occur, will have consequences not only for our terms of trade, but will also make the general situation in internal prices and wages more complicated.

Tabeller

Tabeller.

	Side		Side
I Nasjonalregnskap	*2	B Produksjonsindeks	*11
A Nasjonalprodukt etter anvendelse....	*2	C Produksjon av visse varer.....	*11
B Nasjonalprodukt etter næringer	*2	D Elektrisitetsproduksjon	*12
C Privat konsum	*2	VII Byggevirksomhet	*12
D Bruttoinvestering etter næring og art	*3	A Bygg under arbeid.....	*12
E Nasjonalprodukt etter inntektsandeler	*3	B Bygg tatt i bruk	*12
F Offentlige inntekter og utgifter	*3	VIII Skipsfart	*12
G Betalingsbalansen overfor utlandet..	*4	A Handelsflåtens størrelse	*12
H Øking i nasjonalformuen.....	*4	B Skip i utenriksfart	*12
I Nasjonalprodukt etter anvendelse. I	*4	C Opptjente bruttofrakter i utenriksfart	*12
1950-priser	*4	D Fraktindeks	*12
E Skip med last mellom Norge og ut-		E Skip med last mellom Norge og ut-	*12
landet	*5	landet	*12
II Vareomsetningen med utlandet.....	*5	IX Annen samferdsel	*13
A Verdien av vareomsetningen.....	*5	A Jernbanedrift	*13
B Innførsel fordelt på viktigere vare-	*5	B Rutebiltrafikk	*13
grupper	*5	C Ruteflytrafikk	*13
a) Verdi	*5	D Post, telefon, telegraf	*13
b) Volumtall	*5	E Innreiste utlendinger	*13
c) Pristall	*5	X Offentlige finanser	*13
C Utførsel fordelt på viktigere vare-	*6	A Den kommunale skattelikning.....	*13
grupper	*6	B Utliknede kommunale skatter og av-	*13
a) Verdi	*6	gifter	*13
b) Volumtall	*6	C Statsskatt	*13
c) Pristall	*6	D Kommunenes skatterestanser.....	*13
D Vareomsetningen med verdensdelene	*7	E Kommunenes lånegjeld	*13
og enkelte viktigere land	*7	F Statens lånegjeld	*13
III Sysselsetting	*7	G Statens utgifter og inntekter.....	*14
A Sysselsatte pliktig syketrygdede	*7	XI Penger og kreditt.....	*16
B Arbeidsløse ved arbeidskontorene....	*7	A Norges Bank	*16
IV Jordbruk og skogbruk	*7	B Aksje- og sparebanker	*16
A Areal av dyrket jord	*7	C Postgiro	*16
B Høstutbytte av jordbruksprodukter..	*8	D Postsparebanken	*16
Høstutbytte pr. dekar i forhold til	*8	E Statsbanker og kredittforeninger....	*16
middelsår	*8	F Bankklarering	*16
C Husdyrhold i rikets bygder pr. 20. juni	*8	G Omsetning av verdipapirer	*16
D Forbruk av kunstgjødsel	*8	H Registrerte nyinnbetalinger i norske	*16
E Omsetning av kraftfôr til grossist....	*8	aksjeselskaper	*16
F Kontrollerte slakt	*8	I Obligasjoner	*16
G Meieridrift	*8	J Aksjekursindeks	*16
H Engrospriser på meieriprodukter.....	*8	K Betalingsforhold	*16
I Salg av faste eiendommer i rikets	*8	L Valutakurser	*16
bygder.....	*8	XII Priser og innenlandsk vareomsetning....	*17
K Gjennomsnittlig skyldmarksverdi....	*8	A Levekostnader i Norge	*17
L Norges Landbrukskøleskolens prisindeks	*9	B Levekostnader i forskjellige land....	*17
M Produsentpriser på jordbruksprodukter	*9	C Engrospriser i Norge	*17
N Priser på produksjonsmidler.....	*9	D Engrospriser i forskjellige land	*17
O Arbeidslønn i jordbruk og skogbruk..	*9	E Utenlandske prisnoteringer.....	*17
P Hogst av tømmer og ved.....	*9	F Indeks for verdien av detaljomset-	*17
Q Basispriser for tømmer og ved.....	*9	ningen	*17
R Tømmerfløting	*9	G Indeks for verdien av engrosomset-	*17
V Fiske og hvalfangst	*10	ningen	*17
A Oppfisket mengde	*10	H Verdien av omsetningen i samvirke-	*17
B Verdi av oppfisket mengde.....	*10	lagene	*17
C Hvalfangst	*10	XIII Lønninger	*18
VI Gruvedrift, industri og kraftforsyning....	*10	A Gjennomsnittlig timefortjeneste for	*18
A Timeverk, bruttoproduksjons- og be-	*10	voksne menn i industri, bygge- og an-	*18
arbeidingsverdi	*10	leggsvirksomhet.....	*18
a) Utførte timeverk	*10	B Gjennomsnittlig timefortjeneste for	*18
b) Bruttoproduksjonsverdi	*10	voksne kvinner i industri.....	*18
c) Bearbeidingsverdi	*10		

Følgende standardbetegnelser er brukt i tabellene:

- = null eller mindre enn 1/2
- .. = oppgave mangler
- * = foreløpig tall; beregnet tall
- = horisontal strek markerer brudd i en serie

I. Nasjonalregnskap.

A. Nasjonalprodukt etter anvendelse. Mill. kr.

	1938	1948	1949	1950	1951	1952*	1953*	1954*
Nettonasjonalprodukt	4 994	11 756	12 402	13 758	17 314	18 815	18 845	20 195
Kapitalslit	863	2 336	2 613	2 889	3 392	3 967	4 291	4 610
Bruttonasjonalprodukt	5 857	14 092	15 015	16 647	20 706	22 782	23 136	24 805
Bruttoinvestering	1 473	5 099	5 593	5 640	7 004	7 680	8 080	8 809
I produksjonskapital	1 422	4 621	5 193	5 565	6 254	7 430	8 230	8 859
I lager ¹⁾	51	478	400	75	750	250	÷ 150	÷ 50
Offentlig konsum	418	1 338	1 434	1 532	1 863	2 286	2 585	2 846
Sivilt	361	1 031	1 103	1 179	1 289	1 472	1 626	1 754
Militært	57	307	331	353	574	814	959	1 092
Privat konsum	3 827	8 396	9 174	10 275	11 581	12 834	13 451	14 250
Eksporthoverskott	139	÷ 741	÷ 1 186	÷ 800	258	÷ 18	÷ 980	÷ 1 100
Eksport	1 682	4 430	4 625	5 964	9 045	8 967	8 181	8 900
÷ Import	1 543	5 171	5 811	6 764	8 787	8 985	9 161	10 000
Bruttonasjonalprodukt	5 857	14 092	15 015	16 647	20 706	22 782	23 136	24 805

B. Nasjonalprodukt etter næringer. Mill. kr.

Nettonasjonalprodukt	4 994	11 756	12 402	13 758	17 314	18 815	18 845	20 195
÷ Indirekte skatter ²⁾	377	1 524	1 642	1 832	2 403	2 804	2 653	2 752
+ Subsidiar ³⁾	65	1 127	1 145	1 020	1 039	1 099	1 059	1 041
Faktorinntekt	4 682	11 359	11 905	12 946	15 950	17 110	17 251	18 484
<i>Av dette i:</i>								
Jordbruk	367	945	1 033	1 065	1 095	1 131	1 266	1 365
Skogbruk	202	432	504	426	639	890	732	735
Fiske	77	272	269	281	397	389	340	367
Hvalfangst	41	226	169	173	174	108	76	95
Bergverk	59	118	142	158	203	273	297	269
Industri	1 110	3 656	3 572	3 943	4 870	5 118	5 350	5 930
Bygge- og anleggsvirksomhet	305	951	1 047	1 121	1 204	1 401	1 601	1 789
Kraft- og vannforsyning	92	197	242	279	266	282	293	323
Varehandel	684	1 311	1 488	1 649	2 027	2 207	2 209	2 307
Banker, forsikring, sosialtrygd	129	231	235	279	332	363	401	426
Forretningsbygg og boliger	332	127	158	192	195	193	258	361
Sjøtransport	418	795	803	1 022	1 975	1 828	1 288	1 172
Annen samferdsel	214	503	560	611	628	731	754	785
Offentlig adm. og forsvar	91	362	407	400	502	619	708	788
Andre tjenesteytende næringer	561	1 233	1 276	1 347	1 443	1 577	1 678	1 772

C. Privat konsum. Mill. kr.

Matvarer	1 215	2 345	2 474	2 900	3 300	3 761	3 899	4 219
Drikkevarer og tobakk	250	905	893	881	950	1 053	1 048	1 079
Bolig, lys og brensel	620	887	937	1 002	1 131	1 238	1 289	1 389
Utstyr m. v., leid hjelp til hjemmet	363	917	935	1 039	1 203	1 332	1 426	1 451
Klær og skotøy	498	1 287	1 512	1 856	2 145	2 340	2 350	2 438
Helsepleie, personlig hygiene	179	448	483	509	571	618	650	706
Reiser og transport	216	504	567	633	724	891	943	1 014
Utdanning, litteratur, fornøysler	200	528	545	579	642	663	723	770
Hoteltjenester og annen pers. opp- varting	130	296	313	334	364	399	412	423
Annet konsum	238	502	547	608	704	732	805	879
Spesifisert konsum	3 909	8 619	9 206	10 341	11 734	13 027	13 545	14 368
÷ Korreksjonsposter ⁴⁾	82	223	32	66	153	193	94	118
Privat konsum	3 827	8 396	9 174	10 275	11 581	12 834	13 451	14 250

¹⁾ Inkluderer endringer i skogbestand og husdyrhold. ²⁾ Alle avgifter og skatter på driftsmidler, produksjon og omsetning er regnet som indirekte skatter. ³⁾ Alle støtteutbetalinger til private i egenskap av næringsdrivende er regnet som subsidier. ⁴⁾ Omfatter lageroppbygg i omsetningsleddene pluss det offentliges og utlendingers konsum av de spesifiserte poster minus nordmenns konsum i utlandet.

I. Nasjonalregnskap (forts.).

D. Bruttoinvestering etter næring og art. Mill. kr.

	1938	1948	1949	1950	1951	1952*	1953*	1954*
Bruttoinvestering uten lagerendr..	1 422	4 621	5 193	5 565	6 254	7 430	8 230	8 859
<i>Fordelt etter næring:</i>								
Jordbruk og skogbruk	150	332	353	362	437	526	549	572
Fiske og fangst	34	234	190	199	269	243	223	276
Bergverk og industri	237	899	995	1 070	1 135	1 385	1 435	1 455
Elektrisitetforsyning, gassverk ...	51	288	334	399	448	513	543	542
Forretningsbygg og boliger.....	348	862	1 032	1 148	1 350	1 729	1 870	1 921
Sjøtransport	274	1 116	1 299	1 268	1 259	1 398	1 827	2 158
Annen samferdøl	130	357	381	422	513	628	653	654
Andre næringer	56	161	176	227	323	374	367	405
Offentlig konsumkapital.....	142	372	433	470	520	634	763	876
<i>Fordelt etter art:</i>								
Bygninger og anlegg	776	2 198	2 488	2 708	3 037	3 734	4 064	4 238
Skip og båter.....	284	1 278	1 418	1 393	1 432	1 542	1 953	2 305
Annet transportmaterieil	80	250	271	334	538	742	728	2 316
Maskiner og annet utstyr	282	895	1 016	1 130	1 247	1 412	1 485	

E. Nasjonalprodukt etter inntektsandeler. Mill. kr.

Nettonasjonalprodukt	4 994	11 756	12 402	13 758	17 314	18 815	18 845	20 195
÷ Indirekte skatter	377	1 524	1 642	1 832	2 403	2 804	2 653	2 752
+ Subsidiar	65	1 127	1 145	1 020	1 039	1 099	1 059	1 041
Faktorinntekt	4 682	11 359	11 905	12 946	15 950	17 110	17 251	18 484
<i>Av dette:</i>								
Privat inntekt av arbeid og kapital	4 658	11 317	11 814	12 800	15 852	17 058	17 212	18 450
Lønninger	2 297	6 012	6 429	6 942	7 911	9 036	9 665	10 334
Personlige renteinntekter (netto) ..	109	124	141	151	155	164	179	189
Selvstendiges inntekt av jordbruk, skogbruk, fiske	437	1 198	1 335	1 316	1 643	1 809	1 733	1 842
Inntekt av boliger	209	53	64	79	64	41	71	131
Annen privat inntekt av arbeid og kapital	1 606	3 930	3 845	4 312	6 079	6 008	5 564	5 954
Offentlig nettoinntekt av kapital..	÷ 36	÷ 21	32	79	21	÷ 6	÷ 20	÷ 26
Utlendingers nettoinntekt av kapital- plaseringer i Norge.....	60	63	59	67	77	58	59	60

F. Offentlige inntekter og utgifter. Mill. kr.

<i>Inntekter:</i>								
Offentlig nettoinntekt av kapital ¹ .	÷ 36	÷ 21	32	79	21	÷ 6	÷ 20	÷ 26
Direkte skatter fra private.....	522	2 397	2 404	2 490	2 762	3 115	3 345	3 418
Indirekte skatter	377	1 524	1 642	1 832	2 403	2 804	2 653	2 752
Stønader fra utlandet	1	224	705	1 150	407	110	117	98
Inntekter i alt ¹	864	4 124	4 783	5 551	5 593	6 023	6 095	6 242
<i>Utgifter:</i>								
Subsidiar	65	1 127	1 145	1 020	1 039	1 099	1 059	1 041
Stønader til private	210	586	648	733	847	994	1 117	1 204
Stønader til utlandet	1	16	63	108	36	23	34	34
Offentlig konsum	418	1 338	1 434	1 532	1 863	2 286	2 585	2 846
Utgifter i alt	694	3 067	3 290	3 393	3 785	4 402	4 795	5 125
Offentlig kapitaltilvekst ¹	170	1 057	1 493	2 158	1 808	1 621	1 300	1 117

¹ Omfatter også beregnet fondsopplegg i offentlige bedrifter.

I. Nasjonalregnskap (forts.).

G. Betalingsbalansen overfor utlandet. Mill. kr.

	1938	1948	1949	1950	1951	1952*	1953*	1954*
<i>Inntekter:</i>								
Ekspport av varer og tjenester	1 682	4 430	4 625	5 964	9 045	8 967	8 181	8 900
Vareeksport iflg. handelsstat.	745	2 005	2 080	2 662	3 979	3 769	3 466	3 930
Ekspport av skip	40	47	47	120	448	270	167	200
Bruttofraktinntekter	690	1 929	2 057	2 605	3 956	4 105	3 650	3 760
Andre varer og tjenester	207	449	441	577	662	823	898	1 010
Renter, aksjeutbytte o. l. fra utlandet	20	23	20	26	30	42	41	60
Stønader fra utlandet	16	278	748	1 194	449	153	172	153
Inntekter i alt	1 718	4 731	5 393	7 184	9 524	9 162	8 394	9 113
<i>Utgifter:</i>								
Import av varer og tjenester	1 543	5 171	5 811	6 764	8 787	8 985	9 161	10 000
Vareimport iflg. handelsstat.	1 035	2 995	3 348	3 972	5 365	5 585	5 628	5 930
Import av skip	151	688	836	845	901	654	886	1 300
Skipsfartens utg. i utlandet.....	288	1 073	1 152	1 421	1 806	2 003	1 928	2 010
Annet	69	415	475	526	715	743	719	760
Renter, aksjeutbytte o. l. til utlandet	80	86	79	93	107	100	100	120
Stønader til utlandet	9	44	88	132	62	49	63	64
Utgifter i alt	1 632	5 301	5 978	6 989	8 956	9 134	9 324	10 184
Netto nedgang (+) eller øking (÷) i Norges nettogjeld til utlandet ...	86	÷ 570	÷ 585	195	568	28	÷ 930	÷ 1 071

H. Øking i nasjonalformuen. Mill. kr.

Privat kapitaltilvekst	526	1 136	902	788	2 372	2 120	1 559	2 011
Offentlig kapitaltilvekst	170	1 057	1 493	2 158	1 808	1 621	1 300	1 117
Øking i nasjonalformuen	696	2 193	2 395	2 946	4 180	3 741	2 859	3 128
Innenlandsk nettoinvestering	610	2 763	2 980	2 751	3 612	3 713	3 789	4 199
Netto nedgang (+) eller øking (÷) i Norges nettogjeld til utlandet ..	86	÷ 570	÷ 585	195	568	28	÷ 930	÷ 1 071

I. Nasjonalprodukt etter anvendelse. I 1950-priser. Mill. kr.

Bruttonasjonalprodukt	15 430	15 784	16 647	17 247	17 718	18 117	18 816
Bruttoinvestering	5 772	5 914	5 640	6 215	6 071	6 179	6 673
Bygninger og anlegg	2 289	2 508	2 708	2 704	2 945	3 178	3 302
Skip og båter	1 545	1 591	1 393	1 334	1 154	1 319	1 511
Maskiner, transportmaterieell o. a.	..	1 368	1 408	1 464	1 570	1 783	1 796	1 897
Lager	570	407	75	607	189	÷ 114	÷ 37
Offentlig konsum	1 403	1 480	1 532	1 639	1 748	1 893	2 003
Sivilt	1 081	1 139	1 179	1 159	1 133	1 175	1 209
Militært	322	341	353	480	615	718	794
Privat konsum	9 298	9 875	10 275	10 275	10 699	10 983	11 349
Eksportoverskott	÷ 1 043	÷ 1 485	÷ 800	÷ 882	÷ 800	÷ 938	÷ 1 209
Eksport	4 609	5 002	5 964	6 477	6 482	6 761	7 323
÷ Import	5 652	6 487	6 764	7 359	7 282	7 699	8 532

II. Vareomsetningen med utlandet.¹⁾

A. Verdien av vareomsetningen. Mill. kr.

	Innførsel					Utførsel					Innførsels- overskott
	I alt	Råstoff og halv- fabrikat	Kapitalgjenstander		Forbruks- varer	I alt	Råstoff og halv- fabrikat	Kapitalgjenstander		Forbruks- varer	
			I alt	Skip				I alt	Skip		
1938	1 193	687	295	151	211	787	596	51	40	140	406
1949	4 221	2 400	1 476	836	345	2 137	1 574	81	46	482	2 084
1950	4 846	2 908	1 527	845	411	2 789	2 079	153	120	557	2 057
1951	6 266	3 933	1 814	901	519	4 428	3 218	497	448	713	1 838
1952	6 239	3 742	1 783	654	714	4 039	2 925	340	270	774	2 200
1953	6 514	3 583	2 090	885	841	3 633	2 711	241	167	681	2 881
Jan.-sept.											
1953	4 734	2 593	1 534	649	607	2 662	2 000	185	131	477	2 072
1954	5 194	2 654	1 843	864	697	3 046	2 261	195	127	590	2 148

B. Innførsel fordelt på viktigere varegrupper.

	I alt med skip	I alt uten skip	Animalske matvarer	Korn og kornvarer ²	Frukt og grønnsaker	Kolonial- varer	Drikke- varer og tobakk	Fôr- stoffer ³)	Oljefre og fete oljer	Kjemi- kalier m. v.	Gjødning
--	-------------------	--------------------	-----------------------	-----------------------------------	------------------------	--------------------	-------------------------------	--------------------------------	--------------------------	---------------------------	----------

a) Verdi. Mill. kr.

1938	1 193	1 042	8	75	36	41	21	26	52	54	9
1949	4 221	3 385	21	272	34	144	46	16	80	130	71
1950	4 846	4 001	7	333	52	220	52	56	159	163	59
1951	6 266	5 365	13	353	53	266	58	3	237	261	63
1952	6 239	5 585	16	344	102	336	66	13	153	196	64
1953	6 514	5 628	25	363	140	314	69	33	172	219	49
Jan.-sept.											
1953	4 734	4 086	17	272	104	223	53	26	132	154	34
1954	5 194	4 330	28	180	112	259	54	21	132	193	35

b) Volumtall. 1949 = 100

1938	85	93	..	94	278	127
1949	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1950	103	106	26	118	147	101	107	135	155	115	78
1951 ³⁾	113	117	70	125	136	102	105	47	215	126	82
1952	109	122	79	98	249	128	114	83	156	103	83
1953	120	131	156	119	359	135	116	95	191	136	70
Jan.-sept.											
1953	116	126	146	116	352	128	116	96	194	126	64
1954	131	142	291	101	352	135	119	54	202	172	68

c) Pristall. 1949 = 100

1938	33	34	..	31	35	22	21
1949	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1950	110	113	94	106	104	149	110	119	102	106	106
1951 ³⁾	132	135	90	117	115	182	121	138	138	159	109
1952	136	136	98	125	122	182	124	155	123	145	109
1953	129	127	77	120	116	161	130	133	113	124	99
Jan.-sept.											
1953	129	127	78	122	118	161	131	136	114	125	99
1954	126	121	63	102	126	178	131	132	109	115	97

	Tre og trefor- edlings- pro- dukter	Spinne- stoffer, garn og tråd	Tøyer, klær og andre fer- dige manu- faktur- varer	Skinn, lær og arbeider herav	Brensels- stoffer	Ikke-me- talliske mi- neraler og arb. herav	Malmer og slagg	Uedle me- taller, rå og halvfor- arbeide	Arbeider av uedle metaller ²⁾	Maskiner og appa- rater ²⁾	Transport- midler unntatt skip
--	---	--	---	------------------------------------	----------------------	--	--------------------	---	--	---	---

a) Verdi. Mill. kr.

1938	30	39	103	17	130	31	25	97	43	106	45
1949	66	243	248	54	409	91	101	529	137	477	86
1950	89	359	271	90	488	97	136	444	157	500	104
1951	248	457	420	83	670	116	193	657	182	580	256
1952	209	251	510	51	632	132	189	835	204	746	360
1953	110	274	515	65	624	143	154	771	211	833	351
Jan.-sept.											
1953	70	199	366	46	463	104	109	555	149	609	267
1954	130	207	336	44	446	108	91	598	160	654	339

¹⁾ Omfatter den inn- og utførsel som inngår i handelstatistikken. Utenfor denne faller blant annet forsvarsimport, fløtingstømmer og fiske- og tangstprodukter levert direkte fra feltet. Se ellers Norges Handel. Svalbard er fra 1. januar 1951 i statistikken regnet som en del av Norge. ²⁾ Varegruppen har et noe annet innhold i tabell a) enn i tabellene b) og c). Se Statistiske Meldinger nr. 5, 1951. ³⁾ Fra januar 1951 er beregningsmåten noe endret. Se Statistiske Meldinger nr. 5, 1953.

II. Vareomsætningen med utlandet (forts.).

B. Innførsel fordelt på viktigere varegrupper (forts.)

	Tre og treforedlingsprodukter	Spinnestoffer, garn og tråd	Tøyer, klær og andre ferdige manufakturvarer	Skinn, lær og arbeider herav	Brenselstoffer	Ikke-metalliske mineraler og arb. herav	Malmer og slagg	Uedle metaller, rå og halvforarbeidde	Arbeider av uedle metaller ¹⁾	Maskiner og apparater ¹⁾	Transportmidler unntatt skip
--	-------------------------------	-----------------------------	--	------------------------------	----------------	---	-----------------	---------------------------------------	--	-------------------------------------	------------------------------

b) Volumtall. 1949 = 100

1938	..	56	120	..	85	..	85	47
1949	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1950	142	124	100	146	105	105	110	80	109	103	125
1951 ²⁾	217	111	122	103	115	120	117	90	114	113	275
1952	179	69	143	70	104	136	113	93	117	142	380
1953	136	79	164	93	111	147	103	97	125	154	371
Jan.-sept. 1953	118	76	157	88	109	140	96	92	117	151	336
1954	218	82	164	95	109	162	109	110	123	171	463

c) Pristall. 1949 = 100

1938	..	28	31	..	38	..	47	34
1949	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1950	100	121	110	116	115	96	118	104	101	101	96
1951 ²⁾	174	170	140	151	143	106	161	138	116	108	108
1952	178	150	129	133	149	107	165	169	131	109	110
1953	122	142	117	131	138	106	147	150	120	112	110
Jan.-sept. 1953	121	143	116	130	138	108	148	153	129	111	107
1954	121	140	112	116	131	98	109	137	129	109	114

C. Utførsel fordelt på viktigere varegrupper.

	I alt med skip	I alt uten skip	Matvarer fra landbruket	Fisk, fersk og saltet	Fiskehermetikk	Dyre- og plante-fett, olje og voks	Gjødning	Tremasse og cellulose	Papir og papp	Huder, skinn og lær	Malmer og slagg	Metaller, rå og halvforarbeidde
--	----------------	-----------------	-------------------------	-----------------------	----------------	------------------------------------	----------	-----------------------	---------------	---------------------	-----------------	---------------------------------

a) Verdi. Mill. kr.

1938	787	747	11	85	30	50	55	104	67	50	49	140
1949	2 137	2 091	9	324	104	361	143	258	281	22	46	296
1950	2 789	2 669	44	325	129	381	210	309	326	31	60	477
1951	4 428	3 980	38	453	146	500	225	621	679	50	77	603
1952	4 039	3 769	41	553	111	294	240	578	430	38	155	726
1953	3 633	3 466	67	423	120	238	255	467	358	34	170	710
Jan.-sept. 1953	2 662	2 531	52	295	80	168	179	335	255	28	119	546
1954	3 046	2 919	22	381	111	236	196	381	340	23	128	496

b) Volumtall. 1949 = 100

1938	119	115	455	87	91	104	79	130	82	233	323	108
1949	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1950	132	126	555	84	120	142	137	122	115	112	110	145
1951 ²⁾	146	134	396	116	117	121	143	128	112	162	105	167
1952	135	129	391	126	83	103	141	116	87	254	146	151
1953	138	134	741	95	92	95	151	141	107	199	158	152
Jan.-sept. 1953	134	130	769	89	81	89	144	135	102	207	146	154
1954	156	150	310	115	113	119	161	147	122	220	170	156

c) Pristall. 1949 = 100

1938	33	34	31	30	32	19	50	31	29	98	38	43
1949	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1950	102	105	100	120	104	91	110	98	101	125	121	113
1951 ²⁾	142	143	109	120	119	114	110	197	205	139	102	140
1952	141	140	118	135	127	79	120	193	174	111	232	162
1953	123	124	103	137	124	70	118	128	119	128	235	157
Jan.-sept. 1953	124	124	103	136	127	70	116	128	119	127	237	159
1954	122	124	108	133	125	73	114	134	126	127	219	143

¹⁾ Varegruppen har et noe annet innhold i tabell a) enn i tabellene b) og c). Se Statistiske Meldinger nr. 5, 1951. ²⁾ Se note 3 på foregående side.

II. Vareomsetningen med utlandet (forts.).

D. Vareomsetningen med verdensdelene og enkelte viktigere land. Inkl. skip. Mill. kr.

	Europa		Afrika		Nord-Amerika		Sor-Amerika		Asia		Oseania	
	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel
1938	853	630	21	26	194	69	37	21	84	35	3	6
1949	3 072	1 635	65	66	802	176	92	66	160	137	30	57
1950	3 346	2 034	141	117	821	322	192	133	276	113	70	69
1951	4 350	3 073	204	208	1 145	521	205	237	283	215	79	174
1952	4 493	2 857	177	240	1 096	449	240	225	206	176	27	92
1953	4 936	2 569	147	169	967	475	245	115	180	222	39	62
Jan.-sept												
1953	3 555	1 885	109	125	749	399	179	59	108	159	35	36
1954	4 012	2 240	117	164	733	330	191	131	122	107	19	74

	Danmark		Sverige		Storbritannia og N.-Irland		Frankrike		Tyskland ¹⁾		Sambandsstatene	
	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel
1938	42	34	137	69	193	194	36	52	²⁾ 220	²⁾ 122	119	61
1949	182	150	593	194	900	388	217	130	163	155	553	149
1950	185	198	701	217	1 073	505	314	129	232	338	589	273
1951	229	238	756	371	1 442	876	286	229	470	386	785	317
1952	248	225	863	389	1 246	813	228	172	768	406	698	312
1953	207	231	855	341	1 365	708	223	136	1 097	377	833	414
Jan.-sept												
1953	148	169	651	250	991	516	158	98	775	283	423	337
1954	184	103	787	285	1 042	577	170	108	885	354	433	273

¹⁾ Vest- og Øst-Tyskland. ²⁾ Inkl. Østerrike.

III. Sysselsetting.

A. Sysselsatte pliktig syketryggede¹⁾

	I alt		Jordbruk, skogbruk, gartneri	Fiske og fangst	Sjøfart og annen transport	Industri	Bygge- og anleggsvirksomhet	Forrettingsvirksomhet	Husarbeid og rengjøring	Offentlig administrasjon og annen tjenestevirksomhet	Uvisse næring	B. Arbeidsløse ved arbeidskontorene ¹⁾	
	Relative tall, 1949 = 100	Absolutte tall										I alt	I industrien
1951													
Mars	100,9	941 637	92 235	14 273	93 866	324 767	83 962	138 661	70 671	118 647	4 555	22 524	4 284
Juni	103,8	969 084	92 219	9 294	96 287	336 043	101 908	141 621	68 065	119 248	4 399	3 515	305
Sept.	103,2	963 694	90 494	8 243	95 625	330 267	109 735	139 939	66 098	119 179	4 114	4 617	987
Des.	101,1	943 550	92 204	10 544	93 391	321 718	94 507	140 230	66 446	120 527	3 983	15 046	3 089
1952													
Mars	102,1	952 580	91 451	15 538	94 451	323 069	90 708	141 637	68 017	123 689	4 020	17 434	4 696
Juni	103,6	967 271	83 719	8 420	96 530	329 985	108 563	145 421	65 779	124 759	4 095	4 081	1 132
Sept.	102,9	960 541	79 118	7 272	94 897	322 959	118 305	144 509	64 342	125 157	3 982	6 941	2 344
Des.	100,8	940 820	78 408	9 460	94 623	320 675	99 778	146 273	64 541	123 232	3 830	24 248	5 192
1953													
Mars	101,7	949 096	78 259	13 684	94 819	322 307	99 389	146 672	65 891	124 234	3 841	23 868	5 323
Juni	104,8	977 863	75 907	8 003	97 881	332 228	118 845	150 947	63 699	126 482	3 871	3 554	839
Sept.	104,6	976 307	72 822	7 574	96 750	327 717	129 998	149 801	61 601	126 363	3 681	7 258	1 166
Des.	103,2	964 367	74 816	9 878	95 944	324 887	112 605	152 599	62 311	127 720	3 607	20 961	2 881
1954													
Mars	104,5	995 293	75 738	14 415	²⁾ 116 207	326 667	109 210	153 723	63 826	131 862	3 645	²⁾ 20 889	4 252
Juni	106,9	1 018 110	73 728	7 883	118 353	340 308	122 626	159 044	61 924	130 499	3 745	4 140	493
Sept.	107,4	1 022 865	71 880	7 793	118 143	338 060	130 473	158 326	60 846	133 734	3 610	6 483	1 447

¹⁾ Arbeidshyrektoratets tall ved utgangen av måneden. ²⁾ Fra og med mars har en tatt med fast ansatte ved Norges Statsbaner.

³⁾ Fra og med februar 1954 er registrerte arbeidsløse gårdbrukere med mer enn 20 dekar jordbruksareal ikke tatt med i oppgavene.

IV. Jordbruk og skogbruk.

A. Areal av dyrket jord i rikets bygder. Dekar

	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Blandkorn	Erter	Korn og erter i alt	Poteter	Annen åpen åker og hage	I alt åpen åker	Eng på dyrket jord	I alt dyrket jord
1939	4 213 131	31 761	467 742	870 243	48 943	5 921	1 836 741	506 927	602 000	2 945 668	5 296 360	8 242 028
1948	3 272 217	13 442	367 554	737 545	40 616	10 119	1 496 493	648 830	556 789	2 702 112	5 353 787	8 055 899
1949	3 082 275	9 898	399 563	758 499	38 982	4 872	1 520 089	582 410	598 514	2 701 013	5 422 259	8 123 272
1950	3 614 7	11 556	417 932	778 449	38 296	5 313	1 567 693	589 605	560 460	2 717 758	5 414 332	8 132 090
1951	2 422 666	6 386	546 546	774 161	38 614	5 256	1 613 629	585 166	583 718	2 782 513	5 373 684	8 156 197
1952	2 053 320	5 241	640 279	801 565	32 732	3 573	1 688 710	579 473	589 005	2 857 188	5 342 548	8 199 736
1953	1 722 920	6 168	812 675	723 325	26 420	2 853	1 744 361	561 483	601 334	2 907 178	5 308 438	8 215 616
1954	2 000 891	6 890	932 706	704 986	22 944	2 617	1 871 034	545 342	597 123	3 013 499	5 239 535	8 253 034

IV. Jordbruk og skogbruk (forts.).

B. Høstutbytte av jordbruksprodukter. Tonn

	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Blandkorn	Erter	Korn og erter i alt	Poteter	Rotvekster	Høy	I alt i føreheter
1939	77 844	6 158	103 476	200 788	11 912	1 182	401 360	806 949	828 646	2 863 198	1 936 179
1948	75 632	2 963	89 188	176 926	10 323	1 992	357 024	1 454 457	734 789	2 955 670	2 060 841
1949	66 991	2 062	86 144	163 257	9 669	973	329 096	1 098 718	646 813	3 060 225	1 976 782
1950	66 218	2 471	98 934	179 816	9 560	1 007	358 006	1 115 685	723 852	3 205 352	2 083 835
1951	40 126	1 184	122 532	170 200	8 894	957	343 893	1 015 023	660 844	2 741 009	1 859 602
1952	39 586	1 119	147 911	161 161	7 560	693	358 030	1 187 491	675 465	2 961 768	1 999 027
1953	38 876	1 362	206 516	179 114	6 821	547	433 236	1 249 013	912 525	3 155 262	2 200 681
1954*	443 000	1 156 000	770 000	2 980 000	2 124 000

C. Høstutbytte pr. dekar i forhold til middelsår. Middelsår = 100

1939	88	95	96	99	100	98	96	77	77	99	94
1948	106	107	102	103	103	99	104	104	96	101	101
1949	96	98	87	90	92	93	90	86	87	103	97
1950	94	97	97	97	97	87	96	86	93	108	102
1951	75	79	90	92	91	85	89	79	83	92	90
1952	85	99	90	83	88	90	87	94	89	100	96
1953	102	97	101	103	103	90	102	100	107	106	104
1954*	96	100	98	94	90	90	96	96	101	104	101

D. Husdyrhold i rikets bygder pr. 20. juni

	Hester	Storfe		Svin	Sauer	Geiter	Voksne høns	Sølvrev (riket)	E. Forbruk av kunstgjødsl		
		I alt	Mjølkekyr						Kvelstoff (N)	Fosfor (P)	Kalium (K)
1939	203 931	1 455 016	864 336	361 953	1 743 802	248 916	3 422 368	493 190	10 270	6 464	12 305
1948	206 121	1 175 089	767 664	248 345	1 629 463	144 862	2 725 487	..	23 302	11 754	27 588
1949	198 266	1 224 133	769 251	418 840	1 735 623	146 594	3 710 906	113 049	25 216	14 108	35 056
1950	190 514	1 236 600	766 268	422 156	1 811 748	130 045	3 911 996	..	36 864	16 171	41 837
1951	183 828	1 230 532	754 591	386 120	1 928 948	118 828	3 320 489	..	30 699	14 949	34 433
1952	175 356	1 151 830	711 447	418 435	1 986 726	115 417	3 197 045	..	33 397	15 490	37 378
1953	167 748	1 150 035	696 536	379 035	1 985 284	119 092	3 384 750	..	36 009	16 558	39 639
1954	158 676	1 180 894	679 326	405 804	1 952 016	122 693	3 562 480	..	34 078	16 252	38 826

F. Omsetning av kraftfôr til grossist. Tonn

	Eggghviterikt		Kullhydratikt	
	Innført	Norsk	Innført	Norsk
1939	96 513	87 017	245 925	101 034
1948	26 035	135 370	206 383	46 458
1949	31 720	119 185	190 281	56 425
1950	75 877	114 960	241 794	57 514
1951	..	109 329	164 701	63 602
1952	15 549	130 330	236 897	69 118
1953	49 849	109 123	223 831	84 942
Jan.-sept. 1953	37 476	81 864	153 938	53 588
1954	32 520	89 297	72 123	69 949

G. Kontrollerte slakt¹⁾

	Storfe	Hest	Svin	Sau	Geit	Spekalv	Gjøkalv
1948	109 819	5 610	55 351	180 381	13 572	167 673	7 231
1949	126 596	6 516 ²⁾	202 773 ³⁾	356 431	20 352	180 134	8 333
1950	163 276	5 320	476 691	304 475	23 099	171 167	10 328
1951	239 696	9 588	293 523	414 157	23 547	175 897	19 668
1952	216 263	9 277	403 813	473 308	20 162	180 244	20 449
1953	220 075	10 469	411 757	581 944	24 143	170 686	22 421
Jan.-sept. 1953	152 516	4 659	300 775	279 918	17 107	136 791	18 132
1954	183 776	6 046	308 175	238 905	21 712	128 554	16 158

H. Meieridrift

	Innveid mjølk	Tilbakelevert skummet mjølk	Produksjon av			Netto-utbytte av mjølka Øre pr. kg
			Smør	Hvit ost	Brun ost	
1938	710 217	225 320	14 521	10 836	7 805	18,38
1948	734 076	97 435	8 881	7 087	6 847	46,74
1949	890 569	171 341	10 716	11 245	10 040	47,30
1950	991 411	233 837	11 532	14 128	11 401	47,83
1951	1006770	230 174	11 206	15 873	13 416	49,71
1952	997 084	211 915	10 246	18 302	12 822	54,88
1953*	1070000	270 000	12 850	18 000	10 000	56,00
Jan.-sept. 1953	862 876	239 483	11 622	15 363	8 352	.. ⁴⁾ 6,60
1954	848 116	206 501	9 092	15 286	10 102	.. ⁴⁾ 7,05

I. Engrospriser på meieriprodukter. Kr. pr. kg

	Smør	Helfeit gaudaost	Blandet geit-mysost
1948	5,35	2,90	2,90
1949	5,35	2,90	2,90
1950	6,28	2,90	2,90
1951	6,60	3,74	3,73
1952	6,60	4,45	4,25
1953*	6,60	4,55	4,35
Jan.-sept. 1953	.. ⁴⁾ 6,60	.. ⁴⁾ 4,55	.. ⁴⁾ 4,35
1954	.. ⁴⁾ 7,05	.. ⁴⁾ 5,20	.. ⁴⁾ 5,00

J. Salg av faste eiendommer i rikets bygder

	Tallet på salg	Salgssum i alt 1 000 kr.
1948	32 324	262 226
1949	36 214	274 201
1950	36 600	287 133
1951	34 365	272 054
1952	35 760	333 578
1953*	38 539	382 462
Jan.-sept. 1953
1954

K. Gjennom-snittlig skyld-marks-verdi Kr.

1939	5 617
1948	9 027
1949	10 344
1950	10 625
1951	10 615
1952	11 448
1953*	13 473
Jan.-sept. 1953	..
1954	..

¹⁾ Omfatter også etterbesiktiget slakt. ²⁾ Av dette 5 163 innførte. ³⁾ Av dette 59 774 innførte. ⁴⁾ September.

IV. Jordbruk og skogbruk (forts.).

I. Norges Landbrukshøgskoles prisindeks. ¹⁾ Driftsåret 1. april 1938—31. mars 1939 = 100					M. Produsentpriser på jordbruksprodukter									
Jordbruksprodukter				Produksjonsmidler	Partisalg i 6 av landets større byer Fra Landbrukets Prisentral						Statens Kornforretnings grunnpriser			
År	Plante- produkter	Husdyr- produkter	Høy		Poteter	Egg	Okse- kjøtt	Sæue- kjøtt	Flesk	Hvete	Rug	Bygg	Havre	
														K. pr. 100 kg
1939	103	107	102	106	7,42	9,21	1,44	1,44	1,54	1,50	24,00	22,00	20,00	18,19
1948	247	212	255	166	20,28	20,18	4,00	4,07	4,50	4,18	51,00	51,00	43,50	38,00
1949	250	232	254	170	18,76	20,68	3,95	4,30	4,78	4,40	55,00	55,00	47,00	41,00
1950	264	267	264	215	18,15	22,29	3,55	4,30	4,79	4,47	60,00	60,00	51,50	45,00
1951	287	291	286	234	24,37	24,35	4,58	4,35	5,18	4,70	69,00	69,00	59,50	51,50
1952	300	313	297	246	27,38	27,80	4,73	5,09	4,89	4,94	78,00	78,00	67,00	57,50
1953	296	287	298	248	22,16	21,75	4,12	5,41	4,81	4,98	83,00	83,00	71,00	61,00
Sept. 1953	303	285	306	246	19,67	18,75	5,09	5,40	4,81	5,54	83,00	83,00	71,00	61,00
1954	331	295	338	247	19,00	21,25	4,30	6,13	5,27	5,38	90,00	83,00	70,00	61,00

N. Priser på produksjonsmidler

Kraftfôr				Kunstgjødning			Maskiner og redskap					
Maisgrøp	Jord- nottmjøl	Ruggris	Sildmjøl, saltfattig	Kalk- salpeter 15,5 % N.	Fosfor- syre- gjødning 8,7 % P.	Kalium- gjødning 33,2 % K.	Plog (norsk 11")	Harv (9 t.)	Slåmaskin (2 h.)	Arbeids- kjerre	Høyvogn	
K. pr. 100 kg				K. pr. 100 kg			K. pr. stk.					
1939	19,86	23,28	14,28	29,05	15,10	6,78	13,75	176,00	92,00	420,00	175,00	280,00
1948	31,79	38,79	22,50	35,79	14,35	12,63	15,80	298,50	176,00	1 033,00	400,00	650,00
1949	32,00	..	22,50	36,28	14,45	12,74	15,80	298,50	176,00	1 020,00	435,00	660,00
1950	43,83	57,53	34,78	64,28	14,45	12,74	15,80	298,50	176,00	1 173,00	435,00	660,00
1951	55,80	..	41,00	77,20	16,00	12,91	19,35	310,94	183,33	1 200,00	469,00	709,00
1952	55,80	..	41,00	77,20	17,35	13,13	20,60	347,00	214,50	1 200,00	520,00	709,00
1953	55,80	..	41,00	77,20	17,35	13,13	20,60	347,00	214,50	1 250,00	530,00	720,00
1954	55,80	68,50	41,00	77,20	17,40	13,13	20,60	347,00	214,50	1 200,00	530,00	720,00

O. Arbeidslønn i jordbruk og skogbruk. Kr.

Årslønn (til dette kost og losji)		Daglønn i sommerhalvåret på egen kost							Daglønn for skogsarbeid i vinterhalvåret		Gjennomsnittlig dagsforføyeneste for skogskjøring (mann og hest)
Tjenestegutter	Tjenesteføyer	Våronn		Slåttonn		Skuronn		På arbeidsgiverens kost	På egen kost		
		Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner				
1939/40	624	411	5,55	3,68	6,05	3,89	5,65	3,82	4,13	5,87	9,65
1948/49	2 599	1 535	17,44	11,49	18,44	12,01	17,53	11,72	14,90	19,10	29,44
1949/50	2 783	1 678	18,27	12,32	19,25	12,80	18,44	12,52	15,59	19,63	29,88
1950/51	2 994	1 829	19,62	13,26	20,59	13,77	19,64	13,42	16,97	21,39	31,10
1951/52	3 347	2 041	21,94	14,91	22,98	15,53	22,14	15,29	19,97	24,80	36,99
1952/53	3 679	2 251	24,11	16,28	25,11	16,85	24,34	16,50	21,58	26,66	38,90
1953/54	3 773	2 334	25,23	17,13	26,09	17,82	25,24	17,54	22,34	27,77	40,47

P. Hogst av tømmer og ved. 1 000 m³ fast mål

Bartretømmer					Lauvtretømmer	Barved	Lauvved	Salgsvirke i alt	Husbehovsvirke på gårdene	Samlet hogst	
Skurtømmer	Sliperi- og cellulose-tømmer	Spesialtømmer	Diverse tømmer	Bartretømmer i alt							
1939/40	2 710	2 618	102	..	5 430	36	604	503	6 573	2 787	9 360
1948/49	3 244	4 314	307	285	8 150	46	573	248	9 017	2 787	11 804
1949/50	2 815	3 156	249	118	6 338	36	305	176	6 855	2 787	9 642
1950/51	2 589	3 520	205	171	6 485	49	315	274	7 123	2 787	9 910
1951/52	3 463	5 426	316	215	9 420	86	476	357	10 339	2 787	13 126
1952/53	3 290	3 936	305	170	7 701	37	351	207	8 296	2 787	11 083

Q. Basispriser for tømmer²⁾ (levert vassdrag) og ved
For tømmer kr. pr. m³, for 60 cm ved pr. favn

Skurtømmer							Sliperi- og celluloselast			Østl. og Trøndel.		R. Tømmerfløting		
Østlandet		Trøndel.		Østlandet			Trøndel.		Barved	Bjørkeved	1 000 stokker	1 000 m ³		
Gran	Furu	Gran	Gran	Furu	Skurslip	Gran								
1939/40	19,50	18,50	15,40	15,80	11,00	14,25	13,20	21,00	29,00	1939	16 625	2 223		
1948/49	46,50	46,50	42,95	40,00	36,00	39,50	36,80	55,00	68,00	1948	27 997	3 768		
1949/50	47,00	46,50	43,45	41,50	36,00	39,50	38,30	55,00	68,00	1949	36 658	4 713		
1950/51	73,00	67,50	68,65	64,50	54,50	58,00	58,80	55,00	68,00	1950	28 635	3 663		
1951/52	81,50	81,50	77,05	70,00	65,00	68,00	66,00	70,00	90,00	1951	29 931	3 740		
1952/53	78,00	78,00	73,60	67,00	59,00	65,00	60,95	80,00	100,00	1952	40 031	4 874		
1953/54	78,00	75,00	73,60	67,00	55,00	65,00	60,95	72,00	90,00	1953	37 377	4 209		
1954/55	70,00	72,00	90,00	1954		

¹⁾ År-tallene gjelder driftsårene 1939/40 osv. ²⁾ Investerings- og pensjonsavgifter nærmere omtalt i tekststavnittet om skogbruk.

V. Fiske og hvalfangst.

A. Oppfisket mengde.¹⁾ Tonn

	I alt	Skrei ²⁾	Lodde- torsk ²⁾	Bank- torsk	Fjord- torsk	Sei	Lange og blålange	Brosme	Hyse	Lyr	Hvitting	Stor- og vårsild
1939	1 001 522	182 945	28 302	45 265	14 232	36 375	6 348	5 539	18 624	1 951	358	412 426
1947	1 031 521	206 025	23 093	21 203	19 461	41 750	9 739	5 647	14 645	2 105	788	494 270
1948	1 317 811	110 552	25 239	23 380	19 577	58 757	5 276	4 683	25 209	1 891	365	819 583
1949	1 084 298	90 947	22 431	34 669	28 018	61 412	3 508	4 131	21 020	1 843	296	567 467
1950	1 278 668	108 612	22 553	44 245	20 192	67 682	6 791	4 864	18 285	1 868	251	771 306
1951	1 668 460	149 070	21 744	59 132	19 713	57 619	6 211	6 855	18 260	2 464	113	888 006
1952	1 669 552	122 198	38 801	50 931	21 025	63 291	5 237	8 540	22 837	2 503	137	820 471
1953*	1 400 000	70 815	43 218	61 714	17 933	77 575	4 816	7 874	30 747	2 183	176	670 084
1954*	1 775 000	64 789	20 339	57 000	18 000	70 000	1092230

	Feitsild	Småsild	Nordsjøsil	Islandsild	Brisling	Laks og sjøaure	Makrell	Kveite	Rød- spette	Hummer	Reker	Hå og håbrann
1939	25 750	122 750	1 861	16 042	5 406	1 189	6 767	3 240	2 826	998	3 125	9 321
1947	20 319	47 121	4 169	21 694	7 645	961	12 810	5 172	1 474	850	1 920	8 915
1948	17 945	87 832	23 911	5 598	7 246	929	9 994	5 209	1 264	721	1 855	6 574
1949	21 766	101 086	3 204	25 897	9 453	944	12 570	5 705	1 403	862	2 092	7 611
1950	29 662	72 947	3 589	11 214	5 613	727	10 206	6 089	1 663	969	2 312	8 858
1951	79 223	208 618	1 325	17 132	9 014	896	13 371	5 273	1 409	862	2 728	12 213
1952	54 389	302 435	2 116	23 604	6 790	1 028	14 457	5 126	1 372	712	3 095	13 701
1953*	82 619	160 872	2 497	30 032	13 359	1 111	13 483	4 068	1 052	848	3 763	14 547
1954*	100 000	165 000	3 200	20 100	8 000	850	4 300	15 500

B. Verdi av oppfisket mengde.¹⁾ 1 000 kr.

	B. Verdi av oppfisket mengde. ¹⁾ 1 000 kr.										C. Hvalfangst	
	I alt	Torsk	Sei	Hyse	Sild	Brisling	Laks og sjøaure	Makrell	Kveite	Hummer	Oljepro- duksjon 1 000 fat	Verdi av olje etc. Mill. kr.
1939	100 902	36 706	3 937	2 706	29 827	1 477	2 683	1 934	3 134	2 078	³⁾ 735	³⁾ 37,9
1947	299 537	88 030	12 445	7 267	108 570	5 324	5 279	7 084	9 688	5 264	991	294,9
1948	336 270	62 888	16 726	12 217	163 365	5 521	5 043	5 908	10 840	4 529	1 062	333,8
1949	312 343	69 926	17 312	10 379	126 694	7 539	5 820	6 155	11 867	5 680	1 120	313,1
1950	346 039	89 156	17 246	9 260	142 008	4 208	5 090	4 490	13 453	6 625	1 122	291,6
1951	492 780	132 467	18 671	9 493	208 245	8 468	7 913	7 082	11 853	6 299	1 131	368,8
1952	522 060	142 751	26 305	13 726	218 724	7 030	7 985	7 653	13 357	5 997	1 152	319,6
1953*	486 000	136 670	27 014	16 796	188 969	12 576	11 263	7 373	11 009	6 994	826	204,0
1954*	506 000	108 700	25 000	..	247 162	7 500	7 000	1 040	250,0

¹⁾ Omfatter de mengder som er brakt i land. ²⁾ Vekten gjelder sløyd fisk. ³⁾ Fangsten for 2 kokerier bortleidd til utlandet er ikke tatt med

VI. Gruvedrift, industri og kraftforsyning.

A. Timeverk, bruttoproduksjons- og bearbeidingsverdi

	Alle grupper	Bryting av kull	Bryting av malm	Stein- brott ¹⁾	Ekstraktiv jord- og steinindu- stri ellers	Nærings- middel- industri	Drikke- vare- industri	Tobakks- industri	Tekstil- industri	Bekled- nings- industri	Tre- og kork- industri	Møbel- og inn- rednings- industri
--	-----------------	--------------------	--------------------	-------------------------------	---	---------------------------------	------------------------------	----------------------	----------------------	-------------------------------	------------------------------	--

a) Utførte timeverk. Mill.

1938	313,2	..	14,8	0,4	2,1	23,5	4,5	3,3	26,7	28,7	26,6	
1951	482,5	2,3	7,4	1,6	2,0	42,2	5,4	3,0	39,4	42,4	22,8	20,5
1952	477,1	2,3	9,2	1,3	2,3	40,2	5,2	3,0	36,2	43,1	24,6	19,5
1953*	481,5	1,9	10,1	1,3	2,1	39,6	5,3	2,9	35,5	45,6	24,6	20,1

b) Brutttoproduksjonsverdi. Mill. kr.

1938	2 138,2	..	57,4	0,9	6,4	234,5	125,9	69,6	130,5	108,2	140,9	
1951	11 971,9	34,1	111,9	15,6	19,2	1 308,2	404,6	286,2	834,6	641,8	504,5	231,3
1952	12 314,4	34,4	188,1	14,9	26,5	1 485,5	427,3	321,2	689,0	657,4	681,4	251,3
1953*	12 418,7	33,3	222,8	16,8	23,6	1 498,4	421,6	324,5	703,6	713,8	685,3	286,5

c) Bearbeidingsverdi. Mill. kr.

1938	1 043,6	..	48,4	0,8	5,6	87,3	91,6	46,3	55,7	54,9	48,1	
1951	5 362,9	29,8	103,6	13,7	17,3	498,5	344,3	218,1	286,6	262,2	144,8	123,3
1952	5 514,5	30,3	172,5	13,0	23,6	547,2	361,5	246,8	271,9	279,9	195,6	135,2
1953*	5 671,4	28,7	201,1	14,8	20,6	532,2	354,3	247,1	279,9	310,1	199,4	148,0

¹⁾ Omfatter ikke pukkverk i 1938.

VI. Gruvedrift, industri og kraftforsyning (forts.).

A. Timeverk, bruttoproduksjons- og bearbejningsverdi (forts.)

	Refre- edlings- industri	Grafisk industri	Lær- industri	Gummi- vare- industri	Kjemisk industri	Jord- og steinvare- industri	Primær jern- og metall- industri	Jern- og metall- vare- industri	Maskin- industri	Elektro- teknisk industri	Trans- port- middel- industri	Diverse industri	Gassverk
a) Utførte timeverk. Mill.													
1938	33,5	14,0	3,1	3,5	15,8	12,4	16,6	79,1			3,1	1,5	
1951	44,5	18,4	4,2	6,6	30,8	20,7	27,2	29,6	17,6	16,7	68,5	7,6	1,1
1952	43,6	18,8	3,2	6,2	30,8	20,2	28,7	29,2	15,7	16,5	69,2	7,1	1,0
1953*	44,0	19,1	3,2	6,3	32,1	21,0	28,1	30,0	15,7	16,6	68,5	6,9	1,0
b) Bruttoproduksjonsverdi. Mill. kr.													
1938	277,7	60,2	23,2	20,3	234,8	46,7	189,1	388,3			14,0	9,6	
1951	2 132,0	196,9	121,4	135,7	1 671,5	263,4	974,3	518,6	269,5	384,7	784,7	103,9	23,3
1952	1 755,3	225,3	76,5	118,1	1 503,0	302,9	1 215,2	548,8	288,9	427,1	936,1	112,5	27,7
1953*	1 545,7	252,5	78,4	122,0	1 476,4	328,0	1 169,3	569,5	313,5	448,0	1 037,0	124,2	24,0
c) Bearbejningsverdi. Mill. kr.													
1938	95,3	41,4	9,1	12,3	107,0	32,3	69,5	223,5			8,3	6,2	
1951	287,1	134,7	32,3	62,9	507,9	155,1	333,8	254,9	154,5	171,1	455,9	63,0	7,5
1952	202,7	152,9	28,7	57,8	476,0	178,8	434,2	264,4	164,4	200,6	496,9	69,1	10,5
1953*	253,9	164,9	29,0	65,3	492,2	201,7	468,7	288,5	183,3	231,6	570,6	77,5	8,0

B. Produksjonsindeks. 1949 = 100

	Hele indu- strien	Eksport- industri	Hjemmeindustri			Brytning av kull og malm	Nærings- og nyttelses- middel- industri	Tekstil- industri	Bekled- nings- industri	Trevare- og møbel- industri	Refre- edlings- industri	Kjemisk industri
			I alt	Konsum- vare- industri	Investe- rings- vare- industri							
1939	78	110	66	201	72	68	69	72	83	68
1949	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1950	113	119	110	110	110	97	102	116	114	100	114	134
1951	121	133	117	113	120	102	106	123	113	99	122	159
1952	122	129	119	115	125	121	106	103	121	108	113	155
1953*	127	133	125	122	128	139	108	108	138	119	120	155
Jan.-okt. 1953*	126	133	124	121	127	137	110	106	137	116	117	156
1954*	134	150	128	126	131	133	110	109	138	117	134	191

B. Produksjonsindeks (forts.)

C. Produksjon av visse varer. Tonn¹⁾

	Jord- og steinvare- industri	Primær jern- og metall- industri	Jern- og metall- industri ellers	Andre industrier	Gass- og elektrisi- tets- verk	Kull	Jernmalm og titan- jernstein	Kopper- malm og -konsen- trat	Molyb- denglans	Sink- og bly- konsen- trat	Svovelkis	Rujern
1949	100	100	100	100	100	456 542	374 305	21 870	117	11 287	744 762	61 686
1950	117	115	111	107	114	363 905	403 568	22 617	111	10 647	748 793	63 408
1951	129	126	121	111	114	469 994	437 179	21 957	209	12 339	696 049	54 061
1952	141	134	125	107	121	453 403	887 696	23 315	213	12 465	712 616	58 300
1953	149	140	125	119	126	426 500	1 314 406	24 763	241	11 997	744 856	58 844
Jan.-okt. 1953	*146	*140	*124	*117	*122	357 258	1 065 649	20 333	174	10 312	585 689	45 624
1954	*170	*142	*124	*117	*138	288 738	968 493	21 609	193	9 871	634 045	47 193

	Ferrosili- sium ²⁾	Andre ferrole- geringer ²⁾	Alumi- nium	Kopper	Nikkel	Sink	Svovel	Sement	Tremasse (tørr beregnet)	Cellulose (tørr beregnet)
1939	39 538	107 648	31 130	10 458	9 121	45 917	90 692	390 284	469 754	494 974
1949	64 613	107 311	35 697	9 306	9 915	41 090	81 184	592 812	458 311	434 880
1950	63 875	99 217	47 056	9 035	10 003	43 173	96 190	581 704	533 899	481 607
1951	68 484	122 388	52 106	8 656	11 080	40 825	98 408	701 752	558 383	528 483
1952	83 280	131 546	52 849	10 009	12 159	39 234	104 788	706 368	522 576	486 443
1953	94 497	124 107	56 198	12 104	14 934	38 798	103 335	754 515	526 955	544 036
Jan.-okt. 1953	78 169	102 042	46 643	10 172	12 664	32 801	82 680	647 359	423 255	444 918
1954	72 497	67 542	53 160	10 702	14 199	36 764	79 130	653 384	528 377	483 897

¹⁾ Månedstallene er ikke alltid sammenliknbare med årstallene. ²⁾ Fra 1948 er tallene omregnet til basis 45 % Si. ³⁾ Produkter til videre fordeling i samme bedrift er tatt med bare i 1939.

VI. Gruvedrift, industri og kraftforsyning (forts.).

	C. Produksjon av visse varer (forts.). Tonn								D. Elektrisitetsproduksjon Mill. kWh		
	Sildhermetikk	Sildolje	Ullgarn	Bomullsgarn	Margarin	Øl kl. I, II og III 1 000 hl	Sigaretter Mill. stk.	Koke- og spisesjokolade	Ved elektrisitetsverk på 1 000 kW eller over		
									I alt	Ved elektrokjemisk og elektro-metallurgisk ind.	Ved den alminnelige elektrisitetsforsyning
1939	29 456	19 769	4 536	3 040	55 357	516	908,9	8 119	10 210	5 022	4 535
1949	31 877	26 643	7 349	3 443	64 090	578	1 396,5	7 264	15 183	5 953	8 304
1950	27 095	51 930	7 687	3 914	63 316	623	1 280,5	9 024	17 328	7 241	9 137
1951	31 170	78 725	7 520	4 478	71 330	634	1 169,8	9 080	17 317	7 215	9 132
1952	25 238	74 355	5 932	4 282	74 269	710	1 343,9	9 514	18 406	7 069	10 305
1953	24 282	61 107	6 841	3 297	80 375	701	1 305,1	7 374	19 143	6 865	11 201
Jan.-okt. 1953	18 827	55 583	5 756	2 715	66 159	563	1 028,6	6 059	15 503	5 678	8 955
1954	16 937	90 783	5 525	3 009	70 948	562	1 050,3	5 362	17 415	6 133	10 215

VII. Byggevirksomhet.

	A. Bygg under arbeid ved utgangen av året ¹⁾						B. Bygg tatt i bruk ¹⁾					
	Boligbygg		Verksteds- og fabrikkbygninger	Driftsbygninger i landbruket ²⁾	Kontor- og forretningsbygg	Andre bygg	Boligbygg		Verksteds- og fabrikkbygninger	Driftsbygninger i landbruket ²⁾	Kontor- og forretningsbygg	Andre bygg
	Leligheter	Golvflate m ²					Leligheter	Golvflate m ²				
	Golvflate i m ²						Golvflate i m ²					
1949	17 419	1 621 523	341 683	320 548	112 960	287 791	18 316	1 589 654	213 509	392 325	119 698	166 213
1950	14 264	1 299 339	328 663	298 988	118 762	365 060	22 395	1 925 611	344 402	391 842	83 434	217 088
1951	25 466	1 904 220	433 116	257 793	119 233	427 746	20 875	1 633 981	322 837	311 027	72 709	264 920
1952	26 725	1 947 613	488 707	246 075	160 679	459 910	32 700	2 328 970	344 943	331 266	96 638	339 700
1953	29 813	2 225 389	536 395	269 385	250 768	637 761	35 120	2 487 550	340 523	336 647	134 138	328 588
Jan.-sept. 1953	33 334	2 442 007	513 757	342 557	232 682	608 118	22 704	1 601 360	251 927	225 636	78 819	227 734
1954	31 200	2 220 000		1 847 000			23 100	1 638 000		997 000		

1) Boligdirektoratets tall. 2) Grunnflate.

VIII. Skipsfart.

	A. Handelsflåtens størrelse ved utgangen av året										Nettoeking eller minskning (-) i alt 1 000 br.tonn
	I alt ¹⁾		Motortørrestskip		Damp-tørrestskip		Motortankskip		Damp-tankskip		
	Skip	1 000 br.tonn	Skip	1 000 br.tonn	Skip	1 000 br.tonn	Skip	1 000 br.tonn	Skip	1 000 br.tonn	
1939	4 391	4 846	2 504	1 345	1 546	1 440	233	1 738	44	318	+ 90
1940	4 269	4 433	2 548	1 206	1 399	1 273	229	1 692	36	258	+ 413
1948	5 136	4 679	3 687	1 507	1 152	1 202	230	1 555	50	413	+ 505
1949	5 398	5 300	3 951	1 782	1 124	1 245	261	1 877	48	395	+ 621
1950	5 467	5 681	4 037	1 869	1 082	1 179	284	2 231	49	400	+ 381
1951	5 557	5 975	4 191	1 890	1 014	1 095	309	2 637	43	353	+ 294
1952	5 651	6 249	4 338	1 984	942	1 020	328	2 899	43	346	+ 274
1953	5 791	6 636	4 498	2 084	892	1 002	358	3 220	43	330	+ 387
1954 1/11	5 925	7 035	4 615	2 177	879	972	389	3 567	42	319	+ 399

	B. Skip i utenriksfart ved utgangen av året ²⁾	C. Opptjente bruttofrakter i utenriksfart. Mill. kr.						D. Fraktindeks. «Norwegian Shipping News» Juli—desember 1947 = 100		E. Skip med last mellom Norge og utlandet 1 000 nettotonn	
		I alt		Tørrestskip		Tankskip		Turfrakt	Tidsfrakt	Kommet	Gått ³⁾
		1 000 br.t.	Turfrakt	Tidsfrakt	Turfrakt	Tidsfrakt	Turfrakt				
1938	4 234	478,3	219,3	350,0	98,3	128,3	121,0	5 435	5 044
1939	4 345	573,0	203,2	458,3	90,9	114,7	112,3	5 732	4 888
1947	3 338	1 378,6	262,6	1 011,0	178,6	367,6	84,0	111,0	102,1	4 052	2 729
1948	3 904	1 494,4	476,0	1 038,3	266,7	456,1	209,3	90,4	96,3	4 509	3 266
1949	4 520	1 399,5	694,1	1 161,1	300,9	238,4	393,2	81,7	78,7	4 482	3 576
1950	4 910	1 733,8	905,7	1 418,4	334,7	315,4	571,0	84,9	78,6	4 941	3 796
1951	5 204	2 847,9	1 155,7	2 064,2	445,2	783,7	710,5	176,7	210,7	5 425	3 922
1952	5 450	2 792,4	1 362,6	1 923,8	539,9	868,6	822,7	112,8	115,3	5 267	4 402
1953	5 750	87,8	68,4	5 835	4 989
Jan.-nov. 1953	88,1	68,6	2 744	2 284
1954	91,1	76,7	2 909	2 633

1) Registreringspliktige skip, dvs. damp- og motorskip på over 25 br.tonn og seilskip på over 50 br.tonn. Fra og med 1951 er seilskip holdt helt utenfor. 2) Skip på over 500 br.tonn. 3) Skip med jernmalm fra Narvik ikke regnet med. 4) For rubrikk E januar-juni.

IX. Annen samferdsel.

	A. Jernbanedrift ¹⁾ (statsbanene)			B. Rute- bil- trafikk	C. Ruteflytrafikk			D. Post, telefon, telegraf			E. Inn- reiste ut- lending- er
	Gods- transport. Ekskl. maln på Ofotbanen 1 000 tonn	Opplastede vogner	Reisende	Passasjer- kilometer	Kilometer fløyet	Passasjer- kilometer	Gods, post, bagasje tonn-km	Bokførte post- sendinger Ekskl. postgiro	Riks- telefon- samtaler	Tele- grammer	
	1 000										
1938	4 525	634	21 606	460 613	722	2 370	103	9 332	17 767	3 907	..
1948	5 503	643	40 264	1 214 708	7 013	98 560	1 680	16 130	35 096	7 419	361
1949	5 998	673	42 603	1 396 348	6 576	134 765	3 376	15 650	35 735	7 126	390
1950	5 734	669	39 729	1 589 085	7 870	162 308	5 946	14 725	36 699	6 859	534
1951	5 849	688	39 546	1 637 624	8 932	199 691	8 512	14 471	38 425	6 787	477
1952	* 6 528	732	* 38 848	1 847 362	9 724	221 506	8 395	14 049	40 048	6 518	604
1953	* 5 428	668	* 39 374	1 946 601	11 180	260 009	8 834	13 680	42 171	6 157	689
1954	* 5 509	648	* 39 154
Jan.-sept. ²⁾											
1953	3 491	421	26 317	..	8 740	206 594	6 506	9 488	27 731	3 962	627
1954	3 627	417	26 816	..	8 867	206 834	5 688	9 667	29 305	3 890	721

¹⁾ Årsoppgavene gjelder driftsåret som slutter i vedk. år. ²⁾ For jernbanedriften, rikstelefontaler og telegrammer jan.-aug.

X. Offentlige finanser.

Sluttede år (og innreksår)	A. Den kommunale skattelikning. Mill. kr.									
	Antatt formue			Antatt inntekt			Skattbar inntekt			
	Riket	Bygder	Byer	Riket	Bygder	Byer	Riket	Bygder	Byer	
1939/40 (1938)	8 840,5	4 944,0	3 896,5	2 897,3	1 455,2	1 442,1	1 940,1	947,5	992,6	
1948/49 (1947)	15 626,0	8 335,0	7 291,0	6 521,0	3 247,3	3 273,7	4 951,9	2 408,9	2 543,0	
1949/50 (1948)	17 869,3	9 226,0	8 643,3	7 328,2	3 687,5	3 640,7	5 573,7	2 758,1	2 815,6	
1950/51 (1949)	18 711,4	9 782,4	8 929,0	7 971,6	4 036,7	3 934,9	6 038,2	3 041,1	2 997,1	
1951/52 (1950)	21 518,9	10 884,1	10 634,8	8 823,2	4 480,1	4 343,1	6 758,1	3 319,2	3 438,9	
1952/53 (1951)	25 389,7	12 574,8	12 814,9	10 759,6	5 486,2	5 273,4	8 572,9	4 256,0	4 316,9	
1953/54 (1952)	25 381,1	12 896,8	12 484,3	11 768,0	6 085,1	5 682,9	9 220,2	4 625,4	4 594,8	
1954/55 (1953)	*24 800,0	*11 750,0

Skattår	B. Utliknede kommunale skatter og avgifter. Mill. kr.								C. Statsskatt ¹⁾ . Mill. kr.				
	Bygder				Byer				I alt	Utliknet formues- og inn- tekts- skatt	Innbetalte		
	I alt	Formues- og inn- tekts- skatt. Rente- skatt	Eien- doms- skatt (matrik- kelskatt)	Andre skatter og avgifter	I alt	Formues- og inn- tekts- skatt. Rente- skatt	Eien- doms- skatt (matrik- kelskatt)	Andre skatter og avgifter			For- bruks- skatter	Verne- skatt, andre skatter og avgifter	
1939/40	193,6	173,4	5,5	14,7	226,4	186,7	22,3	17,4	560,4	177,8	348,3	34,3	
1948/49	489,7	448,7	4,9	36,1	546,2	479,1	26,2	40,9	2 188,0	576,4	1 284,7	326,9	
1949/50	561,7	509,2	5,0	47,5	606,0	527,9	26,3	51,8	2 213,6	627,1	1 485,3	101,2	
1950/51	614,7	558,4	5,1	51,2	650,2	566,4	29,6	54,2	2 575,7	795,9	1 644,5	135,3	
1951/52	673,0	611,0	5,3	56,7	740,8	651,1	30,5	59,2	3 199,2	879,2	2 212,7	107,3	
1952/53	851,4	776,8	5,6	69,0	906,7	805,3	32,5	68,9	3 684,9	1 181,8	2 421,5	130,0	
1953/54	917,6	837,2	5,3	75,1	953,9	846,5	33,8	73,6	*3 685,2	1 034,2	*2 511,0	*140,0	

Pr. 30. Juni	D. Kommunenes skatte- restanser. Mill. kr.			E. Kommunenes lånegjeld. Mill. kr.						F. Statens lånegjeld Mill. kr.		
	Riket	Bygder	Byer	Riket		Bygder		Byer		I alt	Opptatt innen- lands	Opptatt uten- lands
				Samlet lånegjeld	Herav vedk. elektr. vesenet	Samlet lånegjeld	Herav vedk. elektr. vesenet	Samlet lånegjeld	Herav vedk. elektr. vesenet			
1938	104,8	65,4	39,4	1 212,0	485,7	543,9	297,0	668,1	188,7	1 428,7	775,1	653,6
1947	274,6	138,9	135,7	834,9	329,6	319,7	201,6	515,2	128,0	6 693,1	5 991,0	702,1
1948	265,8	124,1	141,7	917,2	369,6	290,4	212,9	626,8	156,7	6 304,5	5 502,7	801,8
1949	272,9	134,0	138,9	963,8	467,3	320,7	239,9	643,1	227,4	6 165,5	5 069,1	1 096,4
1950	281,2	140,7	140,5	1 242,6	715,5	448,0	347,7	794,6	367,8	4 705,0	3 631,2	1 073,8
1951	272,6	138,8	133,8	1 290,2	780,4	487,0	385,3	803,2	395,1	4 884,4	3 732,9	1 151,5
1952	283,9	153,7	130,2	1 405,1	868,9	552,5	445,2	852,6	423,7	4 873,8	3 675,3	1 198,5
1953	306,1	175,0	131,1	1 508,2	954,0	614,2	493,1	894,0	460,9	5 373,7	4 152,0	1 221,7
1954	5 478,2	4 057,2	1 421,0

¹⁾ Eksklusive engangsskatt på formuesstigning og krigsskadeavgift (tilsammen innbetalt: 1948/49: 235,9 mill. kr., 1949/50: 120,2 mill. kr., 1950/51: 100,9 mill. kr., 1951/52: 81,0 mill. kr., 1952/53: 42,0 mill. kr., 1953/54: 10,0 mill. kr.).

X. Offentlige finanser (forts.).

	G. Statens utgifter og inntekter. 1 000 kr.						
	1938/39	1949/50	1950/51	1951/52	1952/53	Det sist salderede budsjett 1953/54	Vedtatt budsjett 1954/55
Driftsregnskapet.							
<i>A. Driftsutgifter.</i>							
I. Statens politiske organer	4 800	12 918	14 215	15 716	17 271	17 997	17 483
II. Utenriktjeneste	5 330	33 248	38 113	38 756	44 375	57 538	56 634
III. Forsvar	66 906	338 448	481 676	700 649	1 027 851	1 164 609	989 861
Av dette: Hær	37 519	137 984	190 748	305 449	411 796	417 332	385 257
Marine	27 207	81 932	111 780	146 397	199 988	201 476	205 830
Luftforsvar	—	92 675	131 373	177 119	346 976	485 716	342 858
IV. Retts-, politi- og fengselsvesen	19 328	69 069	68 063	78 662	86 590	85 219	83 611
Av dette: Rettsvesen	10 999	21 915	20 409	21 701	22 615	20 894	22 648
Politi	5 019	32 400	36 062	42 359	48 432	48 655	50 028
Fengsels- og tvangsarbeidsvesen ..	2 806	12 608	9 827	12 818	13 553	13 380	13 604
V. Fylkesmannsembetene og komm.kontoret ..	946	2 470	2 849	3 021	3 871	3 537	3 701
VI. Kirken	4 418	8 714	9 305	11 551	12 857	14 069	14 981
VII. Skole, vitenskap, kunst etc.	68 994	167 618	193 090	214 278	247 251	256 012	285 666
Av dette: Høgskoler	7 112	24 684	28 620	31 541	38 994	40 994	42 420
Høgre almenkoler	3 761	11 842	13 476	14 329	17 900	18 629	20 152
Folkeskolen og ungdomsskoler ...	43 859	82 177	98 100	112 058	124 919	127 344	149 791
Vitenskapelige formål utenom høgskolene og litterære og kunstneriske formål	2 423	6 039	7 185	8 884	8 735	10 087	9 985
VIII. Sosiale formål	74 148	270 423	318 600	391 152	445 723	520 914	542 572
Av dette: Alderstrygd ¹⁾	7 010	17 031	23 415	24 310	28 772	34 109	33 000
Alderstrygd ¹⁾	37 087	85 942	97 807	124 600	151 606	178 417	206 834
Barnetrygd	—	64 335	66 112	91 066	95 709	95 400	101 500
IX. Helsestell	20 828	60 567	65 659	75 460	85 051	84 715	99 577
Av dette: Medisinalvesen	7 311	25 023	25 477	29 021	33 570	31 783	37 295
Sinnssykevesen	8 011	19 870	23 369	27 338	29 091	27 766	35 374
Tuberkulosevesen	4 446	11 248	11 751	13 461	16 001	16 814	19 199
X. Statens anlegg	51 212	153 761	143 937	162 183	195 517	220 937	230 429
Av dette: Veiarbeider	41 810	114 709	101 950	112 680	135 471	141 166	162 735
Vassdrags- og elektrisitetsvesen ...	2 207	22 396	23 576	28 753	35 566	43 925	30 863
XI. Landbruk	35 208	62 520	60 707	77 618	92 724	122 432	103 611
Av dette: Tilskott til bureising, jorddyrking etc.	16 467	12 065	11 085	12 507	14 232	21 025	27 030
XII. Handel, industri, sjøfart og fiske	31 852	76 266	75 097	101 474	178 672	135 296	139 790
Av dette: Saltvannsfiske	12 423	18 883	11 522	17 692	15 076	12 703	15 063
XIII. Forsyning, rasjonering og prisregulering ...	—	784 224	510 571	410 797	493 925	530 695	540 585
Av dette: Tilskott til regulering av prisene ...	—	779 391	508 420	412 452	479 253	530 000	540 000
Av dette: 1. Kunstgjødsel og A.I.V.-væske (inkl. fraktlette)	—	56 007	38 840	24 410	33 965
2. Kraftfôr og fettstoffer	—	141 519	102 546	64 755	84 035
3. Brødmjøl	—	101 633	95 645	128 430	138 000
4. Mjøl og mjølkeprodukter	—	180 812	162 956	164 012	205 344
5. Kjøtt og flesk	—	114 500	30 337	5 000	5 000
6. Andre varer	—	184 920	78 096	25 845	12 909
XIV. Skattelikning og skatteinnkreving	19 016	62 173	68 473	75 469	86 669	85 567	91 958
XV. Gjeldsrenter og pensjoner	13 183	132 177	113 421	180 387	206 023	221 609	241 213
Av dette: Renter og kurstap	70 942	168 829	166 046	170 490	181 722	184 177	222 701
÷ Renter av kapital i Statens bedr. ..	÷ 70 322	÷ 65 751	÷ 70 215	÷ 25 311	÷ 27 774	÷ 31 591	÷ 36 330
Pensjoner	12 561	29 099	17 590	35 208	52 075	69 023	54 842
XVI. Underskott av Statens forretningsdrift ²⁾ ...	56 843	50 477	68 081	44 299	73 465	87 716	65 845
Av dette: Statsbanene	65 515	86 238	100 241	59 187	80 279	80 000	75 000
Postverket	÷ 3 359	÷ 5 442	÷ 4 607	÷ 1 840	÷ 242	—	÷ 600
Telegrafverket	÷ 3 773	÷ 5 681	÷ 3 929	÷ 2 208	5 769	14 730	÷ 2 000
XVII. Utgifter i samband med krigen og frigjøringen	—	23 232	15 691	7 180	5 436	100	511
XVIII. Ymse utgifter til gjenreisningen	—	62 913	81 609	70 446	75 495	62 999	85 733
Av dette: Lån og tilskott til gjenreisningen ..	—	5 164	5 070	÷ 1 472	÷ 1 608	2 650	6 500
Krigsskadetrygden for løsøre	—	23 000	25 000	55 000	40 000	48 652	41 339
Krigsskadetrygden for bygninger ..	—	22 000	32 000	—	—	—	—
XIX. Andre utgifter	10 222	71 038	85 143	104 972	185 805	224 305	238 773
Overskott på driftsregnskapet	106 807	226 590	631 321	842 747	668 569	188 419	171 231
Driftsutgifter i alt	589 741	2 668 846	3 045 621	3 606 817	4 233 140	4 084 685	4 008 765

Merknad: Etter Statistisk Sentralbyrås oppstilling av regnskapene. Deposita, forskottskonti og Prisdirektoratets fond er holdt utenfor.

¹⁾ Avsetninger til aldersfondet er tatt med under avsetninger til Statens fond. ²⁾ Inkl. rente av nedlagt kapital beregnet etter 5 % i 1938/39 og 3 % for de siste år. Fra 1. juli 1951 belastet ikke Statsbanene for renter.

X. Offentlige finanser (forts.).

	G. Statens utgifter og inntekter. 1 000 kr.						
	1938/39	1949/50	1950/51	1951/52	1952/53	Det sist salderte budsjett 1953/54	Vedtatt budsjett 1954/55
<i>B. Driftsinntekter.</i>							
I. Skatter og avgifter	559 573	2 549 911	2 893 537	3 477 901	3 943 485	3 824 331	3 858 173
a) Inntekts- og formuesskatter	174 725	984 497	1 151 096	1 162 593	1 390 806	1 254 076	1 323 632
Av dette: Ord. inntekts- og formuesskatt....	142 503	694 362	911 520	958 986	1 183 842	1 050 000	1 070 000
Ekstraordinær formuesskatt	8 176	16 478	14 299	1 902	731	1 000	500
Alderstrygdavgift	24 046	87 094	98 997	107 410	125 425	117 000	169 000
Inntektsført krigsskadeavgift	—	32 866	45 548	35 220	36 060	46 726	40 399
Inntektsført verneskatt	—	117 560	23 935	12 997	—	—	—
b) Forbruksskatter	355 188	1 485 291	1 644 482	2 212 747	2 421 549	2 489 700	2 463 900
Av dette: Tollinntekter	154 278	178 964	173 943	267 139	327 895	310 000	310 000
Skatt på tilvirkn. og omsetn. av:							
1. Brennevin og vin ¹⁾	51 572	276 895	282 275	301 775	301 831	299 600	291 000
2. Øl	16 358	66 350	72 094	78 772	71 891	73 000	68 000
3. Tobakk	26 282	182 275	176 942	192 550	201 270	200 500	190 000
4. Sjokolade og sukkervarer	9 289	51 054	107 635	120 634	111 951	107 000	95 000
Vanlig omsetningsavg.	37 810	478 595	575 900	985 695	1 106 145	1 180 000	1 200 000
Avg. på bensin	33 783	70 641	74 518	74 674	83 700	92 500	89 500
Tilleggsavg. på bensin	—	95 325	86 602	83 872	97 982	105 000	105 800
Luksusskatt	7 137	18 640	17 518	17 137	18 392	17 000	15 000
c) Andre skatter og avgifter	29 660	80 123	97 959	102 561	131 130	80 555	70 641
Av dette: Arveavgift	7 186	14 121	14 599	15 702	14 541	18 000	16 000
Stempelavgift av dokumenter	7 640	9 790	10 430	11 894	11 658	12 500	12 000
Tonnasje- og fraktavg.	—	20 600	31 000	30 284	66 912	17 000	8 000
II. Formues- og ervervsinntekter	18 146	25 186	38 383	58 784	57 534	59 922	82 783
a) Renter	17 801	22 236	31 031	53 910	52 962	54 465	77 499
b) Utbytte av aksjer o.l.	438	3 841	7 797	6 653	6 200	6 285	6 349
c) Inntekter av forskj. eiendommer	÷ 93	÷ 891	÷ 445	÷ 1 779	÷ 1 628	÷ 828	÷ 1 065
III. Andre inntekter ²⁾	12 022	93 749	113 701	70 132	232 121	200 432	67 809
Av dette: Inntekt av totalisatorspill	1 427	2 438	2 521	3 022	3 182	3 000	3 200
Inntekt av lotterimidler	8 740	15 332	15 852	15 772	16 332	15 500	16 000
Direktoratet for fiendtlig eiendom	—	25 291	29 887	11 687	5 060	11 700	2 500
Erstatningsdirektoratet	—	14 303	12 971	—	—	—	—
Driftsinntekter i alt	589 741	2 668 846	3 045 621	3 606 817	4 233 140	4 084 685	4 008 765
Kapitalregnskapet.							
<i>A. Kapitalutgifter.</i>							
I. Statens forretningsdrift og fond	107 246	442 093	330 189	440 784	448 140	350 969	338 263
Av dette: Jernbaneanlegg	32 146	78 877	65 574	75 796	89 933	91 541	94 925
Telefon- og telegrafanlegg	15 753	39 624	29 228	39 969	51 455	50 500	50 500
Kraftverk og reguleringsanlegg	1 310	62 630	60 547	83 779	118 254	123 540	81 916
Avsatt til Statens fond	54 971	66 417	79 607	159 990	127 678	20 000	66 100
II. Avdrag på statsgjeld	33 351	102 247	130 162	306 834	257 100	257 604	267 342
Av dette: Utenlandske lån	23 943	38 343	53 370	51 926	56 561	52 636	78 707
III. Utlån	—	10 081	15 101	94	2 000	—	—
Kapitalutgifter i alt	140 597	554 421	475 452	747 712	707 240	608 573	605 605
<i>B. Kapitalinntekter.</i>							
Overskott på driftsregnskapet	106 807	226 590	631 321	842 747	668 569	188 419	171 231
I. Av statens formue	7 337	211 429	40 444	184 017	152 075	92 154	143 214
Av dette: Avdrag på utestående fordringer	3 008	9 104	3 440	7 544	6 370	3 400	7 200
Inndratt av fondskapital	3 676	5) 60 039	8 062	40 588	60 782	32 500	70 716
II. Anvendte lånemidler	26 453	116 402	÷ 196313	÷ 279052	÷ 113404	328 000	291 160
Kapitalinntekter i alt	140 597	554 421	475 452	747 712	707 240	608 573	605 605
Totalsum (utgifter = inntekter) ³⁾	623 531	2 996 677	2 889 752	3 511 782	4 271 811	4 504 839	4 443 139

¹⁾ Overskott av A/S Vinmonopolets drift tatt med her. ²⁾ Av dette: Internasjonale tilskott til fellestfinansierte bygge- og anleggsarbeider 1952/53: 46,7 mill. kr., 1953/54: 120,0 mill. kr. og 1954/55: 15,0 mill. kr. ³⁾ Overskott (resp. underskott) på driftsregnskapet er trukket ut i totalbalansen. ⁴⁾ Overtatt aksjer i Norges Bank, 50,6 mill. kr. Jfr. note 5. ⁵⁾ Tatt av fondenes kapital til kjøp av aksjer i Norges Bank. Jfr. note 4.

XI. Penger og kreditt.

A. Norges Bank. Mill. kr.														
Dis- konto Pet.	Seddel- dek- nings- gull	Valuta	Clear- ring- tilgode- havende	Utlån og diskon- tering	Folioinnskott									
					Staten						Andre offentlige konti	Aksje- og spare- banker	Andre	
					I alt	I alt	Regule- rings- konto	Separat- konto FOA	Lån til stats- bankene	Andre stats- konti				
1939	4 1/2	120	186	—	308	83	7	—	—	—	7	1) ..	*29	1) 47
1948	2 1/2	185	474	9	72	5 113	3 282	—	137	—	3 145	761	819	252
1949	2 1/2	185	410	14	85	4 205	1 935	654	317	—	964	807	1 324	139
1950	2 1/2	185	563	12	43	3 301	1 600	733	355	—	512	804	740	157
1951	2 1/2	185	733	45	49	3 899	1 850	360	898	—	592	830	1 038	181
1952	2 1/2	185	715	62	58	3 217	1 632	27	295	57	1 253	703	732	150
1953	2 1/2	185	700	18	74	2 599	1 273	35	182	31	1 025	519	721	86
Okt.														
1953	2 1/2	185	772	38	69	2 854	1 521	31	176	73	1 241	578	673	82
1954	2 1/2	185	776	15	50	2 457	1 251	37	214	9	991	461	684	60

A. Norges Bank (forts.). Mill. kr.					B. Aksje- og sparebanker. Mill. kr.									
Okku- pasjons- konto (netto)	Sedler i omlop ekskl. skille- mynt- sedler	Gjeld til utlandet	Clear- ring- gjeld	Innskott		Utlån		Kontan- ter og stats- veksler, post- giro	Norges Bank	Ihende- haver- obl. og aksjer	Forvalt- nings- kapital	Fordrin- ger på ut- landet	Gjeld til utlandet	
				I alt	Folio og termin	I alt	Pante- lån							
1939	.	575	11	23	2 911	205	2 632	786	85	926	4 122	
1948	7 924	2 159	109	75	8 267	2 744	4 244	1 390	1 702	845	2 588	10 492
1949	7 114	2 308	217	132	8 486	2 574	4 847	1 685	582	1 333	2 830	10 929	330	409
1950	6 202	2 397	382	77	8 523	2 371	5 685	1 924	276	770	2 947	11 037	369	427
1951	6 202	2 659	405	40	9 386	2 903	6 458	2 072	323	1 075	2 749	12 286	524	466
1952	5 546	2 910	254	9	9 816	2 941	7 050	2 235	599	788	2 578	12 752	516	388
1953	5 546	3 122	640	60	10 178	2 910	7 496	2 365	605	780	2 472	13 175	507	356
Okt.														
1953	5 546	2 910	151	40	10 606	3 348	7 620	2 344	683	696	2 528	13 557	521	326
1954	5 546	3 118	79	99	11 122	3 473	8 181	2 495	610	679	2 595	14 291	537	357

C. Postgiro		D. Post- sparebanken		E. Statsban- ker og kre- dittforeninger		F. Bank- kla- rering	G. Om- setn. av ver- dipa- pirer	H. Registrerte ny- innbetalinger i nor- ske aksjeselskaper			I. Obligasjoner		
Konto- eiernes tilgode- havende	Om- setning	Inn- skott	Utlån	Obliga- sjons- gjeld netto	Utlån			I alt	I nye sel- skaper	I eldre selskaper	Kurs	Øye- blik- kelig rente	
Mill. kr.												Pet.	
1939	4 251	587	48,0	25,6	22,4	98,6	4,58	
1948	116	6 072	.	.	1 418	1 666	1 754	132,3	33,5	98,8	100,6	2,49	
1949	137	8 328	.	.	1 780	2 187	1 792	84,7	41,8	42,9	100,0	2,50	
1950	163	11 030	35	2	2 047	2 690	1 449	100,0	24,6	75,4	97,1	2,58	
1951	190	14 782	66	17	2 115	3 166	1 386	144,7	33,5	111,2	91,5	2,74	
1952	275	20 418	112	55	2 189	3 724	1 678	98,1	26,5	71,6	91,3	2,74	
1953	338	24 752	166	91	2 386	4 390	1 524	172,8	67,5	105,3	91,9	2,72	
Okt.													
1953	317	19 967	162	95	2 282	4 155	2) 13 065	5) 802	6) 148,2	6) 57,8	90,4	2,72	
1954	337	23 538	227	144	2 395	4 851	2) 14 192	5) 804	6) 143,8	6) 80,2	63,6	2,69	

J. Aksjekursindeks Kjøperkurs i pet. av pålydende						K. Betalings- forhold		L. Valutakurser. Gjennomsnitt						
Total	Industri	Skips- fart	Hval- fangst	Banker	For- sikring	Åpnede konkurser og ak- kordfor- hand- linger	Ut- leggs- forret- ninger 2)	D. kr.	Sv. kr.	£	Fr. fres.	T. mark	\$	
1939	115	95	133	124	126	160	417	5 365	88,07	103,65	19,110	11,090	174,09	4,315
1948	167	144	196	280	144	152	169	2 301	103,60	138,30	20,020	2,360	..	4,970
1949	158	139	177	247	145	155	211	2 611	103,60	138,30	20,020	1,912	..	5,596
1950	167	149	185	289	145	162	236	3 756	103,60	138,30	20,020	2,049	170,60	7,150
1951	187	167	218	358	135	161	221	4 385	103,60	138,30	20,020	2,049	170,60	7,150
1952	184	156	225	359	131	162	248	4 754	103,60	138,30	20,020	2,049	170,60	7,150
1953	173	146	206	333	134	166	322	5 038	103,60	138,30	20,020	2,049	170,64	7,150
Okt.														
1953	174	146	206	346	135	167	270	6) 3 511	103,60	138,30	20,020	2,049	170,60	7,150
1954	203	182	220	466	154	201	302	6) 3 667	103,12	137,87	20,020	2,047	170,47	7,150

1) «Andre offentlige konti» tatt med under «Andre folioinnskott». 2) Januar—oktober. 3) Etter tidsskriftet «Creditreform». 4) Sep-
tember. 5) Januar—juni. 6) Januar—september.

XII. Priser og innenlandsk vareomsetning.

A. Levekostnader i Norge. 1949 = 100									B. Levekostnader i forskjellige land. 1949 = 100			
	Total	Matvarer	Drikkevarer	Lys og brensel		Bekledning	Husleie	Andre utgifter	Danmark ¹⁾	Sverige	Storbritannia	¹⁾ Sambandstatene
				Kull, koks, ved og petroleum	Gass og elektrisitet							
1939	64	68	44	37	99	47	108	59	61	66	..	58
1948	100	101	100	98	100	99	100	98	99	98	97	101
1949	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1950	105	109	105	100	100	104	100	103	106	101	103	101
1951	122	129	118	120	101	133	102	114	117	117	113	109
1952	133	146	123	143	105	138	105	124	122	127	123	111
1953	136	148	124	147	105	138	108	129	122	128	126	112
Okt. 1953	137	150	124	145	106	138	108	131	122	²⁾ 128	²⁾ 126	²⁾ 113
1954	143	161	123	148	114	139	117	133	123	²⁾ 129	²⁾ 129	²⁾ 113

C. Engrospriser i Norge. 1938 = 100										D. Engrospriser i forskjellige land. 1938 = 100			
	Total	Jordbruksvarer				Førstoffer og gjødning	Industrivarer			Danmark	Sverige	Storbritannia	Sambandsstatene
		I alt	Animalske	Vegetabilske	Kolonialvarer		I alt	Råvarer, halvfabrikata	Hel-fabrikata				
1939	102	97	99	91	113	99	103	103	103	105	104	102	98
1948	181	166	174	149	111	147	195	234	162	227	193	217	204
1949	184	166	174	148	106	148	200	240	167	232	195	228	194
1950	209	187	190	179	141	197	223	255	195	262	205	259	202
1951	258	227	242	192	159	241	279	344	223	333	269	317	225
1952	276	240	259	195	217	248	296	367	236	325	286	325	218
1953	276	233	251	189	303	246	291	353	239	305	267	326	214
Okt. 1953	277	244	268	186	298	245	289	349	239	299	266	322	215
1954	280	254	281	190	342	240	286	343	239	302	²⁾ 265	326	²⁾ 214

E. Utenlandske prisnoteringer.³⁾

	Hivete	Sukker	Kaffe	Gummi	Tremasse	Avispapir	Ull	Bomull	Rujern	Stål	Aluminium	Kull
	Kansas City No. 2, Hard Winter \$ pr. 60 lb	New York Farin fob. \$ pr. lb	New York Santos no. 4, fob. \$ pr. lb	New York Ribbed smoked sheet \$ pr. lb	New York Sulfit bleket, fob. \$ pr. short ton	New York Ruller et. \$ pr. short ton	Boston Uvasket 56's \$ pr. lb	Liverpool American Middling 15/16" d pr. lb	U.K. Innenlandsk grunnpris \$ pr. long ton	U.K. Valseemner, ulegert U.T. \$ pr. long ton	New York Rå barrer 99 % \$ pr. lb	Durham Eksportpris, fob. \$ pr. long ton
1939	0,76	0,046	0,075	0,175	52	50	0,362	5,9	5-0-6	12-6-8	0,200	..
1948	2,42	0,076	0,268	0,220	130	98	0,560	23,2	9-5-3	14-0-0	0,158	..
1949	2,15	0,078	0,318	0,176	124	100	0,552	25,0	9-15-8	16-3-0	0,170	4-1-3
1950	2,23	0,078	0,509	0,411	123	101	0,746	35,8	10-6-4	16-16-6	0,177	4-7-6
1951	2,40	0,082	0,543	0,609	140	110	1,088	45,9	11-5-3	19-0-5	0,190	4-15-1
1952	2,39	0,084	0,541	0,386	140	120	0,623	38,0	12-14-10	24-12-4	0,194	5-10-0
1953	2,24	0,086	0,585	0,241	140	126	0,637	30,8	14-5-3	25-11-2	0,209	5-10-0
Sept. 1953	2,14	0,087	0,615	0,235	140	126	0,640	31,6	14-6-6	25-12-6	0,215	5-10-0
1954	2,29	0,085	0,718	0,241	140	126	0,645	33,2	15-10-6	25-12-6	0,222	5-2-6

F. Indeks for verdien av detaljomsetningen. 1938 = 100

Riket	Land-distrikter	Forstadsstrok	Bygder i alt	Byer						Diverse	G. Grossistforbundets indeks for verdien av engrosomsetningen 1938 = 100		H. Verdien av omsetningen i samvirke-lagene 1938 = 100
				I alt	Nærings- og nytelsesmidler	Klær, sko og tekstilvarer	Jernvarer, sportsartikler m. v.	Næringsmidler	Jern, stål, bygningsartikler etc.				
1939	105	105	106	105	104	103	103	122	97	108	..	107	
1948	223	217	208	215	230	219	232	319	246	170	334	249	
1949	240	242	238	241	243	226	262	332	249	189	429	289	
1950 ⁴⁾	259	263	328	272	250	245	253	278	263	248	469	337	
1951	290	295	381	308	279	275	282	302	284	249	540	385	
1952	321	328	421	342	302	306	313	297	315	286	627	440	
1953	331	340	449	356	309	322	304	308	336	350	604	467	
Jan.-sept. 1953	312	323	428	338	289	308	279	284	290	341	575	..	
1954	330	347	458	363	304	326	281	306	315	383	621	..	

¹⁾ Inkl. direkte skatter. ²⁾ September. ³⁾ Se F.N.s Monthly Bulletin of Statistics. ⁴⁾ Korreksjon av beregningene. Tallene for 1950 og senere er ikke direkte sammenliknbare med tidligere år.

XIII. Lønninger.

A. Gjennomsnittlig timefortjeneste for voksne menn i industri, bygge- og anleggsvirksomhet. Kr.

	Industri i alt	Bergverk	Næringsmiddelindustri		Bryggerier og mineralvannfabrikker	Tobakksfabrikker	Tekstilindustri	Skotøyindustri	Kledningsindustri	Bygnings-trevareindustri		Møbel- og annen trevareindustri	Papirindustri
			I alt	Hermetikkindustri						I alt	Sagbruk og høvlerier		
1950 ¹⁾	3.22	3.41	2.91	..	3.05	3.02	3.03	3.34	3.04	..	2.98	..	3.18
1951	3.67	4.01	3.31	3.02	3.44	3.56	3.45	3.72	3.46	3.46	3.36	3.53	3.79
1952	4.09	4.46	3.72	3.41	3.95	4.00	3.80	3.95	3.87	3.96	3.83	3.88	4.14
1953	4.28	4.65	3.84	3.49	4.12	4.25	3.92	4.14	3.99	4.17	3.97	4.09	4.31
1953 1. kv.	4.18	4.54	3.75	3.47	3.99	4.29	3.90	4.06	3.90	4.05	3.87	4.00	4.17
2. »	4.32	4.70	3.94	3.50	4.28	4.43	3.93	4.16	4.04	4.19	3.98	4.05	4.35
3. »	4.26	4.65	3.78	3.47	4.06	4.09	3.88	4.12	3.93	4.15	4.01	4.05	4.30
4. »	4.37	4.71	3.90	3.50	4.13	4.18	3.97	4.21	4.07	4.27	4.02	4.27	4.40
1954 1. kv.	4.32	4.72	3.81	3.50	4.03	4.18	3.92	4.23	4.02	4.18	4.11	4.14	4.34
2. »	4.57	4.95	4.12	3.61	4.55	4.59	4.16	4.43	4.23	4.33	4.17	4.41	4.53

	Papirvare- og pappvareindustri	Grafisk industri		Lær- og lærvareindustri	Kjemisk og elektrokjemisk industri			Jord- og steinindustri	Jern- og metallindustri		Bygge- og anleggsvirksomhet		
		I alt	Boktrykkerier		I alt	Gummi- varefabrikker	Elektro- kjemisk stor- industri		I alt	Stål- skips- bygge- rier	I alt	Bygge- virk- somhet	Anleggsvirk- somhet
1950 ¹⁾	3.37	3.84	3.62	3.26	3.40	3.42	3.57	3.27	3.26	..	4.11	3.92	4.91
1951	3.90	4.27	4.05	3.70	3.84	3.91	4.01	3.72	3.69	3.58	4.61	4.34	5.71
1952	4.47	4.76	4.49	3.99	4.22	4.21	4.45	4.16	4.15	4.04	5.18	4.80	6.45
1953	4.68	5.05	4.78	4.13	4.46	4.40	4.68	4.34	4.34	4.23	5.38	5.08	6.45
1953 1. kv.	4.29	4.83	4.57	4.07	4.39	4.36	4.60	4.18	4.25	4.14	5.03	4.78	6.37
2. »	4.78	5.21	4.93	4.13	4.56	4.44	4.81	4.35	4.35	4.26	5.27	5.05	6.20
3. »	4.68	4.98	4.69	4.07	4.41	4.33	4.62	4.41	4.33	4.19	5.42	5.05	6.42
4. »	4.96	5.16	4.94	4.24	4.49	4.48	4.69	4.41	4.43	4.33	5.67	5.36	6.70
1954 1. kv.	4.76	4.97	4.75	4.22	4.50	4.42	4.66	4.32	4.42	4.26	5.22	4.94	6.35
2. »	4.66	5.43	5.21	4.42	4.76	4.67	4.94	4.63	4.67	4.56	5.74	5.42	6.79

B. Gjennomsnittlig timefortjeneste for voksne kvinner i industri. Kr.

	Industri i alt	Næringsmiddelindustri			Tobakksfabrikker	Tekstilindustri	Skotøyindustri	Kledningsindustri	Papirvare- og pappvareindustri	Grafisk industri	Lær- og lærvareindustri	Kjemisk industri		Jern- og metallindustri
		I alt	Hermetikkindustri	Sjokoladefabrikker								I alt	Gummi- varefabrikker	
1950 ¹⁾	2.12	1.93	..	2.33	2.14	2.06	2.21	2.17	..	2.15	..	2.10	2.07	2.35
1951	2.49	2.29	2.22	2.78	2.54	2.43	2.57	2.56	2.54	2.55	2.61	2.50	2.47	2.74
1952	2.82	2.61	2.56	3.14	2.92	2.73	2.81	2.89	2.95	2.86	2.87	2.82	2.80	3.13
1953	2.93	2.71	2.63	3.20	3.08	2.81	2.88	3.03	3.03	3.08	3.02	2.95	2.89	3.26
1953 1. kv.	2.86	2.64	2.59	3.05	2.98	2.77	2.84	2.96	2.81	2.93	2.96	2.89	2.85	3.18
2. »	2.97	2.72	2.62	3.33	3.27	2.84	2.88	3.07	3.12	3.15	3.01	3.00	2.92	3.28
3. »	2.92	2.74	2.66	3.18	2.98	2.79	2.87	3.03	3.02	3.06	3.08	2.90	2.84	3.27
4. »	2.96	2.74	2.63	3.25	3.09	2.83	2.93	3.06	3.17	3.19	3.02	3.01	2.95	3.30
1954 1. kv.	2.95	2.71	2.62	3.14	3.08	2.83	2.91	3.07	3.05	3.01	3.05	2.98	2.90	3.34
2. »	3.11	2.85	2.70	3.45	3.39	2.97	3.03	3.22	3.18	3.33	3.19	3.21	3.11	3.51

¹⁾ Beregnede tall.

Norges offisielle statistikk, rekke XI.

Norway's Official Statistics, series XI.

Rekke XI.

Trykt 1955.

Nr. 190. Økonomisk utsyn over året 1954. *Economic survey.*

Statistisk Sentralbyrå utgir følgende månedshefter: *The Central Bureau of Statistics publishes the following monthly bulletins:*

Statistiske meldinger. *Monthly bulletin of statistics.*

Månedsoppgaver over vareomsætningen med utlandet. *Monthly bulletin of external trade.*

Abonnement på begge disse månedshefter tegnes i Statistisk Sentralbyrå. Pris pr. år kr. 10.00, pr. nr. kr. 1.00. *For subscription of the bulletins please write to the Central Bureau of Statistics, Oslo.*

Av følgende publikasjoner er Byråets beholdning meget knapp, og en er takknemlig for å få overlatt enkelte eksemplarer:

Statistisk årbok, alle årganger til og med 1943—45, dessuten 1950.

Norges handel, alle årganger til og med 1918, dessuten 1920—23, 1927—30 og 1934—39.

Norges industri, 1895—1929, 1932—39, 1948 og 1949.

Publikasjonen utgis i kommisjon hos
H. Aschehoug & Co., Oslo, og er til salgs hos alle bokhandlere.
Pris kr. 4.00 + oms.avgift.

GRØNDAHL & SØNS BOKTRYKKERI, OSLO